COLLECTED SANSKRIT WRITINGS OF THE

PARSIS.

PART I.

KHORDA-AVESTÂ-ARTHAḤ.

BY

ERVAD SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA.

PUBLISHED

BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET

FUNDS AND PROPERTIES.

PRINTED AT JAVAJI DADAJI'S "NIRṆAYA-SÂGARA" PRESS,

BOMBAY.

1906.

COLLECTED SANSKṚIT WRITINGS OF THE

PARSIS.

Old Translations of Avestâ and Pahlavi-Pâzend books as well as other original compositions;

WITH

VARIOUS READINGS AND NOTES.

Collated, Corrected and Edited

BY

ERVAD SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA

HON. FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY.

PART I.—KHORDA-AVESTÂ-ARTHAH.

PUBLISHED BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET FUNDS AND PROPERTIES

AT THE EXPENSE OF

The Sir JAMSETJEE JEJEEBHOY TRANSLATION FUND.

PRINTED AT JAVAJI DADAJI'S "NIRṆAYA-SÂGARA" PRESS,

BOMBAY.

1906. A. D.
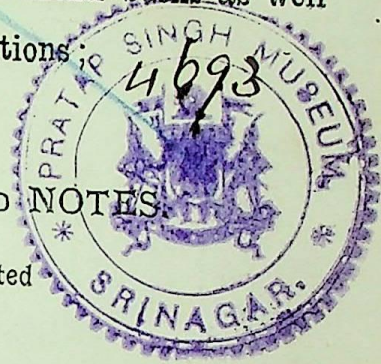
पारसीकधर्मादिविषयकसंस्कृतपुस्तकसंग्रहः

संशोध्य

भरूचा इत्युपनामधारिणा एर्वद इति धर्मपदयुतेन

दादाभाईसुतेन शहिरिआरजिना प्रकटितः

प्रथमखण्डः—(खुर्दअवस्ताऽर्थः).

मुम्बापुर्यां

निर्णयसागरमुद्रालये मुद्रितः.

सन १९०६.
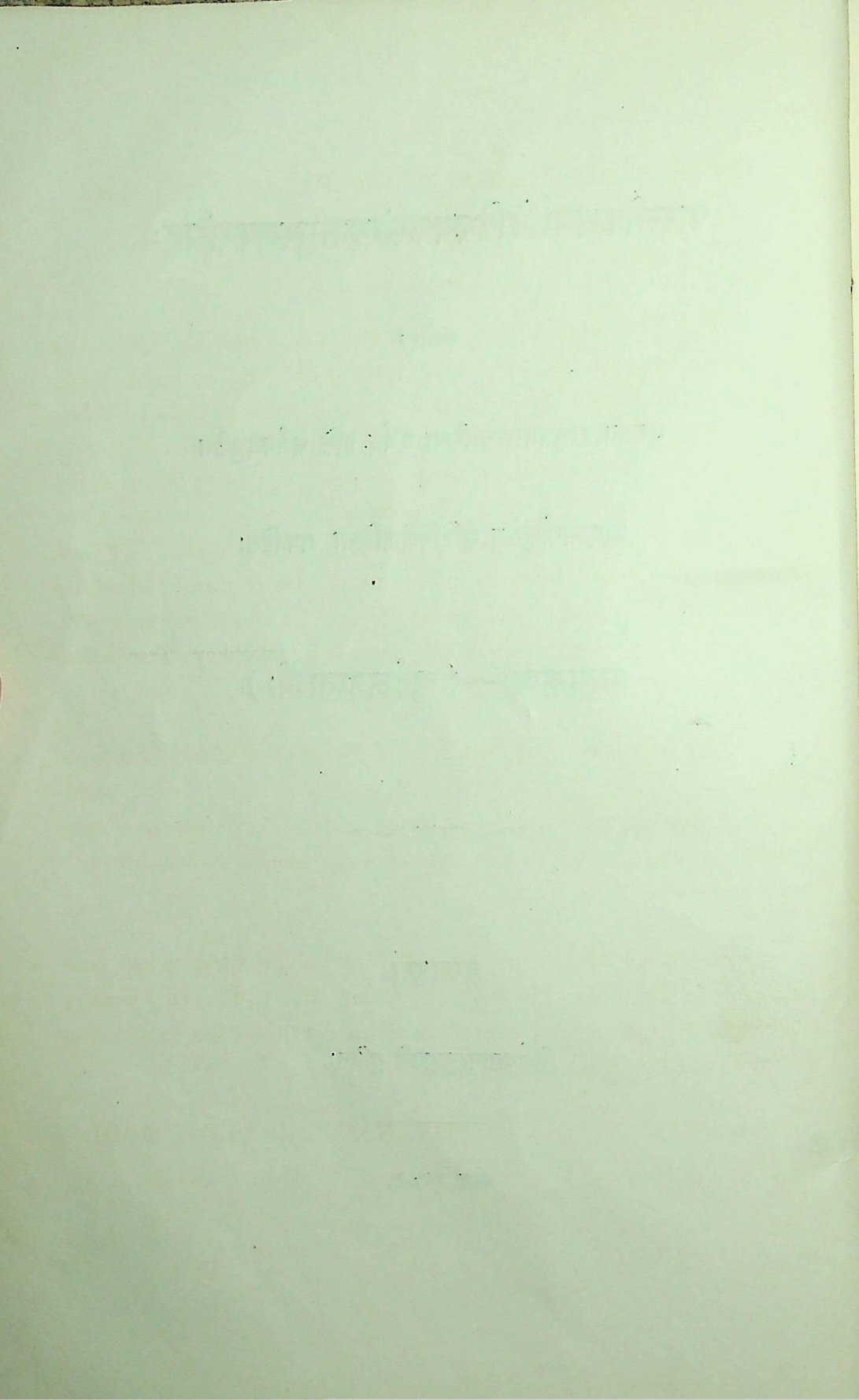
Office of the Trustees of the Parsee Punchayet Fund and Properties.

The Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties have made arrangements to get the texts of Sanskrit writings on the subject of the Parsee Religion and the texts of the unpublished Pahlavi and Pazend literature prepared and published. The work of having the texts of the Sanskrit writings prepared was undertaken at the suggestion of a few gentlemen who at first formulated a scheme to see all the Sanskrit texts published. The work was entrusted to Ervad Sheriarji Dadabhai Bharucha. The scheme being placed before the Trustees, they accepted it, and resolved to get the texts prepared and published at the expense of the Sir Jamsetjee Jejeebhoy Translation Fund in their hands.

This book is the first instalment of the result of Ervad Sheriarji's patient and scholarly labour. The Trustees believe that the work could not have been entrusted to abler or better hands. They offer their best thanks to him for the zealous and scholarly manner in which he has done his work.

The work of preparing texts of the Pahlavi writings has been entrusted to Dr. Manekji Bomanji Davar, M. A., Ph. D. (Berlin). The work of preparing the texts of the Pazend writings has been entrusted to Ervad Edalji Kershaspji Antia.

BOMBAY,
18th September 1906.

JIVANJI JAMSHEDJI MODI.
Secretary.

PREFACE.

The aim and object of this Collection.

The publication of this serial Collection of all the texts of Sanskrit writings by the Parsis of India, Mobed Neriosengh Dhaval and others, whether original or translations of the Avestâ or Pahlavi-Pâzend books, has been undertaken by me at the desire of several friends who wish to see them *preserved in printed form.* In executing this task I have all through kept in view to present to the reader the Sanskrit writings in the most accurate form possible. This series will be useful chiefly to the students of Avestâ and Pahlavi who may desire to know how the old Parsi Priests of India understood their sacred literature. It can also render help to some extent to the Hindu Pandits who may wish to have some knowledge of Parsi sacred writings for the purpose of comparing the religious doctrines and tenets, philosophical and other ideas, manners and customs &c. contained therein with those of their own.

This Collection will consist of the following seven Parts:—

7 Parts of the Collection.

1. *Khurda-Avestâ-Arthah* (खुर्दअवस्ताऽर्थः) consisting of a few important sacred recitals from the Khorda-Avestâ, rendered into Sanskrit by Neriosangh Dhaval and others literally from their Pahlavi version.

2. *Ijisni* (इजिस्नि) *i. e.* Yasna, up to the chapter LXV para. 5, rendered into Sanskrit by Neriosangh literally from the Pahlavi version.

3. *Mainiû Khardda* (मइनीऊ खर्द), a Pahlavi-Pâzand book, professing to be of heavenly wisdom, similarly rendered into Sanskrit by him from the original.

4. *Skanda Gumânî Gujâra* (स्कंद गुमानी गुजार), a philosophical work, treating of the examination of several religions, their merits and demerits. It is also similarly rendered by Neriosangh as the preceding one.

5. *Arddâ Gvîrâ* (अर्द्दा ग्वीरा), a book describing the conditions of departed souls in heaven and hell, translated into Sanskrit from a Pâzand original by an unknown person.

6. *Jahishna-i Dândk Frôkhzâd, i. e.* the Indisputable conclusion of Farrokhzâd, the philospher, otherwise called *Aogmadaêchâ* (ओग्मदएचा) from its first word, a sermon on death, rendered into Sanskrit by an unknown person from an Avestâ-Pazand original; *Shôdasa shlokas* (षोडश श्लोकाः) or 16 quatrains describing the religion and customs of Zoroastrians to a Hindu Râjâ, ascribed to one Âkô Adhyârû (आको अध्यारु) or Âkâ Adhyârû (आका अध्यारु); *Kustyâh Karaṇam* (कुस्त्याः करणम्) explanation of the sacred cincture of the Parsis, translated from the original Pâzand by an unknown person; and *Chândâ Prakâsh* (चांदा प्रकाश), a treatise on astronomy by one Chandâ.

7. Two old fragments of Pâzand-Sanskrit and Avestâ-Sanskrit Glossaries compiled by unknown persons, followed by another of non-Sanskrit words, rendered into Sanskrit and English by me.

Matarials of the Collection.

In preparing this whole Collection I have availed myself of printed texts of some parts enumerated above already published by several eminent scholars, as well as of some valuable manuscripts kindly lent to me by several gentlemen of Zoroastrian priesthood and public libraries through my esteemed friend Shams-ul-ulama Jivanji Jamshedji Mody B. A., to make as full and exhaustive collations as possible of different readings. My best thanks are due to all these gentlemen as well as to the Trustees of the Parsi Panchayet Funds, but for whose kind help this Collection could have scarcely been printed and published.

Arrangement.

The various readings found in manuscripts are inserted in foot-notes, excepting those which are manifestly wrong and retaining only such as may suggest some meaning other than that of the reading adopted in the text or such readings as I considered worth preserving. The translations of original Pahlavi comments as well as occasional Sanskrit explanations of the Translator, have been enclosed in round brackets ( ); while my own words are put into angular brackets [ ]. The MSS. have no numbering of paragraphs, but I have introduced here the system of numbering them according to the printed texts already published by several scholars. Also at the end of each part some critical notes in English have been given by me.

The old Parsi Sanskritists.

The impression is general among our people that the great Mobed Neriosengh Dhaval was the only Zoroastrian who had translated Avesta and Pahlavi-Pâzand texts into Sanskrit, and had composed the above-mentioned Sanskrit Shlokâs in order to briefly describe the religion and customs of the Parsis to a Hindu Râjâ when they first alighted on the shores of India at Sanjân. But we find from the MSS. kindly put at my disposal that besides Neriosengh there were others at least three Zoroastrians, Âkô Adhyârû, Dinidârû Bahman, and Mobed Chândâ, who have also worked in the same field, though not so extensively as Mobed Neriosengh. In one MS. (EMU_{21}) it is said that Âkô Adhyârû, and not Neriosengh, was the author of fifteen of the above mentioned Shlokâs, to which the last sixteenth was responded by the Râjâ himself in which he blessed and permitted the Parsis to settle in his country. Dinidârû Bahman, and not Neriosengh, in another MS. (H_1) is said to be the translator of the *"Pêmânî Pahlavî"* or *"Afrin-i-Pêmân,"* or the marriage Âshîrvâd*; and Chândâ, according to another MS. (K_{12}) was an

* That the rendering into Sanskrit of the "*Pêmânî Pahlavî*" was not the work of Neriosengh himself may be supported by two facts. (1) The Irânian word "*Dêv*" (a demon) is not rendered by Neriosengh throughout his many translations inte Sanskrit, but is kept as देव in the Irânian sense of a demon. While in the Sanskrit Âshîrvâd we find this Irânian word "*Dêv*" rendered into Sanskrit by दैत्य (a demon). This leads us to presume that the translator is some person other than Neriosengh. (2) The short benedictory formula beginning with "*ahmâi Raêshcha*" is rendered by Neriosengh in his translations word by word into Sanskrit, while in the Sanskrit marriage *âshîrvâd* the translator gives only the substance of it in his own words in an abridged form. This also is contrary to the usual method adopted by Neriosengh, which leads us to infer that he is not the translator of "*Pêmânî-Pahlavî*".—In connection with the Sanskrit *Âshîrvâd* it must be mentioned here that a considerable portion of the last part of the Pâzand "*Pêmânî-Pahlavî*" is left out untranslated, which I have tried to render into Sanskrit and have inserted it in the angular brackets [ ].

astronomer who has written a small treatise on the Pârsi calendar. Whether these old Pârsi Sanskritists were contemporaries of each other or they flourished at different periods, and all the traditions relating to the advent and settlement of Parsis at Sanjân and other places, as well as the dates and histories of Neriosengh and the other two Parsi Sanskritists, are subjects involving a great deal of research which I do not enter into here.

Nerosangh's method of translation.

As to the translations of Neriosengh, as he himself says in the beginning of each of them, he has translated from Pahlavi and Pâzand and not from the original Avestâ language. The Pahlavi translation of the Avesta text is in its turn something like *Verbatim* Sanskrit "*tîkâs*," elaborating to explain words and sentences and poetical stanzas in such a way that their style becomes wholly a peculiar one, repugnant to even those who know and read other original Pahlavi books. Again Neriosengh's translations from Pahlavi and Pâzand are not only strictly close, but are also syntactically word for word, *i. e.* even in the arrangement of sentences he strictly adheres to the syntax of Pahlavi-Pâzand language. He seems to have contented himself by putting merely Sanskrit words under Pahlavi words without taking much care whether it would help to give the meaning of the whole. Possibly his object was not to write an independent Sanskrit translation which might be read and understood by any Sanskrit knowing person, but only to put words as an aid to make out some meaning from the difficult Pahlavi, and, therefore, fit only to be used along with original Pahlavi. Hence his Sanskrit Grammar and Syntax appear often very uncouth and sometimes unintelligible even to those who are well-versed in Sanskrit. Add to this his use of many Irânian terms by themselves, sometimes even the simple ones capable of being translated, at other times more difficult technical ones which can only be understood by those who had any knowledge of Zoroastrianism. Sometimes, it seems, the ignorant copyists have made such horrible mistakes that the confusion becoming worse confounded Neriosengh's learning might be unduly underestimated. All these causes have combined to make his works rather less estimable and have led some to pronounce his Sanskrit as "barbarous" or a "jargon." But when we consider that it was his Sanskrit works that formed one of the chief sources for the later Indian Zoroastrians to write Gujerati translations of their sacred books, we may fairly give him due credit that taking into consideration his time, circumstances, and the peculiar method he pursued in executing his task, he could not have done it better.

Method adopted in this Collection.

In this Collection in order to facilitate the reading of the text I have tried my best to put the "*tîkâs*" into round brackets (   ) and to add necessary words, phrases, and shorter or longer explanations of my own, where necessary, into angular brackets [   ], and also English notes of my own at the end of each part.

As regards external and sometimes even internal "*Sandhi*" of Sanskrit words with the exceptions of a few, almost all MSS., as a rule, do not scrupulously observe it. I have also kept every word separate, unless where "*Sandhi*" is actually found in some MSS.

In order not to swell the bulk of each part, the rectification of wrong orthographies such as short or long vowels, inaccurate use of स and श &c., are not given each and all in the foot notes.

A few general characteristics of the style of Neriosengh's works as given below will, it is hoped, be useful to the reader.

Some Peculiarities of Neriosengh.

1. Though generally accurate, sometimes he is at fault in his grammar & etymology of Pahlavi words; *e. g.* Pahlavi "*Sipâs*" (thankfulness) is rendered by त्रिप्रहरक, thinking "*Si.*" = त्रि (three), and प्रहरक = "*pâs,*" (guarding). Now this त्रिप्रहरक (three guardings) gives no sense. Again प्रहरक from the root प्र+हृ in Sanskrit means 'to strike.' How the idea of striking and guarding be reconciled is difficult to understand. I think प्रहर is a Sanskritised form of Gujerâti પહર, પહેરો guarding, which is in his mind as the equivalent of Iranian *pâs.* This is but one example of the kind. More will be found in the English notes at the end of each part.

2. Sometimes Sanskritised Gujerâti and other vernacular words are used; *e. g.* देवानां हस्ते चटति = દેવોને હાથ ચડે may fall in the hands of demons; टालयति=ટાળે may remove; लंचा=લાંચ bribe; वेचयति = વેચે may sell, and so on.

3. Sometimes pure Sanskrit words are used in the Irânian sense; *e. g.* देव a demon (not a god), देवी a demoness (not a goddess), and so on.

4. Sometimes we meet with unusual Sanskrit forms, such as more than one termination of the degrees of adjectives as बलिष्ठतर; sometimes strange adjectives as अतःपर (heavenly); very often denominative verbs instead of simple verbs, and so on. All such strange Sanskrit vocables must be considered as the result of his scrupulous adherence to the original Irânian words at the cost of elegant & idiomatic Sanskrit.

5. Profusely used Irânian forms are met with every where; such as इजअज्द (a holy spirit), नीरंग (ceremony, holy spell, &c). All these I intend to make intelligible to the Sanskrit reader in my Glossary which I intend to insert in the last part.

6. Sometimes, though rarely, Avestic formation is used as if it were Sanskrit; e.g. मज्ददात and मज्ददत्त indiscriminately.

7. Sometimes Irânian terms which are used in special sense in the texts, are rendered by him in general sense, *i. e.* Avesta *Kâvôyahêcha Khvarenô*, Pahlavi *Kayân gadman* (the Kayânian glory) is rendered by राजलक्ष्मी (royal splendour).

These are a few specimens of his peculiarities. Taking everything into consideration, it may suffice to say that if Neriosengh had not hampered himself by implicitly following the Pahlavi and had paid more attention to render the original Avesta somewhat more phonologically and close in point of Avestâ Grammar, he might have rightly obtained the mead of praise of being the founder or at least the outliner and material-supplier of the comparative grammar of Avesta and Sanskrit, which honour has been achieved by modern European *Savants* such as Burnouf, Bopp, and others.

INTRODUCTION TO PART I.

The Khorda Avesta with the Pahlavi rendering.

The extant Avesta writings are divided into two groups—the Khorda or the lesser Avestâ, and the Buzurg or the greater Avestâ; the former comprising Nyâishes, Yashts, Nîrangs, Gâhs, Âfringâns and other smaller pieces, while the latter consisting of bigger books, such as Yasna, Vendidâd, and Visperad. The five Nyâishes, the five Gâhs, six of the Yashts, one Patet, the Âfringâns, the marriage Ashîrvâds, and a few Nîrangs of the Khorda Avestâ have been tranlated into Pahlavi.

The Sanskrit rendering of the Khorda Avesta.

It seems to me that perhaps the great Mobed Neriosengh had translated this whole Pahlavi Khorda Avestâ into Sanskrit, which appears from the prefatorial heading which he writes in the beginning of this Part, named by him *Pêrâma Iasti* (पेरामइअस्तिनामकं), as he has written similar headings in the beginning of all his other translations. Unfortunately, however, the . Sanskrit translation of the whole of that Pahlavi Khorda-Avestâ is not met with in all the MSS. of Pêrâma Iasti that I have consulted, but I find the contents of the Pêrâma Iasti only as follows :—

The Prefatorial Sanskrit Heading; the Avestic alphabet; the *Nîrang-e-kûstî bastan* (होर्मंज्द-खुदाई अथवा नीरंगे कुस्ति वस्तन) including *Ashem Vôhû* (अशेम् वोहू) and *Ahunvar* (अहुनवर), but the first part translated into Gujerâti instead of Sanskrit; the *Srosh Bâj* (श्रोशबाज) including *Kēmnâ-Mazdâ* translated into Sanskrit, without the last portion beginning with *Nasê daêvô druksh*, &c.; the *Hoshbâm* (होश बाम) transtated into Sanskrit, without the last portion beginning with *Yatha nô donghãn shâtômanâo* &c.; the *Khurshed Nyâish* (खुरशेद नीआइस्ती) from *Frastuyê* with Sanskrit translations; similarly the *Mâh Nyâish* (माह इअस्ति or माह नीआइस्ती) and the *Âtash Nyâish* (आतश इअस्ति or आतश बहिराम नीआस्ती); the *Meher* and the *Âbân Nyâishes* without any translations; the *Hormazd Yasht* (होर्मिज्द इअस्ती) with Sanskrit translation, with the appendix beginning with *Nipâyôish Mashîm* &c. untranslated, this being the only Sanskrit translation of a yasht out of all the yashts; the *Nîrang-e-vars-pûkhtan* (नीरंग वरस पचएवा तणो) *i. e.* the ceremony of consecrating the hair of the sacred white bull called *Varasiô* (वरसीओ) in Gujerati; the *Nîrang-e Rapithwan gâh yashtan*, *i. e.* the ceremony of celebrating the advent of the warm season of the year (नीरंग रपीथ्विन गहे [ई]जेवा तणो) in Gujerati; the *Nîrang-e Barashnum dâdan*, *i. e.* the ceremony of purifying a man contaminated by touching a dead body (नीरंग बरस्मन् [बरश्नुम्] देवा तणो) in Gujerati; the *Nîrang-e Nâvar* *i. e.* the ceremony of the ordination of a priest (नीरंग नावरस्य) in Sanskrit; the *Patêt Pashêmânî* or the Pâzand Patet, also called *Patêt-e Âdarbâd* (प्रायश्चित्यवचनम्) *i. e.* penitentiary prayers, with Sanskrit translation, but in some MSS. from *agar mândeh bahod* &c. without translation, and after the Ashem Vôhû 12 *hambâsta behân* up to *minoyân*; the Petêt-e Ravânî without any translation and with *hambâsta behân* &c.; the *Dêyâd-vô-dâtâ* *i. e.* the marriage blessings (देयाद्वो दाता or वैवाहस्य पइमानी or वेवाहस्य पइमानी) [cor. वि॰] in Sanskrit, sometimes with and sometimes without the original Pâzand text; the *Srôsh yasht Hâdôkht*, sometimes with an imperfect faulty Sanskrit translation, and often without

it; the *Dhûp Nîrang* (धूप नीरंग) with Sanskrit translation, but without the names of saints; the *Dhahmân Âfringân* (दह्मयानस्य आफ्रंगान) with Sanskrit translation; the blessings on the kings (आशीर्वाद राज्ञाम्) from *Ahurahê mazdâo* up to the end of the *Âfringân* with Sanskrit translation; the *Âfringân-e Ardâfarvash* (आफ्रंगान अर्द्दाफ्रउअस) with Sanskrit translation; and the *Âfringân-e gahambâr* (गहंबार आफ्रंगान) with Sanskrit translation.

This is the general sequel of pieces in the Pêrâma Iasti, sometimes with more or less change of order. Some MSS. give a few more unimportant pieces which I have placed at the end.

I have collected in this Part only the Sanskrit portion of the book, omitting the original Irânian texts as well as the Gujerâti writings, and have tried to rearrange some of the pieces so as to make them correspond in order as nearly as possible to the original Pahlavi *Khorda Avestâ.*

The Pêrâma Iasti.

As to the name of the book *Pêrâma-Iasti* पेराम इंअस्ति, it is undoubtedly a transcription of the Pahlavi word *pêrâmûn yasht* or *pêrâman yasht* written in older *Khorda Avestâ* manuscripts, which the modern Irâni mobeds have written *Farâmûn yasht* in their manscripts, as they often change the Pahlavi-Pâzend *p* into Persian *f*; *e. g. Pâshûm* into F*ashûm* (best), and so on. The change of *sht* into Skr. स्त is frequent in Neriosengh's writings. According to Neriosengh this is the name of the whole book of the *Khorda Avestâ.* But this view of his can only be accepted as correct if we bear the following explanation in mind.

Unless there is some other meaning which is not known to us, the Pahlavi *pêrâmûn* is the Persian *pîrâmûn* or *pêrâmûn* (round about). Now, by comparing the headings of several Nyâishes, yashts, &c., we conclude that the Pahlavi *Pêrâmûn yasht* is the heading of the first two or three small stanzas or pieces of the most sacred Avestâ which, as it were, revolve round every sacred recital, whether small or great, and are, therefore, taught from the very beginning to every Zoroastrian, such as *Ashem Vôhû, Ahunvar,* &c. Strictly speakng this is, therefore, the heading of these pieces only; but as they happen to be written and taught at the commencement of *Khorda Avestâ,* there is no wonder the whole book may have come to be known as *Pêrâman yasht.* This at best, however, is a conjecture of mine. The word "*pêrâma*" may have some other meaning.

Account of the MSS. examined for Part I.

The following is a description of the printed texts and MSS. collated in preparing this part. I divide them into two groups, (a) Avestâ and Pâzend MSS. with Sanskrit, Sanskrit-Gujerâti, or only Gujerâti translations; (b) pure Khorda Avestâ MSS. containing the Sanskrit marriage Ashîrvad. This descriptive account of the MSS., though it may seem lengthy and tedious to the general reader on account of the frequent repetition of the contents, is advisedly written in detail; for some of them contain curious and interesting information for the student of Zoroastrian religion and history.

Group A.

1. FBV. (MS. V. du fonds Bournouf). Darmesteter's Etudes Irâniennes, Vol. II., containing:—

Ormazd yasht, §§ 1–22, *i. e.* without the appendix beginning with *Nipâyoish mashîm*, *Khorshît Nyâish*, beginning with the usual prefatotial heading *Nâmnâ sarvâ-ngaçaktyâcha*, &c. §§ 1–9, *Khorshît yasht* §§ 1–5, *mâh yasht* §§ 1–7, *Âtash Nyâish* §§ 1–15, and *Âfrîgân Gahambâr* §§ 3–18; all with Sanskrit translations.

2. H_1—L. 9½, Br. 7¾. Th. 1⅞; a very valuable MS. belonging to Sardâr shams-ul-ulamâ Dastur Hoshangji Jamaspji Ph. D.; C. I. E. of Poona, written in Samvat 14 ? = A. Y. 784, A. D. 1415 and containing throughout the Sanskrit and old Gujerati translations of the Iranian texts. Its contents are as follow:—

Vaivâhasya Paimânî वैवाहस्य पइमानी *i. e.* the solemn promises and recitals of blessings at the marriage ceremony. This piece is imperfect, having only folios 1–6, the Sanskrit translation of the original Pahlavi being ascribed to one *Dînidâru Bahman* दीनिदारू बह्मन; four folios blank ; *Pêrâma Iasti nâma pustakam* (पेराम इअस्ति नाम पुस्तकम्) consisting of the usual Sanskrit prefatorial heading, folio 1; Khurshed Nyâish, beginning from *ezh hamâ gunâh*, folios 1–14; *Mâh Nyâish*, folios 16–19; *Âtash Nyâish* (आवश इयस्ति अविस्तार्थः), folios 19–29; *Hormazd yasht* (होर्म्मिज्द इअस्तिः अविस्तार्थः) folios 30–42; *Dahmân Âfrangân* (दह्मईआनस्य आफ्रंगान अविस्तार्थः) folios 42–46; *Âshîrvâda Râjnâm* (आशीर्वाद राज्ञाम्), folios, 46–48; *Âfrangâna arddâfrawash* (आफ्रंगान अर्द्दाफ्रउअस अविस्तार्थः), folios 48–51; *Âfragâna Gahambâr* (गहंबार आफ्रंगान अविस्तार्थः) folios 51–62; *Dhûpa Nîranga* (धूप नीरंग अविस्तार्थः), folios 62–66; *Prâschitya Vachanam i. e. Patêti Pâzend* (प्राश्चित्य वचनमित्यर्थः ईणइ शास्त्रि सविहुं पापतणां व्यक्तव्यक्तां जुजुआं प्राश्चित्य वचन बोल्यां प्राश्चित्य कहयां जणाव्यां अछइ) folios 67–93;— *Ârdâ Gvirâf* (अथेदानीमत्र अर्द्दाग्वीरा नाम पुस्तकं लिख्यते), folios 93–160 ; all with Sanskrit and Gujerati translations. *Zand i Vahman yasht* (गुअह्मन ईअस्तिनाम पुस्तकं) translated only into Gujerati, folios 160–184. The MS. is written by Ervad Rânâ, the son of Ervad Kâmdîn (see the book of Ardâ Virâf by Martin Haug ph. D. & E. W. West. ph. D. introductory essays, page XI.).

This MS. is worth being photozincographed on account of its peculiar Avestan chirography, generally correct Sanskrit, and interesting old Gujerâti.

3. K_1—L. 9⅛, Br. 6. Th. 1¼; a very valuable MS. of Pêrâma Iasti, belonging to Dastur Kaikhusru Jamaspjee Jamaspâsânâ, of which the first two folios are lost and twenty four folios are supplied in the beginning written by a later scribe. The date of writing, and the place and the name of the writer are lost in the last part; for the MS. has only one hundred and seven folios extant. The date, however, must not be earlier than Sumvant 1400, as in the Sanskrit Ashîrvâd we meet with the phrase **संवत्सरेषु चतुर्दशशतेषु**. The added folios contain:—

The usual prefatorial heading, the Avestâ alphabet, the *Nîrang-e kustî bastan* with the intial portion rendered into Gujerati and from *ezh hamâ gunâh* up to the end into Sanskrit (including ashem Vôhû and yathâ ahû vairyô); the *Srosh Bâj* (wherein the formula of time is only *Ushahîna*, and the last part of *Kemnâ-mazdâ* from *Nasê Daevô Drukhsh* is omitted, and *Kereba muzd* is rendered into Gujerati only) with Sanskrit translation, and the *Hoshbâm* with Sanskrit translation, without the last portion beginning with *yatha nô âonhân shâtô-manâo.*

The contents of the original MS. are as follows:—

Folios 2–13 khurshed nyâish, beginning from *Frastuye*, translated into Sanskrit and ending with *Hazangrem Baeshazanâm*; folios 13–16 Mâh yasht (महा ऽस्ति अविस्तार्थ) beginning from *nemô Ahurâi mazdâi* and ending with *yasnemcha*, translated into Sanskrit; folios 16–25 Âtash Nyâyesh (आतश...अस्ति अविस्तार्थः) beginning with *Usmoi uzâreshvâ* and ending with *attoi âtarem*, translated into Sanskrit; folios 25–26 Meher Nyâish beginning from *Fravarânê* and ending with *yasnemcha*, untranslated; folios 26–27 Âbân nyâish abridged and untranslated; folios 27–39 *Hormazd yasht* (होर्म्मिज्द...अस्ति अविस्तार्थ) translated into Sanskrit §§ 1—22; folios 39-41 the appendix *nipâyoish mashîm* &c. untranslated to the end; folios 41–42 *Nîranga varasa pachaevâ tano* (नीरंग वरस पचएवा तणो) *i. e.* the ceremony of consecrating the hair of the sacred white bull, called *Varasiô*, in Gujerati; folios 42—43 *nîranga Rapithwina Gahe* [*ê*]*javâ tano* (नीरंग रपीथ्विन गाह एजवा तणो) *i. e.* the ceremony of celebrating the advent of the warm season of the year, in Gujerati. Folios 43—49 *Nîranga barashnum dêvâ tano* (नीरंग बरस्म्न [बरश्नूम्] देवा तणो) *i. e.* the ceremony of purifying a man contaminated by touching a dead body, in Gujerati. Folios 49—50 *Nîranga nâvarasya* (नीरंग नावरस्य) *i. e.* the ceremony of the ordination of a priest, in Sanskrit; folios 50—70, *Patêt-i Pashêmânî i. e.* penitentiary prayers, translated into Sanskrit from the beginning upto *agar mândah bahod*, the rest without any translation upto Ashem Vôhû 12, followed by the formula *ham bâst behã shumâr ãcha bud ashodâd farmâi kardan ashodâtãm gethya mainyocha*; folios 70—79 Patêt-i *roânî* without any translation, similar to the preceding one with the necessary formula *man ezh andarzh* &c. inserted in proper places; folios 79—82 *Deyâdvô dâtâ* &c. (देयाद्वो दाता &c.) *i. e.* the Sanskrit Âshîrvâd on the marrying couple, without the Pâzend; folios 82-74 Srôsh yasht-e Hâdôkht, only two first Kardâs, without any translation; fôlios 84-87 *Nîrang Piroz Bâd* (नीरंग पिरोज वाद) *i. e.* the *Dhûp Nirang* or *Nirang-e Afringân* (which sometimes is also called *Nîrang-e bœ dâdan*) with Sanskrit translation, omitting the names of the saints, all written with Nâgarî characters; folios 88-91 *Dahmayânasya Âfrangânasya avistârthah*, (दहा...आनस्य आफ्रंगानस्य अविस्तार्थः) translated into Sanskrit; folios 91—93 *Âshîrvâdah Râjnâm* (आशीर्वाद संज्ञां [राज्ञां]) *i. e.* the blessings on the reining king, beginning with *Ahurahê mazdâo* &c, tranlated into Sanskrit; folios 93–96 *Âshîrvâdasya Pravarddiânasya Avistârthah* (आशीर्वादस्य प्रवर्द्दिआनस्य अविस्तार्थः) *i. e.* Âfringân-e Ardâfravash with Sanskrit translation; folios 106-107 *Nîranga sahânî êjvâ tanuñ* (नीरंग शहानी एजवा तणुं) *i. e.* the so called *Sehan bâj* wherein the *barsam* of 7 tâe is used & *Sîroza khshnuman* is recited, containing the *khshnumans* of Srosh and Ardâfravash in their respective places, which causes the reciter to lose his *barashnum*. This *bâj* is never recited, except on rare occassions of calamities, such as famines, drought, plagues, &c. The MS. abruptly ends on the next page, the rest being lost.*

4. K_2—L. 7½ Br. 6⅛ Th. 1¾, a photograph of all pages of the preceding MS. executed and stuck on 130 pages of thick paper, and half bound in a thick strong cloth-morocco binding. It also belongs to Dastur Kaikhosru Jamaspji.

5. EMU_1—L. 8½ Br. 4⅝, Th. 1; a MS. of Pêrâma Iasta (पेराम ईअस्त) belonging to Ervad Maneckji Rustomji Unwala. Its contents are as follows:—

* This is the same MS. which was examined by Rev. A. Führer Ph. D. and about which he speaks in the journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, Vol. XVI pp. 83–84; the contents, however, given by him are not in accordance with those given above which I found in the MS.

Folios 1—2, the usual heading in Sanskrit and Gujerâti; folios 2—9, *Nîrang-e kûstî bastan* partly with Gujerâti and partly with Sanskrit translations; folios 9—21, *Hormazd yasht* with Gujerâti translation, §§ 1—22; folio 22, *Patêt* with Gujerâti translation. Here twenty five pages are lost. Folios 47—53, *Dhûpa Nîranga* with Sanskrit & Gujerâti transtations without the names of saints; folios 53—56, *Dahmiâ-nasya Âfrangânasya avistârtha* with Sanskrit and Gujerâti translations; folios 57—60, *Âshîrvâda Râjnâm* with Sanskrit and Gujerâti translations; folios 61—64, *Âfrin-gâna Ardâfrausa Avîstârthah* with Sanskrit & Gujerâti tsanslations; folios 64—80, *Gahambâra Âfrangâna Avistârthah* with Sanskrit & Gujerâti translations; folios 81—90, *Âshîrvâda* with Sanskrit & Gujerâti translations, wherein the year of the writing of the book is found to be A. Y. 1024 = Samvat 1711; folios 91—106, *Khûrshed Nyâish* translated only into Gujerâti; folios 106—110, *Mâh Nyâish* with only Gujerâti translation; folios 111—120, *Âtash Nyâish* with only Gujerâti translation; folio unnumbered, *Sîna* (शयन) *Bâj*, *i. e.* a Pâzend prayer to be recited before going to bed and after rising from sleep; the first two shlokas of the 16 Shlokas; folios 121—24, *Mâh Nyâish* with Sanskrit translation; folios 125—135, *Âtash Nyâish* with Sanskrit translation; folios 137 to the end, the folios not numbered, *Srosh Yasht Hâdokht* with Pâzend & Sanskrit translations (the Sanskrit defective and incorrect); Colophon श्रोशहादुख्तईअस्तअविस्तार्थ समाप्तः रोज १२ माह १ संवत १७५० वर्ष ए दाराव दस्तूर पाहालणजी फरेदूनजी लखितं०

6. K_3.—L. $8\frac{1}{2}$ Br. $7\frac{3}{4}$. Th. $1\frac{1}{8}$. a MS. belonging to Dastur Kaikhusru Jamaspjee Jâmâsp Âsânâ; the first pp. 1–96, written on English papers, contain the eight fargards of Vishtâsp Yasht with Pahlavi version.—*Perâma Iasti*, probably a copy of H_1, as it leaves blanks for pages lost in that MS. Contents:—

Folio 1, the usual heading ; folios 1—12, *Khurshed Nyâish* with Sanskrit translation ; folios 12—15, *Mâh Yasht* with Sanskrit translation ; folios 16—25, *Âtash Nyâish* with Sanskrit translation ; folios 25—35, *Hormmijda Iasti Avistârthaḥ*, §§ 1—22 with Sanskrit translation and without the appendix *Nipâyoish mashîm*, &c.; folios 36—38, *Âfringân-e Dahmîân* with Sanskrit translation ; folios 39—41, *Âshîrvâda Râjnâm* with Sanskrit translation ; folios 41—43, *Âfringân-e Ardâfravash* with Sanskrit translation ; folios 43—52, *Âfringân-e Gahambâr* with Sanskrit translation ; folios 52—55, *Dhûpa Nîranga* with Sanskrit translation, without the names of saints; folios 56—74, प्राश्चित्य-वचनामित्यर्थः [प्रायश्चित्तवचनानि इत्यर्थः], *i. e. Patêt* with Sanskrit translation ; Colophon in Persian, date Roj Mârâspand, Mâh Ardîbehêsht A. Y. 1157, writer Khûrshid bin-e Dastur Jamshed bin-e Dastur Jâmâsp Âsâ bin-e Faredoon, inhabitant of Navsari.—*Saddar-e Nasar* Persian, pages 1—71.

7. K_4.—L. $6\frac{5}{8}$. Br. $5\frac{1}{2}$. Th. $1\frac{5}{8}$. a manuscript belonging to Dastur Kaikhasru Jamaspjee Jâmâspâsânâ, defective in the beginning and subsequently paged *Seconda manu*. Contents :—

Folios 1—63, *Behrâm Yasht*, §§ 30—64, *Ardîbehesht Yasht*, *Sarosh Yasht Hâdôkht*, *Hapta Amshâspand Yasht* ; केशविसर्जन *i. e.* the Nîrang to be recited at the time of burying the hair, cut or shaved, into the earth ; *Ardûîsûr Nyâish*, *Hôm Yasht*, *Avirdâd Yasht*, *Vanant Yasht*, *Hormazd Yasht*, (*Âfrîgân-e*) *Dahmayân*, *Afrîgân-e Panchagâhân*, *Afrîgân-e Gahambâr* ; all without translations.—Folios 63—78, *khûrshed Nîâisti* with Sanskrit translation beginning from *ezh hamâ gunâh* ; Folios 79—84, *Mâh Nîâsti* with Sanskrit translation ; folios 84—96, *âtasa Bahîrâma Nîâsti Avastâ artha* (आतस बहिराम न्यास्ति अवस्ता अर्थ) with Sanskrit translation; folios 96—98, *Mehera Nîâyasta* without translation ; folios 98—107, *Srôsh yastî* without translation ; folios 107—115, *Gôsh yastî* without

translation; folios 115—120, *Dîni yasti* without translation;—folios 120—122, various duties to be performed or auspicious works to begin on each day of the month, in Gujerâti; folios 123—143, *Paîtêti* (पइतीती पापप्राश्चत्यत्तणि व्यक्ति) with Sanskrit translation; folios 143—149, *Nîranga Dhûpnî* (नीरंग धूपनी लिषी) with Sanskrit translation, without the names of saints; folios 149—152, *Âfrîgân Ardâfarvash* with the *Dîbâcheh* in Sanskrit translation and benediction beginning with *Chithrem Buyâd* all with Sanskrit translation; (See the last piece in this Part I.); folios 153—154, आतसभस्मअपसमारणीयं [अपसारणं] in Sanskrit; folios 154—164, Gahambâra tanî â [गहंबारतणी आ०] *i. e. Âfrin i Gahambâr* with Sanskrit translation begining from पंचाच चश्वरे सतेमृच; folios 164—173, several Nîrangs, Namaskârs, tââvids, & Bâjs, some of them with directions in Sanskrit; about thirty folios of Pâzend-Sanskrit glossary *seconda Manu.* (See Part VII.); about eight pages of sundry prognostications in Sanskrit; folios 173—186 *Sirôza*; names of fires, *nasks* &c., *Yathâ ahû vairyô 1200* and *Ashem vôhû 1200*; all without translation. (See Part VI.)

8. EMU_2.—L. 8. Br. 6⅞. Th. 0½. a good manuscript belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, defective at both sides, having only folios 10—168. Contents:—

Folios 10—13, *Meher Nyâish* untranslated: folios 13—25, beginning of Pêrâma Iashti from the definition of Avesta; *Nyâshtê Khurashed* with Sanskrit and Gujerâti translations, beginning from *ezh hamâ gunâh* and ending with *Hazangrem Baeshazanãm*; folios 26—29, *Mâh Niâsht*, with Sanskrit & Gujerati translations without the appendix *Dasta amem* &c.; folios 29—38, *Âtash Niâshti* with Sanskrit & Gujerâti translations; folios 38—41, lost; folios 42—54, *Hormazd Yasht* with Sanskrit & Gujerâti translation, without the appendix *Nipâyôish Mashîm* &c.; folios 54—55, *Haptân Yasht*, untranslated only one folio, the rest 3 of the following folios lost up to folio 145; folios 145—146, *Srôsh Yasht* untranslated; folios 146—151, *Rashnê Yasht* untranslated; folios 151—168, *Fravasht Yasht, i. e.* Farvardîn Yasht §§ 1—95 untranslated, and then strangely enough the Yasht is closed and the Râm Yasht commenced!

9. EMU_3.—L. 6⅞. Br. 5⅝. Th. 0¼. a small-sized manuscript belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, containing the following pieces:—

Hivmravâ, a Persian piece describing the fifteen virtues requisite for a priest.—दह्मइआनस्य आफ्रंगानस्य अविस्तार्थः; आशीर्वादःराज्ञाम्; आफ्रंगांन अरद्दाफ्रउअस अविस्तार्थः; गहंमबार आफ्रंगान अविस्तार्थः defective in the greater part, all these âfringâns are with Sanskrit and Gujerâti translations.—Yasnâ, chapter 43 §§ 1—13 with Sanskrit and Gujerât translations.

10. EMU_4.—L. 9¼. Br. 5⅜ th. ⅞. a modern manuscript, unpaged, belonging to Ervad Maneckji R. Unwala. It contains:—

Khurshed Nyâish with Sanskrit and Gujerâti translation; *Mâh Nyâish* with Sanskrit and Gujerâti translation; *Hormazd yasht* with Sanskrit and Gujerâti translation without the appendix *Nîpâyoish Mashîm*; *Patîti* or प्रायश्चिज्य [०त्त] वचनम् with Sanskrit and Gujerati translation, defective, only up to *vakhshê vakhshân gûnâh*; *Niranga Barashnûm dêvâtani* in Gujerâti; नीरंग आतस प्रतिष्ठातणु in Sanskrit and Gujerâti.

11. $NMRL_1$.—L9⅜. B9¼ TH. 1. a modern manuscript, unpaged, belonging to the Navsari Meherji Rânâ library. It contains:—

Khûrshed Nyâish with Sanskrit and Gujerâti translations; *Mâh Nyâish* with Sanskrit and Gujerâti translations; some folios containing *Âtash Nyâish*, with translations lost; *Hormmazda Iasta* with Sanskrit and Gujerati translation, without the appendix

Nipâyoish Mashîm. Patîti or प्रायश्चित्तवचनम् with Sanskrit and Gujerâti translations, defective, only up to *Uem-na-gazid.*

Group B.

12. *TDA_1*.—L. 7. Br. 5. Th. $\frac{1}{8}$. Loose folios only from 63—77 of Khordeh Avestâ, belonging to the late Tehmuras Dinshaw Anklesaria, containing :—

Folios 63—65, last part of the Pâzend Pêmânî; folios 65—68, Sanskrit Âshîrvâd Pêmânî, wherein the year is written संवत्सरेषु पंचदशशतेषु *i. e.* not later than at least 360 years; folios 68—70, the marriage *Tandarôsti duâ*; folios 70—72, Pâzend names of the thirty Rôjs; folio 72, a *Taavîd*; folio 73, the formula for slaughtering a *Gôspend* or domestic animal for sacrifice; folios 74 and 75, the ceremony of consecrating *Varasiyô* (sacred white bull) in Gujerâti; folios 76—77, part of the ceremony of carrying and exposing a dead body into the tower of silence in Gujerâti.

13. *EMU_5*.—L. $9\frac{3}{8}$. Br. $6\frac{1}{8}$. Th. $3\frac{1}{4}$. a complete and exhaustive modern Khordeh Avestâ, undated, belonging to Ervad Maneckji R. Unwalla, containing Sanskrit Âshîrvâd with the date संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु *i. e.* not later than at least 160 years. It contains:—

Names of 21 nusks; Avestic alphabet, Irânian and Indian; Yathâ Ahû Vairyô, Ashem Vohû, Hormazd Khodâe, Srôsh Bâj, Hôsh Bâm, Khurshed Nyâesh, Meher Nyâeshta, Mâhbôkhtâr Nyâeshta, Arduisûr Bânû Nyâesht, Âtash Behrâm Nyâesht, Duâ Nâm Sitâyashni, Pateti Âdarbâd Mârâspand, Pateti Khûd, Pateti Rûânni, Peteti Irâni, Dhûp Nîrang, Âfrangân Dahmiânnû, Âfrangân Gâthâbiônu, Âfrangân Gahambârnû, Âfrangân Sarôshnû, Âfrangân Rapithvannû, Âfrangân Avardâdsâlkhûdâe, on the Khôrdâd Roj of Farvardin month, Âfrangân Tiryânnû, Âfrangân Meher Roj Meher Mâhnû, Âfrangân Âvãn Roj anê Âvãn mâhnû, Âfrangân Âdarroj anê Âdar Mâhnû, Âfrangân Farvardin Roj anê Âdar Mâhnû, Âfrangân Bahman Roj anê Bahman Mâhnû, Âfrangân Aspandârmad Mâh anê Aspandârmad Rôjnû, Âfrangân Avardâdsâlgâhnû, on the sixth roj of Aspandarmad Mâh, Âfrangân to be recited from the day Âstâd to the day Anêrân of the Sapandârmad Mâh, Âfrangâns to be recited by the new Nâvar on the first, second, third and fourth day. Âfrangân in the first three days after the death of a person.—Âfrîn-e Dahmiân, Afrîn-e Haft Amshaspand, Âfrîne Gahambâr, Âfrînê Miazd, Âfrînê Rapithvin, Âfrine Zarthosht Aspantmân; Dûâe Behrâm Varjâvand Pâdshâhe Dîn-e Mâzdayasnân.—Pâvî of Gahambâr, Âfrîne Ashôân;—Âshîrvâd Zend (*i. e.* Pâzend); Âshîrvâd Hindvî, (*i. e.* Sanskrit); Dûâ Âshîrvâdnî. *Nekâhe dîgar* (*ke*) *dar ravâyet ast* (another form of marriage which is given in the Ravâyat); *Pemãnî Âshirvâdnî bîjî Duâ je garibone padhechhe tê* (another marriage benediction which is recited on the poor).—The Yashts, from Hormazd Yasht up to Zamyâd Yasht as are found in published Avesta books. Yasht-e Hôm; Yashte Vanant.—sirôzâ Lûhûḍâ, *i e.* smaller sirozâ; sirôzâ Vaḍâ, i. e. greater sîrozâ.—The five gâhs; Vispa Humata.— *Bâj jamvânî Behdînnî*; *Bâj jamvânî Herbadnî*; *Bâj peshâb tathâ feri javânî*; *Bâj shîrnî Mithâî ijvânî*; *Bâj vanantnâ Darûn kâpvânî*; *Bâj Ashem Vôhûnî dan pãnchnî*; *Bâj Yathâ Ahu Vairyônî dan pãnchnî*; *Bâj sargôsal Karvâtani*; *Bâj muânê sanjogvânî*; *Bâj pâêdasê muânî jâê tê.*—Namaskâr, of the lamp, of the Dakhmâ, of the hill, of the cattle, of the town and the city, of the four sides to be recited after the Khurshed and Meher Nyâêsh; of the *Mâchi*, *i. e. Dôslã* or *Muktât*; of the sea, the river, the well, the lake, or the tank.—Duâ or Nirang to be recited after Hormazd Yasht; Duâ or Nirang to be recited after Srosh Yasht

Duâ-e Sukrânâ, *i. e.* thanks.—The rejoicing words of souls in heaven; the repenting words of souls in hell.—Nirang to be recited after sneezing; Nirang to drive off black magic; Nîrang to be recited after bathing; Nirang to preclude the advent of black magic; Nirang to preclude the attacks of highwaymen; Nirang to be written and tied to a tree in order to ward off from it the injury from noxious animals; Nirang for getting success in a good intentioned object; Nirang to remove sickness and disease; Nirang for lessening the pains of a woman at the time of child-birth; Nirang to ward off cattle-plague; two Nirangs to be recited one before and another after going to bed. *Nirang lâga khânḍvânî* to be recited thrice while repeatedly dipping a knife-blade in a pot of oil mixed with water. [What was the object of this Nirang cannot be ascertained] (See p. ५२ of this Part 1.). [From here the folios 395-398 are lost. They contain, as appears from the contents of the book, the following:—*Nirang kesh parhej karvâtanî; Nirang nakh tathâ dâtan parhejvânî*; Nirang to be written as a tâvid to remove any disease or difficulty or evil eye; Nirang to remove the head-ache and any other sickness. Nirang to remove hemichrania; Nirang to remove black magic, witch, ghost, goblin, &c.; Nirang to remove fever, (see p. ५४ of this part 1.); *Nirang setânbâjî parhezvâni*;..................; Nirang to be recited for removing the fevers of children; Nirang to slaughter a domestic animal or bird; Nirang to cut the kusti and the garments; Nirang to be written in Pahlavi characters on the fifth day of the month Aspandârmad to be stuck inside the door; Nirang to consecrate sand on the fifth day of the month Aspandârmad to sprinkle in the house in order to ward off the injuries of noxious animals; Nirang to be recited on a leper (see p. ५४ of this part 1.); Nirang to remove black magic; another Nirang to remove black magic; a third Nirang to remove black magic [These three Nirangs are those which are recited after the Ardibehsht Yasht, the Hôm Yasht and the Vanant Yasht respectively]. *Nirang-e dastshô i. e.* the formula recited before rubbing cow's urine on the hands, face and feet at the time of rising from sleep; Nirang to be recited with closed lips before finishing the " Geh-sârnû, *i. e.* the funeral recitations; Nirang to be recited by the Nasâsâlâr *i. e.* at the time of depositing dead bodies in the Dakhmâ. It follows the recitation called " *Dasturî* " and must be recited with closed lips. Nirang to be recited after the Meher Yasht or any other Yasht. Another Nirang to be recited after any Yasht. Another short " *Âfrîn-e shash Gahambâr:*"—the pedigree of Zartôsht, the names of the pedigree and descendants of Zartôsht. The *kalmâ* of Zartôsht, *i. e.* the confession of Zoroastrian faith; another *kalmâ.—Rasamhâ-e Bêhdinân i. e.* the customs of the *Behdins.* The *Tandarustî, i. e.* the benediction beginning with the word "*Tandarustî.*" The "*Dasturî,*" a short Pâzend formula to be recited with closed lips after the " *Barashnûm* " and after placing the dead body in the Dakhma; The seven " *Hamkârâs,* " *i. e.* the *Yazatas* working with seven *Amshâspands.* Names of the twelve *Yazatas* adored in the ceremony of " *Hamâst.*" Efficacies of the thirty heavenly beings, each while presiding over each day of the month. The recitation and ceremony of the " *Gêhsârnu,* " *i. e.* funeral rites. The numbers of " *Yathâ Ahû Vairyô,* " to be recited on several occasions.

14. K_5.—L. 10, Br. 6⅞, Th. 2, a manuscript belonging to Dastur Kaikhusru Jâmâspjee Jâmâspâsânâ, written in Samvat 1710; its hand-writing is bold big *Nâgarî* beautiful character. It contains Khordeh Avestâ with Gujerâti transhation.

Folios 1—7 *Nirang-e kusti bastan* with the first part translated into Gujerâti and the last into Sanskrit. Folios, 7—16 *Srôsh Bâj* (wherein the formula of time is *ushahina*) with sanskrit and Gujerâti translation; folios 16—24, *Hôsh-bâm* with sanskrit translation; folios 24—44, *Khurshed Nyâish* with Gujerâti translation; folios 44—50, *Mâh Nyaish*

with Gujerâti translation without the translation of the appendix *dasta amem*; folios 50—56, *Arduisûr-bânu Nyâish* with Gujerâti translation; folios 56—69, *Âtash Nyâish* with Gujerâti translation; folios 70—76, *Nām sitâyashne* with Gujerati translation; folios 76—113, *Patêt-e Pâzend* with Gujerâti translation ; folios 113—116, *Dhup Nirang* (नीरंग ईआद करवा तणीना अर्थ) defective folios 119—121 being lost, with Gujerati translation and without the names of saints. Folios 122—124, *Âfrangân-e Dahmiân*, defective in the beginning, with Gujerâti translation. Folios 125—128, *Âfrîgân Gâthâ panji*, with Gujerâti translation. Folios 129—141 *Âfrangân Gahambâr* with Gujerâti translation; folios 141—152 *Pêmânî Pahlavî Âshîrvâd* with Gujerâti translation wherein the year of the book is A. Y. 1023; folios 152—161 *Sanskrit Âshîrvâd* with Gujerâti translation wherein the Samvat is written 1710; folios 162—176 *Hormazda Iasta* with Gujerâti translation without the appendix *Nipâyôish mashîm*; folios 177—184 the one hundred and one names of God with Persian explanation written with Gujerâti characters. Folios 184—309 some extracts of Ravâyats translated into Gujerâti; Folios 309—313 some Persian verses by Barzor Kâmdîn; folios 314—319 miscellaneous pieces, defective, in the end colophon lost, everything written throughout with Gujerâti characters.

15. K_6.—L. $9\frac{3}{4}$ Br. $5\frac{5}{8}$. Th. $1\frac{1}{4}$ Khordeh Avestâ with Gujerâti translation, containing Sanskrit Âshîrvâd, bearing the dates A. Y. 1041 = Samvat 1755. Colophon Rôj Âvân, Mâh Averdâd, sâl 1068 A. Y......Samvat 1755 (?). Rôj Khôrshed Mâh Averdâd, Pôs sud dasam Âdityê......Ervad Mânek Rânji Kaḍuâ has ordered this book to be written for him. The writer is Ervad Thutha Nauroz, a desecendant of Mobed Hormajdîar Ervad Râmyâr.

16. EMU_6.—L. $9\frac{1}{8}$. Br. $5\frac{1}{8}$. Th. $1\frac{3}{4}$. a modern but very accurate leather-bound MS. of Khordeh Avestâ, folios 223, written by a competent man at Navsari, belonging to Ervad Maneckji R. Unvala; In the Sanskrit Âshîrvâd we meet with संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु. Colophon lost.

17. EMU_7.—L. $7\frac{3}{4}$. Br. $5\frac{7}{8}$. Th. $1\frac{1}{2}$. a well-bound accurately written modern MS. belonging to Ervad Maneckje R. Unvala, is defective on both sides. Its contents are as follows:—

Nirange Kusti Bastan; *Sarosh Bâj*; *Hoshbâm*; *Khurshed, Meher, Mâh, Ardîvisûr Bânô, and Âtash Behrâm Nyâyashes*; *Hormazd, Haft Amshâspand, Ardîbehesht, Avêrêdâd, Khurshed, Mâh, Gôsh, Sarosh Hâdokht, Behrâm, Dîn, Âstâd, Hôm, and Vanant Yashts*; *Patet Pashêmânî, Khwad Patet, Patet-e Irânî, Patet-e ashoân, i. e. Patet-eRôânî, Nirang-eBoêdâdan.* It is note-worthy that this Khordeh Avesta contains the names of saints, which are as follows:–Zarthost Spentamān, Esatvâstre Zarthushtra, Urvarature Zarthushtra, Khorshedchehre Zarathushtra, Dogdô-e Paoroshasp, Maedyômâhe Ârâst, Paoroshasp-ePêtêrasp, Paêtêrasp-e Urvadaspa, Urvadaçp-e Hachadaçp, Hachadaçpe Chekhshnûsh, Chekhshnuîsh-e Paetarçpa, Paetaraçp-e Hardarashnê, Hardarashnê Hardâr, Hardâr-e Spentamân, Spentamân-e Vaedisht, Vaedisht-e Aizîm, Azîm-e Razisnê, Razisnê Dûrasarûn, Durâsarûn -e Manuchêhêr, Manuchehêr-e Erach, Erach-e Farêdûn, Farêdûn-e Âthwiân, Jamshed-e Vivanghân, Tahmûr-e Vivanghân, Rustom-e Zâl, Zâl-e Sâm, Sâm-e Narimân, Narimân-e Kereshâsp, Hoshang-e Gaiomard, Bahman-e Aspandiâr, Aspandiâr-e Gushtâsp, Gûshtâshp shâh Lohrâshpashâh, Jâmâsp-e Hakîm, Ardâê Vîrâg-e Ardâfarvash, Âdarbâd-e Mârâspand, Movad shâhpur Movad sheheriâr, Movad Harmazdiâr Ervad Râmyâr, Movad Neriosengh Daval, Ervad Maherpanâh Ervad saroshyâr, Ervad Mehrwâr Ervad Khushrô, Baîn Pendata [બાણ્ or બાઙ પંડિત ?] Shôbhana Penḍata, Shôbhana Pendata Zesal

[નેસલ ?] Pendata, Chitrû Vohuru [વોહુરા ?] Bahirâm Vohuru, Behdin Bahman Behdin Mâneck, Behdin Manocheher Behdin Bahman, and hamâ Fravashê Ashwân, *i. e.* all souls of the holy.—*Âfrangân-e Dahmiân*, *Âfrangân-e Gâthâbiô*, *Âfrangân-e shash Gahambâr*;—*Âfrîn-e shash Gahambâr*, *Âfrîn-e Dahmiân*, *Duâ-e-Buzôrgân*, *i. e.* Panâm-e-Dâdâr &c,—*Âfrîn-e Haft Amshâspand*;—*Paêmâni-e Aval i. e.* Pâzend marriage Âshîrvâd, along with Duâ-e-Buzorgân, *Âshîrvâd* Sanskrit along with the *Tandurusti* following the same.—*The five Gâhs*, *Hâvan*, *Rapithvina*, *Oziran*, *Evesruthrem & Hôshan*. *Nâm Sitâyashnê*, *Nirang-e Yâdâdârî*, *&c.* to be recited after the Hormazd Yasht; *Vîspa Humata*; *the larger Bâj i. e.* the longer grace before meals, *the smaller Bâj*, that is the shorter grace after meals; the *Nirang* to be recited after answering the call of nature; *the Sena Bâj*, *i. e* the formula to be recited before going to and after rising from sleep. The *Nirang* to consecrate sweetmeat; *Nirang* લાગ ખાંડવા તણુ *i. e.* the formula of pounding લાગ (see p. ૫૩. of this part I); *Nirang* to remove aside hairs and nails in a pit; *Nirang* to be written on a '*tâvid*' against evil eye; *Nirang-e Shaetânbâzi:—Namaskârs*, (*1*) *of the lamp*, (*2*) *of the Dakhmâ*, (*3*) *of the herds of cattle*, (*4*) *of the town while entering the gate of it*, (*5*) *of the sea, river, well, lake, and tank*; (*6*) *of the Mâchi* (*i. e. Muktât*). It is to be noted here that the last namaskâr is described as follows:—*Ezh hamâ gunâh pateta pashaemânom*.˙.*ashâunãm vanghuîsh çûrâō çpentâo fravashayô yazamaidê* (then with closed lips) मुक्तात्मानाम् उत्तमानाम् साधकानाम् गुरुतराणाम् वृद्धयः आराधये. (then with the mouth opened) *ashaonê Ashem Vohu one* (to be recited thrice); Ahmâi Raêscha, &c. Of all the Parsi sacred recitals, whether with closed or open mouth ; this is a solitary example where a Sanskrit sentence is employed ! The *Bâj of 1200 Ashem Vohus* to be recited daily on the Panje-e keh; *the Bâj of 1200 Ahunvars* to be recited on the Panje-e Meh; enumeration of five kinds of fire or heat; *Duâ-e Sarosh Izad* to be recited after the larger Sarosh Yasht; *Nirang to cut the Kusti*; *Nirang* to be recited at the sight of a leper; *Nirang* to be recited after sneezing; *Nirang* to be recited after bathing; *Nirang* to be recited to remove the pain in the eye; *Nirang* to be recited to cure the head-ache; *Nirang* to defeat black magic. Here the manuscript has lost the last portion.

18. *EMU*$_8$.—L. 10 $\frac{5}{8}$. Br. 9 $\frac{1}{4}$. Th. 3$\frac{1}{4}$. a complete and exhaustive Khordeh Avestâ having 407 folios, belonging to Ervad Maneckji Unvala; scribe Mobed Jamshed bin Kaikôbâd bin Jamshed. In the Sanskrit Âshîrvâd we meet with संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु. Colophon at folio 362,Rôz Dîn Mâh Spandârmad Sâl 1078 A. Y. It is by far the most comprehensive MS. of all the Khordeh Avesta I have examined. Its contents are as follows:—

Avestic alphabet; Ahunvar; Ashem Vohû; Kalmê-e Zartôsht; Nirang-e kusti baçtan; Sarosh Bâj; Hoshbâm; Khurshed, Meher, Mâh, Ardûisur, and Atash Nyâyashes; Nâm sitâyashni; Patet Pashemânî; Patet Ruânî; Patet Irânî; Patet-e khud; Dhup Nirang; Dibâchê Âfrangân; the 30 khashnumans of Âfrigân, from Ahurmazd to Anerân Izad; the Âfràngans of Burzô, Hôm, Dahmân, Pantha, Neriosengh, Haptoirang, Vanant, and Haft Amshâspands; the Âfringâns of Gâthâbio and the Gahambârs; the Âfringâns of Rôj Safandârmad Mâh Fravardin after midnight; the Âfringân of the Khordâd Sâl day; the Âfringans of the Jashans of Roj Farvardin Mâh Farvardin, the Tîryân, the mehergân, the Âbângân, the Âdargân, the Rôj Farvardin Mâh Âdar, the Rôj Khorshed Mâh Dae, being the anniversary of the prophet Zartosht, the Bahmanyân, and the Asfandârmadgân; Nirang-e Pahlavi to be written on the day of Sapandârmadgân in order to be stuck inside the door; the Nirang to consecrate and fumigate five articles in the house, viz. wild rue, the goat's horn, cottonseeds, olibanum or frankincense and 'gafrân' of camel [Saffron ?] [According to others leaves of garlic and rapeseed were also burnt] in

order to scare away noxious animals such as ants, grasshoppers, snakes, scorpions, gnats and others; Nirang to consecrate sand on the same day to be sprinkled in the house for the same purpose; the Âfrigâns of Rôj Khordâd Mâh Sapandârmad, Rôj from Astâd to Anerân Mâh Spandârmad, Rôj from Ahunvadgâh to Vahishtôyasht Gâh; the Âfrigâns of Nâvar on the first, second, third and fourth days; the Âfrigân for the first days after death as well as the *Zindeh-ravân*; the Âfringân-e Rapithvin to be recited on two days in the year, one on the Roj khôrdâd [?] [Rôj Ardibehesht] Mâh Fravardin and another on the Rôj Mârespand [?] [Rôj Anerân] Mâh Meher; the Âfringân of Minô Mârespand on the Rôj Mârespand Mâh Sapandârmad; the Âfringân of Sîrozeh.—Âfrîns of Dahmân or Ardâfarvash, of Panâm-e-Dâdâr [otherwise called Âfrîn-e Buzorgân], of Hafta Amshâspand [otherwise called, of hamkârâs], of the six Gahambârs; Afrîn-e shash Gahambâr Pâvî; Âfrîn-e Âshôân and Afrîn-e Shâh Varjâvand; Âfrîn-e-Miazd; Âfrîn-e Zartôsht Aspantmân on Shâh Gushtâsp; another Âfrin-e Behrâm Varjâvand Pâdshâh-e Dîn; Âfrîn at the time of betrothal as is in vogue in Irân; another Âfrîn of the same occasion; Pêmâni Pahlavi *i. e.* the Pâzend Âshîrvâd of marriage wherein the year of Yazdejard is written "1000 and so and so"; Âfrîn-e-Rapidhvin;—from this it appears that the MS. is later than A. Y. 1000. Âshîrvâd Sanskrit; The five Gâhs, Hâvan, Rapithvin, Ojiran, Evesruthrem, Ushhin;—The Yashts from Hormazd Yasht to Zamyâd Yasht as are met with in the Khordeh Avesta; the Hôm Yasht; the Vanant Yasht.—Names of thirty days and the seven Hamkârâs; names of the twelve Izads of *Dwâzdeh Hamâst*; two Nirangs, one before going to bed and the other after rising from sleep......................The Nirangs to remove the hair, nails, cleaning the teeth &c; Vispa Humata; Nirang to cut the new Sadra and kusti; Nirang to slaughter an animal for Sacrifice. The above-mentioned Nirangs to be written and stuck inside the door as well as the fumigation &c. on the fifth Rôj of spandârmad Mâh, which day is also called *Noroz-e Dariâî i. e.* the new year's day of mariners, or *Jashan-e Burzigarân, i. e.* the festival of agriculturists; the above-mentioned Nirang to consecrate sand to be sprinkled in the house on the fifth Roj of the month Spandârmad. Rasmhâ-e Behdinân, *i. e.* the description of the customs of Behdins, ceremonies and recitations on the Farvardagân days along with the days upto the Khordâdsal; the Nirang of 1200 Ashem Vohû to be recited every day from the Rôj Âstâd to the Rôj Anêrân of the Sapandârmad Mâh; the Nirang of 1200 Ahunvars to be recited every day from the Gâh Ahunvad to the Gâh Vahishtoisht; the Nirang to consecrate sweetmeat;—A chapter describing the customs of Bêhdins, (1) *Avardâd sâl gâh*, also called *Naôrôz-ê Zâvalî* or *Naôrôz-e Dariyâî* on the Khordâd Rôj of Spandârmad Mâh ; (2)*Mâchi* or *Hûrk* from the day Âstâd of the Spandârmad Mâh upto *Vahishtôisht Gâh* ; (3) *Naôrôz-e Bûzorg* on the Rôj Ahurmazd Mâh Fravardîn ; (4) *Khordâd sâl* also called *Sâl Khodâ* or *Naôrôj Khvadâî* or *Naôrôj-e Khûrdâî* or *Roj-ê Barât* on the day Khôrdâd, month Fravardîn. The Nirang of 1200 *Ashem Vohûs* to be recited daily from the Rôj Âstâd to the Rôj Anerân of the spandârmad Mâh. The Nirang of 1200 Ahunvars to be recited daily from the Ahunvad Gâh to the Vahishtôisht Gâh. Nirang to consecrate sweetmeat. Nirang લાગ ખાંડવાની *i. e.* the formula of pounding લાગ. Its purpose is described thus in Gujerâti:—"When a person has eaten some heavy food and when there is pain in the belly on account of something remained in it, then one shall take a little water and sweet oil in a porringer and he shall stir it with the blade of a knife, reciting the formula thrice; afterwards he shall pass and repass the porringer on the belly where there is pain. Then he shall throw away the contents of it in a remote place unfrequented by men. The Bâj of Ardibehesht should be re-

cited in this Nirang." (see p. ५३ of this Part I.). Namaskâr of bovine and other domestic herds. Nirang to be recited after sneezing. Nirang to be recited to remove the black magic causing abortion or barrenness in women. The same is also recited at the sight of a leper (see. p. ५४ of this Part I.). Nirang to consecrate a string of seven threads twisted by a virgin on which eight knots are tied while reciting it and which is then given to be wound round the waist of a woman to remove the evil effects of black magic on her pregnancy. It is called the Nirang of *Bhârdorî* [Persian *bârdârî* pregnaney ?]. The same to be used when a person is bewitched (see p. ५३ of this Part I.). *Ushtavaiti, i. e.* the expression of joy by the souls ofthe holy in heaven; *Kimâm gâthviâm, i. e.* the lamentations of the souls thrown into hell; three Nirangs recited while killing frogs, serpants and ants respectively; Nirang to be recited when there is the fear of thieves and highwaymen; Nirang to be recited on the road or any place where there is some cause of fear; Nirang to remove the evil effects of black magic, sorcery and so on; Nirang to acquire the friendship of men and governors and kings and one's own wife. This last one is to be tied on the left hand (see p. ५३ of this Part I.). Nirang to remove different sorts of fevers, boils, cancers, diseases of the throat, abscess in the axilla, disorders of the blood, head-aches, black-magic &c. This is to be tied on the left hand (see p. ५४ of this Part I.). Nirang to be written on a *tâvid*, and tied on the left hand of a child that it may grow wise and obedient to the parents; a '*tâvid*' to be written and tied on the left hand of a refractory wife who does not go to the house of her husband and runs away; Nirang to be written on a '*tâvid*' and tied on the head in order to remove the pain in the eyes. Another Nirang to be written and tied on the left hand to remove the head-ache. Nirang to be written on a '*tâvid*' and tied on the left hand of a child who is under the spell of an evil eye, who is not in proper senses, who is much crying, and so on. Nirang to be written on a '*tâvid*' to be tied on the head, cheek, or left hand of a person who is under the spell of a ghost, witch, Satan &c., and is consequently turned idiotic and senseless, who does not follow rightly the observances of religion and who is not generally in sound condition of mind. Nirang for closing the mouths of noxious animals. It is to be recited seven times on a string made of four green and three white threads twisted together. Nirang "*dastsho*" early in the morning, *i. e.* the formula recited on the cow's urine to be rubbed on the face, hands and feet in the morning. *Namaskâr* to the four points of the compass or four quarters of the earth to be recited after the recital of Khurshed and Meher Nyâyashes as well as at the time of entering one's own city, or nearîng one's own house; this *Namaskar* was believed to get success; thirteen Ahunvars to be recited at the end of a journey, while entering the gates of a town as well as while returning to one's own town.—Namaskâr, (1) that of the lamplight in the evening, (2) that of the sea, river, well, lake, &c, (3) that of the tower of silence, (4) that of the "*Mâchi of Muktât, i. e.* flowers fixed on a pile of goblets of water, supposed to be the seat of the souls of the dead during the last ten days of the year, (5) that of mountains. Nirang to be recited after bathing.—Another '*Kalama*' of Zarthosht beginning with "*dîn man gôyam, &c.*"—Various kinds of fire or heat in the universe.—the Pahlavi–Pâzend names of the twelve signs of the Zodîac.—Wine as the revealer of the drinker's good or bad disposition.—Extracts from the Pâzend Ravâyet on Kerfê, *i. e.* meritorious deeds, more or less efficacies of Izashnê or ceremonial recitations.—Names of Nasks or religious books.—Pedigree of the prophet Zartosht.—One hundred and one names of God with their Gujerati Meanings. The same without meanings.—Dasturî recited with closed lips by the *Nasâsâlar* while depositing a dead body in a '*Dakhmâ*', *Dasturî* beginning with "*Bûm spandârmad*, &c. recited with closed lips by the '*Nasâsâlar*' in the *Dakhmâ*

when depositing the dead body stripped of garments on the stones paved on the ground.—List of Nyâyashes and Yashts to be recited in the five Gâhs respectively.—Shares of sons and daughters in the property of parents.—Rituals of the dead in the first year, according to Ravâyets of Kâmdin Shâpur and Bahman Poojia.—The ceremony of "*Zindeh Ravân.*"—The duty of parents to entrust children to the religious preceptor for their education.— '*Dasturî*' to be recited after '*Barashnûm*' in the '*Barashnûmgâh*'; the same by the *Nasâsâlar* in the *Dakhmâ.*—Nirangs to be recited after Hormazd Yasht, Sarosh Yasht and any other Yasht; *Nirang* beginning with *Sipâs dâram* &c. *i. e.* thanksgiving to God to be recited after taking food and drink as well as on several other occasions; Nirang to be recited after '*Gêhsârnâ*'; Nirang beginning with "*Dâdâr Jehândâr*" &c. to be recited after Ardibehesht yasht or any other yasht; Nirang to be recited after Hom yasht; Nirang to be recited after Vanant Yasht; longer grace before meals to be recited by Herbads, and shorter grace before meals, recited by Behdins. Nirang to be recited after answering the call of nature; Nirang written on a "*tâvid*" to be tied on a pregnant woman for her safe delivery (See p. ५४ of this Part I.). Nirang to mitigate the pestilence among domestic herds; Nirang to close the way of black magic and fairies; Nirang to avert fear from highwaymen, thieves and treacherous women; Nirang to preclude injuries from noxious animals to plants and trees; Nirang to get success in one's own good objects; Nirang to remove sickness, diseases, and troubles from the bodies of men and women.—Detailed account of the pedigree of Zartôsht. Names and account of the children of Zartôsht.—The *Bâj* to be recited at the time of cutting the *Vanant Darûn i. e.* the big fried sweet unleavened bread consecrated on the first day of the religious year.—A fragment of a Persian Ravâyet consisting of three Persian epistles from the Dasturs of Irân in answer to several questions asked by the Parsees of Gujerât in India.

19. EMU_9.—L. 10⅜. Br. 6⅝. Th. 1½. A MS. belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, containing—

Visparad completed on Rôz Hormazd Mâh Bahman A. Y. 1090 in the Bandar (port) Sûhâli by the Scribe Mobed Sohrâb bin Astâ Bahman bin Mobed Aspandyâr; Nirang-e Rapithwan Iastan (1) Izashne, (2) Bâj, (3) Âfrangân, (4) Âfrîn; Âshirvâd Sanskrit written with Avestâ characters (!?); and the ceremony of Nâvar in Gujerâti.

20. EMU_{10}.—L. 7¾. Br. 4⅜. Th. 1. A MS. belonging to Ervad Maneckji R Unvala.

First folios 1—39 *Gêhe-sârnâ.* Colophon Samvat 1780, Rôz Anêrân Mâh Meher, Jeth Sûd 2, Scribe Ervad Kâus Ervad Minocherji Pâvdî. Again folios 3—26 *Sirojâ;* 27—39 *Pâzand Âshirvâd;* 39—45 *Sanskrit Âshirvâd* wherein the year is not earlier than संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु० Folios 45—49 *Tandarûsti* and several Nirangs. Folio 49 second colophon संवत् १७८० Rôj Tîr Mâh Amardâd.

21. EMU_{11}. L. 8½. Br. 7. Th. 1½. This is the first of the two volumes of a MS. belonging to Ervad Maneckji R. unwala. Its contents are as follows:—

The first two folios lost. Folio 3, *Nirang-e Reg Yashtan* (consecration of sand on the fifth of Spandârmad Mâh); folio 4, a Pâzend *taavid* to be written on Rôj 6th Mâh Farvardîn; *Sishôê Riman Pâk Kardan, i. e.* the purification of a person defiled by the touch of a dead body; folios 5—6, prognostications of good or bad omens such as, from hearing the voices of birds or other animals coming from different quarters,

confronting bareheaded persons, washermen, &c., interpretation of dreams; folio 7 *Barashnum gâh, i. e.* the plan of the place of washing a defiled person; folios, 8—23, good or bad omens and interpretations of dreams; folios 24—28, Satûm and Yasnâ Hâ 23; folios 29—31, contents of a lost Khorde Avesta, colophon samvat 1802, Rôj 1st Mâh 6th scribe Ervad Maneck Dustoor Palonji; folios 29—31, fragments of Saddar in Gujerâti; a few Pâzend-Sanskrit words (see part VII.); folios 32—70, Visparad, colophon Rôj Arshishvang Mâh Âdar, scribe mobed Dârâb bin Dustoor Maneckji; folio 71, one hundred and one names of God; folio 72, astrologically auspicious days for marriage; prognostications of rain from the nest building of birds; folios 73—74, blank; folios 75, how to arrange flowers in Âfrangân; sishôê; folios 76, haft=seven (or rather nine) Amshâspands (1) Dâdâr Hormazd, (2) Bahman, (3) Ardi Behesht, (4) Shehrevar, (5) Spandârmad, (6) Khôrdâd, (7) Amardâd, (8) Khôrshed, (9) Mâh; folios 77—79, fragments of 'Fâlnâmû'; years of the reigns of ancient kings of Irân, (in all 3945 years and seven months; the number of sovereigns 67). Folio 80, *Âfrangân Bâj Sôdî Nâhrôjnî, i. e.* the Âfrangân and the Bâj of the day of sôdi. This is the Khshnuman of what is called 'Avirdâd sâl gâh' *i. e.* literally Avestâ *Haurvatâto + yâiryâ hushiti + saredhaeibyo + gâthâbyo*, these being invoked in the Khshnuman. It is to be recited on the Khôrdâd day of the Spandarmad Mâh. [N. B.—I think 'Sôdî' is the Pahlavi *sadîk*=sk. शोध्य 'correction of time' in the calendar. It occurs as the last part of the word *mâhîke sadîk*, 'lunisolar' *i. e.* lunar year with the correction of time. From this I infer that the feast of Avardâd sâl gâh celebrated on the sixth day of the month Spandârmad is commemorative of intercalating time in order to make up the arrear of the pure lunar year in the civil solar year of 365 days. Compare Dînkard chapter 419, and Vendîdâd XVIII, §§ 23 Spiegel.] Folios 81—82, the Khshnuman of Avardâd sâl khûdâe to be recited on the 6th day of the month Farvardîn. Folios 83—84, Bâj of Ashem 1200, Bâj of Ahunvar 1200, to be recited on the Panji-e kêh and Panji-e meh respectively; *i. e.* the former in the last five days of the last month of the year and the latter on the five days of the Gâthâs. Folios 85—87, sundry words and Bâjs; Folios 88—94, the ceremony of Paragnâ or preparation for Ijashni in Persian. Folio 95, names of forty Yazats and fourteen saints. They are as follows:—1-30 Hormazd to Anêran + Neriôsang, Satavas, Vanant, Haftorang, Hôm, Barzô, Daham, Pantha, Chanvad, and Zarathushtra. Saints:—Gôbrû, Farêdûn, Siâvux, Agrerath, Aravîr [Ardâ Virâf?], Chandargâch, Âdercheher, Khashishibed, Gustâsp Shâh, Iân Jashni, Avân Jashni, Khumishni, Vif, & Samêd. Folio 96, the ceremony of Nâvar in Gujerâti. Folio 97, Colophon—Samvat 1807, Rôj 1, Mâh 2, Scribe Dârâb Dustoor Maneckji Dustoor Palonji. Pahlavi Khat; folio 98—101, the 11th Pargard of the Vendîdâd with Pahlavi; Colophon—Rôj Zamyâd Mâh Khordâd A. Y. 914 + 20 (?); second colophon of the copyist Samvat 1806 Roj 30, Mâh 12, scribe Ervad Darab Dustoor Maneckji Dustoor Palonji. Folios 102–104, *Nirange gômez va av yashtan i. e.* the Nirangdîn ceremony; folios 104—105, *âtash-e varharân nishâstan, i. e.* the ceremony of consecrating the Atash Behrâm (imperfect); folios 106—109, *Nîrang-e yashtan-e daremeher, i. e.* the ceremony of consecrating the fire temple; meanings of Fravarânê &c. in Persian verses; miscellaneous Ravâyets, Indian Astrology &c; folios 110—119, *Fâlnâmû* (date, savat 1806 Roj Gosh Mâh Dae A. Y. 1119); prognostications from voices of birds &c; dates of the immigration of Parsis into India:—samvat 777 left Irân, fifty years in sundry places, one hundred years in Kôhistân, fifteen years in the Isle of Ormazd, nineteen years in Dîv, three hundred years in Sanjân, fourteen years in Bânsdâ, then settled in Navsari. Folios 120—122, some *fâls, i. e.* prognostications; Names of Izads who curb the seven planets; Folio 122, a piece of Ravâyet; Folios 123—126, description of thet hirty days of

the month. Folios 126—128, prognostication from voices of birds. 127—139, the sixteen shlôkâs with Gujerati meanings (very incorrect and imperfect) (see Part VI.). Folios 140—141 Indian astrology. Folios 142—163, the story of Mazdak in Gujerati. Folios 164—169 the enigmas of Akht-e-Jâdû in Gujerati. Folios. 70—71 an extract from Ravayets. Folios 172—78, Hormazd yasht in Gujerati, colophon Roz 19 Mah 5 A. Y. 1120 samvat 1807 Falgun sud 10. Folios 178—186, an extract from Ravâyet in Gujerati.

22. *EMU*$_{12}$. L. 8$\frac{3}{4}$. Br. 7. Th. 2. This manuscript is the second volume of *EMU*$_{11}$.

Folios 186—187, prefatorial Sanskrit heading of Pêrâma Iastî; 187—189, *Nirang-e Kusti bastan* with Gujerâti and partly Sanskrit translation, colophon—sâmvat 1808 Rôj 12 Mah 3, Scribe Ervad Dorab Dastur Maneckji Dastur Pahalanji; 189—201, *Khurshed Nyâish* with Gujerâti translation; 202—206, *Mâh Nyâsti* with Gujerâti translation without the appendix 'dasta amem'; 206—213, *Âtash Niâyish* with Gujerâti translation; 213—218, *Nirang-e Âfrengân* or *Dîbâcha-e Âfrangân* with Sanskrit and Gujerâti translation, without the names of saints; 218—223, *Dahmîâna Âfrangân* with Sanskrit and Gujerâti translation; 223—226, *Âshîrvâda Râjnâm* with Sanskrit and Gujerâti translation; 226—229 *Âfrangâna Ardâfarvash* with Sanskrit and Gujerati translation; 229—243 *Âfrangâna Gahambâr* with Sanskrit and Gujerâti translation; 243—260, Yasnâ, chapter IX with Persian and Gujerâti translation; 260—271, *Srôsh Yasht Hâdokht* with Pâzend and Sanskrit translation; 272—274, *Hôm Iast* with Sanskrit and Gujerâti translation; On p. 274 it is noted in Gujerâti संवत् १४७५ आतस वेहेराम संनजानथी लाया तेनी हकीकत, but no description is given; 274—276, *Ahunvar and Ashem Vôhu* with Gujerâti translation; 276—277, only the first two shlôks of Âkâ Dhâru (see Part VI.); 277, enumeration and forms of the twelve zodiacal signs; 278—287, Âshîrvâd Pâzend, Sanskrit and Gujerâti wherein the date is samvat 1808. Folio 287, Colophon Gujerâti, written with Persian characters without the mention of the year. Scribe Dârâb Maneokji Palonji Farêdunji. Folio 288, names of twenty one nasks; an extract from Vendidâd V with Pahlavi translations relating to the 'Kata' or the detached ground for the dead body placed in the house. Folio 289, eternally permanent substances corresponding to the numerals One, Two, &c. up to ten. Gujerâti translation of *Vâje Nân Khurdan*, *i. e.* grace before meals; *Yathâ & Ashêm* written with Pahlavi characters. Folio 290. Here it is noted that the exodus of Parsis from Irân into India began in the year samvat 777, then for fifty years unsettled wanderings, one hundred years in Kohêstân, fifteen years in the Island of Ormazd, nineteen in that of Dîv, three hundred in Sanjân, fourteen in Bânsdâ, at last in Navsâri. Folio 291, the seven angels who opposed the seven planets; the measurement of the areas of several countries; the testimonies of angels on behalf of Zartôsht before Gushtâsp; The Sag-dîd or dog-gaze. Folio 293, fourteen qualities necessary for priest. Folio 294, Names of the 12 Izads of Hamâêst; seven objects requisite in a Bêhdin's house in order to drive away Satan. They are as follows:—a musical instrument, a dog, a cock, a gôspend, a bird (?), the fire, and gurgû (?) (Persian *gurak*) a stone, whereon washers beat their linens. Folio 295 *Ustavaiti*, the joy of the pious soul in heaven; *Kîmâm gâthêâm*, the lamentations of the impious in hell, and *Aairyamâishyô*, the marriage blessings, all the three with Gujerâti translations. The seven drûjs who are the opponents of the seven Amshâspands. Folio 297, varieties of fire in the universe. *Dasturî*, *i. e.* the Pâzend formula to be recited in the tower of silence and in the Barashnûmgâh; names of three daughters of Zarathushtra and one princess Bânu Pârs, one of the daughters of Yazdejard Sheherîar; *Tandarôsti* with Gujerâti translation. Folio 298,

another *Dasturi*. Folios 299—300, numbers of Ahunvars to be recited on several occasions; what to think at binding the four knots of Kûsti. Folios 301—302, description of seven wonderful things in the palace of Jamshêd. Folios 303—309, some wise moral epigrams of the courteers of Noshirvan in Gujerâti. Folios 310—386, *Saddar Nasar* in Gujerâti. Folios 386—390, *Nirang-e Kusti* with Gujerâti translation. Folios 390—395, *Srôsh Bâj* with Gujerâti translation. Folios 395—399, *Hôshbâm* with Gujerâti translation. Folios 399—413, *Khurshed Nyâish* with Gujerâti translation. Folios 413, the ceremony of consecrating a *Darêmeher*; the sixteen qualities requisite for a priest. Folio 414, number of Ahunvars to be recited on certain occasions; *Namaskâr* or bowing to the four quarters or points of the compass with Gujerâti translation. Folio 415, *the Khshnûman of Avirdâdsâlgâh* on the Rôj 6 Mâh 12; *the Khshnûman of Haft Amshâspand Vispesâ Ardâfarvash* on the Rôj 5 Mâh 12. Folios 416—420, *Dhûp Nirang* with Gujerâti translation without the names of saints. Folios 420—423, *Âfrangân-e Dahmîan* with Gujerâti translation including the blessings on the King. Folios 425—426, *Âfrangân-e Ardâfarvash* with Gujerâti translation. 426—434, *Âfrangân-e Gahambâr* with Gujerati translation. Folios 434—452, *Hôm Yasht* with Persian and Gujerâti translation.

23. *EMU*$_{13}$. L. 7⅛. Br. 4¾. Th. 1½. A modern manuscript belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, begining from folio 20. Its contents are:—

Folios 20—21, the Avestic alphabet, the Sanskrit heading of Perâma Iasta with Gujerâti translation; folios 21—29, *Nirang-e Kusti Bastan* with Gujerati translation; 29—41, *Srôsh Bâj* with Gujerâti translation; 41—50, *Hôshbâm* with Gujerâti translation; 50—78, *Khurshed Nyâista* with Gujerâti translation; 78—87, *Mâh Nyâish* with Gujerati translation; 87—95, *Nyâista Ardvisûra* with Gujerâti translation; 97—116, *Âftasa Nyâista* with Gujerâti translation; 116—142, *Hormazda Iasta* with Gujerâti translation, without the appendix *Nipâyôish Mashîm*; 143—146, *Hôma Iasta* with Gujerâti translation; 146—156, *Nâm Sitâyash* with Gujerâti translation; 156—199, *Patêt* with Gujerâti translation; 199—212, *Dhup Nirang* with Gujerâti translation, without the names of saints; 212—224, *Âfringân-e Dahmîân* including the blessings on the king with Gujerâti translation; 224—228, *Âfrangân-e Gâthâ* with Gujerâti translation; 228—249, *Âfrangân-e Gahambar* with Gujerâti translation; 249—267, *Pêmânî Âshîrvad* Pâzend with Gujerâti translation, without date. No colophon.

24. *NMRL*$_2$.—L. 8½. Br. 6½. Th. 1. A modern manuscript of miscellaneous subjects, belonging to Navsari Meherjirânâ library, in the handwriting of the late Dastur Erachji Sorabji Meherji Rânâ.

pp. 1—10, *Nirang-e Âvô-pâdîav-yashtan* in Pahlavi characters, *i. e.* the ceremony of consecrating water and bull's urine to be used in purificatory rites, also called *Nirangdîn*. pp. 11—22, the same in Persian and Gujerâti languages.—pp. 23—28, Persian verses in praise of king Jehângir of Delhi composed by Dastoor Kaekôbâd son of Mâhîâr Rânâ.—pp. 1—3, the ceremony of taking out the ashes of Âtashbehrâm in Gujerâti; pp. 3—8, the ceremony of consecrating the *varasîo*, *i. e.* the sacred white bull; pp. 9—14, Gujerâti translation of the last piece of *Dhup Nirang*; pp. 16—30, the ceremony of consecrating the *Varasîo*, the sacred white bull.—pp. 1—31, some memoranda relating to the Âtashbehrâm of Navsari; ceremony of consecrating a tower of silence; ceremony of taking out the ashes of Âtashbehrâm; ceremony of consecrating bull's urine and water; extracts from the Nîrangestân and Ravâyets relating to the same ceremony.—pp. 1—16,

the ceremony of building and consecrating a tower of silence; the date of the Âtashbehrâm of Navsari; dates of the towers of silence of Bharthânâ, Rânder and Bombay; date of the Dâdishet's Âtashbehrâm; date of the tower of silence of Dahviar, Jâhân-bordî and Govârak.—pp. 1—2, sundry notes; pp. 3—10, Sanskrit Âshirvâd copied from one wherein the year is संवत्सरेपुं सप्तदशशतेपु; pp. 10—40, Nirang to be recited after Meher yasht; number of Ahunvars to be promised by the son of the deceased in the Uthamnâ; length and breadth of *Arvisgâh i. e.* the sanctuary of Ijashnê; how to clothe and place a dead body in the house; the ceremony of consecrating the hair of sacred white bull; the ceremony of consecrating the bull's urine and water.—pp. 1—16, Several notes relating to Dakhma and the Âtashbehrâm of Navasâri.—pp. 1—11, Avestic alphabets; Âfringâns wherein *Yâoviçâd* is recited; the date of the advent of the Âtash Behrâm from Bansda into Navsari. It is संवत १४१५. आषाड सुद ५ Wednesday Mâh shehrêvar Rôj Marespand; names of some principal persons who brought epistles from Irân.—pp. 1—53, a collection of ३५ *Nirangs, i. e.* magical spells, charms, amulets, &c; pp. 52—71, Ten Avestic charms.—pp. 1—9, sundry Jottings about the *Yâoviçâd.*—pp. 1—18 An extract from a Gujerâti letter of Dastur Framji Sohrabji Mehrji Rânâ of Navsari in reply to several religious questions asked by Framji Maneckji Wadia of Bombay.

25. $NMRL_3$.—L. $8\frac{3}{4}$. Br. $6\frac{3}{4}$. Th. $1\frac{1}{4}$. a modern manuscript of miscellaneous subjects in the handwriting of the late Dustoor Erachji Sorabji Meherji Rânâ, and belonging to the Navsari Meherji Rânâ Library.

pp. 1—25, the Sixteen Sanskrit shlokas with Gujerâti translation, dated Rôj 9 Mâh 4 Shehenshâhi A. Y. 1252 (See Part VI.); pp. 1—6, Pahlavi vendidâd defective; pp. 1—33, a lecture on Herbad by Dustoor Erachji in Gujerâti; pp. 1—19, a lecture on Myazd and Jashan &c. in Gujerati by the same; pp. 1—19, a lecture on Khôrdâd sâl by the same; pp. 1—19, a lecture on Darêmehêr; sundry jottings on education, Atash Behrâm &c. pp. 1—29, the ceremony of consecrating Âtash Bêhrâm; pp. 1—1 1,a lecture on Farvardegân; pp. 1—15, a correspondence addressed to the "Rast Goftar" on the subject of carrying the dead body of a Zoroastrian in a metalic vehiclle; pp. 1—13 ditto; pp. 1—6, ditto; pp. 1--14, a lecture on Navzôt in Gujerâti; pp. 1—14, some moral quotations from diverse books; pp. 1—15, admonitions &c. at the Navzôt assembly; pp. 1—13, the same; some folios on the subject of clothing the dead body whether with or without the *penâm;* six pages on the subject of consecrating the *varasîo,* or the sacred white bull; वेवाहस्य पड्मानी with the date संवत्सरेपु अष्टदशशतेपु.

26. EJM_1. Only six pages of Sanskrit Âshirvâd belonging to Ervad Jamshedji Sorabji Meherji Rânâ. No date.

27. *SDB.*—L. $11\frac{1}{4}$. Br. $7\frac{1}{2}$. Th. $1\frac{1}{8}$. a modern manuscript of Kordeh Avestâ in my own possession, containing Sanskrit Âshirvâd with the date संवत्सरेपु अष्टदशशतेपु. Colophon Rôj 29, Mâh 6, A. Y. 1159, written at Navsari by Herbad Noshirvan bin Dustoor Sohrab bin Rustam bin Maneck bin Mehernosh bin Kekôbad bin Dustoor Mâhiâr Rânâ.

28. *EMU.*—L. $7\frac{3}{8}$. Br. $5\frac{3}{8}$. Th. $\frac{3}{8}$. *Sirozâ* with Pahlavi–Pâzend–Sanskrit translation. A small book having old appearance, of thirty nine pages, belonging to Ervad Maneckji Rustomji Unwala, without date and name of the writer.

29. RBR_1.—L. $12\frac{1}{2}$, Br. $7\frac{7}{8}$. Th. 1. A modern MS. written on English paper belonging to Ervad Rustomji Bejonji Rânji. Its contents are as follows:—

Pp. 1—119. *Perâma Iasti.* The Sanskrit heading; Khûrshed Nyâyesh; Mâa Nyâyesh; Âtash Nyâyesh; Hormijda-Iasti Avistârthah; Âfrangân-e Dahmiân; Âshîrvâdh Râjnâm; Âfrangân-e Ardâfravash; Âfrangân-ê Gâhambâr; Dhûpa Niranga Avistârthah without the names of saints; Prâ[ya]schitya Vachanamityarthah, *i. e.* Patêt Pashemâni, all with Sanskrit translations.—Folios 1—5. Âfrîn-e Zartôsht on king Gûshtâsp, Avestâ with Pahlavi translation.—Folios 5—10. Hakikat-e Gayômars, *i. e.* a Pahalavi extract from Bûndaheshna, chapter 15 W. West.—Folios 1—21. The twelfth Fargard of the Vendidâd with Pahlavi, Pâzend, and Gujerâti translations.—Folios 1—15. Pahlavi Shikanda Gumânîk, the same as printed by Dustoor Hoshangji & E. W. West in 1887. Colophon in Persian:—Rôj Hormazd Mâh Fravardin Kadîm A. Y. 1225, Scrîbe Mobed Jamshed Ebnê Pashotun Ebnê Hormazd-iâr Ebnê Jâmâsp inhabitant of the town of Bulsâr.—Pp. 1—61. Pahlavi Ardâ Virâf.—Folios 1—21. Behrâm Yasht with Pahlavi translation.—Folios 22—35. The Pahlavi translation of pieces in the Westergaard's Zend Avestâ headed Miscellaneous Fragments and Yasht Fragment.—Folios 1—23. Farhang-e Pahlavi, *i. e.* Pahlavi-Pâzend glossary beginning with *Monâ Khodâ* &c. the whole book has several stamps impressed, bearing the monogram of Maneckji Sorabji Ashburner with the picture of Darius Hystaspes praying before the sun and fire-altar.

30. *RBR*$_2$—L. 8$\frac{7}{8}$. Br. 5$\frac{6}{8}$. Th. $\frac{1}{2}$. A loose manuscript of Perâma Iasta belonging to Ervad Rustomji Bejanji Rânji throughout in old Gujerâti instead of Sanskrit. It is imperfect having only folios from 1—143. Its contents are as follows:—

The prefatorial heading in Gujerati; Nirang-e Kusti Bastan bâ Mâêni; Nirang-e Sarosh bâ Mâêni; Hoshbâm bâ Mâêni; Khurshed Nyâesh bâ Mâêni; Mâh Nyâesh bâ Mâêni; Nyâesh-e Ardui Sûr Bâno bâ Mâêni; Nyâêsh-e Âtash bâ Mâêni; Duâ Nâm Sitâyashni bâ Mâêni; Namaskâr chudesh mukh kari padhê tenâ arth; Papaiti (Patet) nâ arth; Hormijd Iasta nâ Arth; Hôma Iasta nâ arth; Dhûpa Niranga avastartha; Âfrangâna Dahmaiân arth including the blessings on the King; Âfrangâna Ardâfrauasa arth; Âfrangâna Gahambâra arth. The last is incomplete.

While concluding this long and minute description of MSS., we hope that it will furnish to the student of Parsi religion, history, manners, customs, beliefs, and superstitions several useful suggestions. It must, however, be said here for the information of the general reader that during the last fifty years many salutary changes have taken place in our Community by the beneficial effect of Western Education, and it is a matter of gratification to note that most of the superstitious beliefs and customs described above have now almost completely disappeared.

A few Notes on some peculiarities of Sanskrit handwritings.

This Collection will be printed *Seriatim* in '*Nâgari*' characters which are in vogue among us. But the old MSS. examined by me present some peculiarities of penmanship, some of which are noted down here, which will be found interesting to the student.

इ, ई and उ are sometimes written in old style, which is still current in Bengali, as ই, ঈ and উ respectively; *e. g.* ইजिस्नि for इजिस्नि; माज्दঈअस्री for माज्दईअस्रीः; संউवर्ण for सउवर्ण *i. e.* सुवर्णः; म উक्ति for मुक्तिः; উत्तम for उत्तम.

ऐ and औ are written as । ` or । ो respectively; *e. g.* न्याये: for न्यायैः; दादो for ददौ.

औ is also replaced by अउ; *e. g.* स्तउमि for स्तौमि.

ऐ is sometimes also replaced by अई; *e. g.* सुगंधईः for सुगंधैः; पुष्पई for पुष्पैः.

य and ज as well as श and स are frequently interchanged; *e. g.* जूथ and यूथ, योति and जोति, शूर and सूर, श्रोश and श्रोस; सहाज्य for सहाय्य; जोग्य for योग्य; तेयस्विनं for तेजस्विनं.

प is always written for ख; *e. g.* पुररोजे for खुररोजे.

छ is very often written for स्थ; *e. g.* स्छानं for स्थानं.

स्य, the genitive singular termination of words ending in अ is sometimes written as ल्य; *e. g.* गुस्तास्पल्य for गुस्तास्पस्य.

Sometimes, mostly at the end of a line, आ following a consonant is written as ˜˜ at the top to the right of the letter; *e. g.* रक्ष˜˜ for रक्षा.

The sign of ए (`) is often written as a perpendicular line । to the left of the consonant; *e. g.* प्रकाष्टन for प्रकृष्टेन.

Similarly the sign of ओ is written not as ो, but with two perpendicular lines one to the left and another to the right of the consonant; *e. g.* कारामि for करोमि. ओ is also written as ई; *e. g.* नइरिईसिंघेन for नइरिओसिंघेन.

श्च is sometimes written as स्थ; *e. g.* प्रणामस्थ for प्रणामश्च.

Generally the consonant under the *Refa* (`) is doubled; दीनेर्म्माज्दईअस्त्याः, कुर्व्वति &c'; sometimes the consonant is also joined with र् (त्र); *e. g.* ।नेसर्ग्रिका for नैसर्गिका, संसर्ग्र for संसर्ग.

The *avagraha* (ऽ) in some manuscripts is written as इ.

K_4 mostly uses the dental स् for palatal श and *vice-versa*, drops the *visarga* very often, and reduces the semi-vowel to their homogeneous vowels; *e. g.* सुभा for शुभा; सुन्दररुपस for सुन्दररुपःस; सुयं for स्वयं; श्रुष्टि for सृष्टि; सत्कारए for सत्कारये; भिहिराइ for मिहिराय; वृधए for वर्धय; अए for अयं.

ज्द is written in some MSS. as ह्न; *e. g.* अहुरमह्न for अहुरमज्द.

ग्र is written by some as ग्रे; *e. g.* समाग्रेः for समग्रेः

Sometimes न्म is written for स्म; *e. g.* सन्मार्जन for संमार्जन.

The following is a list of some more peculiarities of copyists noted by me while collating the above mentioned MSS.—

ज्ञा and ना for न्या; *e. g.* ज्ञाय or नाइ for न्याय.

इ for य; *e. g.* नाइ for न्याय.

र्द्ध for र्द्ध; *e. g.* अपराद्धे for अपरार्द्ध.

स्छ for स्थ; *e. g.* स्छाने for स्थाने.

ग्रे for ग्र; *e. g.* परिग्रेथितं for परिग्रथितं.

ख for ष; *e. g.* मनुख्या for मनुष्या.

ढ़ for ढ; *e. g.* ढ़ढता for ढढता.

र्घ for घ्र; *e. g.* शीर्घ for शीघ्र.

: for ऽ; *e. g.* संभवो:पि for संभवोऽपि.

घ्न (dy) for ज्य; *e. g.* राघ्नाय for राज्याय.
य for ज; *e. g.* विययंच for विजयंच.
ज for य; *e. g.* जा for या.
ु for इ; *e. g.* प॰ुतरं or पइतरं *i. e.* पितरं.
र्त्मे for ताम; *e. g.* स्पित्मेपुत्र for स्पितामपुत्र.
ए for ये; *e. g.* आराधए for आराधये.
ु for उ; *e. g.* युष्मभ्यं for युष्मभ्यं.
च for त्य; *e. g.* सच for सत्य.
द्द for ज्द; *e. g.* हुर्म्मिद्दीयं for हुर्म्मिज्दीयं.
रु for ऋ; *e. g.* रुते for ऋते.
द्त्र or क्ष for ह्ल *e. g.* पद्त्रवान् for पह्लवान्.
ु or इ for ऽ; *e. g.* समुदितोुसि or
समुदितोइसि for समुदितोऽसि.

Bombay 10th June 1906. SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA

पारसीकधर्मादिविषयकानि संस्कृतभाषायामवतारितानि स्वल्पसंख्यकानि कतिचित्पुस्तकानि विद्यन्ते । तेषामध्ययनजिज्ञासूनां कामलब्धिरनायासेन भवेदित्यस्या पुस्तकमालायाः प्रसिद्धेर्हेतुः ।

सप्तखण्डविभक्तेयं ग्रन्थमाला । तद्यथा १. पेरामईअस्तिनाम पुस्तकम् [खुर्द-अवस्ताऽर्थः] । २. इजिस्निनाम पुस्तकम् । ३. मइन्यूखर्दनामा ग्रन्थः । ४. स्कन्दगुमानीगुजारनामा ग्रन्थः । ५. अर्दाग्वीरानामा ग्रन्थः । ६. ओग्मदेचा, षोडश श्लोकाः, कुस्त्याः करणम्, चांदाप्रकाशश्च । ७. शब्दकोशावलयः ।

मोबेदनेरिओसंघप्रभृतिपारसीकाचार्यैः कृताः संस्कृतलेखनयत्ना एते किञ्चिद्विलक्षणरूपा दृश्यंते तेषां पदवाक्यरचनायां पहलवीपाजंदभाषापदवाक्यरचनानुकरणात् । तथापि स्वल्पयत्ने कृते सति विद्वत्पाठकानां नातिदुर्गमाः ।

यत्र यत्र पहलवीटीकावचनानि संस्कृतभाषायामवतारितानि संति तानि मया (   ) इति वर्तुलाकृतिषु संप्रक्षिप्तानि यानिच अधिकविवरणार्थं मया संयुक्तानि तानि [   ] इति समकोणाकृतिषु लिखितानि ।

पारसीकग्रन्थेषु देवदेवीत्यादयः केचिच्छब्दा दैत्य-राक्षसी-इत्यादिनारकात्मार्था उच्यंते पारसीकपूर्वजानां वैदिकार्यैःसह विग्रहकारणात् । तस्मात् सुज्ञपाठकैस्तदादिकारणानि विवेकेन विचार्य सार एव ग्राह्य इति प्रार्थना । अस्याः पुस्तकावलेः सप्तमखंडे सर्वे ते शब्दाः स्पष्टीकृता मया । तस्मात् स खंडः सुज्ञवाचकैरवश्यं स्वसंनिधौ धृत्वा पारिभाषिकाद्यसंस्कृतशब्दानामर्था द्रष्टव्या ज्ञेयाश्च ॥

मुम्बापुरी १० जून १९०६.   शहरिआरजी दादाभाई भरुचा

अनुक्रमणिका.

खुर्द-अवस्ताऽर्थः

श्री अहुर्मज्दाय नमः सततम्[१] ॥

नाम्ना[1] सर्वांगशक्त्या च साहाय्येन च स्वामिनो अहुर्मज्दस्य[२] महाज्ञानिनः सिद्धिः शुभा भूयात् प्रवृत्तिः प्रसिद्धिश्च उत्तमदीने मांज्दईअस्न्यां[३] वपुषि च पाटवं [४]दीर्घजीवितं च सर्वेषां उत्तमानां उत्तममनसाम् ॥

इदं[५] पेरामईअस्तिनाम[६] पुस्तकं मया नइरिओसंघेन[७] धवलसुतेन पहलवी[८]जंदात् संस्कृतभाषायामवतारितम् । विषमपारसीकाक्षरेभ्यश्च अविस्ता[९]क्षरैर्लिखितम् । सुखप्रबोधाय उत्तमानां शिष्यश्रोतॄणां[1a] सत्यचेतसाम् ॥ प्रणामः उत्तमेभ्यः शुद्धमतेभ्यः सत्यजीह्वेभ्यः सत्यसमाचारेभ्यः ॥

अवस्तां[१०] इति[2] अवेजस्तां[११] अवेज इति निर्मल [स्ता ?] इति श्रुति[१२] [रू] निर्मलश्रुति [रू] इत्यर्थः ॥[3]

[अशेमूवोहू इति मंत्रविशेषः][4]

पुण्यं समृद्धिः उत्कृष्टतरा[१] (अत्युत्तमा[२]) अस्ति । (समृद्धिरेकैव पुण्यस्य उत्तमा । यतो या काचित् शुभा समृद्धिर्वांछते[३] [वांछयते] सा सर्वापि[४] पुण्यमध्ये[५] अस्ति) ।

[६]शोभनं अस्ति (किल तत् पुण्यमेव शोभनमस्ति) । शोभनः[७] (किल सः शोभनः सुंदररूपो) ऽसौ

---

१. FBV अहुर्म्मिज्दाय; K_1, K_2 श्री अहुर्म्मिज्दाय तथैव जरथुश्त्राय नमामि शीर्सा [cor. शिरसा]; K_3 श्री हुर्म्मिज्दाय नमः । This heading is not met with in the rest of the MSS. २. K_1, K_2, EMU_1 अहुर्मिज्दस्य; H_1 अहुरमज्दस्य. ३. K_1, K_2 माज्दिअस्न्याः. ४. H_1, EMU_1 दीर्घं जीवितम्, others दीर्घजीवितं. ५. EMU_2 इयं. ६. K_1,K_2,K_3 पेरामइअस्ति; EMU_1 पेरामइअस्त; FBV परामईअस्ति. ७. EMU_1, K_3 नइरिओ संधेन; K_1,K_2 निरिउसंघेन; H_1. नइरीओशिंघेन, FBV नइरिओशिंघेन. ८. FBV, K_1,K_2,K_3 पहलवी; EMU_1 पहिलवी. ९,१०. FBV, K_2,K_3 अविस्ता; EMU_1 अवस्ता. ११. EMU_2, H_1 अवेजस्ताइ; FBV अवेजस्ता. १२. K_1 स्तुति. FBV श्रुति.

---

१. FBV पुण्यं समृद्धिः उत्कृष्टतराः; K_1,K_2, EMU_4 पुण्यसमृद्धिः; K_4 समिर्धि or समिर्द्धि. २. FBV,H_1 अत्युत्तमास्ति. ३. EMU_2, EMU_4, K_4, वांछति [Better वांछयते]. ४. EMU_4 सर्वाय; FBV, K_2 सर्वेऽपि. ५. EMU_4 पुण्यमया. ६. EMU_1 शोभनो अस्ति; K_1 शोभनास्ति. ७. K_1, K_3 शोभनो अस्ति. ८. EMU_2 शोभनस्य (किल शोभनसुंदररूपस्य). $NMRL_1$

यः पुण्यप्रचारयिता (किल यः पुण्यं प्रवर्तमानं करोति) अतःपरः पुण्यः (किल स्वयं च अत्युत्कृष्ट-पुण्यकारी)[11] ॥

[अहुनवर इति मंत्रविशेषः][5]

यथा स्वामिनः कामः (किल यथा अहुर्मज्दाभिलाषः) एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्माच्चित् (किल यत् किंचित् कार्यं पुण्यं तस्य तथा आदेशः कर्तुं[6] यथा अहुर्मज्दस्य रोचते[7] नान्यथा किं[2] विशिष्टात् पुण्यात्)[8] ॥

उत्तमस्य दाते[9] [दाति] मनसः कर्मणां अंतर्भुवने अहुर्मज्दस्य। (किल तं पुण्यप्रसादं[3] उत्तमं मनः उत्तमं मनः इति ग्वह्मनः अमशास्पंतो ददाति तेभ्यो ये [संति] अंतस्तस्मिन्[4] कर्मणि स्वामित्वे च यत् अहुर्मज्दस्य रोचते) ॥

राज्यं च अहुर्मज्दात् तस्य (किल तेन अहुर्मज्दः स्वतनोः राजा कृतो भवति) यः दुर्बलेभ्यो ददाति पालनाम् (किल दुर्बलानां साहाय्यं पालनं च करोति) ॥

["होर्मज्दखुदाइ" अथवा "नीरंगे-कुस्ति-बस्तन्" इति पूजावचनविशेषः]

॥०॥...........[10]संमस्तेभ्यः[1] पापेभ्यः पश्चात्तप्तो व्यावृत्तोऽहम्। समस्तेभ्यो दुर्मतेभ्यो दुरुक्तेभ्यो दुष्कृतेभ्यो यानि मया पृथिव्यां विंचिंतितानि[2] मया उक्तानि मया कृतानि मया[3] प्राप्तानि मम[4] मूलात्[10a] संभूतानि संति तेभ्यः पापेभ्यः मनसा वचसा कर्मणा च तनुना आत्मना इहलोकतया परलोकतया च स्वामिन् व्यावृत्तः[5] पश्चात्तापेन तिसृभि[11] र्वाग्भिः पश्चात्तापेन अस्मि ॥

शोभनः असौ. ९. EMU_2 प्रचारइता. १०. FBV, EMU_2, $NMRL_1$ अतःपरं पुण्यम्. H_1, EMU_4 अतःपरं पुण्यः; K_3 अतःपरः पुण्यः; EMU_4 अतःप्रंपुण्यं. ११. K_1 अतिउत्कृष्ट; K_3, K_4 अतिउत्कट; EMU_4 अत्युत्कटपुण्यकरोति; EMU_1 अत्युत्कटपुण्यकारि.

---

१. Not given in FBV, H_1, K_1, K_2, K_4, EMU_2, EMU_3, EMU_4, $NMRL_1$. २. K_1, K_3 किं विशिष्टात्; EMU_1 किंविशिष्टान् पुण्यान्. ३. K_1 तं प्रसादं. ४. EMU_1 अतिस्तस्मिन् [?] ५. $NMRL_1$ स्वामित्वं.

---

१. All MSS. do not give the Sanskrit translation of the beginning of *Hormazd Khodâê*. Some give it in Gujerati. We have, therefore, shown the absence of the Sanskrit part by putting dots in the text. In several MSS. this ॥०॥ is given in the Khurshed Nyâesh, with which the book commences. २. H_1, EMU_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, $NMRL_1$ चिंतितानि. ३. H_1 मयि. ४. EMU_1, EMU_2, $NMRL_1$ मम मूलानि संभूतानि संति; K_4 मम मूलानि मम मूलात् संभूतानि संति; EMU_4 मम मूलात् संभूतानि संति. ५. FBV, K_1, H_1, K_2, K_3, EMU_4 व्यावृत्यो; EMU_1, K_4, EMU_2 व्यावृत्या.

॥ १ ॥ सत्कारये[1] स्वामिनं महाज्ञानिनम् (किल सानंदं करोमि) । क्षीणयामि आहर्म्मे[2]-नम् । यथा प्रकटकर्मिणां[12] यः अभिलाषः प्रकृष्टतरः । (अपापानाम्) ॥ स्तौमि पुण्यम् ॥ [अशेम् वोहू १ अहुनवर २].

॥ २ ॥ एहि मे सहायतायै महाज्ञानिन्[1] ॥

(तेन[2] कामेन)[13] मज्दइअस्नो[14]ऽस्मि[3] ॥ मज्दइअस्नीं[15] जरथुश्त्रियां[4] प्रकाशयामि (किल अंतर्जगति प्रवर्तमानां[5] करोमि) ॥ आस्तिकश्च प्रवक्ता च आस्तुवे सुमतं मनसा आस्तुवे सूक्तं वचसा आस्तुवे सुकृतं कर्मणा । आस्तुवे दीनिं उत्तमां माज्दइअस्नीं[6] परित्यक्तप्रतिवादां[7] संन्यस्तशस्त्राम् । (इदं एतस्मात् प्रकटं यत् अप्रतिवादगुरुत्वे[16] उपरि केषांचित् न युज्यते गंतुं यश्च अप्रतिवादगुरुत्वे उपरि आयाति तेन सह प्रतिवादगुरुत्वं[17] शुद्धतया युज्यते कर्तुम्) । खुअएतुअदथवर्तीं[8][18] पुण्यात्मनीम् । (खुअएतुअदथ एतस्याः प्रकटं किल युज्यते एव कर्तुम्) । या वर्तमानेभ्यश्च[9] अतीतेभ्यश्च महत्तरा च उत्कृष्टतरा च सुंदरतरा च । या अहुर्मज्दिया जरथुश्त्रिया (किल अनयोः स्वाधीना) ॥ स्वामिनो[10] महाज्ञानिनः विश्वां विभूतिं आस्वादयामि (किल समग्रां स्वाधीनतया अहुर्मज्दस्य दधामि) ॥ एषा अस्ति दीनेर्माज्दइअस्नयाः आस्तिकता (कृतनिश्चितौ[11] परिपूर्णा) ॥

[पंच "गाह-इ-फ्रवराने" इति पंच संध्याः][19–20]

[अहोरात्रकालस्य पंच विषमभागाः कृताः संति । तेषां नामानि १ हावन २ रपिथ्विन ३ उजइएइरिन ४ अइविश्रूथ्रिमअइबिगइअ ५ उषहिन । हावनसमयः सूर्योदयान् मध्यान्हपर्यंतम् । रपिथ्विनसमयो मध्यान्हकालाद् दिवसस्य चतुर्थभागारम्भपर्यंतम् । उजइएइरिनसमयस्ततः पश्चात्तारादर्शनपर्यंतम् । अइविश्रूथ्रिमसमयस्तारादर्शनादर्धरात्रपर्यंतम् । उषहिनसमयोऽर्धरात्रसमयात् सूर्योदयपर्यंतम् । तेषामधिपतित्वे प्रतिष्ठिताः पंचदेवतास्तत्तन्नामभिरेवाख्याताः स्वस्वसहचारिणीभिः कतिभिश्चिद्देवताभिः सहगता मन्यन्ते । तासां स्मरणं फ्रवरानेनामकाध्यायपठने यथासमयं अवश्यमेव करणीयं । ता इजिश्निग्रन्थस्य संस्कृतभाषान्तरे मोबेद नइरिओसंघेन यथा वर्णितास्तथैवात्र लिख्यन्ते]

"१. हाउअननाम्नीं (प्रातःसंध्याम्) पुण्यात्मकाम् पुण्यगुर्वीम् ।

साऊअंघनाम्नींच (या समं हाउअनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि गवां प्रवर्ध-

---

॥१॥ १. EMU$_4$ सन्मानकृता [°त्या]. २. K$_1$, K$_2$ आहार्मिनम्; FBV आहर्मन्.

॥२॥ १. This one line is not met with in FBV, H$_1$, K$_2$, K$_4$, EMU$_2$, EMU$_3$, EMU$_4$, NMRL$_1$. २. EMU$_1$ omits तेन कामेन. ३ EMU$_1$ मज्दइअस्नोऽस्मि किल नरेषु उत्तमनरो भवामि. ४. K$_1$ जरथुस्त्रियं. ५. K$_1$ प्रवृत्तमानां corrected into प्रवर्तमानां. ६. K$_1$ उत्तम्माज्दइअस्नीं corrected into उत्तमां माज्दइअस्नीं. ७. EMU$_1$ प्रत्युक्तप्रतिवादं. ८. K$_1$ षुअएतुअदथवर्तीं corrected into खुअएतुअदथवर्तीं. ९. K$_1$ वर्तमानेभ्यश्च अतीतेभ्यश्च correctly वर्तमानाभ्यश्च अतीताभ्यश्च. अतीतेभ्यः —instead of this the correct rendering would be भविष्यतीभ्यः. १०. EMU$_1$ omits स्वामिनो महाज्ञानिनः &c. to परिपूर्णा. ११. कृतनिश्चयता.

यंति) वीसिनाम्नीं च पुण्यात्मकाम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मोइवदेषु[21] मध्ये सत्कार्यिणी उत्तमपतिषु) ।......................

२. रपिथ्विननाम्नीं (मध्याह्नसंध्याम्) पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् ।

फ्रेदादारप्सुनाम्नीम् (या समं रपिथ्विनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि पशूनाम् प्रवर्धयति) जंदनाम्नीं च पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु गुरुषु मध्ये सत्कार्यिणी) ।.........................

३. उजइएइरिननाम्नीम् (अपराह्णः संध्याम्) पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् ।

फ्रेदादारवीरनाम्नींच (या समं उजइएइरिनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि नराणां प्रवर्धयति) । देहेनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये परलोकिनां भलापनापतिषु)[22] ।.........

४. अइविश्रूथ्रिमअइबिगाइअच नाम्नीं (पूर्वार्द्धरात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् । फ्रेददारविस्पह्जीवस्त्रीनाम्नीं च (या समं अइविश्रूथ्रिमसंध्यायाः समकार्यिणी याच मूलम् फलम् सर्वम् प्रवर्धयति) जरथुश्त्रोतिमनाम्नीं च पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मोइवदेषु मध्ये सत्कार्यिणी आचार्याणामाचार्येषु) ।.........

५. उषहिननाम्नीं (अपररात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् ।

विरजनाम्नीं च (या समं उषहिनसंध्यायाः समकार्यिणी या च संचयान् धान्यानाम् प्रवर्धयति या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरन्यायानाम् अधिष्ठातारः) नमाननाम्नीं च पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु गृहान्तर्वर्तिषु मध्ये सत्कार्यिणी) ।".........

[श्रोशबाज इति पूजावचनविशेषः]

॥ ० ॥...................श्रोशः[23] पुण्यात्मा दृढशरीरः आदेशपतिः चमत्कारसाधनः उच्चैस्तरसाधनः अधिपतिः स्रष्टेः अहुर्मज्दस्य संप्राप्नुयात् ॥

समस्तेभ्यः[24] पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम् ॥ [अहुनवर ५ अशेम्वोहू ३ पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥ प्रब्रवीमि माज्दइअस्नीं जरथुश्त्रियां विभिन्नदेवां[25] होर्मज्दन्यायवतीम् (किल मध्ये पापकर्मिणां[26] ब्रवीमि) ।

उषहिननाम्नीम् ([27]अपरार्धरात्रसंध्याम्) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधनाय[28] नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ।

॥ १ ॥ १. K_1,K_4,H_1 पशुंयूथानां वृद्धिकार्यिणी. २ K_4,H_1,EMU_2 सत्कार्यवती.

॥ ० ॥ १. श्रोशबाज is found only in K_1,K_2. २. K_1 corrected from चमत्कारं उच्चैस्तरः साधना.

॥ १ ॥ १. K_1,K_2 अपापकर्मणां corrected into पापकर्मिणां according to the Pahlavi, which is *salitarân*; H_1 originally पापकर्मिणां but corrected *seconda manu* into पुण्यकर्मिणां ; EMU_1, K_2, EMU_2 पापकर्मिणां ; EMU_4 पुण्यकर्मिणां ; $NMRL_1$ originally पुण्यकर्मिणां but corrected *seconda manu* into पापकर्मिणां. २. FBV omits उषहिन upto आदेशपतिं.

विरजनाम्नीं च। (या समं उषहिनसंध्यया समकार्यिणी या च संचयान् धान्यानां प्रवर्धयति या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरे न्यायानां अधिष्ठातारः)। माननाम्नीं च[29] पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं (या मनुष्येषु गृहवर्तिषु[3] मध्ये सत्कार्यिणी) आ० न० मा० प्र० ॥

श्रोशस्य (पुण्यात्मकस्य) भक्तिशीलस्य दृढस्य तनोः आदेशपतेः चमत्कारस्य शस्त्रस्य स्वामिनः (अर्जहीद्दीपस्य[30]) आनंदनाय आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥

"यथा स्वामिनः कामः" (किल यथा अहुर्मिज्दाभिलाषः[4]) हे योत[5][31] प्रकृष्टं मे ब्रूहि ॥ "एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्माच्चित्" प्रकृष्टं पुण्यात्मन् विज्ञाय ब्रवीमि। (किल सर्वं[6] कार्यं पुण्यं एवं आदेशः कर्तुं[32] यथा अहुर्मज्दस्य कामः) ॥

श्रोशं भक्तिशीलं शुभोदितं विजयिनं वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुण्यात्मानं[7] पुण्यगुरुं आराधये (आदेशपतिं)।

॥ २ ॥ अहुनवरं (आराधये) (स्वामिनोऽभिलाषलक्षणं[1]) तनुप्रहरकम्[2][33] ॥

के मह्यं[34] महाज्ञानिन् मदीयेभ्यश्च पातारो दत्ताः[3] (शिष्येभ्यश्च मदीयेभ्यः)

यतो मयि दुर्गतिः[4] (आस्मोगः[35]) विदित्वा दधाति द्वेषम् (किल मया[36] सह द्वेषं दधाति मे रक्षां के कुर्वंति)

अन्यास्त्वत्तोऽग्नेश्च ग्वह्मनाच्च[5][37] (यत् युष्मान् वेद्मि किल मे रक्षां कुरुथ[6])

येषां कर्मभिः पुण्यं पालयामि स्वामिन्। (किल कार्यं पुण्यं करोमि मे रक्षां के[38] कुर्वंति)।

तान् मे आदेशेन दीनौ[7] प्रकृष्टं ब्रूहि। (इदं ब्रूहि यत् दीनिगुरुं गृहाण) ॥ (प्रकृष्टवाक्[8] जरथुश्त्रस्य) ॥

के[39] विजयितया[9] हंतारः[10]। तव रक्षया शिक्षायाः। (किल[11] ते शिक्षया ते दीन्या पापकर्मिणो निघ्नंति[40] रक्षां च सृष्टेः के कुर्वंति) ॥

ये संति प्रकटतया[12] मे सृष्टये भुवनद्वये[13] गुरुतां आस्वादयितारः[41] (आदेशं इहलोकीयं परलोकीयं च ये ज्ञापयंति)[14]

---

३. K_1, K_3 ग्रहवर्तिनिषु. ग्रहवर्तिषु corrected into गृहवर्तिषु from ग्रहवर्तिनिषु of the text. ४. अहुर्मिज्दाभिलाषः corrected from अहुर्मिज्दा आभिलाषः ५. H_1 K_1 K_3 ज्योतिःस्वरूपः K_4 योतिस्वरूपं. ६. सर्वं corrected from K_1 सर्वे. ७. पुण्यात्मानं corrected from K_1 पुण्यात्मनं which is very often the reading.

॥ २ ॥ १. (स्वामिनोऽभिलाषलक्षणं) तनुप्रहरकं corrected from K_1 स्वामिनोऽभिलाषलक्षणतनुप्रहरकं. २. प्रहरक [=पातृ] meaning guarding, protecting. ३. दत्ताः corrected from दत्तः. ४. दुर्गती corrected into दुर्गतिः. ५. ग्वह्मनात् corrected from K_1 ग्वहमना. ६. Some MSS. कुरुषे. ७. Sp. दीनिं गुरुणा ग्रह्णामि instead of दीनिगुरुं गृहाण. गृहाण corrected from K_1 ग्रहणा. ८. प्रकृष्टावाक instead of प्रकृष्टवाक्. ९. Corrected from विजयतया and K_1 हेतार. १०. Sp. तव रक्षया शिक्षायाः, $NMRL_1$,EMU_4,K_3,EMU_3,K_1,H_1 ते पातारः शिक्षया. ११. Sp. किल (ये संति) दीन्या ते पापकर्मिणो निग्रहं के कुर्वंति instead of K_1 किल ते &c. of the text. १२. Sp. प्रकटतया corrected from K_1 प्रकृष्टतया. १३. Sp. द्वयेऽपि, EMU_4,K_3,$NMRL_1$,K_1,H_1 द्वये or द्वयेन. १४. Sp. किल इहलोकीये परलोकीयेच गुरुतया गृहीतोऽस्मि.

[१५]एवं तस्य उत्तमेन श्रोशस्य समागमनं मनसा । (किल[१६] श्रोशस्य इति गुस्तास्पस्य[42] उत्तमेन मनसा दीनौ समागमनम्) ।

[१७]महाज्ञानिनः तस्य (मे कामः) यस्य कामः केभ्यश्चित् । (किल[१८] मे समागमनं सओशिओसस्य[43] रोचते यस्य कामः [अयं यत्] केभ्यश्चित् सर्वेभ्यः अन्यायो यस्मात् विलीयते) ॥

॥ ३ ॥ ....[43a] नमो या स्पंदारमदा[44] महत्तरा! (किल या संपूर्णमानसा पृथ्वी महत्तरा तस्यै नमः) । [अशेम्वोहू १ अहुनवर २]

॥ ४ ॥ इजिस्निं[45] च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं[46] च आशीर्वादयामि श्रोशस्य (पुण्यात्मकस्य) भक्तिशीलस्य दृढस्य तनोः आदेशपतेः चमत्कारस्य शस्त्रस्य स्वामिनः । [अशेम्वोहू १]

॥ ५ ॥ अस्माकं शुद्धयश्च श्रियश्च । अस्माकं तनोरुपप्रवृत्तिः[१] । अस्माकं तनोः पीवरता । अस्माकं तनोः विजयः । अस्माकं लक्ष्मीः संपूर्णा शुभा (किल सदाचारात् उपार्जिता) । अस्माकं सहजशीलः पुत्रः । अस्माकं दीर्घात् दीर्घं[२] जीवितम् । अस्माकं अतःपरं भुवनं मुक्तात्मनां सदोद्द्योतं समस्तशुभम् । एवं संप्राप्नोतु यथा आशीर्वादयामि । [अशेम्वोहू १]

सहस्रं आरोग्यतानां दशसहस्रं आरोग्यतानाम्[47] ॥ [अशेम्वोहू १]

एहि मे सहायतायै महाज्ञानिन् ॥ उत्साहिनं च सुघटितं शुभोदितं विजयं च होर्मिज्ददत्तं टालनांच या उपरि प्रवृत्त्या । (वहरामइअज्दम्) ।

आनंदनिर्भयत्वं आस्वादं च । (स ईअज्दः येन मनुष्याः खाद्यस्य स्वादुं [स्वादं] जानंति) । पक्षिण उपरिकार्यस्य विनष्टं क्रियते सर्वस्य सृष्टेः । एवं ते पक्षिणो यतः ते संति दादारस्य सृष्टेः ।

शुभं चक्रं स्वयमेवदत्तं कालः अनंतः समयो दीर्घराजा । [अशेम्वोहू १]

........................[48]एवं संप्राप्नोतु यथा आशीर्वादयामि[49] ॥

[हो[१]षबाम इति प्राभातिकपूजावचनम्][50]

॥ १ ॥ अत्र इमां वाचं [इदं वचः] आघोषयेत् । विजयितया हंतृतमं च आरोग्यकारितमं च । पंच अहुनवरम् । [अहुनवर ५ पूर्वोक्तवत् । अहुनवरं (आराधये) पूर्वोक्तवत् । के मह्यं महाज्ञानिन् पूर्वोक्तवत् । अहुनवर २ पूर्वोक्तवत्]

---

१५. H_1,K_1,$NMRL_1$,EMU_2,EMU_4 एवं सा उत्तमेन श्रोशस्य संप्राप्तिर्मनसा. १६. K_1,EMU_2, EMU_4,K_3 किल उत्तमेन मनसा सह श्रोशस्य इति गुस्तास्पस्य संप्राप्तिः सहायतया मम सृष्टौ; EMU_2 सृष्टेः. १७. H_1,K_1,EMU_4,K_3 अहुर्मिज्दः तस्य यस्य कामः कस्यैचित्; EMU_2 अहुरमज्दस्य मे सहायस्य कामः केभ्याश्चित्. १८. K_1, $NMRL_1$ किल सर्वान् कांश्चित् [EMU_2 कामान्] अभिलाषति अन्यायो यस्मात् अपागच्छति.

॥ ५ ॥ १. H_1,K_4,EMU_2, तनोः रूपप्रवृत्तिः=[correctly उपवृत्ति]. २. K_4,EMU_2 दीर्घं दीर्घतरं; EMU_4 दीर्घांदीर्घजीवितं [जीवितिं ?].

॥ १ ॥ १ होपबाम is found only in K_1,K_3.

॥ २ ॥ नमस्ते चैतन्यप्रत्युषसे तेजसे ॥ अत्र तं विश्वेभ्यो महत्तरं संगृह्णामि स्वामिनं गुरुं च यं अहुर्मज्दम् ॥ शस्त्रं[51] हंतरि अदृश्ये दुर्गतिमति आहर्मने । शस्त्रं क्रोधे हिंसाशस्त्रिणि । शस्त्रं माजन्दरदेशीयेषु[52] देवेषु । शस्त्रं विश्वेषु देवेषु विभ्रमकरेषु ।

॥ ३ ॥ वृद्धिदानं[53] स्वामिनो महाज्ञानिनः । वृद्धिदानं अमरेभ्यो महत्तरेभ्यो । वृद्धिदानं तिश्त्राय[54] तारकाय शुद्धिमते श्रीमते । वृद्धिदानं नराय मुक्तात्मने । वृद्धिदानं विश्वाभ्यो स्पनामिनिउस्रष्टिभ्यः[55] पुण्यात्मनीभ्यः ॥ [अहुनवर २]

॥ ४ ॥A. उत्तमा नराणां उत्तमा नारीणां (तेषां) आशीर्वादयामि यत् सर्वेषां मुक्तात्मनां पंक्तये (ये संजाताः) । वर्तमानानां च अतीतानां च भविष्याणां च ॥

लक्ष्मीं चक्रस्थितां[56] । (उत्तमां दक्षिणां) । दीर्घां अभिलाषये । यत् [या] सदैव उदयसहाय्यः [°य्या] शुभस्य उपरि आस्ते उदयसहाय्यः [°य्या] सदैव शिष्यां [शिष्याणां] दातुं शक्यते[57] ॥

भवंतु सर्वे आरोग्यकराः यत् आपः गावः पशवश्च वनस्पतयश्च ॥

विनाशं पीडां करोमि सर्वेषां बहूनां देवीयानां मनुष्याणाम् ॥ अच्छेदं कुरु अंतरेऽस्मिन् गृहे अपरेषां गृहे गृहपतीनाम् ॥

उत्तमां दातिं[58] उत्तमं पुण्यं (देहि) ॥ शोभनं प्राक्तनं (एर्वदं)[59] उत्तमं [च] नरं शिष्यं चक्रस्थितं उत्तमं दीर्घं समीहे ॥

यत् अस्माकं उत्तमं अतःपरं शुभतरं पुण्यं कुरु । अमिशास्पितानां[60] आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । वृद्धिदानं अस्मिन् गृहे [कुरु] वृद्धिदानं सर्वेषां मुक्तात्मनां पंक्तये ॥ विपक्षं करोमि सर्वेषां दुर्गतिमतां पंक्तये (सृष्टये) ॥

B.स्तौमि पुण्यं (यत् इजिस्नीं करोमि)......(अहुर्मज्दस्य स्वीयां आराधनां करोमि) ॥

C.स्वेच्छया त्वं अहुर्मज्द शुभेन च स्वामितया स्वीयाः सृष्टेः (किल स्वीयानां सृष्टीनां स्वेच्छया शुभेन च स्वामित्वं कुरु) ।

स्वेच्छया अपः स्वेच्छया वनस्पतीन् स्वेच्छया समग्रा विभूतीः पुण्यात् प्रकटाः [तासां स्वामित्वं कुरु] ॥ पार्थिवत्वं मुक्तात्मनां देहि अपार्थिवत्वं दुर्गतिमताम् ॥ कामराजानो भवंतु पुण्यात्मानः अकामराजानो भवंतु दुर्गतिमंतः ॥ प्राप्तो मृत्युः अपव्रजतु स्पनामिनीउस्रष्टिभ्यः विपर्ययतां च अकामराज्यं च ॥ उत्तिष्ठामि[61] अहंचित् यो जरथुश्त्रः प्रकृष्टतमेभ्यो [गृहेभ्यो] वीसेभ्यश्च[62] जंदेभ्यश्च[63] ग्रामेभ्यश्च[64] अस्यां दीनौ उत्कृष्टेन मनसा उत्कृष्टेन वचसा उत्कृष्टेन कर्मणा या [दीनिः] अहुर्मिज्दीया जरथुश्त्रिया[64a] ॥

॥ २ ॥ १. Corrected of K_1 चैतन्यप्रत्युषे तेजसि. २. Corrected from K_1 शस्त्रं हेतारि &c. ३. Corrected from K_1 शस्त्रं क्रोधे यं हिंसाशस्त्रिणः.

॥ ४ ॥ १. उत्तमा नरा उत्तमा नार्यः is another reading. २. Sp. ये संजाताः; K_1 येषां संजाता. ३. उत्तमसाहाय्या in both places would be better. ४. शिक्षां is perhaps the reading ?. ५. K_1 विनाशपीडा. ६. उत्तमां corrected from उत्तमं. ७ K_1 शिख्यं. ८. कुरु is understood after वृद्धिदानं आस्मिन्गृहे. ९. Corrected from K_1 स्वीयं. १०. Corrected from शोभन. ११. Corrected from K_1 विप्रयता.

॥ ५ ॥ यत्[१] अस्माकं अमीषां अपरं साहाय्यं आत्मनां (देहि)। ....पुण्यं अतःपरं पुण्यं शुभम् ।.........

[खुरशेद-न्यायश्नि]

["खुरशेद" इति सूर्यः "न्यायश्नि" इति स्तोत्रं]

॥ ० ॥[१] ....[65] [समस्तेभ्यः पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥ नमस्ते स्वामिन् (गुरो[१]) महाज्ञानिन् त्रिधा (किल मनसा वचसा कर्मणा च) पूर्वं अन्यायाः[२] सृष्टेः ॥ नमो युष्मभ्यं हे अमिशास्पिंताः सर्वे एकाभिलाषाः[66] । (अमिशाः इति अमराः । स्पिंताः इति गुरुतराः । सप्तमूर्तयः स्वामिनः)॥ अत्र संप्राप्नोतु स्वामी महा[३]-ज्ञानी । अत्र अमरा गुरुतराः (सप्तमूर्तयः स्वामिनः) । अत्र मुक्तात्मनां वृद्धयः[67] । अत्र रामो[68] दीर्घं राजा ॥

॥ २ ॥ सत्कारये[१] स्वामिनं महाज्ञानिनम् । (किल सानंदं करोमि) । क्षीणयामि[२] आहर्मनम् यथा प्रकटकर्मिणां यः अभिलाषः प्रकृष्टतरः । (अपापानाम्) ॥[69]

स्तौमि[३] पुण्यम् । [पुण्यं समृद्धिः उत्कृष्टतरा इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ ३ ॥ ४ ॥ प्रकृष्टं स्तौमि सुमतानि च सूक्तानि च सुकृतानि च । मनसा च वचसाच कर्मणा च ॥

अधिकं ग्रहणं करोमि समस्तानां सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां च ॥ परित्यागं करोमि समस्तानां दुर्मतानां दुरुक्तानां दुःकृतानां च ॥

प्रकृष्टं युष्मभ्यं दक्षिणयामि (किल दाक्षिणीकरोमि) हे अमिशास्पिंता[१] इजिस्नीं च नमस्कृतिं च । प्रकृष्टेन मनसा प्रकृष्टेन वचसा प्रकृष्टेन कर्मणा प्रकृष्टेन ऊहेन[70] (किल प्रज्ञो[२]-न्मेषेण) । प्रकृष्टं तनोश्चं[३] निजं जीवम् (किल सत्कम्[71] स्वाधीनतया युष्माकं धारयामि) । (स्वाधीनतया युष्माकं धारणं एवं किल यदि दातुं योग्यं तत्[४] विशेषेण ददामि)[72] स्तौमि पुण्यम् [अशेम्वोहू१] ॥

॥ ५ ॥ नमः स्वामिने महाज्ञानिने नमोऽमरेभ्यो गुरुतरेभ्यः । नमो मिहिराय[73]नि-

---

॥ ५ ॥ १. From this line there is a blank, so nothing can be made out.

॥ ० ॥ १. EMU_1,EMU_{12}, and K_5 have only the Gujerâti translation of this Nyâesh. EMU_3 has none.

॥ १ ॥ १. Corrected from FBV, K_2 गुरोः. २. K_4, EMU_2 अन्यस्याः. ३. K_3, H_1, FBV स्वामिमहाज्ञानी; $NMRL_1$ स्वामीमहाज्ञानी.

॥ २ ॥ १. EMU_4 सन्मानंकृता[°त्वा]. २. K_4 पिणयामि (प for क्ष). ३. K_4 स्तउमि.

॥ ३ ॥ ४ ॥ १. K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, $NMRL_1$ omit हे अमिशास्पिंता. २. K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, $NMRL_1$ प्रज्ञोन्मेषेण. Sp. प्रज्ञान्वेषणेन. EMU_4 omits, but in Gujerâti gives प्रज्ञानउलटेंकरी knowingly and willingly. ३. H_1, K_2, EMU_4, $NMRL_1$ तनुष्य ; K_4, EMU_2 प्रकृष्टं तनुं च. ४. EMU_4 तं.

वासितारण्याय । नमः सूर्याय तेजस्विने वेगवदश्वाय । नमः तेभ्यो लोचनेभ्यो यानि[१] स्वामिनो महाज्ञानिनः । नमो गोमूर्तये (प्राक्सृष्टये[२]) । नमो गइओमर्दाय[74] (आद्यपुरुषाय)। नमो जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य मुक्तात्मनो वृद्धये[३] । नमः समग्रायै मुक्तात्मनां सृष्टये[४] । वर्तमानानां च अतीतानां च भविष्याणां च ।

[हावनसमये वक्तव्यं यथा]

उत्तमं[५] वर्धय मनः स्वामिन् (किल मे मनः सदाचारितरं कुरु) पुण्यात् च शुभं तनोः (किल[६] कार्यं पुण्यं च यन्मया कृतमस्ति तस्मात् च शुभं वपुषि मे देहि)[75] ॥

[रपीथ्विनसमये वक्तव्यं यथा]

अयं (आत्मा तस्मिन्) तेजसि यत् उच्चानां उच्चम् (किल मे आत्मा सूर्योच्छ्रयपदे[७] प्राप्नोतु)[76] ॥

[उजइएइरिन समये वक्तव्यं यथा]

त्वया गुरुतर अदृश्यरूपिन् परिभ्रामर्ता[८] प्राप्नोति (निकृष्टतायां[९] उत्तमतां तनोः अक्षयताम्) [एवं महत्तर त्वयि अदृश्यमूर्तौ परिभ्रामता प्राप्नोति (निकृष्टत्वात् उत्तमत्वे[१०])[77]] [अशेम् वोहू ३]

॥ ६ ॥ मिहिरं (मैत्रि-अधिपतिं) निवासितारण्यं आराधये । सत्यवाचम्[१] । हंजमनिकम्[78] । सहस्रकर्णम् । (तस्य सहस्रकर्णता च एवं किल सहस्रं ईअज्दानां समं अनेन नियुक्तं अस्ति[२] ते च मिहिरं प्रति ब्रुवंति यत् इदं च शृणु इदं च शृणु) । सुघटरूपम् । दशसहस्रलोचनम् । (अस्य दशसहस्रलोचनता च एवं किल दशसहस्रं ईअज्दानां समं अनेन नियुक्तं अस्ति ते च मिहिरं प्रति ब्रुवंति यत् इदं च पश्य इदं च पश्य) । महत्तरं संपूर्ण-वेत्तारं[3] (कार्यन्यायानाम्) साधकं अनिद्रं बलिष्ठभुजम्[79] ॥

॥ ७ ॥ मिहिरं सर्वेषां ग्रामाणां राजानं आराधये यं प्राददत्[१][80] स्वामी महाज्ञानी श्रीमत्तमं अदृश्यरूपेभ्यो इअज्देभ्यः ॥

तद् अस्माकं एहि सहायतायै मिहिरं[२] च स्वामिन् महत्तर ॥

सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं आराधये ॥

॥ ५ ॥ १. K_4, EMU_2 यानि, several MSS. ये. २. H_1 प्राक्सृष्टायो (?), EMU_2 प्राक्सृष्टाय. ३. वृद्धये corrected from FBV वृध्धयः. ४. K_1 अष्टये (?), K_1, EMU_4 पंक्तये corrected *seconda manu*. ५. उत्तमं वर्धय मनः corrected from FBV उत्तमाः वृध्धयः मनः, EMU_2 वर्धये. ६. किल कार्यं......देहि taken from Sp., omitted in K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, EMU_4, $NMRL_1$. ७. K_4, EMU_2 सूर्योच्छ्रयपदे; EMU_4 सूर्योच्चयपदे; FBV सूर्याश्रयपदे. ८. [परिभ्राम्यता?] ९. K_1, K_3, EMU_4 निकृष्टातायाः; corrected from निकृष्टतया. १०. Thus Spiegel, EMU_4.

॥ ६ ॥ १. K_1, K_3, EMU_2 सत्यवाच्यं. २. K_3, K_4, H_1 आस्ते; EMU_4 अस्ते; FBV अस्ति. ३. K_4, EMU_2 संपूर्णवेतारं; K_1, H_1, K_3, $NMRL_1$, FBV संपूर्णवेत्तारं.

॥ ७ ॥ १. Thus all. २. मिहिरच corrected from मित्रःच, मिहिरःच; K_1, H_1, K_3, K_2, $NMRL_1$ मिहिरस्य; FBV., K_3 मिहिरश्च. K_4, EMU_2 correctly मिहिर स्वामिन् महत्तर.

॥ ८ ॥ तिस्तरतारकस्य रूपवतीं[1] दृष्टिं आराधये ॥ तिस्तरतारकं[81] आराधये । (तिस्तरं इति वृष्टिनक्षत्रम्) ॥ तिस्तरतारकस्य वृष्टीः[2] आराधये ॥ तिस्तरतारकस्य शुद्धीः[3] श्रियश्च आराधये ॥ वनंतं[82] तारकं महाज्ञानिना दत्तं आराधये ॥ तिस्तरतारकं शुद्धिमंतं[4] श्रीमंतं[5] आराधये ॥ शुभचक्रं[82a] स्वयं संतिष्ठमानं आराधये ॥ कालं अनंतं आराधये ॥ समयं दीर्घराजानं[6] आराधये ॥ वातं[7] महत्तरं उत्तमदानिनं[8] आराधये ॥ शुद्धां निर्वाणज्ञानितां[82b] महाज्ञानिना निर्मितां पुण्यात्मनीं आराधये ॥ दीनिं उत्तमां माज्दइअस्नीं आराधये ॥ पंथानं[83] अभिलाषिणं आराधये ॥ सुवर्णमयं शस्त्रं[84] आराधये । (किल सौकंतपर्वतोपरि पृथिवीमूलादारभ्य सुवर्णमयनलिका निर्मिता अस्ति तेन छिद्रेण[9] पृथिवीतलस्थं उदकं आकाशे आरोहति तत् च वाताहतं[10] सर्वत्र प्रसरति अतएव तुषारोदकं जायते[11] तत् च शस्त्रं सुवर्णमयं आराधये) ॥ सौकंतं[85] गिरिं महाज्ञानिना दत्तं आराधये ॥

॥ ९ ॥ समग्रं[1] च पुण्यात्मकं परलोकचारिणं ईअज्दगणं आराधये समग्रं च पुण्यात्मकं पृथिवीचारिणं ईअज्दगणं आराधये ॥ स्वीयं आत्मानं आराधये । स्वीयां[2] वृद्धिं आराधये ॥

एहि मे सहायतायै महाज्ञानिन् ॥

सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं[3] वेगवदश्वं आराधये ॥

॥ १० ॥ [अशेम्वोहू ३][86] प्रब्रवीमि माज्दइअस्नीं जरथुश्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मिज्दन्यायवतीम् । (किलमध्ये पापकर्मणां[1] ब्रवीमि) ।

हाउअननाम्न्याः (प्रातःसंध्यायाः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः आराधनाय नमस्करणाय[2] माननाय[3] प्रकाशनाय । साउअंघनाम्नी (समं हाउअनसंध्यया एककार्यिणी या पशुयूथानां[4] वृद्धिकारिणी) वीसिनाम्नी[5] च तस्याः[6] पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ।[7]

सूर्यस्य तेजस्विनोऽमरस्य शुद्धिमतो वेगवदश्वस्य आनंदनाय आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ।

"यथा स्वामिनः कामः" (किल यथा अहुर्मज्दाभिलाषः) हे जउत प्रकृष्टं मे ब्रूहि[8] ।

॥ ८ ॥ १. Corrected from EMU_2 रूपश्विनीं पृष्टं or दृष्टं; K_1, H_1, $NMRL_1$, EMU_4, K_3, FBV. रूपस्विनीं. २. Corrected from EMU_2, $NMRL^I$, EMU_4, K_1 वृष्टं or दृष्टं. ३. Correced from EMU_2, K_1, H_1, $NMRL_1$, EMU_4 शुध्धिं. ४. K_1, H_1, K_3, EMU_4, NMRL, शुध्धिमत्तरं; K_4 शुध्धिमंत्यं. ५. K_1, H_1, K_3, EMU_4, $NMRL_1$ श्रीमत्तरं; K_4 श्रीमंत्यं. ६. K_1, H_1, K_3, K_4, EMU_2, EMU_4 दीर्घं राजानं or राजानां. ७. Corrected from K_1, H_1, $NMRL_1$, EMU_4, K_4, FBV वात्यं. ८. K_1, K_3, उत्तमदीनिनं. ९. K_1, H_1, K_2, K_3, EMU_2, EMU_4 तेनच्छिद्रेण. १०. K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, EMU_4 वाताहतं or वातहतं. ११. K_1, H_1, K_4 यायते.

॥ ९ ॥ १. EMU_4 समस्तं. २. Corrected from K_4 स्वीयं. ३. FBV श्रीमंतं which is not in the original Irânian text.

॥ १० ॥ The same as in श्रोशबाज *mutatis mutandis.* १. H_1, EMU_4, $NMRL_1$ पुण्यकर्मिणां, K_1 ऽपापकर्मिणां; K_4, EMU_2, K_3, पापकर्मिणां; $NMRL_1$ अपापकर्मिणां. २. $NMRL_1$, EMU_4 नमस्कारणाय. ३. K_1, H_1. K_3 मानयनाय. ४. H_1, K_1, K_4, EMU_2 °जूथानां. ५. K_4 EMU_2 after वीसिनाम्नीच या मनुष्येषु मोइबदेषु मध्ये सत्कार्यवती तस्याः &c. ६. K_1, H_1 तस्याः तस्याः. [७. K_4 gives Rapithvina and Uzayeirina after Hâvani, but without any translation]. ८. हे योतिस्वरूपं; EMU_4 हेजोत; K_3 हे जोऊत; EMU_2 omits हे जउत प्रकृष्टं मे ब्रूहि.

"एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्मात् चित्" प्रकृष्टं पुण्यात्मनं[९] विज्ञाय ब्रवीमि[१०] (किल सर्वं कार्यं पुण्यं एवं आदेशः कर्तुं यथा अहुर्मज्द्स्य कामः) ॥

॥ ११ ॥ सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं आराधये ॥

ततो यत्[१] सूर्यः[२] रोचिष्मान् तपते (किल ऊर्ध्वं एति) यत्[३] सूर्यस्य परिवेषः[86a] तपते तिष्ठंति अदृश्याः ईअज्दाः शतधा च सहस्रधा च ॥ ततः श्रियं[87] संमेलयंति[४] (एकत्र)। ततः श्रियं प्रचालयंति[५] (वा एकहेलया)। ततः श्रियं वर्षन्ति[६] जगत्यां उपरि अहुर्मिज्ददत्तायां (स्वामिनिर्मितायाम्) वृद्धिदात्या च पुण्यात्मकायाः पृथिवीविभूतेः[७]। वृद्धिदात्या च पुण्यात्मकानां शरीरिणाम्। वृद्धिदात्या च सूर्यस्य[87a] यः अमरः शुद्धिमान् वेगवदश्वः[८] ॥

॥ १२ ॥ ततो यत् सूर्यः ऊर्ध्वं आरोहति भवति पृथिवी होर्मिज्ददत्ता पवित्रतरा (तस्मात् कुत्सितात्[१] [कुथितात्] यत् रात्रौ देवाः उपरि क्षिपंति[२]) उदकं प्रवाहाणां पवित्रतरं उदकं कूपकानां पवित्रतरम् उदकं समुद्राणां पवित्रतरं उदकं स्थावराणां[३] पवित्रतरम् (तडागादीनां च[88])। भवति सृष्टिः पुण्यात्मका पवित्रतरा याऽस्ति गुरुतरस्य अदृश्यमूर्तेः स्वामिनः ॥

॥ १३ ॥ यतो यदि सूर्यः नो[88a] ऊर्ध्वं उदेति[१] (किल कियन्मात्रं अपि कालं चेद्विलंबयति) ततो देवाः सर्वाण्यपि[२] विनाशयंति यानि संति सप्त द्वीपानि [सप्तद्वीपेषु]। न केचन[३] शून्यचारिणो[४] ईअज्दाः भुवनस्य सृष्टिमतः उपरिधारणायै न च उपरिस्थितये दृश्यंते। (किल ते न प्रतिकुर्वंति। अथ केचित् प्रतिकुर्वंति ते च न धर्तुं[५] शक्ता भवंति) ॥[89]

॥ १४ ॥ यः आराधयति सूर्यं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं अन्यथा-स्थित्या तिमिरौघानां[१] विना-स्थित्या तमोबीजानां देवानां विना-स्थित्या चौराणां च बलात्कारिणां च विना-स्थित्या

---

९. EMU_2 पुण्यात्मनं; EMU_4 omits प्रकृष्टं पुण्यात्मन्. १०. EMU_2 ब्रवीमि जरथुस्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मज्दन्यायवर्ती किल मयि[मध्ये] पापकर्मिणां ब्रवीमि.(?)

॥ ११ ॥ १. K_1, K_3 यतः. २. सूर्यः corrected from सूर्यस्य of the text. ३. K_1, H_1, K_2, K_3 give ततो before यत्. ४. K_1, EME_2, K_4 संमेलयति; FBV, H_1, $NMRL_1$, EMU_4, K_3 संमेलीयंति. ५. K_1, H_1, K_3 प्रचालयंति; FBV प्रचालयती. ६. K_1, EMU_2, $NMRL_1$, EMU_4 वर्षंति; H_1, K_3 वर्षते. ७. K_1, EMU_2, EMU_4, K_4 पृथ्वीविभूतेः; H_1, $NMRL_1$ K_3 पृथ्वीभूतेः ८. EMU_2 सूर्यस्य अमरस्य शुधिमतः वेगवदश्वस्य.

॥ १२ ॥ १. H_1, K_2, K_3 K_4, EMU_2, $NMRL_1$ कुत्सितात्; FBV कुस्थित्. २. K_1, EMU_2 क्षिपंति, प्रक्षिपंति; FBV, H_1, K_1, K_3, K_4, EMU_4, $NMRL_1$ क्षिप्यंति प्रक्षिप्यंति. ३. FBV. स्थवराणां; K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_2, EMU_4 स्थावराणां.

॥ १३ ॥ १. FBV, K_1 K_3, EMU_2, EMU_4, $NMRL_1$ उदिति; others have the correct form उदेति which is adopted in the text. २. K_1, EMU_4, EMW_2, $NMRL_1$, K_4 सर्वाण्यपि; FBV. सर्वाः अपि. ३. FBV, K_1, K_3, $NMRL_1$, नकेचतः; नकेचन is the correct form found in K_4; EMU_4. ४. FBV, K_1, EMU_4 शून्यचारिणाः; सून्यचारिणः is the correct form in K_1; K_4 शून्यचारिणां; H_1, K_2 omit this. ५. K_1, K_3 कर्तुं; EMU_2, EMU_4, $NMRL_1$, K_4 धर्तुं.

॥ १४ ॥ १. $NMRL_1$ तिमिरोधानां; K_1, K_3, K_4, EMU_1 तिमिरोधानां or तिमरोधानां; K_4,

शाकिनीनां च महाराक्षसीनां च विना-स्थित्या मृत्योः गुप्तचारिणः स आराधयति स्वामिनं महाज्ञानिनं स आराधयति अमरान् गुरुतरान् (किल सप्तमूर्तीः स्वामिनः[२]) स आराधयति स्वीयं आत्मानं[३] स सन्मानयति समग्रान् शून्यचारिणश्च ईअज्दान् पृथिवीचारिणश्च ॥

॥ १५ ॥ यः आराधयति सूर्यं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं स आराधयति मिहिरं निवासितारण्यं सहस्रकर्णं दशसहस्रलोचनम् । स आराधयति वज्रं सुनियुक्तं मस्तकोपरि देवानां मिहिरस्य यो निवासितारण्यः (सर्वदा एव एवं विदधाति यत् अदृश्यरूपतया प्रयाति पापकर्मिणां निग्रहं कुरुते) ॥ आराधये मित्रं च (मिहिरं ईअज्दं) यं[१] अस्ति[90] मित्रेभ्यः परतरं[२] अंतश्चंद्रस्य च सूर्यस्य च (किल अस्य प्रवृत्तिः चंद्रसूर्ययोः अंतरालेऽस्ति) ॥

॥ १६ ॥ अस्य शुद्धया श्रिया च एनं आराधये श्रूयमाणइजिस्न्या[१] सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं (शुद्ध्या श्रिया च सूर्यसहायिन्या[२] । श्रूयमाण[३]-इजिस्न्या गुरुमुखेन) । प्राणैः[91] सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं आराधये । होमवृक्षेण[४][92] । गवा[93] । बरस्मनेन[94] । जिव्हया दक्षतरया[५] [जिह्वायाः दक्षतया] । मांथ्र[94a]-वचनैः (अविस्तावाणीभिः[६]) । कर्मणा च (कार्यं यत् अंतरिजिस्नौ) ज्योरेण[७][95] (किल प्राणेन उदकसंभूतेन) सत्योक्ताभिश्च वाणीभिः ॥

ये[96] विद्यमानेभ्यः[८] एवं[९] इजिस्न्यां[१०] उपरि उत्तमस्यं[११]

महाज्ञानिनः स्वामिनः (किल इजिस्नीः अहुरमज्दस्यार्थे प्रचुराः कुर्वंति) वेत्तुः[१२] पुण्यं यत् किंचित्[१३] (किल यत् किंचित् पुण्यप्रसादं[१४] अहुरमज्दो वेत्ति) ।

समवायिकान्[१५] तान्[१६] [तांश्च] ताश्च आराधये । (किल नरस्त्रीआकृतीन्[१७] अमिशास्पितान्) ॥

EMU_2 तिमरोधाणां. २. $NMRL_1$ सप्तमूर्तिस्वामिनं; FBV. किल तस्य मूर्तिस्वामिनं; EMU_4 सप्तमूर्तिस्वामिनं; EMU_2, K_4 सप्तमूर्तैः स्वामिनः. ३. FBV, K_4. EMU_2, EMU_4 स्वीयं; K_1, H_1, $NMRL_1$, K_3 स्वयं.

॥ १५ ॥ १. K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_4, $NMRL_1$ यं अस्ति मित्रेभ्यः. Better यः (अस्ति) &c. (?) २. K_1 परंतरं; K_4 अतःपरंतरं.

॥ १६ ॥ १. K_1 श्रूयमाणइजिस्न्याः; H_1, EMU_4, K_1, K_3 श्रूयमाणइजिस्न्या. २. K_1 सूर्यसहायिन्याः; H_1, K_3, K_1 सूर्यसहायिन्या. ३. EMU_2 स्तूयमान. ४. K_4 हउमवृक्षेण. ५. जिव्हायाः दक्षतया corrected from K_1, EMU_4, H_1, $NMRL_1$, K_4, K_3 जिव्हया दक्षातरया. ६. K_1, H_1, K_2, K_3, $NMRL_1$, K_4, EMU_4 अविस्तावाण्यैः. ७. H_1, K_1, $NMRL_1$, K_4, K_3 जोरेण. ८. SP. वर्तमानेभ्यः. ९. K_1, K_2 एव. १०. Sp. इजिस्त्रिया. ११. उत्तमे. १२. H_1, K_1, K_2, K_3 वेत्तु [वेत्तुं ?] यत् किंचित्; K_4 वेत्तुपुण्यं यत्किंचित्. १३. EMU_2 चेत् पुण्यं यत् किंचित् पुण्यप्रसादं; EMU_4 वेत्तिपुण्यात् यत् किंचित्ः; Sp. वेत्तरिपुण्यात् यत्किंचित् [विज्ञाय ?]. १४. EMU_4 Sp. पुण्यप्रसाददानं. १५. K_4. Sp. समवायकान्; EMU_2 समवायान् FBV संचायकान्. १६. K_1, H_1 तान् ताश्च. १७. K_2, FBV नरस्त्रीः च आकृतीन्; K_1, K_3, $NMRL_1$ नरस्त्रीस्वाकृतीन्; K_4, EMU_2 EMU_4, Sp. नरस्त्रीआकृतीन्.

॥ १७ ॥ [अहुनवर २] इजिश्निं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं[1] च आशीर्वादयामि सूर्याय तेजस्विने अमराय शुद्धिमते[2] वेगवदश्वाय [अशेम् वोहू १]
[[97]अस्माकं शुद्धयः श्रियश्च इत्यादि पूर्वोक्तवत्। अशेम् वोहू १]
[सहस्रं आरोग्यतानां इत्यादि पूर्वोक्तवत्। अशेम् वोहू १]
[एहि मे सहाय्यतायै[3] इत्यादि पूर्वोक्तवत्। अशेम् वोहू १] ॥

खुरशेद न्या[य]श्नि अर्थः समाप्तः

॥ माहइअस्ति अविस्तार्थः ॥ *

[माहइअस्ति इति चन्द्रस्तोत्रम्]

॥ ० ॥ [............ समस्तेभ्यः पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥ नमः स्वामिने महाज्ञानिने (अहुरमज्दाय)। नमो अमरेभ्यो गुरुतरेभ्यः (अमिशास्पंतेभ्यः)। नमश्चंद्राय पशुवीजाय (अस्य पशुवीजता एवं यत् ग्वह्मनश्चंद्रश्च गोरूपं च त्रयोऽपि पशुवीजानि[1] संति । ग्वह्मनः शून्यमूर्तिः[2] अदृश्यो अग्राह्यश्च । ग्वह्मनाच्च चंद्रो घटितः अस्ति दृश्यतया अग्राह्यतया च। चंद्राच्च गोरूपं घटितं अस्ति दृश्यतया ग्राह्यतया च । समग्रा इयं[3] सृष्टेर्दातेश्च प्रवृत्तिः पशुवीजतया । श्रीश्च[4] गवां पशूनां चंद्रपदेन अस्ति)। नम उपरिदर्शनतया[5] नमः उपरि निरीक्षणतया[6] (किल पश्यामस्त्वां निरीक्षयामः प्रतिकुर्मः[7] त्वां नमस्कुर्महे च) ॥

[सत्कारये इत्यादि अशेम् वोहू ३ प्रवबीमि इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

[97a]॥ ४ ॥ ॥ २ ॥ कथं चंद्रः प्रवर्धते । कथं चंद्रः क्षयति । पंचदश चंद्रः प्रवर्धते पंचदश चंद्रः क्षयति। (पंचदशदिनानि पृथिवीचारिणां कार्याणि पुण्यानि च प्रतिकरोति परलोकिनां च प्रसादात्। पंचदशदिनानि परलोकिभ्यश्च कार्याणि पुण्यानि च संपादयति पृथिवीचारिभ्यश्च[1] प्रसादात्)। याः[2] अस्य वृद्धीनां स्थितयः (किल याश्चंद्रस्य) तेषां अवृद्धीनां स्थितयः (ये अवाखुतरीणां[3][98] प्रतीपाः[4] संति यथा हप्तोइरिंग-वनंत-सतउएस-तिस्तरप्रभृतयः। किल स्थित्या अराजानो भवंति)। अवृद्धीनां स्थितयो या अस्य (किल याश्चंद्रस्य) तेषां वृद्धीनां स्थितयः (ये अवाखुतरीणां प्रतीपाः संति। किल सत्कार्यतया बलवत्तरा भवंति) ॥

॥ १७ ॥ १. H_1 प्राणं ; K_1 प्राणां. २. All MSS. शुध्धिमतौ. ३ एहि मे सहाय्यतायै &c. only in EMU_4.

---

* $NMRL_1$ महाइ निआइस्त; K_1 महन्यास्तिअविस्ताअर्थ.

॥ १ ॥ १. K_4 पशुबीजजानि. २. EMU_2, K_4 EMU_1 अदृश्यमूर्तिः. ३ EMU_2 EMU_1, समग्रायै; $NMRL_1$, समग्रायाः; K_4 समग्राऽपि. ४. EMU_1 EMU_2 श्रियश्च; K_4 श्रीयश्च. ५. उपरिदर्शतया; EMU_1 EMU_2 उपरिदर्शनतायाः. ६. EMU_2 निरीक्षणतायाः. ७. $NMRL_1$ अंगीकुर्म्मः.

॥ २ ॥ १. K_3, H_1 पृथ्वीचरेभ्यश्च; $NMRL_1$, FBV पृथ्वीचारेभ्यश्च. २. याः forgotton in K_1, K_4, EMU_4, $NMRL_1$, H_1 & FBV. ३. K_1, K_4, $NMRL_1$, H_1, अवस्तरिणाम्. ४. K_4, K_1, H_1, EMU_4, $NMRL_1$ प्रतिपाः.

केभ्यः[99] यत् चंद्रः प्रवर्धते क्षयति च ते अहुरमज्द (अस्य विचारो दामदादेन[100]) ॥

॥ ५ ॥ ॥ ३ ॥ चंद्रं पशुबीजं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये ॥ तया[१] चंद्रस्य उपरि निरीक्षणतया तया चंद्रस्य उपरि प्रतिकरणतया । दीप्तिमतश्चंद्रस्य उपरि निरीक्षणतया दीप्तिमतश्चंद्रस्य उपरि प्रतिकरणतया । तिष्ठंति[२] अमरा गुरुतराः श्रियं गृह्णंति तिष्ठंति अमरा गुरुतराः (अमिशास्पिंताः) श्रियं वर्षंति[३]. पृथिव्यां उपरि अहुर्मज्ददत्तायाम् (अंतस्तस्मिन् समये यदा नवनवतरो[101] भवति[४]) ॥

॥ ६ ॥ ॥ ४ ॥ ततो यत् चंद्रः दीप्तिमान् तपते[१] सदैव वनस्पतयो हरितवर्णाः (किल सार्द्रतराः[२]) वसंतमासे उपरि पृथिव्यां उन्मीलंति[३] ॥ अंतराचंद्रो वा (पंचकस्य[102] यः प्रथमस्य उत्तमस्य) संपूर्णचंद्रोवा (पंचकस्य द्वितीयस्य उत्तमस्य) वीसप्तथो वा (पंचकस्य यः तृतीयस्य उत्तमस्य) ॥ अंतराचंद्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । संपूर्णचंद्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । वीसप्तथं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये ॥

॥ ७ ॥ ॥ ५ ॥ आराधये चंद्रं पशुबीजं विभक्तारं शुद्धिमंतं श्रीमंतम् । अभ्रवंतम्[१][103] (किल अभ्राणि आयांति प्रभावेन[२] अस्य) । तापवंतम् (किल उष्मगुणयुक्तम्[३][104]) क्रियावंतम् (ज्ञानितरं इत्यर्थः) लक्ष्मीवंतम्[105] । लक्ष्मीवंतम् (किल ऋद्धेः[४] पशूनां दातारम्) । विचारवंतम् (कार्यन्यायानाम्) । लाभवंतम् (किल फलपाकस्य जलवनस्पतीनां दातारम्) हरितवर्णवंतम् (किल पृथिवीं सार्द्रतरां करोति) । उत्तमसमृद्धिमंतं[५] विभक्तारम् आरोग्यताकरम्[६] ॥

॥ ८ ॥ ॥ ६ ॥ अस्य शुद्ध्या श्रिया च एनं आराधये श्रूयमाणइजिस्न्या चंद्रं पशुबीजम् (शुद्ध्या श्रिया च चंद्रसहायिन्या[१] । श्रूयमाणइजिस्न्या गुरुमुखेन) । प्राणैश्चंद्रं पशुबीजं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । होमवृक्षेण । गवा । बरिस्मनेन । जिह्वया च दक्षतरया [जिह्वाया दक्षतया] । मांथ्रवचनैः । (अविस्तावाण्यां[२]) । कर्मणा च (कार्यं यत् अंतर् इजिस्नौ) । जोरेण च (किल प्राणेन उदकसंभूतेन) । सत्योक्ताभिश्च वाणीभिः ॥

[ये विद्यमानेभ्यः एवं इजिस्न्या उपरि इत्यादि पूर्वोक्तवत्] [अहुनवर २]

॥ ९ ॥ ॥ ७ ॥ इजिस्नीं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं च आशीर्वादयामि चंद्राय पशुबीजाय गवे च अईओदाताय[106] पशुभ्यश्च संपूर्णजातिभ्यः ।

[अशेम् वोहू ३]

..............................[107]

माह न्यास्ति समाप्तः

॥ ३ ॥ १. EMU_2 तथा. २. FBV तेजंति (?). ३. FBV वजंति (?). ४. FBV नवनवतराः भवंति; EMU_1 EMU_2 नवनवतृणा भवंति.

॥ ४ ॥ १. EMU_2 K_4 तन्यते (?) [तप्यते ?]. २. FBV स्थद्रतराः (?). ३. EMU_2 उन्मीलयंति.

॥ ५ ॥ १. H_1, सुभ्रवंतं ? २. K_1, H_1, EMU_4 प्रतापेन. ३. K_1, अंस्तगुणयुक्तं (?); H_1, NMR L_1 उस्त्रगुणयुक्तं; K_4, EMU_1 EMU_2, EMU_4 उष्णगुणयुक्तम्. ४. EMU_1, EMU_2 फलरिद्धि. ५. K_1 उत्तमसमृद्धिमत्ताम्; EMU_1 EMU_2 उत्तम समृद्धिनिर्म्मितां; K_4 उत्तमसामिर्धिमत्तां विभक्तारम्. ६. K_1 आरोग्यताकरम्; EMU_2 आरोग्यतानां; FBV आरोग्यताकरं.

॥ ६ ॥ १. K_3 सहायितान्या. २. FBV अविस्तावाण्यैः.

॥ आतशईअस्ति अविस्तार्थः ॥ *

[आतशईअस्ति इति अग्निस्तोत्रम्]

॥ ० ॥ [............ समस्तेभ्यः पापेभ्य इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ १.२.३ ॥[103] उच्चैर्मां शोधयं[१] स्वामिन् (किल पीडाकरात् आहर्मनात् शुद्धं कुरु)। संपूर्णमानसतां अध्यवसायं च देहि ॥ गुरुतर अदृश्यमूर्ते महाज्ञानिन् ग्वह्मनस्य गृहीतारो भवामः। (किल मे तनुना अभ्यागतोऽस्तु[२][109]) ॥

पुण्यं हठिनः उपरि शक्तं भूयात् (किल बलात्कारिणः आहर्मनस्योपरि शक्तं भूयात्) उत्तममनसः प्रभुत्वेन ॥

आनंदं स्वेच्छया आस्वादयितॄन् (किल केषांचित् यदृच्छया आनंदकरान्) देहि मह्यं यान् युष्माकं शक्त्याः (किल कार्येषु न्यायेषु[४] ये युष्माकं शक्त्या संति तान् मे देहि)।

तान् स्वामितया अहुर्मज्दस्य यान् उत्तममनसा भक्तिशीलान् (किल शिष्यान्[५][110] तान् मे देहि) ॥

प्रकृष्टं पृथिव्यां संपूर्णमनस्यां[६] पुण्येन दीनिं प्रचिह्नय (किल सदाचारितया दीनिसाभिज्ञानेन कुरु[111]) ॥

एवं दक्षिणयाँ[७] जरथुश्त्रो[112]ऽहं तनोर्श्च[८] निजं जीवं ददामि
पुरःप्रवृत्त्या (किल अग्रतया) उत्तममनसे अहुर्मज्दाय
कर्मणि च पुण्यायं[९] (किल कर्म तदेव करोमि यत् पुण्याय रोचते) यां च[१०] उक्तिः श्रुतिः[113] [तया] सहरेवराय राज्ञे ॥

॥ ४ ॥ सत्कारये स्वामिनं महाज्ञानिनम् (किल सानंदं करोमि) ॥

नमस्ते अग्ने महाज्ञानिनः स्वामिनः उत्तमदानिनः महत्तरस्य ईअज्दस्य ॥

[अशेमवोहू ३] प्रब्रवीमि माज्दइअस्नीं जरथुश्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मिज्दन्यायवतीम् (किल मध्ये पापकर्मिणां ब्रवीमि)।

हाउअननाम्न्याः प्रातःसंध्यायाः इत्यादि [यथासमयम्] पूर्वोक्तवत् [यावत्] आराधनाय नमस्करणाय मानयनाय प्रकाशनाय।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य। तव अग्नेः पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः।

॥ ५ ॥ अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य। श्रियां[१] लाभस्य मज्ददत्तस्य। एरांदेश[114]-

---

* EMU_2, K_1 आतसबहिरामन्यास्ति.

॥ १. २. ३ ॥ १ K_1, FBV, H_1 K_3 सोपय [शोभय?]. २. Sp. ऽस्तु. ३. K_4, EMU_1 EMU_2 शक्तान्. ४. K_1, H_1 कार्यैः न्यायैः, FBV कार्यन्याये. ५. EMU_1 EMU_2 सर्वान्. ६. संपूर्णमनसा; EMU_1 EMU_2 संपूर्णमनसां. ७. FBV दक्षणयामि. ८. Corrected from तनुश्च in all MSS. ९. FBV, K_1, H_1 पुण्यात्मा. १०. FBV, K_1, H_1 यांच उक्तिश्रुतिं; H_1 उक्तिस्तुतिं; EMU, यांश्चउक्ते सतां सहिरेवरांय सुज्ञे EMU_2 यांश्चउक्तिसत्यंसहरिवराय संज्ञे K_4 यांच.

॥ ५ ॥ १. Corrected into Genitive singular from श्रियो accusative plural found in all MSS.

श्रीणां मज्ददत्तानाम् । राजलक्ष्म्याश्चे[२] मज्ददत्तायाः (अयं अग्निः आदरफ्रा[115] नाम । अस्य कार्यं आचार्यविद्या । इदं किल तस्मिन् पक्षे आचार्याः ज्ञानवंतः क्रियावंतश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः[३] समं दहाकेन[116]प्रतिवादं अकरोत्[४]) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य[117] । राज्ञः कएखुस्नवस्य । गुफायाश्च कएखुस्नवीयायाः (अकरोत्[५] असौऽभूत् । या आदरबादिगांदेशे अस्ति) । अस्नवंदगिरे श्च[118] मज्ददत्तस्य । चयचिस्तरन्ध्रस्य[119] मज्ददत्तस्य (चयचिस्त-रंध्रात् सा गुफा चतुर्भिर्योजनैरस्ति) । राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः । (अग्निः आदरगुशस्प[120]नामा । अस्य कार्यं क्षत्रियविद्या । इदं किल आदरबादिगांदेशपक्षे क्षत्रियाः शीघ्रतराः शूरतराश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः पुरतः अहुरमज्दस्य आक्रंदत् असौ अभूत्) ।

॥ ६ ॥ अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । रएवंदगिरेः[121] मज्ददत्तस्य । राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः (अयं अग्निः आदरबुर्जिन्महिर[122]नाम । अस्य कार्यं कृषी[१]विद्या । इदं किल तस्मिन् पक्षे कृषिकर्मिणः व्यवसायितराः कृषिकर्मज्ञानतराः धौतवस्त्रतराश्च[२][123] भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः समं गुस्तास्पेन राज्ञां[३] प्रतिवादं अकरोत् अयं अभूत्) ।

[123a] .... ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य समं समग्रैः अग्निभिः । राजनाभेर्नइरिओसंघस्य[४] ईअजदस्य[५] (अस्य राजनाभिता च इयं यत् नाभे[124] राज्ञां देशपतीनां अन्वयस्य च प्रभुत्वयतां[६] महत्तराणां बीजं एतस्मात्) ।

आनंदनाय आराधनाय नमस्करणाय मानयनाय प्रकाशनाय ।

"यथा स्वामिनः कामः" इत्यादि पूर्वोक्तवत् ॥

[124a] ॥ ७ ॥ १ (१) इजिस्निं[१] च नमस्कृतिं च[२] उत्तमां आहुतिं च शुभां आहुतिं च सहाय्यआहुतिं च[३] आशीर्वादयामि तुभ्यं अग्ने[४] पुत्र[५] स्वामिनो महाज्ञानिनः ॥

२. इजिस्निमान् असि नमस्कृतिमान् । इजिस्निमान् भव नमस्कृतिमान् निवासेषु मनुष्याणाम् ॥

शुभो[६] भूयात् असौ ना यस्त्वां नित्यं प्रकृष्टं आराधयति ॥

४. समिद्हस्तो बरेस्महस्तो गोहस्तो[125]घंटाहस्तः[126] ॥

॥ ८ ॥ २. (५) सदाचारिणी समिध् [समिद्] भूयात् (सदाचारोपार्जिता) । सदाचारी च गंधो भूयात् । सदाचारि च भोजनं भूयात्[१] (पूर्वदीपयनसमये काष्ठं विमुच्यते तद् भोजनं) सदाचारिणी च पुष्टिर्भूयात् (यत् पश्चात् पोषयणसमये[२] काष्ठं विमुच्यते सा पुष्टिः)[127] ॥

---

२. K_1, H_1, EMU_1 राजालक्ष्म्याश्च or राज्यलक्ष्म्याश्च. ३. $Sp._1$ EMU_2 यस्य. ४. H_1 adds अस्तै अभूत्; EMU_7 EMU_2, Sp. अस्मै अभूत्. ५. अकरोत् असौऽभूत् wanting in Sp., EMU_2.

॥ ६ ॥ १. K_1, H_1 कृक्षि. २, K_4 वैचैत्रवस्त्राश्च (?). ३. K_1, H_1, Sp., K_3 राज्ञां. ४. H_1 नइरियोसंधस्य. ५. K_4 EMU_1 याराजनाभैर्नइरिओस्यंघ इअजदस्य. ६. H_1 प्रभुत्वेमतां (?)

॥ ७ ॥ १. H_1, K_1, K_3, FBV. इजिस्नि; K_4 इजिस्न्यंच. २. H_1, K_1, K_3 नमस्कृतम्; K_4 नमस्कृत्यंच. ३. H_1, K_1, K_3 सहाज्यआहुतिंच; FBV सहाय्यआहुतिंच; EMU_2 सहजसाहिज्यआहुतिंच; K_4 साहिज्यआहुत्यंच. ४. H_1, K_1, K_3 अग्निः. ५. K_3 पुत्रस्य (?). ६. EMU_1, EMU_2 शुभंभूयात् असौन्यायः त्वां; K_4 शुभोभूयात् असौन्यायस्त्वां.

॥ ८ ॥ १. K_4 explains पूर्वदीपयनसमये काष्ठं विमुच्यते तद् भोजनम्; EMU_1, EMU_2 पूर्वदिनपूजनसमये काष्ठं विमुच्यते ततो भोजनम्. २. EMU_1 पेपेयनसमिधे ? [प्रेक्षयणसमये ?].

(६.) संपूर्णो ना अधिपतिर्भूयात्। उत्तमश्च अधिपतिर्भूयात्। (यतो स भवति यदि किल पूर्णो उत्तमश्च न भवति अतएव पूर्णो उत्तमश्च उक्तः)॥

अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः॥

॥९॥ ३. (७) ज्योतिष्मान् भव अस्मिन् निवासे। सदा[1] ज्योतिष्मान् भव[2] अस्मिन् निवासे[3] (किल सदैव ईदृशो भव[4])।

निर्मलो भव अस्मिन् निवासे। वृद्धिकारी भव अस्मिन् निवासे।

(८) दीर्घ-कृष्टं[5] समयंचित् तत् उपरि शस्त्रेण अक्षयकरेण[6]। सम[7]ं शस्त्रेण उत्तमेन अक्षयकरेण (इति इजिस्नीशस्त्रेण)॥

॥१०॥ ४. (९) देहि मह्यं अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः।

(१०) तेजस्वि शुभं तेजस्वि वर्तनं तेजस्वि जीवितम्।

संपूर्ण शुभं संपूर्ण वर्तनं संपूर्ण जीवितम्।

(११) निर्वाणज्ञानम्[1] (किल निर्वाणज्ञानं यत् किंचित् शुभं जानामि)। गुरुतां (यत् किंचनात्[2] प्रचुरं किंचित् जानामि)। पाटविनीं[3] जिव्हां (किल मे जिव्हा कार्येषु न्यायेषु च प्रवीणतरा भूयात्)। आत्मानम् (किल मे आत्मा मुक्तो भूयात्)। स्मृतिम् (किल मे स्मृतिः कार्ये न्याये च विशालतरा[4] भूयात्)। बुद्धिं पश्चात् महतीं उत्तमां अकथितज्ञानाम् (नैसर्गिकामित्यर्थः। सा च या कर्णश्रुता बुद्धिः नैसर्गिकबुद्धेः[5] वृद्धये प्रकटा। कर्णश्रुता या बुद्धिः नैसर्गिकबुद्धिकार्यं शक्यते प्रचारयितुं। बुद्धिश्च सा भवति या समयं कार्यं[6] जानाति प्रचारयितुम्। ज्ञानी च स भवति यः लाभं छेदं च जानाति। गुरुतरश्च स भवति यः किंचनात् प्रचुरं किंचित् जानाति)। मानुषीं पश्चात् समग्रां शक्तिम्।

॥११॥ ५. (१२) सुदृढजंघताम् (किल कार्ये यत् पादाभ्यां युज्यते कर्तुं व्यवसायी शक्तश्च भवामि)। अनिद्रताम् (प्रमाणनिद्रतां[1] इत्यर्थः) त्रिभागं दिनानां च रात्रीणां च। तेजस्वितां स्थानात्[2]।

(१३) भुजबलवत्ताम्[128]। पालकं निसर्गगुणं पुत्रं द्वीपमंडनं समवायिकम्[3]।

(१४) सहोदितम्[4] सुरक्षकं संकटात् शुद्धिंदं[5] (नरकात् इत्यर्थः)। सुचेतनम् (सानुरागं साभिलाषं इत्यर्थः)।

॥९॥ १. FBV, H_1, K_1 सह. २. K_1 अभव. ३. EMU_1 EMU_2 गृहे. ४. FBV, K_1, H_1, K_3 भवति. ५. FBV दीर्घकृष्टं; EMU_1 EMU_2 दीर्घंचित् उत्कृष्टं; K_4 दीर्घंउत्कृष्टंचित्. ६. K_1 H_1 EMU_1, EMU_2 अक्षयकारिणा; K_3 अक्षयत्वकरणे. ७. Instead of समं......upto देहि EMU_1, EMU_2 समयं उत्तमं वृद्धं देहि.

॥१०॥ १. H_1, K_1, K_3 निर्वाणन्यानतं [निर्वाणज्ञानतां?]; K_4 EMU_1, EMU_2 निर्वाणज्ञानतां. २. H_1, K_3 किंचित्नात् [किंचनात्?]; K_1 ऊनात्; EMU_1, EMU_2 किंचिंत् सदाचारोपार्जितं शुभं जानाति गुरुतां किल किंचनात् प्रचुरं किंचित् जानाति. ३. K_1 पाठवतीं. ४. H_1, K_1 विस्तरा. ५. H_1 K_1 EMU_2, EMU_1 नैसर्गिकाबुद्धेः. ६. H_1 कार्ये.

॥११॥ १. K_1, H_1 प्रयाणनिद्रतां. २. FBV, K_3, EMU_1 तेजस्वीनास्थानात्; EMU_2 तेजस्विनां स्थानात्. ३. K_1, EMU_1, EMU_2 समवायकम्. ४. K_1, H_1, K_3 सहोदिकम्; EMU_1, EMU_2 सहोदितम् [सहोदयम्?]. ५. Corrected from K_4 शुधं or शुचं (?) EMU_1 शुध्रं? EMU_2 शुद्धं

(१५) यो मे विस्तारयति[६] गृहं च[129] गृहतमं च महागृहं च ग्रामं च देशं च ॥

॥ १२ ॥ ६. (१६) देहि मह्यं अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः। यो[१] मे अभूत्[२] अयोग्यता[३][130] इदानीं च यावत् सदाप्रवृत्ति अतःपरं भुवनं मुक्तात्मनां सदोद्योतं समस्तशुभम्।

(१७) योग्यो[४] भवामि उत्तमस्य प्रसादस्य उत्तमायाश्च श्रुतेः[५] आत्मनश्च[६] दीर्घायाः सुस्वामितायाः (प्रसादः परलोकीयः श्रुतिश्च इहलोकीया) ॥

॥ १३ ॥ ७. (१८) सर्वेषु वाचं मुंचति[१] अग्निर्महाज्ञानिनः स्वामिनः।

(१९) येभ्यः अयं सदा पचति नित्यपाकं उत्सवपाकं च।

(२०) सर्वेभ्यश्च अभिवांछति उत्तमां आहुतिं शुभां आहुतिं सहाय्यआहुतिं[२][131] च स्पितम।

॥ १४ ॥ ८. (२१) सर्वेषां प्रचरतां अग्निर्हस्तं आलोकयति।

(२२) किं मित्रो[132] मित्राय ददाति प्रचारवान्[१] अजंगमाय ॥ (२३)...............

९. (२४) ततो यदि अस्मै अयं ददाति समिधं वा पुण्यतया विदधीतां[२][133] बरेस्मनीं वा पुण्यतया निवद्धां वनस्पतिं वा उरुअरामनामानम्[134]।

(२५) स तस्मै पश्चात् आशीर्वादयति अग्निर्महाज्ञानिनः स्वामिनः।

॥ १५ ॥ १०. (२६) संतुष्टः अपीडितः तृप्तः।

(२७) उत्कृष्टस्ते उत्तिष्ठतु गवां संचयः उत्कृष्टो वीराणां च संपूर्णप्रचारः (किल ते भूयात्)।

(२८) उत्कृष्टस्ते अभिलाषश्च मनसा अभिलाषश्च उत्तिष्ठतु स्वामिना (किल मनसा तदेव चिंतय यत् स्वामिना गुरुणा आदिष्टम्)।

(२९) आनंदेन स्वामिनो जीवेन जीवं[१] ता रात्रीः याः जीवयसि॥ अस्मै अग्नेः आशीर्वादः

(३०) यो अस्मिन् समिधं मुंचति शुष्कां रश्मिनिरीक्षितां पुण्यहेतुतया[२] पवित्राम् ॥

[मौनमध्ये "होर्मज्दखदाइ अवजूनी मर्दुम्" इत्यादि–प्रकटं अहुनवर २]

इजिस्निं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं च आशीर्वादयामि अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य (पूर्वोक्तवत्) (शक्तिरिति बाहूनां प्राणं इति पादयोः) ॥

[अशेम वोहू ३]

[135]एवं ते अग्निः अहुरमज्द शक्तिमान् पुण्यात्मनां[३] संतोषी (किल संतोषी तस्मिन्

---

६. K_3 विस्तारयिता.

॥ १२ ॥ १. EMU_2 यो. २. H_1, K_2, K_4 अभूत. ३. EMU_1 योग्यता. ४. EMU_2, K_4 प्रयोग्येन. ५. EMU_1 स्तुतिः. ६. H_1, K_1, FBV, K_4, K_3 आत्मस्य.

॥ १३ ॥ १. H_1, K_1, K_3, K_4 मुंचति; FBV उचंति (?); EMU_2 शुंचति ? २. K_4 आहुत्यं.

॥ १४ ॥ १. EMU_1 प्रचरवान्. २. H_1, K_1, FBV, K_3, K_4 विदधीतां; EMU_1, EMU_2 विधीयतां.

॥ १५ ॥ १. H_1, K_1 जीवितात् ता राञ्यौ; FBV जीवेत्ताःरात्राउ; EMU_2 जीवताराञ्यौ; K_4 जीव्यात्तारात्रौ; K_3 जीवितात्ताःरात्रौ; EMU_1 जीवेनजीवताराञ्यौ. २. FBV पुण्यहितया; EMU_1 EMU_2, K_4 पुण्यहेतुतया; K_3 पुण्यहिततया. ३. Sp. K_3 पुण्यात्मनाम्; EMU_2 पुण्यात्मा; EMU_1

समये (काले) यदा दिव्याद् (?)[४] विपत्तिः तस्मात् येन पुण्यकार्यं कृतं अस्ति[५])

तेजतस्तरो[६] [तेजस्वत्तरो] महाबलिष्ठः तिष्ठतः[७] आनंदं प्रकटयति सहाय्याय (किल यो अस्य साहाय्याय तिष्ठति तस्य प्रकटयति आनंदम्)। एवं अहुरमज्दः पीडाकरस्य हस्तेच्छया विदधाति[८] निग्रहम्॥

[अशेम् वोहू १]

॥ होर्मिज्दइअस्ति*अविस्तार्थः ॥

॥ ० ॥ [………… समस्तेभ्यः पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत्। सत्कारये स्वामिनं इत्यादि पूर्वोक्तवत्। अशेम् वोहू १.। प्रकृष्टं स्तौमि सुमतानि च इत्यादि पूर्वोक्तवत्। अशेम् वोहू ३। प्रब्रवीमि इत्यादि पूर्वोक्तवत्। गाह यथा समयं पूर्वोक्तवत्। स्वामिनो महाज्ञानिनो आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय "यथा स्वामिनः कामः" इत्यादि पूर्वोक्तवत् "आदेशः कर्तुं यथा अहुरमज्दस्य कामः" पर्यंतम्]

॥ १ ॥ अपृच्छत् जरथुश्त्रः अहुर्मिज्दम्[१]। अहुरमज्द अदृश्यमूर्ते गुरुतर दातः शरीरिणां अस्थिमतां[२] पुण्यमय। (अस्ति अहुर्मज्दो दाता पुण्यमय इति सर्वत्र त्रिधा आकारणं परं अपरं स्तुत्यायातम्[३]। यत् दाता पुण्यमय इत्युक्तं। अस्य अहुर्मिज्दता स्वामिता गुरुता महाज्ञानिता च। अस्य दातृता सृष्टिदातिः। अस्य महत्ता च इयं यत् किंचनात् प्रचुरं किंचित् शक्नोति वर्धयितुम्। अहुर्मज्दः स्थानं दीनिः समयः च सर्वदा अभूत् सर्वदा अस्ति। तस्मात् स्थानात् भवति प्रकटम् "मिस्वान हे गात्वहे ख्वदातहे"। अस्य दीनिर्वाणी। समयश्च सदाकालतायाः[४] अहुर्मज्दस्य प्रवृत्तिकारी सर्वस्य कस्यचित्)।

का अस्ति अविस्तावाणी गुर्वी बलिष्ठतरा (मनुष्यस्य यस्यां उक्तायां बलं अधिकतरं जायते[५])। का विजयकारितमा। का श्रीमत्तमा (सत्कार्यतमा)। का कार्यकारितमा।

॥ २ ॥ का विजयकारितया हंतृतमा (पापकर्मिणां इत्यर्थः)। का आरोग्यकारितरा[१]। का क्लेशटालनतमा यत् देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च। का समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो मनसः अस्ति प्रापकतरा[136]। का समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो वितर्काणां अस्ति मूषकतरा[137] (केचित्[२] ये कष्टसंभवाः अव्यापारिणाम्[३][138])॥

॥ ३ ॥ प्रत्यवोचत् अहुर्मज्दः। अस्माकं नाम स्पितम जरथुश्त्र येषां अमराणां गुरूणाम्

पुण्यात्मो. ४. Sp. दिव्याधिपतिः तस्मिन्; K_1 दिव्याधिपत्तिः तस्मात्; K_4, H_1 दिव्याधिपतिः तस्मात्; EMU_1, EMU_2 अधिपतिः तस्मात्. ५. Sp. आस्ते. ६. Sp. H_1, K_4, K_3 तेजस्तरो; EMU_1 EMU_2 तेजास्विनो. ७. EMU_1, EMU_2 तिष्ठतु; K_4 तिष्ठत् [तिष्ठन्]. ८. Sp. K_1, H_1. EMU_2, K_4 विदधाति.

---

* होर्मिज्द ईअस्त or होर्म्मज्द ईअश्त &c.

॥ १ ॥ १. Sp. K_1, EMU_4, $NMRL_1$ अहुरमज्दात्. २. K_3 अस्थित्मतां. ३. K_1 स्तुत्यायात्. ४. EMU_4, $NMRL_1$, K_3 सदाकालतया. ५. $NMRL_1$, K_3 यायते.

॥ २ ॥ १. FBV अरोग्यकारितरा. २. H_1 केचित्. ३. FBV अव्यापारिणा; K_1, H_1, $NMRL_1$ अव्यापारिणाः; EMU_2 अव्यापारिणः

(किल ये वयं अमराः गुरुतराः स्मः) । सा अस्ति अविस्ता-वाणी गुर्वी बलिष्ठतरा (मनुष्यस्य यस्यां उक्तायां बलं अधिकतरं जायते) सा विजयकारितमा । सा श्रीमत्तमा (सत्कार्यतमा) सा कार्यकारितमा ।

॥ ४ ॥ सा विजयकारितया हंतृतमा (पापकर्मिणां इत्यर्थः) । सा आरोग्यकारितमा । सा क्लेशटालनतमा यत् देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च । सा समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो मनसः[1] अस्ति प्रापकतमा[2] । सा समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो वितर्काणां अस्ति मूषकतरा (केचित् ये कष्टसंभवाः अव्यापारिणः) ॥

॥ ५ ॥ तं अभाषत (प्रत्यवोचत्) जरथुश्त्रः । प्रकृष्टं मे तन्नाम प्रब्रूहि पुण्यमय अहुरमज्द यत् ते अस्ति महत्तमं च (किल वपुषा तन्वां[1]) उत्कृष्टतरं च (अतःपरतरं च किल मूल्येन[2]) सुंदरतरं च (दर्शनेन) । कार्यकारितमं च (विजयकारितमं च) । विजयतया हंतृतमं च अरोग्यकारितमं च । क्लेशटालनतमं च देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च ।

॥ ६ ॥ यथा अहं निहन्मि समस्तान् देवान् मनुष्यांश्च (ये दुष्टाः) । यथा अहं निहन्मि समस्ताः शाकिनीः महाराक्षसीश्च । यथा मां न कश्चित् निहन्यात् देवो नो मनुष्यो नो शाकिनी नो महाराक्षसी ॥

॥ ७ ॥ अथ उवाच[1] अहुर्मिज्दः । प्रष्टा नाम अस्मि[2] पुण्यात्मन् जरथुश्त्र (किल प्रश्नं सदाचारिणं बहुतरं कुर्महे) । द्वितीयः समुच्चयः (किल समुच्चयः सर्वो गवां मनुष्याणां[3] मया दत्तः) । तृतीयः एवं शक्तः (किल स्रष्टुं शक्तिमान् अहम्) । चतुर्थः पुण्यं अतःपरम् (किल वपुर्मे सर्वं पुण्यमयं अस्ति[4]) । पंचमः सर्वं वसु[5] मज्ददत्तं पुण्यात् प्रकटम् (किल मूलं फलं सर्वं अहं अददाम्[6]) । षष्ठो योऽस्सि बुद्धिः (किल मे बुद्धिः शुभा) । सप्तमो बुद्धिप्रमाणः[7] (किल यावती इयं अपेक्षिता[8] सा मे अस्ति) । अष्टमो योऽस्मि निर्वाणज्ञानम् (किल कार्यन्यायानां निर्वाणज्ञानं अहं उत्तमं जाने) । नवमो निर्वाणज्ञानसाहाय्यी (किल निर्वाणज्ञानतया अन्येषां साहाय्यं करोमि) ।

॥ ८ ॥ दशमो योऽस्मि वृद्धिः । एकादशो वृद्धिकारी (किंचनात् प्रचुरं किंचित् वर्धये) । द्वादश[1] स्वामी (शओशीओशः[० शेन] अस्मात् वचनात् प्रकटीकृतं यत् पुरुषो यावत् द्वादशभिर्गुणैः प्रकटो न भवति स्वामितायै न अधिकरोति) । त्रयोदशो लाभाभिलाषी । चतुर्दश इदं विभिन्नदुःखः (किल कष्टं मे न हि) । पंचदशः अनिर्विण्णः[2] (किल सदाचारात् निर्विण्णो न भवामि) । षोडशः प्रकटं गणनाकरः (पुण्यपापयोः संख्यां अहं करोमि) । सप्तदशः सर्वनिरीक्षयिता (किल सर्वं कार्यं पुण्यं अहं निरीक्षे) । अष्टदशः अरोग्यकरः । एकोनविंशतितमो योऽस्मि दाता (किल सृष्टिं अहं अददाम्[3]) । विंशतितमोऽस्मि योऽस्मि महाज्ञानी नाम ॥

॥ ४ ॥ १. FBV मनसा ; EMU_2 मनसि. २. EMU_2 प्रापकरतमा.

॥ ५ ॥ १. EMU_4 कलेवरेण. २. EMU_2 अतःपरतरतमंचमूल्येन.

॥ ७ ॥ १. K_1 अवोच ; $NMRL_1$ वोचत्. २. H_1, K_1, $NMRL_1$ अंह्मि. ३. EMU_4, $NMRL_1$, H_1, K_1, EMU_2 पशूनां. ४. H_1, K_1, $NMRL_1$ आस्ते. ५. $NMRL_1$, EMU_2, H_1, K_1, EMU_4 वस्तु. ६. Corrected from FBV, EMU_1, H_1, K_1, EMU_4, $NMRL_1$ ददं. ७. FBV, H_1 बुद्धिप्रमाणः. ८. Corrected from $NMRL_1$, EMU_2, H_1, K_1, FBV, EMU_4 यावत्कियंतीअपेक्षा.

॥ ८ ॥ १. Corrected from EMU_4, $FMRL_1$, H_1, K_1, FBV, EMU_2 द्वादशमः. २. H_1, FBV, $NMRL_1$ अनिर्थिन्नः (?); EMU_4 अनिआर्थिन्नः (?). H_1, FBV, $NMRL_1$ निर्थिनो (?); EMU_4 निर्थनो (?). ३. H_1, K_1, $NMRL_1$ ददं.

॥ ९ ॥ आराधय मां जरथुश्त्र उपरि दिवसं उपरि रात्रिं प्राप्तेन दानेन प्राणस्य (किल यद्यस्ति मितखंडितमपि[1] प्राप्तं) । प्राप्नोमि ते सहाय्यतायै आनंदाय च अहं यः अहुरमिज्दः । प्राप्नोति ते सहाय्यतायै आनंदाय च यः उत्तमः श्रोशः पुण्यात्मकः । प्राप्नुवंति ते सहाय्यतायै आनंदाय च याः आपः याश्च [येच] वनस्पतयः याश्च मुक्तात्मनां वृद्धयः ॥

॥ १० ॥ यदि अभिलाषो जरथुश्त्र अमीभ्यः कष्टानि टालनाय । देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च (देवाश्च तमोबीजाः मनुष्याश्च दुष्टसंख्यायाम्[1]) । शाकिनीभ्यश्च महाराक्षसीभ्यश्च (शाकिनी च प्रसिद्धशब्दो[2] महाराक्षसी च सा यया सहस्रं मर्गर्जानपापानां कृतं अस्ति सा आकाशपातालादिषु भ्रमते) ।

अन्यायिभ्यः अदर्शकेभ्यः अश्रोतृभ्यः (अन्यायी च प्रसिद्धशब्दः अदर्शका अश्रोतारश्च ते ये अहुर्मज्दस्य सृष्टिं द्रष्टुं श्रोतुं न शक्नुवंति । अन्यायिता उत्तमैः निकृष्टैश्च भवति । उत्तमानां शिक्षापणापालनारक्षा[139] च निकृष्टानां बलात्कारो विघातश्च । अस्ति च केचित्[3] द्वयोरपि अन्यायं विघातं ब्रुवंति यत् उत्तमान् निकृष्टा निघ्नंति निकृष्टान् उत्तमाश्च निघ्नंति) ।

हिंसकेभ्यश्च द्विपदेभ्यः । आस्मोगेभ्यश्च द्विपदेभ्यः (आस्मोगश्च द्विधा एकः छद्मकः अन्यश्च स्वेच्छाचारी । छद्मकश्च स भवति यः किंचित् ज्ञानतया[4][140] परिभ्रामयति । किल यावन्मात्रस्य पापस्य त्रिभिः गोचर्मसाटघातैः प्रायश्चित्त्यं तावन्मात्रमपि पापं पुण्यस्थाने न्यस्यति पुण्यं च पापस्थाने न्यस्यति । स मर्गर्जानी[141] । न च तस्य सन्मानं[5] भोजनमध्ये युज्यते न च तस्य पश्चात्तापः पइतीती[142] च भवति । स्वेच्छाचारी च स भवति यो मध्ये आस्मोगानां पृष्ठतः पृष्ठतः अस्ति इति[6] ब्रूते[143] । तस्यापि मर्गर्जानं । परं अस्य पश्चात्तापः पइतीती अस्ति) । व्याघ्रेभ्यश्च[7][144] चतुरंघ्रिभ्यः[8] ।

॥ ११ ॥ तुरुष्केभ्यश्च[1][145] प्रभूतसैन्येभ्यः प्रभूतशस्त्रेभ्यः सज्जितशस्त्रेभ्यः उत्क्षिप्तशस्त्रेभ्यः हिंसाशस्त्रवहद्भ्यः ।

अथ इमानि नामानि ([146]नः[2]) घोषय प्रकृष्टं ब्रूहि सर्वेषु दिवसेषु च रात्रिषु च ॥

॥ १२ ॥ पाता च अस्मि (किल सृष्टेः रक्षां करोमि) । दाता च पालयिता च अस्मि (किल सृष्टीः अहं अददां[1] अहं च पालये) । ज्ञानी अदृश्यमूर्तिश्च अस्मि[2] गुरुतरः । आरोग्यकरो नाम अस्मि आरोग्यकरतमो नाम अस्मि (किल अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) । आचार्यो नाम अस्मि आचार्यतमो नाम अस्मि (किल अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) (आचार्यो याचनाकरः[147]) । स्वामी नाम अस्मि महाज्ञानी नाम अस्मि (किल अहुर्मिज्दस्य स्वामिता महाज्ञानवती[3] इति एतस्मात् स्थानात् प्रकटम्) । मुक्तात्मा नाम अस्मि मुक्तात्मतमो नाम

॥ ९ ॥ १. Corrected from H_1, EMU_2, मीनपंडंतमपि ; NMRL मीतखंडतमेपी ; EMU_4 लिकमीनखंडयतमेप्रापतं.

॥ १० ॥ १. FBV दुष्टसंख्याय ; K_3 दुष्टसंख्यायां. २. H_1, K_1 प्रसिद्धिशब्दा ; FBV प्रसिद्धशब्दा. ३. H_1, K_1, EMU_4 केचन. ४. EMU_2 किंचित्नज्ञानतया. ५. EMU_4 सन्मार्जनम्. ६. $NMRL_1$ मध्येआस्मोगानांपृष्ठतः अस्तिप्रतिब्रुते ; EMU_2 पृष्ठतोअस्ति. ७. $NMRL_1$ व्याघ्रादिभ्यश्च. ८. FBV. H_1, K_1, K_4, EMU_2 चतुरंहिभ्यः.

॥ ११ ॥ १. $NMRL_1$ पुरुष्केभ्यः. २. Not found in FBV, K_4.

॥ १२ ॥ १. FBV, K_1 and others ददं. २. अह्मि in several places in K_1, H_1 and others. ३. EMU_4 महाज्ञानता.

अस्मि (मुक्तात्मा पुण्यात्मकः) । श्रीमान् नाम अस्मि श्रीमत्तमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) । पृथुदर्शी[4] नाम अस्मि (किल कार्यं न्यायात् प्रचुरं निरीक्षे) पृथुदर्शितमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) दीर्घदर्शी नाम अस्मि दीर्घदर्शितमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) ।

॥ १३ ॥ प्रहरको[1] [148] नाम अस्मि (किल सृष्टिं प्रहरकेण रक्षये) । याचको नाम अस्मि । दाता नाम अस्मि । पाता नाम अस्मि पालयिता नाम अस्मि ज्ञानी नाम अस्मि (किल लाभं छेदं जाने) ज्ञानीतमो नाम अस्मि । वृद्धिमान् नाम अस्मि (किल उत्तमेभ्यो लाभं शुभं वर्धये) । वृद्धिप्रमाणो नाम अस्मि (किल यत् प्रमाणेन अपेक्षे तावतां[2] वर्धये) । अभिलाषराजा नाम अस्मि (किल सृष्ट्यै राज्यं अभिलाषये) अभिलाषराजतमो नाम अस्मि । स्वतंत्रराजा नाम अस्मि । (स्वेच्छाराजा अस्मि) । स्वतंत्रराजतमो नाम अस्मि ।

॥ १४ ॥ अप्रतारको नाम अस्मि (किल कमपि[1] न प्रतारयामि) विगतप्रतारको नाम अस्मि (किल यो मां प्रतारयितुं ईहते स स्वयं प्रतारितो भवति) । अधिकरक्षको नाम अस्मि । क्लेशटालको नाम अस्मि (किल सृष्टेः कष्टं दूरे[2] टालये) । एकहेलया टालको नाम अस्मि सर्वटालको नाम अस्मि (किल सर्वसहायतया) । सर्वघटयिता नाम अस्मि (सर्वं उत्तमम्) । सर्वशुभो नाम अस्मि । प्रभूतशुभो नाम अस्मि शुभमान् नाम[3] अस्मि ।

॥ १५ ॥ कामलाभो नाम अस्मि (किल शुभं लाभं यथेच्छया करोमि) कामलाभतमो नाम अस्मि (किल वपुषि मे सर्वे लाभाः[1]) लाभवान् नाम अस्मि साधको[2] [149] नाम अस्मि लाभाभिलाषी नाम अस्मि । पुण्यं नाम अस्मि (किल तनुर्मे सर्वं पुण्यं) महान् नाम अस्मि (महत्ता च स्वामिनो द्विधा एका च वपुषः[3] । एका च कार्यन्यायादिभिः) । राजा नाम अस्मि राजतमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) शुभज्ञानी नाम अस्मि शुभज्ञानितमो नाम अस्मि । दीर्घलाभो नाम अस्मि (किल दीर्घकालं[4] लाभो मत्तः[5] प्रभूतः) ॥

॥ १६ ॥ तानि इमानि नामानि (नः) ॥ यश्च मे एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति स्पितम जरथुश्त्र इमानि नामानि घोषयति च ब्रूते च ।

॥ १७ ॥ उपरि वा दिवसं उपरि वा रात्रिम् । प्रब्रूते उत्तिष्ठन् वा उपविशन् वा उपविशन् वा उत्तिष्ठन् वा अइविअंघनिं[1] [150] वा बंधयन्[2] अइविअंघनिं वा छोटयन्[3] (किल ब्रुवाणो कुस्ति नूतनां करोति पुनर्ब्रूते) प्रकृष्टं वा व्रजन् स्थानात् प्रकृष्टं वा व्रजन् गृहात् प्रकृष्टं वा व्रजन् ग्रामात् संप्राप्तो ग्रामांतरं वा ।

EMU_4 पृथुलदर्शी.

॥ १३ ॥ १. H_1, K_4, EMU_4 प्रहरिको. २. H_1, FBV, EMU_4, $NMRL_1$ अपेक्षिताचता ; K_1 K_3 अपेक्षे तावता.

॥ १४ ॥ १. $NMRL_1$, H_1, K_1, कामपि; EMU_2, EMU_4 किमपि. २. EMU_2, $NMRL_1$, EMU_4, दूरं. ३. H_1, K_1, FBV, $NMRL_1$, EMU_4, K_3 शुभनाम.

॥ १५ ॥ १. H_1, K_1, EMU_2 सर्वोलाभः. २. EMU_2 लाभसाधनो. ३. H_1, K_1, FBV; K_3, EMU_4 वपुषा. ४. K_1 दीर्घदीर्घकालम्. ५. EMU_2 मम.

॥ १७ ॥ १. EMU_4 अइविअंघनेन. २. EMU_2 बन्धयतः. ३. EMU_2 छोटयतः.

॥ १८ ॥ नो तस्य नरस्य तस्मिन् दिवसे न च तस्यां रात्रौ कोपश्च दुर्गतिमान् दुष्टनाम[२] नो[151] विनाशनाय[३] (किल कोपः तस्य मनो विनाशयितुं न शक्तः) । नो कर्तरिभिः न च चक्रैः न च शरैः न च शस्त्रिकाभिः न च वज्रेण न च प्रतिकुर्वंति[152] तान्[153] विनाशनाय[४] ॥

॥ १९ ॥ प्रतिकुर्वंति इमानि नामानि[१] पृष्ठतश्च पुरतश्च । प्रतिकुर्वंति अदृश्यमूर्तेः दुष्टगणात् । कामाच्च दुर्गतेर्मत्सरिणः[२] । जीवन्या[154] जीवतां[३] कदर्थकात्[४] प्रभूतमृत्योश्च परितः दुर्गतेः यस्मात् आहर्मनात् । दृष्टांतोऽस्यं[५] यथा सहस्रं नराणां एकं नरं उपरिरक्षयेत्[६] ॥

॥ २० ॥ [के विजयतया हंतारः इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ २१ ॥ नमो राजश्रिये[१] । नमो एरान्वेज[155] देशाय[२] । नमो लाभमूर्तये[३] मज्ददत्तायै । नमो उदकाय दाइतिनद्याः[156] । नमो अर्दुईसूर[157] उदकेभ्यो निर्मलेभ्यः । नमः समग्रायै पुण्यात्मनां पंक्तये ॥

॥ २२ ॥ [अहुनवर १० । अशेम् वोहू १०] अहुनवरं आराधये (स्वामिनो अभिलाषलक्षणम्) । पुण्यं अतःपरं सुंदरं गुरुतरं आराधये । उद्यमं च ऋद्धिं च[१] शक्तिं च विजयं च श्रियश्च प्राणं च आराधये (शक्तिरिति बाहूनां प्राणं इति पादयोः) अहुर्मिज्दं शुद्धिमंतं श्रीमंतं आराधये ॥

ये विद्यमानेभ्यः एवं इजिस्न्याः उपरि उत्तमस्य ।

महाज्ञानिनः स्वामिनः (किल इजिस्नीः अहुर्मज्दाय प्रचुराः कुर्वंति) वेत्तुः पुण्यं यत् किंचित् (किल यत् किंचित् पुण्यं प्रसादं अहुर्मज्दो वेत्ति) ।

समवायिकान् तान् ताश्च आराधये (किल नरस्त्रीआकृतीन् अमिशास्पितान्) ॥

[अहुनवर २]

इजिस्निं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं च आशीर्वादयामि अहुर्मिज्दाय शुद्धिमते श्रीमते ॥

॥ दहमईआनस्य[157] आफ्रींगानस्य अविस्ताऽर्थः ॥

॥ १ ॥ [अहुनवर २ अशेम् वोहू ३ प्रब्रवीमि इति पूर्वोक्तवत् । गाह यथासमयं ।]

॥ १८ ॥ १. K_1, H_1 नगरस्थ. २. K_1, H_1 कोपस्य दुर्ग्रंते दुष्टनाम ; $NMRL_1$ कोपस्य दुर्गतेनाम् EMU_2 कोपश्चदुर्गति दुष्टनाम्ना. ३. K_1 विनाशयनाय. ४. H_1 विनाश्यनाय.

॥ १९ ॥ १. H_1, K_1 नामानिनः. २. H_1 दुर्गतेःर्मत्सणाः (?); K_1 मत्सिणाः (?). ३. FBV जीवन्यजीवतां ; EMU_4 EMU_4 जीवत्याजीवतां ; EMU_2 जीवेनजीवतां. ४. EMU_2 कदर्थिकोऽभूत्. ५. H_1, K_1, FBV, K_3, $NMRL_1$ दृष्टांतस्य ; EMU_2, EMU_4 दृष्टांतमस्य. ६. FBV प्रतिरक्षयेन् ; H_1 K, $NMRL_1$, EMU_4, EMU_2 उपरिरक्षयेत्.

॥ २१ ॥ १. K_1, H_1, EMU_4 राजश्रियौ. २. K_1, H_1, EMU_2, EMU_4 एरांग्येज. ३. H_1 लाभपूर्तये ; EMU_2 राजमूर्तये.

॥ २२ ॥ १. Found only in EMU_2. In EMU_4 हर्षंचउद्यमंचशक्तिंच &c.

॥ २ ॥ ता अस्मिन् गृहे संप्राप्नुवंतु या मुक्तात्मनां संतुष्टयश्च भक्तयश्च विशिष्टदातयश्च प्रतिकृतयश्च ॥ उच्चैः पुनरेतस्मिन् गृहे संप्राप्नोतु पुण्यं च राज्यं च लाभश्च श्रीः च शुभं च दीर्घं प्रभुत्वं च अनया दीन्या या अहुर्मज्दीया जरथुश्त्रिया ॥

॥ ३ ॥ अनश्वरः पुनः एतस्मात् गृहात् गोसंचयो भूयात् (किल संचयः चतुष्पदानां मा विनश्यात्)। अनश्वरं च पुण्यम्। अनश्वरा च नरस्य मुक्तात्मनः शक्तिः। अनश्वरश्च अहुरमज्दीयो[1] न्यायः ॥

॥ ४ ॥ आयांतु अत्र मुक्तात्मनां उत्तमाः साधका गुरुतरा वृद्धयः। लक्ष्मीः आरोग्येण समन्विता पृथ्वीपृथुतरा[1] च नदीदीर्घा सूर्योच्चया[158] ॥ स्थितिर्भूयात् उत्तमानाम् (ये उत्तमा उत्तमतां कुर्वंति तेषां पुण्यप्रसादः एवं उपरिसंप्राप्नोतु यथा सर्ववारं उत्तमतायाः स्तुतिं कर्तुं योग्यं भवति) ॥ अस्थितिर्भूयात् अधमानाम् (ये अधमा अधमतां कुर्वंति तेषां निग्रहा विघाताः बलिष्ठाः एवं उपरि संप्राप्नोतु [संप्राप्नुवंतु] यथा सर्ववारं निकृष्टतया निंदां कर्तुं योग्या भवंति) ॥ प्रकृष्टं विकाशो भूयात् शुद्धीनां च श्रीणां च ॥

॥ ५ ॥ अपनेयात् अस्मिन् गृहे श्रोशः अश्रुस्तिम्[1][159] (किल अदृश्यमूर्तिः श्रोशः इति आदेशलक्षणो ईअज्दः संप्राप्नोतु देवीं अश्रुस्तिं अनादेशचिन्हां निहन्यात्) संप्रतिपत्तिः[2] असंप्रतिपत्तिम् (किल पुरुषसंप्रतिपत्तिशीलो हंजमनी[3][160] एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी संप्रतिपत्तिः अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं असंप्रतिपत्तिं निहन्यात्)। दक्षिणा अदक्षिणाम् (किल पुरुषो दक्षिणाशीलः सत्यः पात्रपरीक्षं दाता एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी दक्षिणा अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं कृपणताचिन्हां निहन्यात्)। संपूर्णमानसता हीनमानसताम् (किल पुरुषः आदेशमध्ये संपूर्णमनां[4] एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी संपूर्णमानसता अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं हीनमानसतां निहन्यात्)। सत्योक्तावाक् मिथ्योक्तां वाचम् (किल पुरुषः सत्यवाक् एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी सत्यवाक् अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं असत्यवाचं निहन्यात्) श्रियः द्रुजिम्[161] (किल अदृश्यमूर्तिश्रियः इति पुण्यं संप्राप्नोतु देवीं अमार्गलक्षणां निहन्यात्) ॥

॥ ६ ॥ यथा अत्र अमिशास्पितानां श्रोशस्य भक्ति (नवा नवा किल श्रोशस्य) संप्राप्नोतु (सर्वेषां पुण्यकार्याणि संपूर्ण शक्ता भवंति[1] कर्तुम्) उत्तमानां इजिस्नीं च नमस्कृतिं च (नराकृतीनां इअज्दानाम्) उत्तमानां इजिस्नीं च नमस्कृतिं च (स्त्रीआकृतीनां इअज्दानाम्) उत्तमां आहुतिं शुभां आहुतिं सहाय्यआहुतिं च ॥ ताः[162] दीर्घं स्त्रीयाः दधतु[2] ॥

॥ ३ ॥ १. K_1, H_1, K_3 अहुरमज्दईओ.

॥ ४ ॥ १. K_3 पृथ्वीपृथुलतरा.

॥ ५ ॥ १. K_3 अश्रुस्तीयम्. २. Corrected from K_1, K_3, H_1, EMU_3, EMU_1 संप्रपत्ति. ३. H_1, K_1, K_3 हंयमनि. ४. H_1, K_1, EMU_3, EMU_1 आदेशमध्येनःसंपूर्णमन्.

॥ ६ ॥ १. Is it भवंती fem. nom. sg. ? २. K_3 omits ताःदीर्घं &c.

॥ ७ ॥ मा कदाचित् इदं गेहं शुभान्विता श्रीः विमुच्यात् (किल गृहस्वामी शुभश्रीमान् कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्)। मा शुभान्विता लक्ष्मीः (किल शुभान्विता सदाचारोपार्जिता लक्ष्मीः कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्) शुभान्वितः सुशीलपुत्रः (किल द्वीपमंडनो हंजमनी पुत्रः कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्) ॥ शुभानि निवेदयामि उपरि लक्ष्म्या उत्तमायाः। दीर्घं कालं संमिश्रयामः (किल इहलोके शुभां समृद्धिं परिकल्पयामः परलोके च लक्ष्मीमूर्त्या[163] सह उत्तमया दीर्घकालं संमिश्रा भवामः) ॥ [अशेम् वोहू ३]

॥ आशीर्वाद[:] राज्ञां ॥

॥ ८ ॥ अहुर्मज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः आशीर्वादयामि राज्ञे देशपतये[1]। उत्कृष्टं उत्साहम्। उत्कृष्टं विजयम्। उत्कृष्टं राज्यम्। राज्यस्य च प्रतिकारिणीं स्थितिं च। दीर्घं स्वामित्वं राज्यस्य। दीर्घं जीवितं जीवस्य। रूपश्रीप्रवृत्तिं तनोः।

॥ ९ ॥ उत्साहिनं सुघटितं शुभोदितं विजयं होर्मिज्ददत्तम् (वहिरामं ईअज्दम्)। अशुभटालनां च उपरिप्रवृत्त्या। संपूर्णप्रहरकं[164] कष्टकारिणाम्[1]। प्रतिघातं दुष्टमनसां। एकहेलयाटालनां प्रतिद्वंद्विनां अमित्राणां पीडाकराणाम् ॥

॥ १० ॥ आशीर्वादयामि अशुभटालनायै[1]। टालको युद्धेन भूयात् समग्रं अमित्रगणं पीडाकरं समग्रं दुष्टगणं पीडाकरम्। असदाचारिमनसं असदाचारिवचसं असदाचारिकर्माणम् ॥

॥ ११ ॥ टालको भूयात् सदाचारिमनसा सदाचारिवचसा सदाचारिकर्मणा ॥ निहंता भूयात् समस्तान् दुष्टमानसान् समस्तान् देउइस्नान्[165] ॥ योग्यो भूयात् उत्तमस्य प्रसादस्य उत्तमायाश्च श्रुतेः[1] आत्मनश्च दीर्घायाः सुस्वामितायाः ॥

॥ १२ ॥ आशीर्वादयामि दीर्घं जीवितं शुभं जीवितम्। सहायतायै नराणां मुक्तात्मनां नास्तिकतायै[166] दुष्कर्मकारिणाम्। अतःपरं भुवनं मुक्तात्मनां सदोद्योतं समस्तशुभम् ॥ एवं संप्राप्नोतु यथा आशीर्वादयामि ॥

[167]सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां इहलोकदातेश्च परलोकदातेश्च (किल इहलोकीयं शुभं तेभ्यः परलोकीयं च तैरेव भवति) विहितानां[1] च (यावत् इदानीं) विधेयानां च (अस्माद् ऊर्ध्वम्) भवामि अधिकं गृहीता[2] नरस्य नरे संपादयिता (पुण्यं यत् सदाचारि-मार्गेण) यथा[3] उत्तमो ना भवामि[4] (किल तच्च[5] एवं यथा अतिउत्तमं स्वकीयं करोमि)। (कोऽर्थः सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां च यावत् इदानीं विहितानां[6] अस्माद्

॥ ८ ॥ १. H_1 राज्ञदेशपतये; FBV राज्ञोदेशपतेः; K_1 राज्ञोदेशपतयेः; EMU_3 राज्ञोदेशपतये.

॥ ९ ॥ १. Corrected from H_1, K_1 कष्टकारिणं.

॥ १० ॥ १. अशुभटालनया.

॥ ११ ॥ १. FBV स्तुतेः.

॥ १२ ॥ १. H_1, K_1, EMU_1, EMU_3, K_3 विधातानां; FBV विधितानां. २. K_3 FBV ग्रहीतारः. ३-४. Omitted in all except Sp. ५. K_1, EMU_1, EMU_3 तभ्र (?) [तत्र]. ६. H_1, K_1

ऊर्ध्वं विधेयानां च यत् इहलोकीयं च शुभं तेषां परलोकीयं च यत् शुभं तेषां तदहं गृह्णामि) ॥

(पश्चात् अहुनवरोच्चारं कृत्वा धातुना चत्वारो दिशः हन्यँते। इति हन्यते इति हेतोर्यत् यत्तः चर्तुःष्वपि दिग्विभागेषु अहुर्मज्दीयोऽभिलाषं प्रचरति तथा रात्रौ अभ्यार्धं यत् किंचित् भूमौ निपतति तेन तन्वलयद्भयं[168] पापस्यं समुद्भवति तद् विलीयँति। पश्चात् अशेम् वोहू उच्चारं कृत्वा पुण्येन चत्वारो दिशः हन्यंते। इति हेतोर्यत् चर्तुःष्वपि दिग्विभागेषुं पुण्यं प्रचारयति) ॥

॥ १२ ॥ [अहुनवर २. इजिश्निं च नमस्कृतिं च इत्यादि पूर्वोक्तवत्] ॥

॥ आफ्रंगानअर्दाफ्रउअसअविस्ताऽर्थः[169] ॥*

[अहुनवर ८. अशेम् वोहू ३. प्रब्रवीमिइत्यादि गाह इत्यादि पूर्वोक्तवत्.]

॥ ४ ॥ मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः आराधये।

या गृहेषु समायांति हमस्पथमइदएं[170] उपरि गुरुम् (किल हमस्पथमइदएं नाम पुण्यगुरुं समयें उपरि याः गृहेषु समायांति)। अतस्तत्र विचरंति उपरि दशरात्रम्। (अभ्यागततया इह संति तान् दशदिवसान् सर्वेषु च फ्रउअर्दिनरोजेषु[171] रोजगारेषु[172] च स्वकीये [षु] अन्यथा पुनर्यदि निमंत्रयंति ता आयांति)। तत् एतावत् यतो विज्ञातुं हेतोः।

कोऽस्मान् स्तुयात् क आराधयति कः स्वीकुर्यात् कः प्रकाशयेत् कः प्रतिकुर्यात् गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन)। कोऽस्माकं इह नाम गृह्णीयात् (किल अंतर् इजिश्नौ नामग्रहणं कः कुर्यात्) । को युष्माकं आत्मनः आराधयेत् (किल येन स्वीयो आत्मा आराधितः तेन वयं आराधिता भवामः)। कोऽस्मभ्यं तत् दानं दद्यात् यद् अस्य भवति आहारो अनश्वरः सदा च सदा प्रवृत्तौ च ॥

अथ यो नरः ताः प्रकृष्टं आराधयति गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन)। पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन) । तस्मै आशीर्वादयंति संतुष्टाः अद्विष्टाः अपीडिताः बलिष्ठाः मुक्तात्मनां वृद्धयः।

विधीतानां. ७. K_1, EMU_2 हन्यते इति हन्यते इति हेतो यत् चतुःष्वपि &c. FBV हन्यात्. ८. K_1 रभ्यांधं (?). ९. EMU_3 पापश्च; EMU_1 द्भये पापश्च. १०. H_1 विलीर्मयति (?); K_1 तद्भवलीर्मति (?) EMU_1, EMU_3 तद्भविलीर्मयति. ११. EMU_3, EMU_1 दिग्भागेषु. १२. H_1, EMU_3, प्रचरयति; K_1 प्रचरति.

---

* Thus H_1, EMU_1, EMU_3. But K_1 आशीर्वादस्थ[°स्य] प्रवर्दिआनस्थ[°स्य] अविस्तार्थः [*i. e.* °दस्य °नस्य अ°].

॥४॥ १. Corrected of साधुकानां in all. २. K_4 समं. ३. K_4 प्रचरंति. ४. K_4 ततो. ५. EMU_3 स्तुत (?). ६. EMU_3, EMU_1 पुण्याय योग्यतायै. ७. Corrected from H_1, K_3, K_1, K_4, EMU_3 गृह्यात्. ८. Corrected from H_1, EMU_3, K_1, K_3 नामग्रहं. ९. EMU_1 किंमात्मनः; K_1 मात्मनः; K_4 मात्मना. १०. H_1, EMU_3, K_1 स्वीआत्मन; EMU_1 स्वी; K_4 स्वीआत्मानः K_3 स्वीयआत्मनः. ११. K_4 युष्मभ्यं. १२. All गोमतान except K_3. १३. Corrected from H_1, K_1, K_3, EMU_1, EMU_3, K_4 अधिष्टाः.

भूयात् अस्मिन् गृहे गवां च संचयः वीराणां च। भूयात् तेजस्वी च अश्वः चमत्कारी च रथः। भूयात् नरः स्तुतिकरो हंजमनी (किल य उत्तमां [उत्तमान्] स्तौति हंजमनं च जानाति कर्तुम्)। योऽस्मान् नित्यं प्रकृष्टं आराधयति गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन)॥

मुक्तात्मनां वृद्धिमतां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां बलिष्ठानां च विजयतां पूर्वन्यायवतां वृद्धिमतां नवान्वयनिकटानां च वृद्धिमतां वृद्धयः संतुष्टा आयांतु अस्मिन् गृहे संतुष्टाः प्रचरंतु अस्मिन् गृहे संतुष्टा आशीर्वादयंतु अस्मिन् गृहे उत्तमां लक्ष्मीं पालनापरां संतुष्टाः प्रयांतु गृहात् (किल उत्तमां लक्ष्मीमूर्ति उपरि सानंदाः क्रीडंतु[१४])। स्तुतिं च ख्यातिं च ब्रुवंतु स्रष्टुः अहुरमज्दस्य पुरतो अमिशास्पिंतानाम्॥ मा किंचित् क्रंदंत्यः प्रयांतु अस्मात् गृहात् अस्माकं च मज्दइअस्नानाम्॥ [अशेम् वोहू ३]

[आशीर्वादो राज्ञां पूर्वोक्तवत्]

॥ गहंबार-आफ्रंगानअविस्ताऽर्थः[173] ॥

॥ १ ॥ २ ॥ [अहुनवर ४ अशेम् वोहू ३ प्रब्रवीमि इति पूर्वोक्तवत्]

॥ ३ ॥ ददतु ते मज्दईअस्नाः तेभ्यः गुरुतायै[174] आहाराय च यः [आहारः] मइदिओइ-जरमसमयीयः पशुवार्षिकीयं[१] चास्ति (?) प्रकृष्टं विपक्वं दुग्धपाकम्। यदि तत् प्राप्तं अस्ति॥

॥ ४ ॥ नो वा तत् प्राप्तं अस्ति। सुवस्तु[175] किंचित् अथ ते ददतु[१]॥ तत् तस्मै भोजयेत्। आदेशवर्तिने[२] (गुरुमुखेन गुरुविद्या-स्वामिने[३]) ज्ञानितमाय[४]। सत्यवाक्तमाय। पुण्येन पुण्यतमाय[५]। स्वामितया सुस्वामितमाय। अछद्मकतमाय। वांछानंदकरतमाय (किल केषांचित् तु वांछया आनंदं करोति)। क्षमाकरतमाय। प्रतिपालकतमाय दुर्बलानाम्। हिततमाय पुण्यस्य गुरोः॥ स्त्रीमैथुनानि परिपतयां[६] [परिणयतया?] कुर्वाणाय (किल येन खुअएतुओदथं कृतं अस्ति रजस्वलासमयं [ततःपश्चात् नाचिरकाले मैथुनं] च न परित्यक्तम्[७] आस्ते[176])॥

॥ ५ ॥ यदि तत् प्राप्तं अस्ति॥ नो वा तत् प्राप्तं अस्ति। समिधांचित् अथ शुष्कानां निरीक्षितानां भारकं जंघोच्चयं स्थूलं[१] गुरोर्गृहं समानयेत्॥ यदि तत् प्राप्तं अस्ति॥ नो

---

१४. Corrected from K_1, K_4 क्रीडीतु; EMU_3, EMU_1, K_3 क्रीडातु.

॥ ३ ॥ १. H_1, K_1, EMU_3 पशुवार्षिकयं; K_3, FBV पशुवार्षकीयं चास्ति; EMU_1 पशुवार्षिकयं चास्ति.

॥ ४ ॥ १. H_1, K_1, K_3, EMU_3 ददंत; EMU_1 ददंतः. २. H_1 आदेशवर्तिनो; K_1 आदेशवर्तिनं; EMU_3 आदेशवर्तिन. ३. H_1, K_1, EMU_1, EMU_3 स्वामिनो. ४. Corrected from H_1 K_1, EMU_1, EMU_3, FBV ज्ञानतमाय. ५. H_1, K_1 पुण्यात् पुण्यतमाय; EMU_1, EMU_3 पुण्यानपुण्यात्माय. ६. H_1, K_1, EMU_1, EMU_3 परपतया. ७. H_1, K_1, EMU_3 परित्यक्तामास्ते.

॥ ५ ॥ १. Corrected from H_1, K_1, FBV यंघोत्सयस्छुलं; FBV जंघोऽस्यस्थुलं.

वा तत् प्राप्तं अस्ति । समिधां च अथ शुष्कानां निरीक्षितानां भारकं आकर्णमर्यादं स्थूलं अथ कक्षप्रमाणं स्थूलं अथ हस्तयोः प्रमाणं स्थूलं गुरोर्गृहं समानयेत् ॥

॥ ६ ॥ यदि शक्तोऽस्ति ॥ नो वा यदि शक्तिः । सुस्वामितमस्य अथ राज्यं आस्वादयेत् यत् अहुरमिज्दस्य (राज्यं इति शुभं यत् इजस्नीये प्रगुणीकृतं)। [177]“सुस्वामितमात्[१] तमाय शश्वत् राज्यं अहं यत् (राज्यं इति शुभम्) अधिकं ददामि च (आत्मनः) आस्वादयामि च (अन्येषाम्)। करोमि च (किल संग्रहं करोमि)। यस्मै अहुर्मिज्दाय धर्मश्च अतःपरः[२] (तस्मात् सुस्वामितमात्)”॥

दत्तः स्यात् अनेन मिअज्दो गुरुतया (किल गहंबारः इजितो[३] भवति शुद्धतया)॥

॥ ७ ॥ “पंचचत्वारिंशद्भिः[१] मइदिओइजरमस्य[२] [178]” अर्दिग्वहेस्तमासीयदयेपमिहिररोजस्य[178a–179] (किल पंचचत्वारिंशद्भिः दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशास्पितैः प्रकृष्टं घटितवान्। यत् प्रथमं आकाशं अददाम्[३] मइदिओइजरमसमय इति नाम निर्मितं अर्दग्वहेस्तमासे दएपमिहिररोजे। खुररोजे[180] समयं गृह्णाति दएपमिहिररोजे संपूर्णो भवति। अस्य मइदिओइजरमताच इयं यत् मंदिरदातिः प्रकटा कृता। प्राकारो[४] मनुष्येभ्यः कृतः। अस्माभिः समं अमिशास्पितैः गहंबारः इजितः[५] मिअज्दोऽस्य[६] कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते[181] अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के[182] प्रकटम्)।

“आदेशयेत्[७] अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं मेषीणां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव[८] संतिष्ठतां[183] वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य” ॥

(यः कश्चित् यो नो यजति[९] न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

“प्रथमे च नरस्य मिअज्देऽददतः[१०] स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् मइदिओइजरमसमयीये मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतः शिष्यस्य अइजिस्नीत्वं धार्यं अंतर्मज्दईअस्नेषु” (किल इजिस्नीं[११] तस्य इअज्दाः न प्रतिकुर्वंति)। (तथा अस्य अस्मात् गहंबारात् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तिहिराणां[184] पापश्चै[१२] [पापस्य] प्रवर्धयते) ॥

॥ ६ ॥ १. Sp. यो महाज्ञानी स्वामी. २. Sp. उत्कृष्टतरः. ३. H_1, K_1, EMU_1, K_3 एजितः.

॥ ७ ॥ १. K_1, K_4, K_3 पंचच चत्वारिंशद्भिः. २. K_1 मइदिओइजरमइश्च. ३. Corrected from H_1, K_1, FBV, K_4, K_3, EMU_1 अददं or आददं. ४. H_1, K_1, K_4 प्रकारो; EMU_1 प्रकरो. ५. H_1, K_1 एजितः; K_4, EMU_1, K_3 एजतः. ६. Thus all [मिअज्दश्च or मिअज्दोऽस्य]. ७. H_1, K_1, K_4, K_3 EMU_1 आदेशयत्. ८. FBV एकस्यैव. ९. FBV इजति. १०. H_1, K_1, K_3 [ऽ] ददातः; FBV नददतः; K_4, EMU_1 अदत्तुः. ११. H_1, K_1 अइजिस्नी. १२. K_4 पापस्ये.

॥ ८ ॥ "षष्टि मइदिओइसमस्य[185]" तीरमासीय[186] दएपमिहिर-रोजस्य[१] (किल षष्टिदिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशास्पिंतैः प्रकृष्टं घटितवान् यत् अपः अददाम्[२]। मइदिओइसमसमय इति नाम निर्मितम्। तीरमासे दएपमिहिररोजे। खुररोजे समयं गृह्णाति दएपमिहिररोजे संपूर्णो भवति। अस्य मइदिओइसमता च इयं यत् उदकं निर्मलं प्रकटीकृतम्। अस्माभिः समं अमिशास्पिंतैः गहंबार इजितैः[३]। मिअज्दोऽस्य कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम्) ॥

(यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्)।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने।

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं गवां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव संतिष्ठतां वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

"द्वितीये च नरस्य मिअज्दे अददतः[४] स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् मइदिओइशिमसमयीये।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतः शिष्यस्य अवचोगुरुत्वं धार्यं अंतर्मज्दइअस्नेषु" (किल मज्दइअस्नेषु मध्ये न अधिकारो अस्य वक्तुम्)। (तथा[५] अस्य अस्मात् गहंबाराद् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तिहिराणां पापस्य प्रवर्धयते) ॥

॥ ९ ॥ "पंच च सप्ततिश्च पइतिशहहइअस्य[187]" सहरेवर[188] मासीयअनेरान्[189] रोजस्य (किल पंचसप्ततिभिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशास्पिंतैः प्रकृष्टं घटितवान्। यत् पृथिवीं अददां[१] पइतिशहहिमसमयः इति नाम निर्मितं। सहरेवरमासे अनेरान् रोजे। आस्तादरोजे[190] समयं गृह्णाति अनेरान् रोजे संपूर्णो भवति। अस्य पइतिशहहइअता च इयं यत् पदप्रवृत्तये सृष्टीनां पृथिवी प्रकटा कृता। अस्माभिः समं अमिशास्पिंतैः गहंबारो इजितैः[२] मिअज्दश्च कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ च आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने यथा एतस्मिन् भुवने

॥ ८ ॥ १. K_1 दएरोजस्य. २. H_1, K_1, K_4, K_3, EMU_1 आददं. ३. H_1, K_1, FBV, K_4, K_3, EMU_1 एजितः. ४. H_1, FBV, K_3, EMU_1 अदात् or अदातः. ५. H_1, K_1, K_4, K_3, EMU_1 यथा.

॥ ९ ॥ १. Corrected from H_1, K_1, FBV, K_3, K_4, EMU_1 अददं. २. H_1, K_1, K_4,

यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं अश्वीनां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव संतिष्ठतां[३] वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

"तृतीये च नरस्य[४] मिअज्दे अदातुः[५] स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् पइतिशहहेसमयीये।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यस्य हृदयदिव्यत्वं धार्यं अंतर्मज्दईअस्नेषु" (किल तद्वचनानां हृदयदिव्यो न[191] प्रतीतः[६])। (तथा अस्य अस्मात् गहंबारात् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारदिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं अस्तिहराणां[७][192] पापस्य प्रवर्धयति) ॥

॥ १० ॥ "त्रिंशत् अइआथ्रिमस्य[193]" मिहिर[194] मासीयअनेरांरोजस्य (किल त्रिंशद्भिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशास्पिंतैः प्रकृष्टं घटितवान्। यतः वनस्पतिं अददाम्[१]। अइआथ्रिमसमय इति नाम निर्मितम्। मिहिरमासे अनेरांरोजे। आस्तादरोजे समयं गृह्णाति अनेरांरोजे संपूर्णो भवति। अस्य अइआथ्रिमता च इयं यत् पत्रगंधरंगनीलिमादिकं वनस्पतीनां प्रकटं कृतम्। अस्माभिः समं अमिशास्पिंतैः गहंबार इजितः[२] मिअज्दश्च कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्)।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं उष्ट्रीणां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव संतिष्ठतां वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

"चतुर्थे च नरात् मिअज्दस्य[३] अदात् स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् अइआथ्रिमे[४]-समयीये।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यात्[५] प्रधानतरं चतुष्पदं विभिन्नायति अंतर्मज्दइअस्नेषु" (किल चतुष्पदात् प्रधानतरात् असौ विभिन्नो भवति)। (तथा अस्य अस्मात् गहंबाराद् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तेहराणां[६] पापस्य प्रवर्धयति) ॥

॥ ११ ॥ "अशीति मइदिआरमस्य[195]"। दय[196]मासीयबेहिरामरोजस्य[197] (किल अशीतिभिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमीशास्पिंतैः प्रकृष्टं घटितवान्। यत् गोपंचप्रकारं[१] अददाम्। मइदिआरिमसमय इति नाम निर्मितम्। दयमासे बेहरामरोजे। मिहिररोजे[198] समयं गृह्णाति बेहरामरोजे संपूर्णो भवति। अस्य मइदिआरिमता च इयं यत् संचयः शीतकालार्थं प्रकटीकृतः। अस्माभिः समं अमिशास्पिंतैः गहंबार इजितः[२] मिअज्दश्च

EMU$_1$ एजितः. ३. FBV, K$_3$ संतिष्ठते. ४. H$_1$, K$_1$ नःस्य; FBV नरः; K$_3$ नः. ५. K$_3$ अदात्. ६. K$_1$, K$_3$, EMU$_1$, K$_4$ प्रतीतिः. ७. H$_1$, EMU$_1$ ष्टिहिर; K$_1$ ष्तिहिर.

॥ १० ॥ १. H$_1$ *Seconda manu* त्रिं (?) पंचप्रकारान् वनस्पतीन् अददं. २. H$_1$, K$_1$ एजितः. ३. H$_1$, FBV मिअज्दे अदात्; EMU$_1$ K$_4$ मिअज्दे अदातुः. ४. H$_1$ अइथ्रिम. ५. शिष्यो. ६. K$_4$ स्तिहिराणां.

॥ ११ ॥ १. H$_1$, K$_4$, EMU$_1$ गां पंचप्रकारां. २. H$_1$, K$_1$ एजितः; EMU$_1$, K$_4$ एजत.

कृतः । मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् असै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्) ।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने ।

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं कन्यानां[199] यूथानां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात् । एकस्य एव संतिष्ठतां वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥ (यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम् ।

"पंचमे च नरस्य मिअज्दे अदात् स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् मइदिआरमसमयीये ।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यस्य[3] दानफलं[4] पृथिव्याः[5] विभिन्नयति अंतर्मज्दइअस्नेषु" (किल पृथिव्याः दानफलात् असौ विभिन्नो भवति तथा अस्य अस्मात् गहंबारादारभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तिहिराणां पापस्य प्रवर्धयति) ॥

॥ १२ ॥ "पंच च सप्ततिश्च[1] हमस्पथमएदमस्य" वहिस्तोइस्तोइस्गाथायाः[200] (किल पंचसप्ततिभिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशास्पिंतैः प्रकृष्टं घटितवान् । यत् मनुष्यान्[2] दशप्रकारान् अददाम्[2] सर्वां च सृष्टिं[3][201] अददां हमस्पथमएदयसमय इति नाम निर्मितम् । अहुनूअदगाथासमयं[202] गृह्णाति वहिस्तोइस्तगाथायां संपूर्णो भवति । अस्य हमस्पथमएदएमता च इयं यत् सर्वं सैन्यदातिः प्रकटा कृता । अस्माभिः समं अमिशास्पिंतैः गहंबार एजितः मिअज्दश्च कृतः । मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ च आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्) ।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सर्वत्र धान्यानि मधूनि महांति उत्तमानि सुंदराणि नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात् । एकस्यैव संतिष्ठतां वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्) ।

"षष्ठे च नरात् मिअज्दे अदात् स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् हमस्पथमदएयं-समयीये

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यात्[4] अहुरमज्दीयात् न्यायात् असौ विभिन्नो भवति" ॥

---

३. H_1, K_1, FBV, K_4, EMU_1 शिष्यस्यात्. ४. FBV दानकलम्. ५. H_1, K_1, EMU_1 पृथिव्यां.

॥ १२ ॥ १. H_1, K_1, FBV, K_3, K_4, EMU_1 पंचाचहसतिश्च. २. Corrected from H_1, K_1, K_3 मनुष्यदशप्रकार अददं; FBV मनुष्यःदशप्रकारःअददं; EMU_1 मनुष्यदशप्रकारमददम्; K_4 मनुष्यं दशप्रकारं अददं. ३. H_1, EMU_1 सिन्य; K_1, सेन्य. ४. FBV शिष्यस्यात्.

॥१३॥ "अपापस्तं पश्चात् प्रकृष्टं आक्रोशयेत्" (किल हस्ततालिकाभिः सर्वत्र ज्ञापयेत्)। "अपापः तं पश्चात् नारस्त्रीकर्मकारिणं कुर्यात्" (किल मर्गरजानं पापिनं कुर्यात्)। "गुरुः शिष्यात् अथ शिष्याः गुरुतः" ॥

[आशीर्वादो राज्ञां पूर्वोक्तवत् इत्यादि इत्यादि]

॥ समाप्तोऽयं गहंबारआफ्रिगानाऽर्थः । शुभं भवतु ॥

॥ धूपनीरंगअविस्ताऽर्थः[203] ॥*

॥ १ ॥ मंत्रो[204] विजयिकरो भूयात् । श्रीः उत्तमा माज्दइअस्नी प्रवर्तमाना (प्रसिद्धा) भूयात् । पृथ्वीमध्ये सप्तानां द्वीपानां आनंदः (किल?) यदृच्छया अग्नेर्मध्ये[205] भवतु । स्थानकनगरे[206] विजय आनंदो लक्ष्मीः सर्वत्र भूयात् ॥..........................

॥ २ ॥ साध्यसिद्धयेऽयम्(?) आदेश रोज(?) स्वयं ईजिस्नीं[207] कृतवान् अहम् द्रूनं[207] ईजितवान् अहं मिअज्दं[207] प्रचारितवान् अहम् । इदं युगपद्[207a] भांडागारे स्रष्टुः श्रीअहुरमज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः अमिशास्पितानां च संप्राप्नुयात् ॥ शक्तिः प्राणं [प्राणः] सर्वदृढत्वं उत्साहो विजयः (ऊर्जो विजयिता) अहुर्मज्दस्य स्वामिनः[208] .... संप्राप्नुयात् ॥ अस्य अस्मदीयस्य प्रतिकृर्ता भूयात्[209] ॥ अस्माकं च रक्षाकराः शुभोत्पादकाः अन्यायविनाशानां दूरं टालका अभीष्टदायका भवंतु ॥ यथा द्वितीयमिअज्दानां[210] सहस्रपुरुषं मिअज्दं शक्नोमि साधितुम् अस्माकम् कियन्मात्रमपि समाधानतया कृतं एकं मिअज्दं अस्मदीयस्य सहस्रमिति प्रतिकृर्ता भूयात् ॥

॥ ३ ॥ अमृतात्मा आत्मीभूतः (अमुक[211]) अत्र समायात् ॥ ....

॥ ४ ॥ सर्वेषां आत्मनां वृद्धयः (पितृभूतां) अस्मिन् कर्तव्ये[212] चतुर्थे दशमे मास्ये दिवसे वर्षदिवसे (कोऽर्थः । येषां पृथिव्यां चतुर्थं[213] दशमं मासं दिवसं वर्षदिवसं समायातं अस्ति) अस्माद् गईओमर्दपुरुषात् पूर्वं यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

---

* K_4 in Gujerati नीरंग धूपनी लिखी.

॥ १ ॥ १. H_1, K_1 मंत्र. २. K_4 विजयकारी. ३. H_1, K_1, K_3 उत्तमांमाज्दईस्नीं. ४ H_1, K_1 K_3 अग्निर्मध्ये.

॥ २ ॥ १. Corrected conjecturally from H_1, K_1, K_3, EMU_1 साध्यसिध्याम्; K_4 साध्यसिधानां रोजस्वयं. २. H_1, K_3, K_4, EMU_1 कर्मपदम्; K_1 ज्ञमपदं? ३. K_4 शुद्धप्राण. ४. K_1 सर्ववृडत्वंमुच्छाहो; EMU_1, K_4 सत्वं दृढत्वं. ५. K_1 ऊर्या; K_3, EMU_1 ऊज्जो (i. e. उर्जस्). ६. K_4 प्रतिकर्ता. ७. H_1, K_4, EMU_1 शुभोत्पाता K_1 शुभोत्पादता. ८. K_1, H_1, EMU_1 मिज्दायां. ९. H_1, K_1 प्रचरयति. १०. H_1, K_1, K_3, EMU_1 संति. ११. H_1, K_1 ईअज्दं; K_4 इअस्नियं. १२. प्रतिकर्ता.

॥ ४ ॥ १. H_1, K_1, K_3 पितरिभूता. २. Corrected from H_1, K_1, K_3, EMU_1 मासे; K_4 चतुर्थदशममासदिवसवर्षदिवसीयाः. ३. H_1 वर्षदिवसीयो. ४. Corrected from H_1, K_1, K_3, समायातानां; K_4 समायांतु; EMU_1 समायात्अस्ति. ५. H_1, K_1, K_3, EMU_1 add as gloss (वृद्धयति क्रमयो वृद्धयः पितरि इत्यर्थः); K_4 (वृधय इति काया वृद्धयः पितर इत्यर्थः).

॥ ५ ॥ वर्तमानानां भूतानां भविष्याणां जातानां अजातानां स्वस्थानीयानां परस्थानीयानां उत्तमानां नराणां नारीणां अपत्यानां पत्यानां[214] केचित्[1] ये अस्यां पृथिव्यां आदेशमध्याः उत्तमदीनिमंतः[2] परोक्षीभूताः संति तेषां सर्वा वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषात् यावत् सओशीओशं पुरुषं अत्र समायांतु[3] ॥

॥ ६ ॥ ये अस्मिन् गृहे तथा वीसि[1][215] तथा जंदे[216] तथा ग्रामे तथा देशे परोक्षीभूताः संति तेषां सर्वा[2] वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता[3]) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषादारभ्य यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ७ ॥ मुक्तात्मनां वृद्धयः बलिष्ठानां पराक्रमवतां[1] पुराणन्यायवतां वृद्धयः नवान्वयनिकटानां च वृद्धयः वृद्धयः सर्वापि [सर्वा अपि] (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषादारभ्य यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु[2] ॥

॥ ८ ॥ आत्मीभूतानां पितृणां [मातृणां] पितामहानां पितृमातृणां [पितृभ्रातृणां?] पुत्राणां[1] पौत्राणां[2] पुत्रीदौहितृणां कर्मकराणां नवान्वयनिकटानां च वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषात् यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ९ ॥ सर्वेषां आचार्याणां सर्वेषां क्षत्रियाणां सर्वेषां कुटुम्बिकानां[217] सर्वेषां प्रकृतिकर्मवतां वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषात् यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ १० ॥ सर्वेषां मुक्तात्मनां वृद्धयः सप्तद्वीपवत्यां पृथिव्यां अर्जेहिनामद्वीपम् (पश्चिमाश्रितम्) सवहिनामद्वीपम् (पूर्वाश्रितम्) फ्रददफसूनाम द्वीपम् (दक्षिणाग्नेयकोणाश्रितम्) विददप्स नाम द्वीपम् (दक्षिणनैर्ऋत्यकोणाश्रितम्) वओरुवर्स्तिनाम द्वीपम् (उत्तरवायव्यकोणाश्रितम्) वओरुजरस्तीनाम द्वीपम् (उत्तरईशानकोणाश्रितम्) खुनरसवामी नाम द्वीपम् (जंबूद्वीपम्) कंदिज (नाम[1] माडः (?) सप्तयोजनशतप्रमाणः[2] जंबूद्वीपपृथिव्या मध्ये उत्तरदिग्भागे[3] अस्ति) [वरेजमकर्द[218]] (गंज इति निखातं मांथ्र इति वचनं अवस्तावचनानां[4] अत एवं अद्रिः[5] ?[219] गंजिमांथ्र उच्चते[6] [उच्यते]) गंज-मांथ्र (नाम पर्वतः[7] जंबूद्वीपे दक्षिणे क्षीर[8]समुद्रपारतटात्[9] तत्रश्च सीमा चतुर्भिर्योजनशतैः अस्ति) एतेषां स्थानानां वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषाद् आरभ्य यावत् सओसीओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ५ ॥ १. K_1 केचित् तु. २. K_1 उत्तमदीनमंत्तः; K_3, EMU_1 आदेशमध्येउत्तमदीन्याः संतः. ३. H_1, K_1, K_3 add as gloss (वर्धयति काया वृद्धय); K_4, EMU_1 (वृद्धय इति कायावृद्धयः).

॥ ६ ॥ १. H_1 वीसे; K_4 वीसजंदे. २. K_4 सर्वे. ३. Found only in K_4, EMU_1.

॥ ७ ॥ १. K_1 प्राक्रमपरावतां. २. K_4, EMU_1 add (वृद्धय इति कायावृद्धयः).

॥ ८ ॥ १. K_4 पुत्रपुत्रीणां. २. पौतृणां; K_4, EMU_1 पौत्रदौहित्राणां.

॥ १० ॥ १. H_1 नामड्; K_1 नाममाड्; K_3 नामंड. २. K_3, K_1, H_1 सप्तयोजनशतं एते प्रमाणा. ३. K_1 उत्तरि द्विभागे; EMU_1, K_4 उत्तरदिग्विभागे. ४. K_4, EMU_1 मांथ्रा इति अविस्तावचनानि. ५. H_1 K_1, K_3 अत्अनिद्र; EMU_1 अतःअनिद. ६. H_1, K_1 उचिते. ७. K_1, H_1 प्रर्वर्त्त; K_3 प्रवर्ति; EMU_1 प्रर्वत्तः. ८. H_1 द्वक्षीर. ९. K_1 प्रतिटान्; H_1, K_3 प्रतटात्.

॥ ११ ॥ कर्मणः श्रीः संभूयात् (श्रीअहुर्मज्दस्य स्वामिनः)………… ॥ साध्यसिद्धानां रोजः स्वयं विजयकारी भूयात् ॥ …………

॥ पइतीति ॥*

॥ ० ॥ [अहुनवर ५] अमीषां सर्वेषां पापानां पश्चात्ततो अहम् । एतत् समस्तं दुर्मतं दुरुक्तं दुष्कृतं मया पृथिव्यां चिंतितम् । पुरतः युष्माकं उत्तमानाम् । मनसा वचसा कर्मणा । तन्ववस्थायां आत्मावस्थायां । पृथिव्यां परलोके च । स्वामिनि व्यावृत्य पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तो अस्मि[1] ॥

(तद्[2] अयं पश्चात्तापः । स्वामिनं गुरुं अनुमत्य[3] शुद्धेन[4] मनसा सद्गुरोः पुरतः प्रायश्चित्यं कुर्यात् । पापं च सर्वं सद्गुरोः पुरतः एकांते प्रकाशयेत् । यतः त्रिभागस्य स्वयमेव प्रायश्चित्तं[5] जायते । पापं च यत् वृद्धिं कुर्वाणं[220] अस्ति तत् सर्वं निबध्यते[6] । पश्चात् शेषविभागद्वयोरपि गुरुणा उपदिष्टं प्रायश्चित्तं कुर्यात् । अन्यत्[7][221] यदि इहलोके प्रायश्चित्तं कर्तुं न शक्तं न च अवसरो जातः[8] तदा परत्रेऽपि श्रोशमिहिररश्नप्रभृतय ईज्दाः तस्यात्मनः प्रायश्चित्तं ददंति [ददति] कुर्वंति च। यथा पिता स्वपुत्रं रोगिणं जिह्लच्छेदं[9] (?)[222] औषधादिना आरोग्यं करोति। यतः स आत्मा स्वामिगुरुपक्षाश्रितः नो देवानां हस्ते चटति न च नरकं याति) ॥

(अथ[10] अहुर्मज्दीयपुण्यपक्षस्य स्तुतिं ग्रहणं च आहर्मनीयपापपक्षस्य निंदां परित्यागं च वक्षंति[11] [वक्ष्यति])

[अहुनवर ५ अशेम्वोहू ३ प्रब्रवीमि इति पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥[223]

॥ १ ॥ प्रकृष्टं[1] स्तौमि समस्तानि सुमतानि सूक्तानि सुकृतानि च । मनसा वचसा कर्मणा च ॥ अपस्तौमि (इति निंदयामि) समस्तानि दुर्मतानि दुरुक्तानि दुष्कृतानि च । (अनेन[2]) मनसा वचसा कर्मणा च ॥ अधिकं ग्रहणं करोमि समस्तानां सुमतानां च

---

* K_4 in Gujerâti पइतीती पापप्राश्चित्यतणी व्यक्ति; H_1, K_3, EMU_4, $NMRL_1$ प्राश्चित्यवचनमित्यर्थः, in Gujerati ईणइ शास्त्री सविहुं पापतणां व्यक्तव्यक्तां जूजूआं प्रायश्चित्यवचन बोल्यां प्रायश्चित्य कह्यां जेणाव्यां अछइ ॥

॥ ० ॥ १. Thus far the text according to K_1. But H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_1 have सर्वेभ्यः पापेभ्यः पश्चात्तप्तो व्यावृत्तोऽहं । समस्तेभ्यो दुर्म्मतेभ्यो दुरुक्तेभ्यो दुःकृतेभ्यो यानि पापानि मया पृथिव्यां चिंतितानि* । पुरतः युष्माकं उत्तमानां । मनसा वचसा कर्मणा च । तनुना आत्मना । इहलोकतया परलोकतया च । स्वामिन् व्यावृत्तो पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽहं ॥

* K_4 adds मया उक्तानि मया कृतानि यानि मया प्राप्तानि मम मूलानि मम मूलात् संभूतानि संति तेभ्यः पापेभ्यः.

२. This commentary is not met with in the original Pahlavi Khurda-Avestâ. ३. K_4 अनुमन्य; $NMRL_1$ अनुमेत्य. ४. $NMRL_1$, EMU_4 सत्येन. ५. H_1 प्रायश्चित्तयं. ६. $NMRL_1$ न वर्धते. ७. H_1, K_3 अथ. ८. K_3 यातः; अयात्. ९. H_1, K_3, K_4, EMU_4, $NMRL_1$ डंभच्छेद (?). १०. This commentary also is not met with in the original Pahlavi Khurda Avestâ. ११. H_1, K_3, K_4, EMU_4 वक्षामि.

॥ १ ॥ १. K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 प्रकर्षेण. २. H_1, K_1 अने.

सूक्तानां च सुकृतानां च। मनसा वचसा कर्मणा च । किल पुण्यं करोमि ॥ परित्यागं करोमि समस्तानां दुर्मतानां दुरुक्तानां दुष्कृतानां च। (अनेन) मनसा वचसा कर्मणा च। किल पापं न करोमि॥

॥ २ ॥ प्रकृष्टं युष्मभ्यं दक्षिणां[१] [दक्षिणा] भवामि हे अमिशास्पिताः । इजिस्न्या च नमस्कृत्या च। प्रकृष्टं च मनसा प्रकृष्टं च वचसा प्रकृष्टं च कर्मणा। प्रकृष्टं[२] ऊहेन[224] (किल प्रज्ञोन्मेषेण) प्रकृष्टं च तनुना। प्रकृष्टं इदं च[३] यत् निजं जीवं [प्रकृष्टं अनेन च यत् निजेन जीवेन] ॥ तनुः जीवो नाम आत्मा अंतर्बाह्ये[४] च लक्ष्मी[ः][५] यां अस्माकं अस्ति [एतत् सर्वं] सक्तं स्वामिनः[६] धारयामि ॥ सक्तं स्वामिनो धारणं एवं भवति। यदि किंचित् इदं ईदृशं प्राप्नोति येन तनुः आत्मार्थे दातुं योग्यं (तनुं[७]) विशेषेण ददामि ॥

॥ ३ ॥ स्तौमि पुण्यं अतःपरम्। निंदयामि देवान्॥ शुभे[१] च स्रष्टुः अहुर्मज्दस्य त्रिधा-प्रहरककरो[225] भवामि (किल शुभे प्राप्ते[२] मनसा वचसा कर्मणा च त्रयेणापि प्रहरकं इति प्रतियातनम्[३] करोमि) विनाशे अन्याये अस्य गनामइनिओ (आहर्म्मनात्) उपरि संप्राप्ते आशया रिस्ताखेजस्य तेन संतोषी एकमती भवामि ॥ (रिस्तं इति शवं तस्य आखेजः इति उत्थानं स रिस्ताखेजः। किल अहुरमज्दआहर्मनयोः या समयमर्यादा अस्ति तस्याः पर्यंते आहर्मनो अक्षमो हतशक्तिः अपराज्यो भविष्यति तदानीं ये जीवंतः संति तेषां अक्षयत्वं ये च मृताः संति तेषां सर्वेषां पुनरुत्थानं भविष्यति। तच्च तनु-अक्षयं अत एव रिस्ताखेजः उच्यते) ॥ दीनिः अहुरमज्दस्य सदाचारो जरथुश्त्रस्य शुद्धं सदाचारि च कर्म पूर्वन्यायवतां गुरुं करोमि[226] [अनेन पथा पापेभ्यः पश्चात्तप्तोऽस्मि] ॥

॥ २ ॥

॥ ४ ॥ पश्चात्तप्तोऽस्मि[१] अमीषां पापानाम्। यत् मनुष्याणां मूलतः[२] शक्नोति भवितुम्। अथ वा[227] मम मूलतः[228] संभूतमस्ति। स्थूलचिह्नं अंते सूक्ष्मचिह्नं आदौ[३] अमीषां मध्ये संप्राप्तमस्ति। (इदं) त्रिगोचर्मसाटघातं[४] पापम्[५] (किल यस्य त्रिभिः गोचर्मसाटघातैः प्रायश्चित्तं भवति तावन्मात्रम्) तस्मादपि यत् निम्नतरं[६] पापं यावत्[७] सहस्रं सहस्रगुणं मर्गर्जानानाम्। एतावता अपि अधिकमस्ति। शक्नोति [वा] भवितुम्। (अथ) नामांकितानि समस्तानि दुर्मतानि दुरुक्तानि दुःकृतानि च। मत्तः केषांचित् अथ केभ्यश्चित् मर्म[८]। अथवा पापकारिता ममैव। किमपि पापं मम मूलतः संभूतमस्ति। अमीषां पापानाम्[९]। मनसा वचसा कर्मणा च। स्वामिनि[१०] व्यावृत्य[११] पश्चात्तापेन। त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि। पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम्[१२] ॥

॥ २ ॥ १. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 दक्षणिभवामि. २. H_1, K_3, K_4 प्रकृष्टेन. ३. H_1 K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 प्रकर्षेण तच्च. ४. K_1 अंतर्व्याह्या [मूला व्याज्या च?]. ५. K_1 लक्ष्मीया. ६. H_1, K_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ स्वामिनं. ७. Corrected from H_1, K_1 तं न.

॥ ३ ॥ १. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 शुभस्य सृष्टिस्वामिनो महाज्ञानिनः. २. H_1, EMU_4 शुभे संप्राप्ते, others शुभकर्मविषये. ३. H_1, K_1, $NMRL_1$ प्रतिःयत्तं [प्रतियातनं requital?]; K_3, EMU_4 प्रतियत्नं.

॥ ४ ॥ १. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 पश्चात्तप्तोऽहं पापेभ्यः. २. H_1, K_3, K_4, EMU_4 $NMRL_1$ मूले. ३. EMU_4 अग्रे. ४. K_3 घातैः ५. H_1, K_3, K_4 पापात्. ६. K_1 विम्नं? ७. K_1 अंते. ८. K_3 मत्तः. ९. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ EMU_4 तेभ्यः पापेभ्यः. १०. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ EMU_4 स्वामिन्. ११. H_1, K_3, $NMRL_1$, EMU_4 व्यावृत्तो. १२. H_1, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 पश्चात्तप्तोऽहं तेभ्यः पापेभ्यः.

॥ ३ ॥

॥ ५ ॥ इमानि एतावंति विनाशानां पदानि पापानां ॥ नामानि भवंति यथा ।

"हंद्रख्तम्" (किल कश्चित् कमपि अन्यायेन धारयति कार्यं वा अस्य प्रतिस्खलति तत् पापं हंद्रख्तं ज्ञेयम् । यदि द्विमुहूर्तं धारयति तन्वल) ।

"मइदीओसास्तं" मिथ्याशिक्षापणा (किल कश्चित् कस्यापि मार्गं असत्यं दर्शयति अथ [वा] सत्यं चेत् दर्शयति तमपि असत्यमनसा असदाचारतया । पश्चात् स च तेनैव पथा प्रवर्तते । तत् पापं मइदीओसस्तम्) ।

"अंदर्जफर्मानं" भलापनानिरोपः[229] (किल केनापि मृत्युकाले अथ [वा] ग्रामांतरं गच्छतापि भलापनानिरोपः प्रदत्तः । स च आदृतः अंगीकृतः । पश्चात् न कृतः । तत्पापं अंदर्जफर्मानम्) ।

"बओदीओजदं" दृष्ट्वा हतम् (किल चतुष्पदं जानन्नपि अक्षत्कार्यं अनाचारतया वेच-यंति[230] अथ [वा] वस्त्रं च एवं विदारयंति किल यस्मै कार्याय कृतं अस्ति तत्र न उप-करोति अथ [वा] खाद्यं किंचित् दुर्गंधिं विनष्टं करोति तत्पापं बओदीओजदम्) ।

"काइदिओजदं" कदर्थनया हतम् (किल स्वाधीनचतुष्पदमनुष्यादिजीवस्य आहारा-दिपालनाविषये उपेक्षां अवज्ञां च करोति तत् जीवो म्रियते तत् पापं काइदिओजदम्) ।

"आग्रिफ्तं" गृहीतम् (किल कस्याप्युपरि घातमनसा शस्त्रं गृह्णाति तत्पापं आगृफ्तम्) ।

"अऊआवरस्तं" भ्रामितम् (किल कस्याप्युपरि घातमनसा शस्त्रं भ्रामयति तत्पापं अऊआवरिस्तम्) ।

"अर्दूशं" पापम् (तत् च ईदृशं भवति किल शस्त्रं यत्तत्तया[231] शरीरे एवं दधाति यथा न पीडां करोति अथ [वा] घातं च ईदृशं करोति यस्य त्रिरात्राद् अंतराले[232] पीडा उपशाम्यति अथ [वा] छेदं[233] च [छेदश्च] अंगुलद्वयप्रमाणं भवति तदपि अर्दूशं पापं ज्ञेयम्) ।

"खुअरं"[११] पापम् (तच्च ईदृशं स्यात् किल यदि छेदं अंगुलद्वयात् ऊर्ध्वं यावत् सार्द्धं अंगुलद्वयं भवति तत् पापं खुअरपदे ज्ञेयम्) ।

"बाजाय" पापं बाहुघातः[१२] (तच्च एवं स्यात् किल यदि छेदं सार्धांगुलद्वयात्[१३] ऊर्ध्वं यावत् सत्रिभागं अंगुलत्रयं भवति तत् बाजायपदे ज्ञेयम्) ।

"ईआत" पापं पादघातम् (तच्च ईदृशं स्यात् किल यदि छेदं सत्रिभागांगुलत्रयात् ऊर्ध्वं यावत् पंचांगुलं भवति तत् ईआतपदे ज्ञेयम्) ।

"तन्वलेंगां"[१४] पापम् (तनुः अनुपकारि करोति । किल यः एतं पापं करोति तस्य तनुः

॥ ५ ॥ १. H_1, K_1, K_3, EMU_1, $NMRL_1$ जानतापि. २. K_4 व्ययति. ३. K_4 चणिं. ४. K_4 विरा यति. ५. K_4 कस्मै कार्याय यत् कृतमस्ति. ६. K_4 दुर्गन्धम्; EMU_4 दुर्ग्रंतं (?). ७. K_3 कदर्थनतया. ८. K_4 आनयति. ९. H_1, K_3, K_4, EMU_4 यलतया; $NMRL_1$ यलात्तयाया (?). १०. H_1, K_1, EMU_4, $NMRL_1$ त्रिरात्रांदंशतराले. [त्रिरात्राद् अंशांतराले]-११. H_1, K_3, $NMRL_1$ खुरहि; K_1 अखुरे; K_4 खुरि. १२. H_1, K_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ घातं. १३. K_4 सार्द्धांगुलिद्वयाद् and अंगुलित्रयम्. १४. H_1, K_3 K_4,

अनुपकारि अपवित्रं ज्ञेयम् । तच्च ईदृशं स्यात् किल यदि छेदं पंचागुलात् ऊर्ध्वं यावत् दशांगुलं भवति तत् तन्वलपदे ज्ञेयम् । यदि शुद्धं न करोति तदा मर्गअर्जानी[१५] मृत्युयोग्यः) । (इमानि सप्त पापानां मूलपदानि[234] । अन्यानि यानि कानिचित् पापानि तानि सर्वाण्यपि अमीषां संज्ञया[१६] निबद्धानि संति) ।

"मर्गअर्जानं"[१७] पापम् (येन कृतेन मनुष्यो मृत्युयोग्यो भवति तत् मर्गअर्जानं पापम् । तच्च कियत् प्रकारम्[१८] । यथा । अहुरमज्दे दुष्टमानसता । राज्ञां राज्ञि दीनिंवंति[१९] दुष्टमानसता । अपान-मैथुनता । राक्षसी विद्या । आसोयी[२०][234a] यत् अवस्ताऽर्थं सम्यक् ज्ञात्वा भ्रामयंति[२१] किल यस्य त्रिभि गौचर्मसाटघातैः प्रायश्चित्तं भवति तावन्मात्रमपि पापं पुण्यस्थाने न्यस्यते[२२] पुण्यं च पापस्थाने न्यस्यते सा आसोई । तथा उत्तमदीनौ अनास्थिकता[२३] । समं प्रश्नकृतिः आसोगैः[235] त्रिरात्रम् । तथा त्रिप्रकारिण्या वाण्या दीनौ अहुरमज्दे नास्तीति ब्रूते परं वर्षावधेर्वाक् चेत् न पश्चात्तापयति । नसालेपनम्[२४] । नसापाकः[२५] । उदके अग्नौ च नसाक्षेपणम् । तथा नसानिखातीकरणम् । यदि नसा निखातोऽस्ति[२६] द्विवर्षावधेरनंतरम् । तथा भ्रातृपुत्रकलत्रादिहीनस्य स्वर्गीभूतस्य[२७][236] द्रव्यापहृतिः । परस्त्रियश्च[२८] बलाद् ग्रहणम् । स्वशरीरस्य च अग्दीनाधीनकरणम्[२९][237] त्रयाणामपि वर्षावधेरनंतरम् । तथा यः अपापस्य पुरुषस्योपरि मर्गअर्जान-साक्षि[३०] [साक्ष्यं] ददाति अथ [वा] पुरुषे अपापे मर्गअर्जानप्रतिवादी भवति तथा गुरुपुरुषस्योपरि मर्गअर्जानन्यायं अलीकं[३१] कुरुते । तथा पुरुषस्य कस्यचित् सहायतां[३२] कर्तुं योग्यं न कुरुते स च म्रियते अथ [वा] केनचित् मर्गर्जानं पापं कृतं अस्ति शुद्धिं च अभिलषते कर्तुं तन्मनोभंगी भवति । अथ शिश्नं वृषणं च अपत्यानां निर्लुंणंति अथ एतत् स्त्रीणां च समुत्पन्नति [समुत्खन्नायंति?][३३][238] । अथ कमपि अपापम् कृतापराधं निहंति । अथ कमपि कृतोग्रहानिं[३४] येन हतेन सा हानिः अपह्रियते तं न निहंति । अथ [वा] आचार्यो गुरुः आसोई कुरुते । तथा मृते भर्तरि [युवती] नारी[239] वर्षावधेर्वाक् चेत् [उचित] पतिं न कुरुते । मर्गर्जानम्) ।

उपहास्यकरणजं पापम् । वेश्यामैथुनजं पापम् । रजस्वलामैथुनजं पापम् । अपानमैथुनजं पापं । अव्यापारमैथुनम् (कुसंयोगेन) । वीर्यविनाशम् (स्वयंमोचनं[३५] इत्यर्थः) ।

"रुआं" (आत्मा) तस्य स्वाधीनं यत् पापं तत् "रुआनी" उच्यते (किल मनुष्यान्[३६]) विना अन्यतरस्पृष्टेर्मध्ये [मैथुनं] करोति तस्य शुद्धिः आत्मना कर्तुमेव उचिता । यदि गुरोः स्वीयस्य पुरतः पश्चात्तप्तो भवति गुरुश्च सर्वेषु पदेषु त्रिभागं एवं यथा उक्तमस्ति मुंचति मोक्तुं स्वामी)[240] ।

"हमेमालः" (प्रतिवादी) तस्य स्वाधीनं यत् पापं तत् "हमेमालं" उच्यते (किल

$NMRL_1$ तनुवलगं. १५. H_1 मर्गर्जानी. १६. K_4 शिष्यया. [शिक्षया.] १७. H_1 मर्गर्जानं; K_4 मरगर्जानं. १८. K_4 तच्च किल यत्प्रकारं यथा. १९. H_1 राज्ञां राजि दीनिवति. २०. H_1, K_4 आसोई. २१. K_4 छद्मी भवति. २२. H_1, K_1, K_4, $NMRL_1$ न्यसते ; EMU_4 नश्यते. २३. H_1, K_1, K_3, EMU_4 $NMRL_1$ अनास्तिकता. २४. K_1 नसालोपनं. २५. नसापाकं. २६. K_4, H_1, K_1 EMU_4, $NMRL_1$ नसाई आस्ति (?). २७. K_4 स्वर्गीजातस्य. २८. H_1 परस्त्री अस्य. २९. K_4 अगदीनिकरणं. ३० K_4 मरगर्जा नसाक्षि. ३१. K_4 अलीकां. ३२. K_4 साहाय्यं. ३३. K_4 समुत्खनंति; EMU_4 समुन्यंति (?). ३४. K_4 उग्रहानिनं. ३५. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 स्वयंमैथुनं. ३६. Corrected from K_1 मनुष्यं

नरस्य मुक्तात्मनो मध्ये पशुवधादिकं[३७] किंचित् पापं करोति सा शुद्धिः नरस्य[३८] मुक्तात्मनः स्वाधीना । यदि असौ प्रतिवादी मुंचति मोक्तुं स्वामी । तथा[३९] अस्य[४०] प्रतिवादी सर्वदा संतुष्टमानसवृत्त्या शुद्धिं मुंचति तदा अनेन शुद्धिः कृता भवति)[241] ।

पापं यत् विस्मृतिगतस्य (तच्चईदृशं किल गहंबार-इजिस्न-ईअस्ति-न्यायस्तिप्रभृतिनित्यकर्म विस्मृतं न कृतं तत् पापं "पुलशहोद[४१][242] उच्यते) ।

वृद्ध्या वर्धयतां वृद्धिर्या पापानाम्[४२][243] ।

पापं यत् पापात् (तच्च ईदृशं किल कस्यचित् घातं करोति तेन घातेन स च कतिचिद्भिर्दिनैर्म्रियते तत् न केवलं[४३] घातात् कृतं पापं अपि तु मुक्तात्मनो वधश्च कृतो भवति । एवं अन्यदपि परिज्ञेयम्) ।

अपरेषां च विनाशानां च पापं (किल) यत् मनुष्याणां मूलतः शक्नोति भवितुम् । निकृष्टः गनामइनिओ[244] दुर्गतिमान् प्रतिघातान् (विनाशान्) सृष्टीनां अहुरमज्दस्य प्रकृष्टं अकरोत् । होर्मिज्दः स्वामी पापानि अंतर्दीनेः प्रकटानि अकरोत् । उत्तमैः पूर्वन्या-[४४]यविद्भिः पुरुषैः पापानि विज्ञातानि संति ।

मनसा पुरतः स्रष्टुः अहुरमज्दस्य शून्यचारिणां[४५] पृथ्वीचारिणां महतः । पुरतः अमिशास्पितानाम् । पुरतः मिहिरश्रोशरश्नानाम् । पुरतः अग्निबरेस्सहओमानाम्[245] । पुरतः दीनेः आत्मनः स्वीयस्य । पुरतः सद्गुरोः दीनिवतः[४६] । पुरतस्तेषां ये उत्तमाः आगताः संति[246] ।

अमीषां पापानाम्[४७] । मनसा वचसा कर्मणा च तनुना आत्मना । इहलोकतया परलोकतया । स्वामिनि[४८] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ४ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ६ ॥ यत् मध्ये पितुर्मातुः भगिन्याः भ्रातुः कलत्रस्य जातकानाम् भर्तुः अधिष्ठायकस्य[247] स्वीयआसन्नगोत्रिणाम्[१][248] एकभूमीनाम्[२][249] एकधनानाम्[250] (स्वजनानाम्) एकपंक्तीनाम्[251] एकनगरिणाम्[252] आदेशकराणाम्[३] (किल सेवकमित्रजनानाम्) सार्धं[४] प्राप्तं । सर्वैः असदाचारैः[५] कथंचित् अहं [तेषां] मध्ये पापकारी संजातोऽस्मि[६] ।

अमीषां पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिन् व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

---

and मनुष्यां in all other MSS. ३७. H_1, K_4, K_3 पशुवातादिकं. ३८. K_4 तस्य. ३९. K_4 परंच. ४०. K_5 यद्यसौ. ४१. H_1, K_1, K_3, $NMRL_1$, EMU_1 फुलशहोद. ४२. Corrected from H_1, K_3, EMU_4, $NMRL_1$ वृद्धावृद्धयतां । वृद्धिः या पापानां । K_1 विधा वर्द्धयतां वृद्धियाः पापानां । K_4 वृद्धावृद्धयतां &c. the Gujerâti is पाप तणी वृधि वृधारणहाररहि । ४३. K_4 नरकतलं. ४४. K_3 K_4 पूर्वन्यायवद्भिः. ४५. H_1, K_3, K_4, NMRL, अदृश्यचारिणां. ४६. H_1, K_3, K_4, NMRL, दीनेः आचार्यस्य. ४७. H_1, K_3, K_4, NMRL, तेभ्यः पापेभ्यः. ४८. H_1, K_3, K_4, NMRL, स्वामिन्.

॥ ६ ॥ १. H_1, K_1, NMRL, °गोत्रिणानाम्. २. K_3, K_4, NMRL, एकभूमीयानां. ३. K_3, K_4, आदेशवर्तिनां. ४. K_1 सार्थे. ५. K_4 अनाचारैः. ६. H_1, K_1, K_3, NMRL, संयातोऽस्यि.

॥ ५ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ७ ॥ हिहिरनसाभक्षणम् (हिहिर इति रक्तवीर्यपुरीषमूत्रश्लेष्मादिकम् । नसा इति [मृत]मनुष्यश्वानास्थिनखमांसकेशादिकः)[°श्वास्थि°.]। हिहिरनसालेपनम्। नसाहिहिरयोः उदके अग्नौ च क्षेपणम् । अथवा उदकस्य अग्नेः हिहिरनसासु क्षेपणम् । अविस्तानां अंचमनात् [अंचनात्?] चलने न वदनम् (किल अंचमनात् चलन अविस्ता ये उच्चरणीयाः ते न उक्ताः[253]) । केशेषु नखेषु दंतेषु [दंत]शलाकासु । सुप्तोत्थितहस्तेषु । अपरेषु सर्वेषु केषुचित् पदेषु नसाहिहिरयोः कथंचित् अहं [तेषां] मध्ये पापकारी संजातोऽस्मि ।

अमीषां पापानां मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिनि व्यावृत्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ६ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ८ ॥ किल कामः स्रष्टुः अहुरमज्दस्य अभूत् । मम योग्योऽभूत् चिंतितुं मया न चिंतितः । मम योग्यो वक्तुं मया न उक्तः । मम योग्यः कर्तुं मम न कृतः ।

अमीषां पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणाच । स्वामिनि व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ७ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ९ ॥ किल कामः आहर्मनस्य अभूत् । मम न योग्यः चिंतितुं मया चिंतितः । मम न योग्यो वक्तुं मया उक्तः । मम न योग्यः कर्तुं मया कृतः ।

अमीषां पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणा । स्वामिनि व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ८ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् [पापानां] ।

॥ १० ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (प्रायश्चित्तं करणीयं अस्ति) । सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये अहुरमज्द-प्रतिबिंबानां मनुष्याणां मनुष्यजातीनांच संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

---

७. K_3, K_4 तेभ्यः पापेभ्यः.

॥ ७ ॥ १. H_1, K_1 NMRL °भक्षणां. २. H_1, K_1 NMRL °लेपनां. ३. Correctded from. H_1, K_1, K_3, NMRL, अंचमनात्. ४. H_1, K_1 °सिलिकासु; K_4 शलिकासु. ५. K_4 तेभ्यः पापेभ्यः. ६. NMRL, स्वामिन्.

॥ ८ ॥ १. K_4 तेभ्यः पापेभ्यः २. K_3, K_4 स्वामिन् व्यावृत्यो.

॥ १० ॥ १. Corrected from प्रायश्चित्यं in all. २. K_4 पापं यत् पापात्. ३. K_4 समस्तेभ्यः.

॥ ११ ॥ सर्वप्रकारं पापम्[1] । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये वह्मनप्रतिबिंबानां गवां गोजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १२ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये अर्देग्वहिस्तप्रतिबिंबानां अग्नीनाम् अग्निजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १३ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये सहरेवरप्रतिबिंबानां धातूनां धातुजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १४ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये स्पिंदारमदप्रतिबिंबानां भूमीनां भूमिजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १५ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये अविर्दादप्रतिबिंबानां अपां अब्बीजानां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १६ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये अमिर्दादप्रतिबिंबानां वनस्पतीनां वनस्पतिजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ ९ ॥

॥ १७ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये सृष्टीनां अहुर्मज्दस्य संप्राप्तम् । यथा ताराचंद्रसूर्याणाम् । अग्नेः दीप्यमानस्य । शुनां पक्षिणाम् । गोः पंचप्रकारायाः । अपरासां[1] च उत्तमसृष्टीनां याः अहुरमज्दस्य[2] सक्ताः । यथा मध्ये पृथ्वीआकाशयोः कथंचिद्[3] अहं मध्ये पापकारी संजातोऽस्मि ।

अमीषां पापानां[4] । मनसा वचसा कर्मणा च । तनुना आत्मना । स्वामिनि व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ १० ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ॥

॥ १८ ॥ "स्तरस्कनिंश्नी[1]" पापम् (तच्च ईदृशं किल कोऽपि स्वर्गीभवति तस्य पाश्चात्यो[2] भ्रातृकलत्रजातकादिकः कोऽपि नहि न च प्रतिपन्नः पुत्रोऽस्ति तस्य यत् भूमिवृत्ति-

---

॥ ११-१६ ॥ १. K_4, NMRL, abbreviate the following सर्वप्रकारं &c. in all paragraphs by उपरि लिखितं यावत् or by पूर्ववत्.

॥ १७ ॥ १. All अपरेषां except K_4. २. K_1, K_4 अहुरमज्दसक्ताः. ३. K_4 यथा. ४. K_4 तेभ्यः पापेभ्यः.

॥ १८ ॥ १. K_4 स्तरकुरुनिकुरस्नि and स्तरकुनिश्नि. २. K_3 पार्श्वत्ये? NMRL, पश्चात्पान्ते? K_4

द्रव्यादिकं तत् "स्तर" उच्यते तेन द्रव्येण कोऽपि पुण्यात्मा[३] पुरुषः प्रतिष्ठनीयः[४] [प्रतिष्ठापनीयः]। तेन जातानां जातकानां तस्य स्वर्गीभूतपुरुषस्य नामानि प्रदातव्यानि यथा तस्य श्रेणिः पृथिव्यां प्रवर्धते। अथ तद् भूमिवृत्तिद्रव्यादिकं चेत् विनाशितं[५] तत् पापं "स्तरस्कनिश्नी" उच्यते)।

"खुअएतुओद्थ" पुण्यविनाशनम्। वंशस्य उत्तमानां विनाशनम् (किल कुत्रापि संभूयमानः उत्तमानां नरनारीणां संबंधः कपटेन टालयति)।

"गहंबारं" "महलपंक्षं"[६] "होमद्रूणम्"[254]। निश्चलं[७] पुण्यम्........ (किल यो निजान्वयक्रमे ईअज्दः आराध्यमानोऽस्ति स "निहाद" उच्यते[255])। प्रतिपन्नम् (किल कस्यचित् ईअज्दस्य इजिस्नीद्रूणादिकं प्रतिपन्नम्)। "रपिथ्विनगाह" प्रथमा[256]। दिवसं स्वर्गीभूतानाम्। यथा मम योग्यं अभूत् एजितुं[८] मया न एजितः[९]।

अमीषां पापानाम्[१०]। मनसा वचसा कर्मणाच। स्वामिनि[११] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन। त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि॥

॥ ११ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम्।

॥ १९ ॥ गर्वमानसता। विरुद्धमानसता[१]। अनिच्छा[२] (किल मुक्तात्मनो वृद्धिं उन्नतिं न इच्छति)। कृपणता[३]। कोपिता। ईर्ष्या। विरुद्धदृष्टिः क्षारदृष्टिः[४] दुष्टनिरीक्षणता सूक्ष्मनिरीक्षणता (किल परस्त्रीद्रव्यादिषु विरुद्धमनसा सूक्ष्मं अवलोकयति)। अप्रतिष्ठा[५]। लोभिता[६] (किल असंतुष्टता)। स्वेच्छाचारिता (न स्वामिगुरुआदेशमध्यवर्ती इत्यर्थः)। आलस्यिता। अनादरिता। भ्रमिता[७] (अव्यापारव्यसनता[८] इत्यर्थः)। भ्रांतिः (अनिश्चयता इत्यर्थः)। आस्रोई पापम् (तच्च ईदृशं किल अविस्ताऽर्थं सम्यक् ज्ञात्वा अशुभं[९] कर्म समाचरति)। असत्यसाक्षिता। असत्यन्यायता (पक्षपातेन न्यायनिर्णयकारिता इत्यर्थः)। प्रतिमास्वरूपाराधनता। "कुशादुआरिश्नी" पापम् (तच्च ईदृशं किल मुद्रां[257] छोटयन् केवलं शीवी[258] परिधानेन प्रचलति। यदि चतुर्थं क्रमं ददाति तत् तन्वलः। अतः ऊर्ध्वं यत्र कुत्रापि प्रतिस्खलति[१०] तत्रतश्चेत् प्रचलति पुनरपि चतुर्थे क्रमे तन्वलः)। नग्नचलनता (किल अइविआंघनिं[259] शीवीं विना मुक्ताकच्छश्च [मुक्तकच्छश्च] प्रचलति)। एकोपानत्प्रचलनता (किल उपानत्चलयादिकं[११][259a] एके पदि क्षिप्त्वा प्रचलति। यदि चतुर्थं क्रमं ददाति तन्वलः। अतः ऊर्ध्वं यत्र कुत्रापि प्रतिस्खलति तत्रतश्चेत् प्रचलति पुनरपि चतुर्थे क्रमे तन्वलः)। जल्पमौनता (किल बाजां[१२][260] मध्ये किंचित् व्यक्ताक्षरं प्रजल्पति)। जल्पभक्षणता (किल भक्षमाणः प्रजल्पति। स्वादे स्वादे तन्वलः)। चोरता। वर्त्मपाल-

---

पाश्चात्ये. ३. All, except $NMRL_1$ मुक्तात्मा. ४. $NMRL_1$ प्रतिष्ठियते. ५. K_4 विनाशयति. ६. K_4 मलपक्षं (?) ७. K_1 निश्चल्यं. ८. K_4 ईजितुं. ९. K_4 ईयितः. १०. K_4 तेभ्यः पापेभ्यः. ११. H_1 $NMRL_1$, K_3, K_4 स्वामिन्.

॥ १९ ॥ १. K_4, $NMRL_1$ हीनमानसता. २. K_1, $NMRL_1$ अनेच्छ. ३. K_4 लोभिता. ४. क्षरदृष्टिः विरुद्धमानसता. ५. H_1, K_3 $NMRL_1$ अप्रमिष्ठा (न प्रमाणमित्यर्थः); K_4 अप्रमिच्छा. ६. H_1 K_3, K_4 कृपणता. ७. Corrected from K_3 H_1 भ्रमता; K_1 भ्रामता. ८. K_4, $NMRL_1$ अव्यापारकामचिन्ता. ९. H_1, K_3, K_4 छन्नीभवति. १०. K_4 adds यदि चतुर्थक्रमं ददाति तन्वलः. ११.

नता[13][261] । वेश्याकर्मता । राक्षसीविद्या । राक्षसीआराधना[14] । दुश्चारिणीकर्मता[15] । दुश्चारिणीअभिगमनता । अपानमैथुनता । अपाने वीर्याधानिता[16] । "शीनं" (अश्रु) "मूयाः" (केशाः) (अश्रुपातकेशत्रोटनादिशोककारिता[262] तत्पापं शीनमूय इत्युच्यते) ।

तथा अपराण्यपि सर्वप्रकाराणि पापानि । यानि अस्यां पइतीत्यां स्मृतानि । इमानि[17] यानि न स्मृतानि । इमानि यानि ज्ञातानि । इमानि यानि न ज्ञातानि । इमानि यानि निश्चितानि । इमानि यानि न निश्चितानि । आदेशकारितया[18] पुरतः गुरोः दीनिवतः योग्यानि आसन् प्रकाशितुं मया न प्रकाशितानि ।

अमीषां[19] पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिनि[20] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ १२ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ २० ॥ किल यदि केषांचित् "पइतिती"[1] प्रतिपन्नवान् अहं न कृतवान्[2] । अमीषां[3] आत्मनो अशुभतां[4] प्रापयत् । एतेषां जातानां[5] सर्वेषां एकैकस्य विच्छिन्नविच्छिन्नस्यार्थे । मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिनि[6] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥ पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ॥

॥ १३ ॥

॥ २१ ॥ अथ अस्या दीनेः गुरुं गृह्णामि ॥ यां (दीनिं[1]) अहुरमज्दो जरथुश्त्रस्य आस्वादयत् । जरथुश्त्रो गुस्तास्पस्य ॥ अथ अन्वयपंक्तौच[2] आदरपादि मारस्पिंदपुत्रे[3] आगच्छत् । तेन हृदयदिव्यानि कृतानि शुद्धश्च [अभवत्] ॥ पुण्यं उत्तमं आत्मवाल्लभ्याय अभिलाषितरः उत्तमतया वाञ्छये [वाञ्छे] ॥ यावत् जीवितं[4] जीवस्य । आस्तुवे सुमतं मनः[5] । आस्तुवे सूक्तं वचः । आस्तुवे सुकृतं कर्म । आस्तुवे उत्तमां दीनिं माज्दईअस्नीम् ॥

॥ २२ ॥ सर्वेषु पुण्यकर्मसु एकमतो भवामि । तेषु सर्वेषु[1] पापेषु विभिन्नमनो भवामि ॥ शुभे त्रिधा प्रहरककरो भवामि[2] (किल शुभकर्मविषये मनसा वचसा कर्मणा त्रयेणापि प्रहरकं इति प्रयत्नं[3] करोमि) । अन्यायात् संतोषं करोमि[4] (किल विनाशे अन्याये आहर्मनात्[5] [मम] उपरि संप्राप्ते संतोषं करोमि) । "पुल"[6] (इति सेतुः नरकद्वारोपरि अस्ति[7] तत्र)

NMRL$_1$ चल्यादिकं. १२. K$_4$, NMRL$_1$ ग्वाजां. १३. H$_1$, K$_3$, K$_4$, NMRL$_1$ गर्भपातना. १४. H$_1$, K$_3$ शाकिनी. १५. K$_4$ दुश्चारिकर्मता. १६. H$_1$ वीर्यधारयिता; K$_3$, K$_4$ वीर्यधारणता; NMRL$_1$ वीर्यधारिता. १७. K$_4$ तानि. १८. K$_1$ °काशिताजा?; K$_4$ °कारितायाः; K$_3$ °कारिताजाः. १९. K$_4$ तेभ्यः पापेभ्यः. २०. H$_1$, K$_3$, K$_4$ स्वामिन्.

॥ २० ॥ १. H$_1$, K$_3$ पइतीती. २. H$_1$, K$_1$ कृतकृतवान्. ३. H$_1$ तेषाम्. ४. H$_1$ दुष्टनिग्रहं प्राप्नोति. ५. K$_3$ यातानां. ६. K$_3$, K$_4$ स्वामिन् व्यावृत्यो.

॥ २१ ॥ १. H$_1$ या दीनि. २. K$_1$ °पंक्तिः. ३. K$_4$ आदरपादश्च मारस्पिंदो. ४. H$_1$, K$_3$, जीवने; K$_4$ जीवितव्येन. ५. H$_1$, K$_3$, K$_4$ निश्चयीभवामि सुमतेन मनसा निश्चयीभवामि सूक्तेन वचसा निश्चयीभवामि सुकृतेन कर्म्मणा निश्चयीभवामि उत्तम दीनौ माज्दईअस्न्यां.

॥ २२ ॥ १. K$_4$ तेभ्यः पापेभ्यः. २. K$_4$ शुभस्य त्रिधाप्रहरकं करोमि. ३. H$_1$, K$_1$ प्रयत्तं. ४. K$_1$ आस्मिन् अन्याये सहर्षो भवामि. ५. K$_1$ अस्य गनामइनिओ. ६. H$_1$, K$_1$ पुहलः K$_1$ फुल. ७.

यः "पादफ्रा" (इति निग्रहः) [यथा] बंधर्श्च छेदः प्रायश्चित्तं बुधुषणं[263] च दीनिप्रमाणम् निग्रहः त्रिरात्रस्य सप्तपंचाशत् वर्षाणां च[264] तेन संतोषी एकमतीभवामि ॥

॥ २३ ॥ अहं करोमि एनं पश्चात्तापं महत्या आशया पुण्यस्य गुरुतरेण भयेन नरकस्य। पुण्यं आत्मनो वाल्लभ्याय। (अथ) अनेन मनसा करोमि किल पुण्यकार्यं मम एतावत् (पुनः) [पूर्वं] कृतं इदं च यत् पुनः कुर्वन्नस्मि सर्वं स्थितये पुण्यस्य प्रायश्चित्त्यर्थं पापस्य शुद्ध्यर्थं च आत्मनः ॥ यदि[265] तिष्ठति भवति किल पापात् मम शुद्धिर्नो भवेत् निग्रहो यस्त्रिरात्रस्य आदेशप्रमाणः तेन संतोषी एकमतो भवामि ॥

॥ २४ ॥ सर्वदा निरोपयामि "अशिं वोहू" वियोगकालीयां "पइतीती" पश्चात् वियोगसमयात् (किल मम मृत्युकाले "अशिंवोहू" उच्चरणीयां पश्चात् "पइतीती" करणीया इति सदैव निरोपयामि)॥ पश्चात्तः स्वर्गीभूते मयि मम जातस्यार्थे पापात् पश्चात्तप्तो भवति पापात् पश्चात्तप्तो भवामि। "सदिश" (इति मृतस्य त्रिदिवसं श्रोशनिमित्तं इजिस्निकरणं) "गएतु फ्रीद" (इति मृतस्य "नावरा" करणीया) "फ्रमाईअद" (इति निरोपः) (किल गएतुफ्रीदनिरोपश्च) निरोपयिता अभिलाषी एकमती भवामि ॥ होर्म्मिज्दसक्तो भवामि होर्म्मिज्दस्य उत्तमतां समाचरयामि पुण्यं स्तौमि ॥

अहं गृह्णामि समस्तानि सुमतानि सूक्तानि सुकृतानि च यत् मनसा वचसा कर्म्मणा च। परित्यागं करोमि समस्तानि दुर्म्मतानि दुरुक्तानि दुःकृतानि च मनसो वचसः कर्म्मणः॥ (अहं गृह्णामि समस्तानि वारत्रयं यावत् मनसो वचसः कर्म्मणश्च पठनीयं) ॥ अहं गृह्णामि समस्तं मार्गं शुद्धं सदाचारिणं। मार्गं अशुद्धं परित्यागं करोमि ॥

आहर्मनो भग्नः (हन्मि) होर्म्मिज्दो वृद्धिमान् [भूयात्] ॥ स्तौमि पुण्यं ॥ पुण्यं समृद्धिरुत्तमा इत्यादि पूर्वोक्तवत् ॥

वैवाहस्य [विवाहस्य] "पइमांनी."

इयं वैवाहस्य पइमांनी संस्कृतभाषाया [°यां] पहिल्वी भाषायां [°याः] दीनिदारुबह्मनेन अवतारिता[266] ॥

॥ ० ॥ [अहुनवरं २]

॥ १ ॥ [मुख्योपाध्यायो ब्रूते] देयाद् वो दाता सर्वज्ञानी स्वामी प्रभूतां पुत्रसंततिं विपुलां विभूतिं मानसीं प्रीतिं तनो रुपप्रवृत्तिं दीर्घां च जीवितस्थितिम् [पञ्चाशदधिकं शतं वर्षाणां[267]]

H_1. K_3 नरकद्वारस्य उपरि आस्ते. ८. H_1 बंधस्य. ९. H_1, K_1, K_3 प्राश्चित्यं.

॥ २३ ॥ १. K_4 तच्चयतकृतं यत्तुपुनः कुर्वन्नस्मि. २. H_1, K_1, K_3 अस्तिअर्थे. ३. H_1, H_1, K_1 प्राश्चित्यार्थे. ४. K_4 भवेत्. ५. K_4 एकमती.

॥ २४ ॥ १. K_3 वियोगसमये. २. K_3 उच्चारणीया. ३. K_4 पश्चात्. ४. K_3 मम यातस्यार्थे. ५. K_4 पापेभ्यः.

॥ ० ॥ १. H_1 with Avesta character *Yathâ ahû vairyô yak*, also K_5, EMU_5, EMU_6, EMU_7, EMU_8, EMU_{13}, EMU_{10}, EMU_7, SDB, K_1 none : also EMU_1 none.

॥ १ ॥ १. EMU_{10} प्रीतताम्. २. EMU_{10} प्रवृत्तताम्.

॥ २-५ ॥ संवत्सरेषु (अमुक) शतेषु संवत् (अमुक[268]) वर्षे (अमुके) रोजे (अमुके) मासे (अमुके) नगरे प्राक्[269] इअज्दगर्दे शेहेरिआर[1] अर्वाग् वाग्भिः[2] आशीर्वादाभिराभिः विंशतिशतजरनिशावूरिसौवर्णिकाभ्यां[3] पूर्वाचारे अस्य अतीता[4] वो प्रब्रवीमि[269a] उत्तमानां हंजमने संप्राप्ते उपरि[5] अइनन्यायेन[6] यत् माज्दइअस्न्याः दीन्याः परिणीतकलत्रतया कन्यादानं[7] (यदि कुमारी भवति) ईयं कुमारी[8] (यदि द्वितीयवरा[9] भवति) (ईयं[10] नारी) [अमुक] नाम्नी (युग्मार्थं)

॥ ६ ॥ युष्माभिर्निजान्वयसमालोचेन ऐकमत्येन[1] सत्येन मनसा तिसृभिर्वाणीभिः आत्मनः पुण्यवृद्धये यत्[2] (अमुकाकस्य[3]) आजन्मसीमं प्रदत्ता[4] ? ।

[द्वितीयोपाध्यायः कन्यापक्षप्रतिनिधिं पृच्छति] प्रदत्ता ?

॥ ७ ॥ [वधूपक्षप्रतिनिधिर्ब्रूते] प्रदत्ता ।

॥ ८ ॥ [प्रमुखोपाध्यायो वरपक्षं पृच्छति] युष्माभिश्च आजन्मसीमं सत्येन मनसा प्रतिकृता ?

[द्वितीयोपाध्यायो वरं पृच्छति] प्रतिकृता ?

॥ ९ ॥ [स ब्रूते] प्रतिकृता ।

॥ १० ॥ [मुख्योपाध्यायो ब्रूते] उभयोरपि कल्याणवृद्धिर्भूयात् ॥ (त्रीन् वारान् पुनरुक्तं पठ्यते) (पहिलवी तथा संस्कृतमेतत् वार ३ पठनीयं । प्रदत्ता प्रतिकृता उभयोः पक्षे वार ३ पठनीया सन्मुखं विलोक्य).

॥ ११ ॥ [उभयोपाध्यायौ ब्रूतः] नाम्ना साहाय्येन होर्मज्दस्य । सदैव श्रीमान् भव । सिद्धिमान्[1] भव । वृद्धिमान् भव । विजयवान् भव । पुण्यशिक्षाश्रोता भव । उत्तमस्तुतियोग्यो भव ॥

॥ २-५ ॥ १. H_1 ईजिदयरद सहररीआर. २. H_1, TDa_1 *seconda manu*, वाग्भि राशीर्वादाभिरेभिः विंशति शत् जर नसाउरी सुवर्णाभिः पूर्वाचार्या आशीअतीता. ३ H_1. EMU_{12}, EMU_1 सुवर्णाभिः; SDB सुवर्ण्याभिः; EMU_9 with the Avestic characters "sûvar णाभी." ४. H_1, EMU_{12}, K_6 EMU_1 पूर्वाचार्या आशी अतीता; EMU_{10} पूरवाचारजेआ आसी अतीता; SDB_2 $NMRL_3$ पूर्वाचार्या आसि अतिता; EMU_9 with the Avestic characters "pūrvâchârazâ âshî atîtâ." ५. H_1, EMU_{12} अपर. ६. H_1, EMU_8, EJM उपरि एनं ज्ञायं; EMU_{12}, EMU_1, TDa_1, EMU_7 उपर एतं न्यायं; K_1 उपरि अइनं ज्ञायं; EMU_5 उपइरि इन्यं नियाइन; K_5 उपरि एनं ज्ञायं EMU_6 उपरे एनं न्यायं; EMU_{10} उपरेनं नेआअं; SDB उपरि एन न्याध; $NMRL_2$, $NMRL_3$ उपरि एनं गने आइंम; EMU_9 with the Avestâ characters "uparī înân neâin." ७. कंज्ञादानिं. ८ EMU_5 उइम कुआरी अमुक बेहेदीन फलांनीं नामनी ៖ जु वहरी तना आशीरवाद दीइ तु बेहेदीन फलांना पीदरी नाम्नी, EMU_9 in the Avestâ character "uim kūmârî bīhēdîn Ratan (n. pr!) nâmanî." ९. EJM घघर्णी. १० EMU_6 उइंनारी पुइंध्री.

॥ ६ ॥ १. EMU_1, EMU_{12}, EMU_7 एकमत्येन; K_1 अएकमतेन; $NMRL_1$ एकमतेन [एकमत्येन]. २. Thus H_1, K_5, EMU_4 and EMU_9, in Avestâ character (n. pr.) *jad bīhēdīn Rastamkasea.* ३. K_1 अमुकडाकस्य. ४. K_5 प्रत्ता.

॥ १० ॥ १. K_1 (देयाद्वोदाता वार ३ उभयोरपि कल्याणवृद्धिर्भूयात्); EMU_5, EMU_1, EMU_7, EMU_8, EMU_9, TDa_1, SDB_1, EMU_{10} वार ३.

॥ ११ ॥ १. TDa_1 सुध्दिमान् [शुद्धिमान् ?].

॥ १२ ॥ मनसा सुमतं मन्यस्व । वचसा सूक्तं वद । कर्मणा च सुकृतं कुरु । समस्तं दुर्मतं निजिघ्न[1] । समस्तं दुरुक्तं दलय । समस्तं दुष्कृतं दह ॥

॥ १३ ॥ स्तुहि[1] पुण्यं निंद[2] दैत्यान् । ब्रूहि माज्दइअस्नीम् ॥

॥ १४ ॥ संपूर्णमनसा कार्येषु प्रचर । सदाचारेण लक्ष्मीं अर्जय ॥

॥ १५ ॥ अंतः स्वामिनां सत्यवाक् आदेशकरो भव । अंतः साहाय्यानां विनीततनु[1]-र्मधुरश्च सुलोचनो भव ॥

॥ १६ ॥ मा पैशुन्यं कुरु । मा क्रोधं वह । मा लज्जया पापं कुरु । मा लोभं वह । मा [अति] चिंतां वह । मा ईर्ष्यां वह । मा गर्वं वह । मा [अव] मानं[1] वह । मा कामं[270] वह । मा हठात्[271] केभ्यश्चित् लक्ष्मीं हर ॥

॥ १७ ॥ [वरं एव ब्रूयाताम्] मा नारीं अन्येषां कामय[272] । शुद्धव्यवसायात् स्वीयात् भक्षय (वर्तय) । उत्तमेभ्यश्च विभागं कुरु ॥

॥ १८॥ [वरवध्वौ ब्रूयाताम्] समं मत्सरिणा स्पर्धां मा कुरु । समं लोभिना सम-भागी मा भव । समं पिशुनेन[1] संसर्गी मा भव । समं कुकीर्तिना [जनेन] वंशवृद्धिं मा कुरु । समं दुष्टप्रबोधेन संकार्यी मा भव ॥

॥ १९ ॥ समं शत्रुभिर्न्यायेन युध्यस्व । समं मित्रैः प्रीतिकृतये मित्राणां प्रचर । समं विकलेन प्रतिवादं मा कुरु ॥

पुरो हंजमनस्य शुद्धकथनो भव । पुरो राज्ञां प्रमाणवाक्[1] भव । पितुर्नामकीर्तिको भव । मातरं मा बाधस्व[2] । स्वीयं वपुः सत्येन शुद्धं धर ॥

॥ २० ॥ कएखुस्रव इव[1] वज्रकायो भव । कहोस[2] इव ज्ञानवान् भव । सूर्य इव प्रभावान् भव । चंद्र इव विभक्ता भव । जरथुश्त्र इव सुकीर्तिमान् भव । रुस्तम इव बलवान् भव । भूमिरिव फलप्रदो भव । तनुरिव[3] आत्मा इव समं मित्रैर्भ्रातृकलत्रजातकैः सुस्नेहवान् भव ॥

॥ २१ ॥ सदैव दीनिशीलो भव । होर्मज्दं स्वामिनं मन्यस्व । जरथुश्त्रं च गुरुं गृहाण । आहरेमनं च दैत्यान् निर्दल च ॥

॥ २२ ॥ देयाद् दातृत्वं दाता होर्मज्दः । मनःसुचिंतां[1] वह्मनः[2] । सुवक्तृत्वं अर्दिबेहस्तः[3] । सुकर्तृत्वं शेहेरेवरः । संपूर्णमनः स्पंदारमदः । गोल्यं चोपं अविरदादः । फलवत्तां[4] च अमिरदादः ।

दातृत्वं दाता होर्मज्दः । तेजोवृद्धिं आदरश्च । शुचित्वं अर्दुईसूरा । प्रभावोन्नतिं[5] खुर-शेदः । माहो जीवधनवृद्धिम्[273] । तीरो दक्षणाप्रवृत्तिम् । गोशः श्रुतिनियमत्राणम्[6] ।[274]

॥ १२ ॥ १. All निघ्न; EMU_5 न्यघहनि; EMU_{10} निघनि.

॥ १३ ॥ १. All स्तौहि or स्तोहि. २. most MSS. निंदय.

॥ १५ ॥ १. Some MSS. विनयतनु.

॥ १६ ॥ १. H_1 मानं.

॥ १८ ॥ १. K_1 पस्तेन (?)

॥ १९ ॥ H_1, K_1 प्रमाणिवाक्. २. Most MSS. बाधय.

॥ २० ॥ १. Most MSS. कइपुश्रइव; EMU_6, SDB कइपुश्रोएव; most MSS. एव instead of इव. Most MSS. have one or the other reading. २. H_1 काहोस, काऊस; EMU_1 कहोस. Most MSS. have the one or the other reading. ३. K_1 गलइव रास्ते इव [गलइव श्वसन इव (?)].

॥ २२ ॥ १. K_1, EMU_1 and most other MSS. मनश्चिंतां [मनस्विनां ?] २. K_1 गुव्हमन. ३. अर्दगुहिस्त. ४. K_1 फलमितां (?). ५. K_1 EMU_1, EMU_7, EMU_{12} प्रभावोनित्यं. ६. K_1 प्रधत

दातृत्वं दाता होर्मेज्दः । मिथ्रो न्यायं समं नित्यम् । श्रोशः आदेशरक्षां च । रश्नः सत्य-प्रवृत्तिम् । बलोदयनं[10] फ्रऊअर्दीनः । बहिरामो जयोदयम् । रामः शाश्वतं आनंदम् । ग्वादः शीघ्रां गतिम्[11] ।

दातृत्वं दाता होर्मेज्दः । दीनिः ज्ञानसमुन्नतिम्[12] । श्रीमत्तां आर्शिष्वंघा । आस्तादो गुणसंग्रहित्वम्[13] । आस्मानो व्यवसायं च । जमीआदः स्थिरां स्थितिम् । मारेस्पंदः शुभां दृष्टिम् । शरीरकांतिं अनेरानः ॥

॥ २३ ॥ "वङ्हु-तू-ते[275] वङ्होत् वङ्हो बूयात् हुआवोय यत् जोथ्रे हनेश" ।

उत्तम ते उत्तमतया[1] उत्तमतरं भूयात् । स्वकीयं यस्य हे ज्योति[2] योग्यो जातोऽसि ।

"तू-तुम्-तत् मिअज्देम् यत् ज्योत हनयमनो आओङ्ह फ्रायोहुमतो फ्रायोहूख्तो फ्रायोहुवर्श्तो" ।

[त्वं तत् पारितोषिकं अर्ह यत् कोऽपि होता स्वर्गीयं पारितोषिकं आर्ह यो प्रायेण सुम-तानि मंता प्रायेण सूक्तानि वक्ता प्रायेण च सुकृतानि कर्ता]

॥ २४ ॥ "जम्यात् वो वङ्होत् वङ्हो । मा वो जम्यात् अकात् अषो" ।

[प्राप्नोतु वो भद्रात् श्रेयः । मा वो प्राप्नोतु दुष्टात् दुष्टतरम्]

॥ २५ ॥ "मा मे जम्यात् अकात् अषो" ।

[मा मे प्राप्नोतु गर्ह्यात् गर्ह्यतरम्]

॥ २६ ॥[276] [हे भद्र तव भद्रतया ते श्रेयो भूयात् । स्वकीया यत् उत्तमं तेजः किल स्वर्गलोकीयं पारितोषिकं प्राप्तुं योग्याः भवेयुः तत् त्वं प्राप्तुं योग्यो भव सर्वस्वकीयैः सह प्राप्नुहि तत् पारितोषिकं सर्वैः सुमतैः विचारैः सर्वैः सूक्तैः वचोभिः सर्वैः सुकृतैः कार्यैः]

॥ २७ ॥ [प्राप्नुत यूयं श्रेष्ठां पवित्रतां साधुत्वात् । मा प्राप्नुत यूयं हीनतरां दुष्टतां अ-साधुत्वात्]

॥ २८ ॥ [वयं अपि मा प्राप्नुयाम हीनतरां दुष्टतां असाधुत्वात्]

॥ २९ ॥ [एवं भूयात्]

॥ ३० ॥ [आ अर्यमा इष्यः प्रमोदाय गच्छतु । नृभ्यश्च नारीभ्यश्च जरथुश्त्रस्य । येन धर्मशीलजना वयं सनेम किल प्राप्नुम पारितोषिकम् ।

ऋतस्य याचे ऋतिं यां इष्यां स्वामी मंहिता किल ददातु महाज्ञानी] [चतुर्वारं पठनीयम्]

॥ ३१ ॥ [अशेम् वोहू १]

॥ ३२ ॥ शुद्धयश्च श्रियश्च तनोः पीवरता तनोः रूपप्रवृत्तिता [तनो रुपप्रवृत्तिः] तनोः विजयिता लक्ष्मीः संपूर्णशुभा किल सदाचारात् उपार्जिता सहजशीलवान् पुत्रः कुल-

---

नमत्तमं (?) EMU_1, EMU_{12}, EMU_7, EMU_9, K_5 श्रुतिनित्यमुत्तमं TDa_1 प्रयनित्युत्तमं. ७. K_1 ज्ञायं. ८. K_1 समुनित्यं (?). ९ K_1, EMU_{12} सत्यप्रवर्तिनं. १०. K_1, EMU_1 EMU_{12}, EMU_7 बलोदयं. ११. K_1 EMU_9, TDa_1 गतसक्तं [गंतुंशक्तिम्], EMU_1, EMU_9, EMU_{12}, K_5 गतिशक्तं. १२. K_1 ज्ञायसमुनित्यं; EMU_1, EMU_{12}, EMU_7 न्यायंसमनित्यं. १३. K_1, K_5 गुणिसंहंतं [गुण-संहतिं]; EMU_1, EMU_{12}, EMU_7 गुणसंघंतं [गुणसंग्रहितां]. TDa_1 गुणसंघनं.

॥ २३ ॥ १. EMU_1, EMU_{12}, TDa_1 उत्तमयाउत्तम [त] रं; EMU_7 उत्तमत्तयाउतमरं. २. EMU_1, EMU_{12}, EMU_7 जोति.

दीपको मण्डनो य : कथयति ज्ञानं जानाति च दीर्घं दीर्घतरं जीवितं मुक्तात्मनां सदोद्योतं समस्तशुभं एवं वो भूयात्[277] ॥

॥ ३३ ॥ [नाम्ना दातुः स्वामिनो महाज्ञानिनः आशीर्वचनानि यथा स्वामिनः सिंहासनस्य पुरः क्रियंते तानि तव पुरः आरभे (अमुके नगरे)]

॥ ३४ ॥ [कामप्रदौ भवतं यथा स्वामी अहुर्मज्दः स्वकीयाभ्यः सृष्टिभ्यः। भाग्यवंतौ सर्वोत्तमौ च भवतं कएखुस्रव इव। कृपाशीलौ भवतं मिहिरो यजद इव। शत्रुंजयौ भवतं जरीर इव। सुचक्षुषौ भवतं स्यावक्ष इव । प्रभावंतौ भवतं बेजन इव । ऋतवंतौ भवतं गुस्तास्पशाह इव। बलवंतौ भवतं नरीमानस्य साम इव। युद्धकलाप्रवीणौ भवतं रुस्तम इव। भल्लक्षेपणकलाप्रवीणौ भवतं अस्पंदीआर इव । धर्मस्य साहाय्यकारिणौ भवतं जामास्पो भिषग् इव। प्रभावंतौ भवतं मुक्तात्मान इव । दानशीलौ भवतं तिश्त्र इव। रसवंतौ भवतं मेघवृष्टिरिव। सर्वदर्शिनौ भवतं सूर्य इव । बहुपुण्यवंतौ भवतं जरथुश्त्र इव। दीर्घायुषौ भवतं कालो राजा इव। फलवंतौ भवतं स्पंदारमदभूमिरिव। बहुसंबंधिनौ भवतं नाव्या नद्य इव। पूर्वोपायहेतुकौ बहुसंग्रहकौ भवतं शरदृतुरिव। प्रमुदितौ भवतं वसंतर्तुरिव। सुगंधिनौ भवतं कस्तूरिका इव । सुकृतानि कर्तुं शक्तौ भवतं नाणकानि इव । सत्यमुद्रासुप्रतिष्ठितौ भवतं सत्यनाणकं इव । परोपकारिणौ भवतं यथा स्वामी अहुरमज्दः स्वकीयासु सृष्टिषु।]

॥ ३५ ॥ [एतानि आशीर्वचनानि युष्माषु अपि प्रत्येके जने एवं सफलानि भवंतु यथा चंद्रस्य प्रभा सूर्यस्य प्रकाशः जलस्य शीतलता वह्नेरुष्णता मद्यस्य कस्तूर्याश्च सुवासाः सुप्रवक्तुः सुभाषणं एकैकं अपि सर्वान् सभासदान् इंद्रियगोचरीभवंतु] ।

॥ ३६ ॥ [(अमुकस्य) वरस्य (अमुकायाश्च) पत्न्याः सहस्रवर्षाणि दीर्घायूंषि भवंतु। तयोः विवाहितसंगमात् स्वसदृशो धर्मपरः पुत्रः उज्जायतां। यः आर्यजनसमूहेन संगामी भवतु स्वनामविख्यातिं करोतु शत्रुं प्रहरतु स्वकुलस्य प्रकाशं च प्रोदयतु ।]

॥ ३७ ॥ [शांतिः] ॥

॥ १ ॥ [नाम्ना स्वामिनो यः क्षमावान् कृपालुरनुग्रहशीलश्च।]

॥ २ ॥ [हे अनुग्राहिन् न्यायिन् स्वामिन् (अमुकं) वरं (अमुकां) च तस्य पत्नीं सहस्रवर्षाणि दीर्घायूंषि जीवय। तनोः अरोगितां दीर्घां च जोवितिं यथायोग्यां प्रतापवर्तीं पवित्रतां च दत्त्वा तयोः सुरक्षां कुरु।]

॥ ३ ॥ [दाता सर्वज्ञः प्रमोदं प्रहर्षं च सुखानि सौभाग्यं सुलाभांश्च प्रेरयतु।]

॥ ४ ॥ [महतो राजतेजसो न्यायिनश्च क्षात्रस्य प्रबलत्वं च विजयश्च भूयाताम्।]

॥ ५ ॥ भद्रायाः माज्दइअस्नीदीन्याः स्वन्वेषणं सुचिन्हप्रापणं तस्याश्च ज्ञानप्रसारो विश्वासस्य च स्थायित्वं बहुतरं भूयासुः।]

॥ ६ ॥ [लग्नसंबंधानां प्रचारः प्रजानां च उत्पत्तिः दीर्घकालपर्यंता जीवितिश्च स्थायीभूयासुः। जनो न्यायवान् यस्य न्यायनीतिस्तस्य सुनामख्यातिः तस्य च आत्मनः सुरक्षा भूयास्ताम् ।]

॥ ७ ॥ [हे सर्वज्ञानिन् धातः जरथुस्तीदीनिः निर्विघ्नं स्थेयात् ।]

॥ ८ ॥ [तथास्तु।]

॥ ९ ॥ [हे धातः स्वामिन् विद्यमानं नो राजानं [अमुकं] च वरं [अमुकां] च तस्य पत्नीं सहस्रवर्षाणि दीर्घायुषो रक्ष आनंदिनो रक्ष नीरोगिणो रक्ष एवंविधान् रक्ष। योग्यजनानां प्रतिपालकान् बहूनि वर्षाणि अगणितानि त्रिंशद्वर्षाणि पर्यंतं विद्यमानान् स्थायिनश्च कुरु।]

॥ १० ॥ [सहस्रगुणानि सहस्राणि शुभाशिषो भवंतु।]

॥ ११ ॥ [प्रत्येकं वर्षं शुभं भवतु। प्रत्येको दिनः सुभाग्यप्रदो भवतु। प्रत्येको मासः शुभदायी भवतु। बहूनि वर्षाणि बहवो दिवसा बहवो मासा एवंविधा संप्रदत्ता भवंतु।]

॥ १२ ॥ [यज्ञाश्च परलोकीयानां च ऋणानां प्रतिदानं सुदानानि च सुतर्पणानि च सुधर्मकर्माणि च अन्यानि च सर्वाणि पुण्यकर्माणि यथायोग्यं निर्विघ्नसमाप्तानि भवंतु।]

॥ १३ ॥ [आरोग्यं भवतु भद्रं भवतु शुभं भवतु।]

॥ १४ ॥ [एवं भवतु एवं अधिकतरं च भवतु।]

॥ १५ ॥ [ईश्वरो अमृताश्च सुवृद्धिकराः सकामाः भूयुः।]

॥ १६ ॥ [अशेमूवोहू १].

॥ सीरोजा ॥[278]

["सी" इति त्रिंशद् "रोज" इति दिवसः। पारसीकानां पंचागे त्रिंशद्दिवसीया द्वादश मासाः संति। प्रत्येके दिवसे किंचिद् अदृश्यरूपिणोऽधिष्ठातारः मन्यंते। तेषाम् अनुक्रमणिका "सीरोजा" उच्यते]

१. अहुरमज्दं शुद्धिमंतं श्रीमंतं ॥ (अमिशास्पिंतानां) ॥
स्वामिनो महाज्ञानिनः शुद्धिमतः श्रीमतः (अमराणां च महत्तराणां) ॥

२.⋯⋯⋯आस्ते उत्साही पीडयंति अस्य शोभनः सृष्टेः (ये लक्ष्मी अक्षमा कुर्वंति) [???] नैसर्गिका बुद्धिः होर्म्मिज्दो ददाति कर्णश्रुता बुद्धिः होर्म्मिज्दो ददाति[279] ॥

३. पुण्यं अतःपरं शुभं आदेशाभिलाषं शस्त्रं स्वामिना दत्तं राजमूर्त्तीय उत्तमाभिलाषः शुभोदितः स्वामिनः पुण्यात्मनः ॥

४. शहिरेवरः सप्तधातूनामधिपतिः क्षमापरः पालनां [पालको] दुर्बलानां ॥

५. गुर्वी उत्तमा संपूर्णमानसता दक्षिणा उत्तमाभिलाषा शुभोदिता होर्म्मिज्ददत्ता पुण्यात्मनां ॥

६. अविर्दादः सर्वप्रचारः (अपां अधिपतिः) (वर्षाणां गुरुः) यत् तत् वर्षैः परिविष्टितः [परिवेष्टितः ?] वर्षाणां पुण्यं गुरुः[280] ॥

७. अमिर्दादः (वनस्पतीनां अधिपतिः) (अमिरितातिं अमृत्युप्रचारः) वृद्धिं विनाशानां समूहं धान्यानां गोजातीनां शस्त्रं होर्म्मिज्देन महाज्ञानिना दत्तं (स्थानं उत्कृष्टभुवनस्य)[281]।

[हावन गाह] मिहिरो निवासितारण्यः (मैत्रीपतिः) आनंदनिर्भयत्वम् आस्वादं च (स ईअज्दः येन मनुष्याः खाद्यस्य स्वादुम् जानंति)।

[रपिथ्विन गाह] पुण्यं अतःपरं अग्निंच होर्म्मिज्दस्य।

[उजिरीन गाह] बुर्ज-स्वामिनं नाभिं अपां (बुर्जस्वामी स्त्रीणां ईअज्दो जलमयः किल मूलस्थानं निर्म्मलांगं एतस्मात् नाभिश्च अपां एवं यतस्तस्माद्वीजं जलस्य अउरूअदस्पनामनो येन अश्वाः सुंदरतरा जायंते) ॥

८ दातारं स्वामिनं महाज्ञानिनं शुद्धिमंतं श्रीमंतं । अमरं गुरुतरं ॥

९. अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । श्रियो लाभस्य मज्ददातस्य । एरांदेशश्रीणां मज्ददातानां। राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः (अग्निः आदरफ्रानाम्ना। अस्य कार्यं आचार्यविद्या। इदं किल तस्मिन् पक्षे आचार्या ज्ञानवंतः क्रियावंतश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा अस्य [स यः] समम् दहाकेन प्रतिवादं अकरोत् अस्मै [असौ] अभूत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । राज्ञा च [राज्ञश्च] कइखुस्नवस्य गुफायाश्च कइखुस्नवीयायाः (आदरवादगां देशे अस्ति) अश्ववंदगिरेश्च मज्ददत्तस्य चइचिस्तरंध्रस्य मज्ददत्तस्य (चइचिस्तरंध्रात् सा गुफाच चतुर्भिर्योजनै रस्ति) राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः (अयं अग्निः आदरगुशस्पनाम । अस्य कार्यं क्षत्रियविद्या । इदं किल आदरबादिगांदेशपक्षे क्षत्रियाः शीघ्रतराः शूरतराश्च भवंति प्रभावेनास्य । तथा स यः पुरतः अहुर्म्मज्दस्य आक्रंदित असौ अभूत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । रइवंदगिरेर्मज्ददत्तस्य । राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः (अयं अग्निः आदरखुर्जीमहिरनाम । अस्य कार्यं कृषिविद्या । इदं किल तस्मिन् पक्षे कृषिकर्म्मणि व्यवसायितराः कृषिकर्म्मणि ज्ञानितरा धौतवस्त्राश्च भवंति प्रभावेनास्य । तथा स यः समं गुस्तास्पेन राज्ञो प्रतिवादं अकरोत् असौ अभूत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य। अग्ने वृद्धिं क्षत्रियाणां आराधये समग्रां श्रियं आराधये आरोग्यकराणां ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । समं समग्रैरग्निभिः यो राजनाभेः नइरीओसंघईअज्दस्य (अस्य राजनाभिता च इयं यत् नाभे राज्ञां देशपतीनां अन्यस्य [अन्येषां] च प्रभुत्वमतां महत्तराणां बीजं एतस्मात्) ॥

१०. जलम् उत्तमं महाज्ञानिना दत्तं अर्दुईस्रस्य निर्म्मलं मुक्तात्मनां। समग्राश्च अपः मज्ददत्ताः (एकहेलयैव) । समग्रांश्च वनस्पतीन् मज्ददत्तान् ॥

११. सूर्योऽमरः तेजस्विनः [तेजस्वी] वेगवदश्वः ॥

१२. चंद्राय पशुबीजाय गवे च अइऊओदातये[279a] पशुभ्यश्च संपूर्णजातिभ्यः ॥

१३. तिस्तरतारकः [०कस्य] शुद्धिमंतः श्रीमंतश्च । सतवइसनामानं तारकं प्रकृष्टं अपां[280] शस्त्रं होर्म्मिज्ददत्तं । तारकाणां अपां बीजं पृथिव्या बीजं वनस्पतीनां बीजं वनंतं तारकं होर्म्मिज्ददत्तं । अन्यत्[281] ये तारिका हफ्तोइरंगसहिता महाज्ञानिना सृष्टाः ये श्रीमंतः तेजोमयाः स्वामिना दत्ताः आरोग्यकरतमाः ॥

१४. गवां पशूनां तनुं गवां आत्मानं द्रुआस्पनामानं शस्त्रं महाज्ञानिना दत्तं मुक्तात्मनां॥

१५. दाता अहुर्म्मज्दः शुद्धिमतः श्रीमतः अमरो गुरुतरः ॥

१६. मिहिरं निवासितारण्यं सहस्रकर्णं दशसहस्रलोचनं उक्तनामानं ईअज्दं (किल नाम अनया दीन्या उक्तमास्ते) । आनंदनिर्भयत्वं आस्वादं च (स ईअज्दः येन मनुष्याः खाद्यस्य स्वादुं जानंति) ॥[282]

१८. रस्नं शुद्धं (रस्नः सत्यपतिः) आस्तादं च वृद्धिदं भूसंभूतेः पुष्टिदं भूसंभूतेः ॥[283]

२०. उत्साहिनं च सुघटितं शुभोदितं विजयं च होर्म्मिज्ददत्तं टालनां च या उपरिप्रवृत्त्या (वहरामं ईअज्दं) ॥

२१. आनंदस्य शुभप्रमोदस्य। पक्षिण[234] उपरिकार्यस्य। विनष्टं क्रियते सर्वस्य सृष्टेः। एवं ते पक्षिणो संति दादारस्य सृष्टेः स्वयमेव।

शुभं चक्रं स्वयमेव दत्तं। कालः अनंतः। समयो दीर्घराजा॥

२२. वातः सुदानो अधस्तात् उपरिष्टात् पूर्वं पश्चात् असौ यत् तत् मनुष्याणां (सर्व-मनुष्याणां) वांछां कुरुते (शक्तिवान् कार्ये न्यायस्य आचारस्य)॥

२३. दाता अहुर्म्मज्दः शुद्धिमतः श्रीमतः अमरो गुरुतरः॥

२४. सुधा [शुद्धा ?] निर्वाणज्ञानिनी मज्ददत्ता पुण्यात्मनी दीनिः उत्तमा माज्दईअस्त्री॥

२५. अर्शसवंघलक्ष्मीं उत्तमां (उत्तमता च अस्या इयं यत् उत्तमानां लक्ष्म्याः रक्षां साहाय्यं च करोति सर्वेपि ये लक्ष्मीं स्वाधीनतया होर्म्मिज्दस्य लाभेन च उत्तमानां दधते तेषां विपक्षान् दूरे दधाति) निर्वाणज्ञानंच उत्तमं चक्रं उत्तमं चक्रस्थितं च उत्तमं श्रियं लाभंच मज्ददत्तं। पारिंदनाम्नीं लक्ष्मीं निखातरक्षका प्रवर्त्तमाना कुर्यात्। एरांदेशश्रीणां मज्ददत्तानां राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः अग्र्यतां श्रियं च मज्ददत्तां (श्रीर्या आचार्यैरधि-वासिनी सत्कार्येण अध्यवसायेन [सद्व्यवसायेन] च स्वीया शक्यते कर्तुं) ....॥

२६. आस्तादो वृद्धिदाता भूसंभूतेः गिरिः होशदास्तारः मज्ददत्तः पुण्यशुभः (ता गिरः [गिरयः ?] याश्चैतन्यं मनुष्याणां स्थाने दधाति रक्षति च [दधति रक्षंति च])॥

२७. आकाशं उच्चैस्तरं......यत् तत् अतःपरभुवनं मुक्तात्मनां सदोद्योतं समस्तशुभं॥

२८. पृथ्वी सुदाना आराधये [आराधनीया]। इमानि स्थानानि देशांश्च। गिरिः चैतन्यदाता मज्ददत्तः पुण्यशुभः (ता गिरः याश्चैतन्यं [ते गिरयो ये चैतन्यं] मनुष्याणां स्थाने दधति रक्षंति च)। समस्तांश्च गिरीन् पुण्यशुभान् संपूर्णशुभान् मज्ददत्तान् राज्ञां श्रियं मज्ददत्तां अग्र्यतां श्रियं मज्ददत्तां (श्री र्या आचार्यै अधिवासिनी सत्कार्येण सद्व्यवसायेन च स्वीया शक्यते कर्त्तुं)॥

२९. मांथ्रवाणी या गुर्वी पुण्यात्मनी स्वामिकामा। (किल कामं यत् मनसा सह स्वा-मिना तुल्यं करोति)। न्यायं विभिन्नदेवं न्यायं जरथुश्त्रीयं (निर्म्मलतरं)। दीर्घां उपरिप्र-वृत्तिं। (शिक्षां अदृश्यरूपिणीं)। दीनिं च उत्तमां माज्दईअस्त्रीं (एकहेलयैव)। सुप्रवुद्धां मांथ्रीवाणीं............ नैसर्गिकां वुद्धिं स्वामिदत्तां कर्णश्रुतां वुद्धिं स्वामिदत्तां॥

३०. अनंतानि तेजांसि स्वयंदत्तानि (स्वयंदातिश्च इयं यत् आत्मानं [आत्मना] आत्मीयं शक्यते कर्तुं)। निर्म्मलो गरोथमान [:] (अस्य दीनि र्वाणी च समयश्च) सदाकालतया अहु-र्म्मज्दस्य प्रवृत्तिकारी। (सर्वस्य कस्यचित् होर्म्मिज्दो ददाति) चंदोरे उत्तारकं मज्ददत्तं॥

वुर्ज्जस्वामिनं नाभिं अपां (वुर्ज्जस्वामी स्त्रीणां ईअज्दो जलमयः)। (किल मूलस्थानं निर्म्मलांगं एतस्मात्। नाभिश्च अपां एवं यतस्तस्मात् बीजं जलस्य अरुअंदस्य नाम्नो येन अश्वाः सुंदरतरा जायंते)। अपश्च मज्ददत्ताः॥

हूमस्य मुक्तिजननेः (सन्मानकृत्यायै [°तये] किल आनंदकृतये)॥

उत्तमानां उत्तमस्य आशीर्वादस्य। वलिष्ठस्य च उत्तमस्य उत्कृष्टमनसा ईअज्दस्य॥

समग्राणां ईअज्दानां पुण्यात्मनां परलोकचारिणां पृथ्वीचारिणां च। पुण्येन ददामि मुक्ता-त्मनां वृद्धीनां वलिष्ठानां अधिकशक्तीनां पूर्वन्यायवतां वृद्धीनां नवान्वयनिकटानां वृद्धीनां॥

होम-ईअस्त-अवस्ताऽर्थः ॥

[होमः अथवा हूमः इति सोमः । ईअस्त इति इष्टिः]

॥ ० ॥ हूमस्य मुक्तिजननेः सन्मानकृतये (किल आनंदकृतये) आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । ....

हूमं सुवर्णनाभं [सुवर्णाभं] उन्नतं आराधये । हूमं "फ्राश्मं" वृद्धिदं भूसंभूतेः आराधये । हूमं दूरमृत्युं आराधये ॥

॥ १७-१८ ॥ ५४. नितांतं त्वं सुवर्णनाभ [सुवणाभ] विद्यां ब्रूहि (किल किंचित् तन्मे विद्यया ब्रूहि येन मे परिज्ञानत्वम् भवेत्) । ५५. नितांतं महोत्साहत्वं (महामानसत्वं यत् कस्यापि साहाय्यं नोपेक्षते [न अपेक्षते]) ....। ५६. नितान्तं सुरूपत्वं नितांतं अरोगत्वं (किल मह्यं देहि) । ५७. नितांतं वृद्धिदातिं नितांतं पुष्टिदातिं । ५८. नितांतं ओजः विश्वस्मै वपुषे । नितांतं निर्वाणज्ञानितां विश्वस्मिन् विरचितां (यो निर्वाणज्ञानं किंचित् वेत्ति तस्य सर्वज्ञानत्वं देहि तेजः) । ५९. नितांतं तस्मात् यथा जगति कामराजानः प्रचरामो बाधां निहन्मि [निहन्म] द्रूजं अपनयामः । ६०. नितांतं तस्मात् यथा निहन्मि विश्वेषां बाधाकराणां बाधाः ॥

हूमं सुवर्णनाभं [सुवणाभं] उन्नतं आराधये । हूमं "फ्राश्मं" वृद्धिदं भूसंभूतेः आराधये । हूमं दूरमृत्युं आराधये । विश्वान् हूमान् आराधये । जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य इह पुण्यात्मनो पुण्यंच वृद्धिंच आराधये ॥ आराधनावाक् ॥

श्रोश-हादुख्त-ईअश्त-अविस्ताऽर्थः [285] ॥

॥ १ ॥ नमस्कृतंच उत्तमं नमस्कृतंच उत्तारकं (अतःपरभुवनं) जरथुश्त्रीयं यत् पृथिव्याः (उक्तं दीनिमास्ते [दीनौ आस्ते]) ॥

॥ २ ॥ यत् दुर्गतीनां तत् यत् दुर्गतिमतां..............दुर्गतिमतां.........प्रचलनं मुखं (असत्यं) जिव्हा...........यत् नमस्कृतंच उत्तमं एकं अभयः अदुखः........... धर्त्ता ॥

॥ ३ ॥ गुरुतरात् उत्तमात् श्रोशात् श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य विजयः ॥ मनुष्यपुण्यं आशीर्वादयामि वचसा तत् यत् विजयः विजयतु ॥ मांथ्रवाणी (अविस्तावाण्या) यत् अदृश्य.........। अहुनवरशस्त्रेण यत् वाच्या [वाण्या] विजयकारि। सत्यवक्त्या [०वाण्या] अत्र विजयकारि ॥ दीनिं माज्दईअस्नीनां सर्वेषां उत्तमां सर्वंच पुण्यात्मनां प्रकटं ददाति अथ एवं ददाति जरथुश्त्रंच ॥

॥ ४ ॥ यत् [यस्] तत् जरथुश्त्रो [जरथुश्त्र] एवं वाक्यं वचसा प्रकृष्टं ब्रूते नरो नारी इदं कर्तुं तत् पुण्यं अधिपतिः स्वामी मनसा तत् पुण्यं अधिपतिः स्वामी वचसा इदं पुण्यं अधिपतिः स्वामी कर्मणा ॥ यत् असौ पानीयं जलं.........रात्रिं तिमिरं यत् उपरि......

॥ १०-१३ ॥.........अशुभं टालयेत् वीजोत्पन्नानां[286] नराणां यत् अशुभं टालयेत् वीजोत्पन्नानां नारीणां यत् व्यापाद्येत [व्यापादयेत्] देवानां द्रूजानां महाबलानां [या]गृहमध्ये मृत्युं करोति॥ यत् अधिपतिः स्वामी उपरि रक्षां धारयेत् सर्वेषां प्रकृष्टं इहलोकिनां ॥ यत् तत् सुचेतनो जीवापयेत् तत् अधिपतिः भवेत् सृष्टीनां दादारस्य॥ यत् सर्वेषां भुवनं

सृष्टिमतां सज्जितशस्त्रेभ्यः यत् रक्षेत् यत् धारयेत् पश्चात् यत् "हु फ्राश्मो" ददाति ॥[२३७]
यत् न पश्चात् सुखेन स्वपिति अग्रे यां वः [?] परलोकियायाः सृष्टेः दीपमानः [दीयमानः]
यत् क्षिपति परलोकीयायाः सृष्टेः दीपमानः [दीयमानः] यत् स्पनामइनीओ अथ
गनामइनीओ ॥ अधिपतिः स्वामी तत् पुण्यवंतः अस्यां पृथिव्यां ॥ यत् सर्वेषु दिवसेषु
रात्रिषुच पश्येत् युद्धतान् [युद्धे तान्] माजंदरान् देवान् ॥ यत् तत् न भयं प्रकृष्टं
अनाशा [अनाशया] स्थूलतया यत् देवानां ॥ प्रकृष्टं यत् (यथा यत् स्थूलतया न भवेत्)
सर्वेषु देवा (असंतुष्ट असंतुष्ट) असंतुष्टा भयेन अनाशातरेण अंधकारे घोरे दुर्गच्छंति
[दूरे गच्छंति] ॥

॥ १४ ॥ यत् तत् सृष्टिमित्र [ः]......प्रचरति अमिशास्पिंतानां उपरि यत् सप्तद्वीपवत्यां
पृथिव्यां ॥ यत् दीनिं देशयिता संतुष्टये यथा तत् दीने द्रशयि [अदर्शि?] पुण्यात्मा अहु-
रमज्द [ः] (गुरुतरेण दीने [ः]........द्रशति [दृश्यंते ?] अमरा गुरुतरा पृथ्वी
[पृथिव्यां] संति हुशेदरमाहस्य सउशीओशस्य हुसेदर) [?] ॥

॥ १५ ॥ ददाति होर्मिज्दः पुण्यं......हिंसाशस्त्रस्य विपक्षः ॥ प्रतिपक्षी विपक्षः ।......

॥ १६ ॥ सदैव श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य ।......रश्नं शुद्धं (रश्नः सत्यपतिः) ।......महिरं
निवासितारण्यं ।......पुण्यात्मनी [०त्मा] वातः ।......उत्तमा दीनिः माज्दई-
अस्नी ।......आस्तादं च भूसंभूते वृद्धिदं भूसंभूतेः पुष्टिदं ।......अर्शिसवंघलक्ष्मीः ।
उत्तमा........उत्तमताच अस्या इयं यत् शुद्धनिर्वाणज्ञानिनी) ।

॥ १७ ॥......सर्वेषां ईअज्दानां...... । ......मांथ्रीवाणी (गुह्यं) ।......न्यायं
विभिन्नदेवान [विभिन्नदेवं] ।...... दीर्घं (निर्मलतरं) उपरिप्रवृत्तिशिक्षा ।......
अमिशास्पिंतानां (अमराणां महत्तराणां) । ......सउशीओ शस्य पुण्यं........। सर्वेषां
सृष्टये पुण्यात्मनां तत् ॥........

॥ १८ ॥..........

॥ १९ ॥........सर्वेषां श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य भक्तिशीलस्य दृढस्य तनोः आदेशपतेः ।
भक्तिशीलस्य दृढस्य स्वीयं........॥ अशुभटालना (आस्ताद ईअज्द) तत यत् अशुभटा-
लना........पुण्यात्मनः ॥ तत् यत् अशुभटालनां (यत् आस्तादईअज्दस्य) परिप्रचारं
(उपरि अधिकं प्रवृत्तिं) आराधये ॥ तत् यत् आस्तादश्च ईअज्दः तत् यत् श्रोशः
पुण्यात्मकः ॥

॥ २० ॥ (उपरि जंद) सर्वेषां गृहाणां श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य रक्षां कर्तुकामः आराधये
(सर्वेषां पुण्यात्मनां स्थानानां श्रोशः रक्षां करोति) । श्रोशः पुण्यात्मकः सद्गुरुः निहितः
प्रत्यकरोत् यत् पुण्यात्मा अनेन नरेण प्रकृष्टेन मनसा प्रकृष्टेन वचसा प्रकृष्टेन कर्म्मणा ॥
(तसा । विभंदंति ?) ॥

॥ २१ ॥ कलेवरं श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य आराधये । कलेवरं रश्नशुद्धं (रश्नः सत्यपतिः)
आराधये ।...... महिरं निवासितारण्यं आराधये ।......अनिलं पुण्यं आराधये ।......
दीनिं उत्तमां माज्दईअस्न्यां आराधये ।...... आस्तादं वृद्धिदातारं भूसंभूतेः पृथिव्यां
आराधये ।...... अर्शिसवंघलक्ष्मीं उत्तमां आराधये । उत्तमानां लक्ष्म्या यत् अस्या इयं
उत्तमताच आराधये ।......शुद्धनिर्व्वाणज्ञानिनीं आराधये ।...... सर्वेषां ईअज्दानां
आराधये ।......मांथ्रींवाणीं (गुह्यां) आराधये ।......न्यायं विभिन्नदेवं आराधये ।......

दीर्घं उपरिप्रवृत्तिं आराधये ।...... अमिशास्पितानां आराधये । काया स्वीयं यत् सो-शीओश [?] आराधये । ...... सर्वेषां पुण्यं सृष्ट्ये आराधये (हस्तौ) [?] ॥

॥ श्रोशहादुख्तईअस्तार्थः समाप्तः ॥

नीरंग[238] लागनि[239] या [°निष्पेषस्य ?] ॥

अर्द्दग्वहिस्तग्वाजा ध्रियते ॥

"पनामे यजदान्.........फ्रउअराने.........फ्रसस्तयएच अशहे वहिस्तहे..........वीध्वाओ म्रओतु अशेम् वहिस्तेम्.................

अइरीयमनेम् ते असीम् मजीस्तेम् म्रओमि स्पितम वीस्पनाम् एरेज्वो स्रवंङ्हाम् तेम् जी वीस्पनाम् स्रवंङ्हाम् उपरोकइरिम् फ्रदथाम् इम् अइर्यमनेम् अशीम् तेम् आराइति सओष्यंतो अहे फ्रमरओमि स्पितम क्षयने हवनाम् दामनाम् अजेम् यो अहुरो मज्दाओ नएचिश् क्षयात् दुज्दामो अंग्रोमइन्युश् जरथुश्त्र खंएशु दामोइशु स्पितम जेमरेगुजो बुयात् जेमरेगुजो ववाओंते वीस्प देव उस् इरिस्त पइति अरावंते विज्वाहु तनुशु अस्त-वाओ गयो दारयंते ।

यथा अहु वइर्यो २. यस्नेम्च...........अशहे वहिश्तहे........अहमाइरएच्च......हजङ्रेम्.........केरबामुज्द" ।

त्रीन्वारान् स्पितम जरथुश्त्र पठित्वा जलमध्ये तैलं निक्षेप्यं [निष्पेष्यं] । अर्द्दग्वहिस्त ग्वाजा विसर्जनीआ ॥ परिसमाप्ता ॥

नीरंग विद्यायाः ॥

"नामईजद् नामे नीव खरहे फरेदुन् फरेदुने आथवीआन् बस्तहोम् इन् तव उ अवरे हमा अनाह एज गनामइन्यो उ देवान् उ द्रुजान् उ कीकान् उ करफान् उ सास्तारान् उ गुनाहगारान् उ आस्रोगान् उ जादुआन् उ फरीआन् आदरचिहरे इ आदरचिहर प जोर नीरुए खरहे फरेदुन् फरेदुने आथवीआन् प हमचस्निच बस्तहोम् प जोर नीरोए खरहे फरेदुन फरेदुने आथवीआन् प जोर अख्तरान् उ अवाख्तरान् तनदरुस्त बाद् एदुन् बाद् हुजहेस्न हुनीशान बाद् खुब बाद् एदुन् बाद् ।

अर्द्दग्वहिस्तेन ग्वाजां गृहीत्वा मौनमध्ये अनेन नीरंगेण विद्या लिख्यते । वामबाहौ बध्यते । अर्द्दग्वहिस्त–ग्वाजा विसृज्यते । द्रूजभा [°भाव]–सृष्टिविकारादिकं नश्यति ॥

द्वितीय नीरंगं ॥

पूर्ववद् ग्वाजाग्रहणविसर्जनबाहुबंधनानि ॥

नामइजद इत्यादि पूर्वोक्तवत् । अनेन नीरंगेण द्रूजीप्रभा [°भावो] नश्यति ॥

तृतीयनीरंगं ॥

तथैव ग्वाजा ॥ ई नीरंगए अर्द्दग्वहिस्त बाज धरीए ॥ अर्द्दग्वहिस्त बाज मेलीइ ॥

"निज्बयेमि अहुरो मज्दाओ अशव दामिधातेम् निज्बयेमि मिथ्रेम् वोउरोगओयओइ-तीम् हुजयेनेम् खरनेङ्हुवंतेम् जयनाम् वेरेथ्रवस्तेमेम् जयनाम् निज्बयेमि स्रओशेम् अशीम् हुरओधेम् स्नइथिश जस्तय द्रजिम्नो कमेरेधे पइति दएवनाम् यथा अहु वइर्यो"८॥ अष्टौ वारान् ष्कयओथेननाम् यावत् पठित्वा पठित्वा [पठनसमये] द्विपदे काष्टपात्रदंडा-दिना संभ्रमणं घातो [धातो] दीयते। शाकिनीभूतादिकं प्रणश्यति ॥ यदि गाढतराया पात्रं न मुंचति तदा लोहपाराचीघातेन पात्रं स्फोड्यते शाकिनी म्रियते ॥

चतुर्थनीरंगं ॥

"एज हमा गुनाह पतेत पशेमानोम् .... यावत् पपतेत होम्। यथा अहु वइर्यो। अशेम् वोहु ३ फ्रवराने .... यावत् फ्रसस्तयएच थ्रएतओनहे आथ्विआनोइश् अशओनो फ्रवशेए क्ष्नओथ्र .... यावत् विध्वाओ म्रओतु । थ्रएतओनेम् आथ्विआ नेम् अशवनेम् अशहे रतूम् यजमइदे । गध्व कुरो कुरो तरेवनी करपचो खयशीनाम् वुख्तामहे।

वार ५। पंचवारान्। स्वयमपि अश्रुतेन॥ मुडां [मुहमां] पढिवुं ॥ अतिलघुना शब्देन पठ्यते पश्चात् मौनेन

"नाम इजद नामनीव" इत्यादि पूर्वोक्तवत् त्रीन् वारान् पठ्यते पश्चात् "थ्रएतओनहे" इत्यादिना ग्वाजा विसृज्यते। अनेन नीरंगेण विद्या [विद्यां] लिखित्वा वामबाहु [०हौ] बध्यते शाकिनीभूतादिकं प्रणश्यति ॥

पंचमनीरंगं ॥

अर्दग्वहिस्तेन ग्वाजा गृह्यते। पश्चात् मौनेन "नाम इजद नामनीव खरहे फ्रेदून फ्रेदूने आथ्वीआन्—इन् तावे सर्द उ तवे गर्म यक्ररोजे दुरोजे सिरोजे चिद्रान चिद्रेनेम् आदरो विदरो अन दरेघुब्यो वीमनो जरथुश्त्र"

वार ७ पठित्वा च विद्या वा लिखित्वा बध्यते तथा पुडिका [पुटिका] दीयते।

"नाम इजद" यावत् वाफ्रिंगाआंन बाद् एदून् बाद् एतावत् वार ३ मौनमेव पठ्यते। विद्या दोरको [?] हरिद्रया लिख्यते। एकस्मिन् दोरकपर्यंते

"यथा अहू" यावत् "ष्क्यओथ्ननाम्" पठित्वा ग्रंथिर्दीयते । पश्चात् "वास्तारेम्" यावत् परिपूर्णम् पठ्यते। इत्थम् चतुर्भिः अहुनवैरश्चत्वारो ग्रंथयो दीयंते। ग्वाजा विसृ-ज्यते। अनेन नीरंगेण सर्वप्रकारोऽपि ज्वरो नश्यते ॥

[षष्ठनीरंगं]॥

दुष्टकुष्य [दष्टकुक्षि][239a]-व्याधि-प्रसूतिव्याधि-मनुष्ये श्वाने च [स्थानेच] नीरंगं पठ्यते॥ पठिते नीरंगे कुष्ये [कुक्षि]-व्याधि [र] द्रुजस्य जर्जा [?] पतति [गच्छति ?] प्रभाव-यितुम् न शक्नोति। कुष्ये [कुक्षि]-व्याधिद्रुजो द्विस्थाने संचरणाय अपिष्यां [अपेक्षां] कुर्यात् करोतीति पठिते मंत्र-नीरंगे द्रुजअपेक्षाप्रभावो नश्यति व्यक्तिः [व्यनक्ति ?]॥

"हुपे हख्मनो हुवरेजानाओ दरेघएइब्यो हखेद्रएइब्यो उपशीतेए वहिश्ताओ अनाजरे-ताओ अपएइब्यो नेरेब्यो वङ्हुइश् यो आं वा [?] वङ्हुइश गुफ्राओ दुरएसुकाओ बएश-

ज्याओ फ्रस्नुताओ वनत्पेशनाओ नोइत् पोउर्वाओ आजारइएइंति अशओनाम् वङ्हुइशू सूराओ स्पेंताओ फ्रवशयो अशेम वोहु १ ".

कुष्ठ [कुक्षि]-व्याधिनीरंगं [समाप्तम्] ॥

निरंगनावरस्य[290] लिख्यते यथा ॥

॥ १ ॥ प्रथमं इजिस्नी क्ष्णुमनी[291] नोनावरायाः करणम् [करणीया] । नोनावराया ग्वाजग्रहणं च सप्ततायैः[291a] । गाहपंचकं अपि पठनीयम् । क्ष्णुमनश्च नोनावरायाः । आत्रवक्षेन[292] "खुअरितनरो" वाच्यम् । आफ्रंगानश्च क्ष्णुमनी होर्मिज्देन यावत् वीदूआओ श्रोतू । "अहुरेम् मज्दाम् अषवनेम् अषहे रतूम् यजमइदे हुधाओअंग्हेम् मजिष्तेम् यजतेम्.........यावत् "अद् हम अद् जयने" ॥

॥ २ ॥ द्वितीयदिने श्रोशस्य । ग्वाजधरणं च सप्ततायैः । गाह च एका वक्तव्या । क्ष्णुमनश्च श्रोशेण । आतरवक्षेण "खुअरितनरो" वाच्यम् । आफ्रंगाने श्रोशस्य "यो वननो कयदहे".........हायस्य[291b] पठनीयम् ॥

॥ ३ ॥ तृतीयदिने ईजिस्नी क्ष्णुमनी "सीरोजा वीस्पएषां अर्दाफ्रउश्" । ग्वाजधरणं च सप्ततायैः । गाह च एका वक्तव्या । क्ष्णुमनिश्च "सीरोजा वीस्पएशां अर्दाफ्रउअशो" । आतरवक्षीयेन " खुरितनरो" वाच्यम् । आफ्रंगाने दह्मइआनं च ॥

॥ ४ ॥ चतुर्थदिने ईजिस्नी विस्पर्देनं क्ष्णुमनी होर्मिज्देन । ग्वाजग्रहणं च सप्ततायैः । गाह एका वक्तव्या । क्ष्णुमन होर्मिज्देन कर्तव्या । आतर्वक्षीयेन "खुरत नरो" वाच्यम् । आफ्रंगानं दहमईआनम् ॥

इति समाप्तं नावारायाः करणनीरंगम्[293] ॥

आतस [अग्नि]-भस्म-अपसारणीयं[1] [294] ॥

अग्ने [अग्नेः ?] तन् मलिनं भस्म क्रमयोगात् टनीयः [टालनीयं ?] । इत्येवं स्नानं

॥ १ ॥ १. K_1 °स्नुमनि. २. K_1 नोनावारायाः. ३ K_1 ष्स्नुमनुश्च. ४. K_1 आत्रवष्सेन.
॥ २ ॥ १. K_1 ष्स्नुमनुश्च.
॥ ३ ॥ १. K_1 ष्स्नुमनि. २. ष्स्नुमनिश्च.
॥ ४ ॥ १. Correct into वीस्परदेन.

---

१. Corrected from अपसंमारणीय, K_4 समं.

Note.—This nirang (ceremony) is given in ENU_4 partly in Sanskrit & partly in Gujerati as follows:—

नीरंग आतस प्रतिष्ठातणु चतुः प्रकार हुए ॥ "नीतुमे मीयान गरमे [?] पहाल्म"

निम्ना । मध्यमा । उत्तमा । उत्कृष्टतराच ॥ निम्ना प्रतिष्ठा त्रिनिसहस्त्रज्योतनी हुए ॥ मध्यम प्रतिष्ठा सप्तसहस्त्रज्योतनी हुए ॥ उत्तम प्रतिष्ठा पंचदशसहस्त्रज्योतनी हुए ॥ उत्कृष्टतरा प्रतिष्ठा त्रिंशतसहस्त्रज्योततणी हुए ॥

आतसानां संमेलनी व्यक्तिक्रिया सर्व जदर्देवदाद नस्कमहिथकी जाणवी ॥

नवभिः इजिस्निभिः जोर दीजि ॥

श्रोशनिमित्तं इजिश्नि १ । अर्दग्वहिस्त आदर बहिराम निमित्त इजिश्नि ७ सात । सीरोजा वीसपशा अर्दाफ्रूअशनिमित्तं इजिश्नि १ ।

एवं नवभिः इजिस्निभिः क्रिया कार्या जोरं प्रदातव्यं ॥ पश्चात् नवदिनानि यावत् पादिआवकाष्ठसमिधि तथा गंधेन चारयित्वा शुद्धः कार्यः ॥ अग्ने तन् मलिनं भस्म इत्यादि as in the text above.

शुद्धमनः सुलग्ने प्रतिष्ठनियः [प्रतिष्ठापनीयं]। आतशस्य पोषणं[294a] आतशनिआस्तिकरणेन भवति आतशस्य उद्घाटनं "ग्वाजां" गृहीत्वा "पादियावं"[295] कृत्वा सूर्याभिमुखं स्थित्वा।

"आ थ्वा आथ्रो गारयेमि वङ्हेउष् मनङ्हो जओथ्राव्यो"

इति अवस्तावचनेन पश्चिमदिग्विभागीयो भस्म अपसारणीयः ।

"आ थ्वा आथ्रो गारयेमि वङ्हेउष् वचङ्हो जओथ्राव्यो"

इति अवस्तावचनेन ईशानदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं] । तदा नैऋत्याभिमुखो भूत्वा एर्वद रहि[296] ।

"आ थ्वा आथ्रो गारयेमि वङ्हेउष् श्कयओथ्नहे जओथ्राव्यो"

इति अवस्तावचनेन आग्नेयदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा एर्वद वायव्यदिशि सन्मुख रहि ।

"सूकाइ मनङ्हे"

इति अवस्तावचनेन पूर्वदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]।

"सूकाइ वचङ्हे"

इति अवस्तावचनेन नैऋत्यदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा एर्वदेन ईशानसन्मुखेन भवितव्यं ।

"सूकाइ श्कयओथ्नहे"

इति अवस्तावचनेन वायव्यदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं] । तदा एर्वदेन आग्नेयाभिमुखेन भवितव्यं ।

"क्ष्नओथ्र अहुरहे मज्दाओ"

इति अवस्तावचनेन उत्तरदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा एर्वदेन दक्षिणाभिमुखेन स्थातव्यं ।

"नेमसेते आतर्श् मज्दाओ अहुरहे हुधाओ मजिष्त यजत"

इति अवस्तावचनेन दक्षिणदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं] ॥

भस्म अपसारयतां[297] यत्र कुत्रापि आतशो [अग्निः] दृश्यो भवति तत्कालमेव एतत् पठनीयं " श्नओथ्र अहुरहे मज्दाओ नेमसेते आतर्ष् मज्दाओ अहुरहे हुधाओ मजिष्त यजत" । इति वक्तव्यं पश्चात् आतशं [अग्निं] संमार्जयित्वा "बोइ"[298] प्रदातव्या न्याइस्तिः परिपूर्णा कार्या। "अह्या थ्वा आथ्रो" यावत् "अवुअत् यात् हवरे अवाची यङ्हे हातां" सप्तवारम् वक्तव्यं ॥

॥ आफ्रीने अशोआन्[299] ॥

"हमाजोर" (इति सर्वप्राणः) सर्वेषां मुक्तात्मनां भूयात् ॥ सर्वप्राणः सर्वेषां शुभानां भूयात् ॥ सर्वप्राणो भूयात् स्रष्टुः अहुरमज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः ॥ सर्वप्राणा भवंतु अमेशास्पंतानां ॥ सर्वप्राणा भूयात् दीनिः उत्तमा या माज्दईअस्न्या ॥ सर्वप्राणा भवंतु आदराणां आतशानां (आदराणाम् इति आदरफ्रा–आदरगुसस्प–आदरबुर्जीनमिहरप्रभृति–सदोद्योतिवह्नीनां । आतशानाम्इति सामान्याग्नीनां) ॥ सर्वप्राणा भवंतु मुक्तात्मनां वृद्धीनां ॥ सर्व्वप्राणा भवंतु उत्तमानां सप्तद्वीपवत्यां पृथ्व्यां ये सदाचारे उत्तमदीनिपूर्वम् न्यायवत्यौ येच निर्मलोत्तमदीनौ माज्दईअस्न्यां कृतनिश्चयाः संति ॥ तैः सह

अस्माकं अस्माभिः सह तेषां सर्वेषां सर्वं पुण्यं ॥ सर्वप्राणाः सर्वा इजिस्नयः सर्वासमृद्धयः सर्वासहायताः संप्राप्नुवंतु ॥ सर्वप्राणो भूयात् मुक्तात्मनां वृद्धीनां यासां इजिस्निं कृतवान् अहं दूरं पजितवान् अहं [मिअज्दं] प्रचारितवान् अहं। एकहेलया सर्व्वं गंजे [भांडागारे] अहुरमज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः अमेसास्पेंतानां संप्राप्नोतु ॥ शक्तिः प्राणः सत्यं दृढत्वम् उत्साहो विजयः अदृशमूर्तेः महतः पुण्यगुरो[ःअहुर्मज्दस्य] मुक्तात्मनां वृद्धीनां संप्राप्नोतु॥ अस्य अस्मदीयस्य प्रतिकर्ता [रो] भवंतु ॥ अस्माकंच रक्षाकराः शुभोत्पादकाः अन्याय-विनाशानां दूरं टालका अभीष्टदायका भवंतु ॥ यथा द्वितीयं मियज्दं सहस्रपुरुषप्रमाणं शक्नोमि साधितुं अस्माभिः कियन्मात्रमिदं स्वयोग्यतानुरूपं कृतं एकं सहस्रगुणमिव प्रतिकर्त्रीभवंतु ॥

मुक्तात्मनां उत्तमानां साधुकानां गुरुतराणां वृद्धीः आराधये ॥

या गृहेषु समायांति हमस्पथमइदएँ उपरि गुरुं (किल हमस्पथमइदएं नाम पुण्यगुरु-समये उपरि याः गृहेषु समायांति)। अतस्तत्र विचरंति उपरि दशरात्रम्। (अभ्याग-ततया इह संति तान् दशदिवसान् सर्वेषु च फ्रउअर्दिन रोजेषु रोजगारेषु च स्वकीये। अन्यथा पुनर्यदि निमंत्रयंति तां आयांति)। तत् एतावत् यतो विज्ञातुं हेतोः।

कोऽस्मान् स्तुयात् क आराधयति कः स्वीकुर्यात् कः प्रकाशयेत् कः प्रतिकुर्यात् गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्र-सादयोग्यो भवति केनापि दानेन)। कोऽस्माकं इह नाम गृह्णीयात् (किल अंतर् इजि-स्नौ नामग्रहणं कः कुर्यात्)। को युष्माकं आत्मनः आराधयेत् (किल येन स्वीयो आत्मा आराधितः तेन वयं आराधिता भवामः) कोऽस्मभ्यं तत् दानं दद्यात् यद् अस्य भवति आहारो अनश्वरः सदा च सदाप्रवृत्तौ च ॥

अथ यो नरः ताः प्रकृष्टं आराधयति गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन)। पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन)। तस्मै आशीर्वादयंति संतुष्टाः अद्विष्टाः अपीडिताः बलिष्ठाः मुक्तात्मनां वृद्धयः।

भूयात् अस्मिन् गृहे गवां च संचयः वीराणां च। भूयात् तेजस्वीच अश्वः चमत्कारी च रथः। भूयात् नरः स्तुतिकरो हंजमनी (किल य उत्तमां [उत्तमान्] स्तौति हंजमनं च जानाति कर्तुम्)। योऽस्मान् नित्यं प्रकृष्टं आराधयति गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन)॥

मुक्तात्मनां वृद्धिमतां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां बलिष्ठानां च विजयतां पूर्वन्यायवतां वृद्धिमतां नवान्वयनिकटानांच वृद्धिमतां वृद्धयः संतुष्टा आयांतु अस्मिन् गृहे संतुष्टाः प्रचरंतु अस्मिन् गृहे संतुष्टा आशीर्वादयंतु अस्मिन् गृहे उत्तमां[1] लक्ष्मीं पालनापरां संतुष्टाः प्रयांतु गृहात् (किल उत्तमां[2] लक्ष्मीमूर्तिं उपरि सानंदाः क्रीडंतु)। स्तुतिं च ख्यातिं च ब्रुवंतु स्रष्टुः अहुरमज्दस्य पुरतो अमिशास्पितानाम्। मा किंचित् क्रंदंत्यः[3] प्रयांतु अस्मात् गृहात् अस्माकं च मज्दइअस्नानाम् ॥

नामांकितो[4] ऽसौ संप्राप्नोतु आत्मा नो मुक्तात्मनां यस्य[5] अयं अस्मिन् दिवसे दिवसः

१. K_4 ततो. २. K_4 उत्तमतां. ३. K_4 क्रंदंतुप्रायात्. ४. K_4 नामांकिना. ५. यस्यां.

स्वीयोऽस्ति । अस्य च प्रचर्यतां शक्तिः प्राणो बलं च विजयश्च विनाकर्तुं सन्मिश्रं [संमिश्रं] विनाशं सृष्टेः । ददैव [तथैव किंवा सदैव ?] विजयवंतो वृद्धिमंतो श्रीमंतो भवंतु एते मज्दईअस्न्याः सर्वे येन [यैः] महता आयासेन अनया इजिस्न्या द्रुनेन भोजनदानेन आशीर्वादेन च आत्मा नो मुक्तात्मनां दिवसेच अस्य स्वकीये स्मृतः स्तुतश्च पूजितश्च प्रीणितश्च (प्रीतश्च ?) आराधितश्च । अस्मै ईयज्दाः ददंतु तनो रुपप्रवृत्तिं जीवस्य च दीर्घं जीवितं लक्ष्मीं च सदा च सदाचारिणीं प्रभुत्वमतीं यावत् दीर्घं कालं आत्मनो मुक्तिं ॥

प्रकटं भूयात् इदं गेहं (किल पुमान् प्रसिद्धिपात्रो भूयात् अस्मिन् गृहे) । पुत्रबहुलं भूयात् इदं गेहं । सुसमृद्धं भूयात् इदं गेहं उन्नतस्थूनं गोबहुलं (किल वृद्धिः गवां पशूनां कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्) । आनंदेन स्वामिनो जीवेन जीव्यात् ता रात्रीः या जीवति । सर्वं यत् किंचित् उत्तमानाम् प्रकटं अहं इह आशीर्वादयामि तद् वो भूयात् । एकस्य दशधाः दशस्य शतधाः शतस्य सहस्रधाः सहस्रस्य लक्षधाः एवं वो भूयात् । अभीप्सितं यथा होर्मिज्दस्य अमिशास्पंतानां रोचते शीघ्रं प्राप्नोतु । दीर्घां प्रवृत्ततां संमिलिताश्च मुक्ता भवाम । दीर्घंच समनोर्थं [समयं] जीवाम ॥

"अथ जमीयाद् इअथा आफ्रीनामि" [एवं भूयाद् यथा आशीर्वादयामि] ॥

NOTES.

1. नाम्ना &c.—This Sanskrit heading seems to me only a literal translation of a Pahlavi-Pâzend preface by Neriosengh, which I try to reproduce here as follows:—

Pahlavi:—Pavan shem va nérûk va ayyâbârîh i Auharmazd Khôḍâê mahest dânâk, khûp frajâm ye-hv-un-âḍ, frâj rôbashnîh va vâfrîgânîh i vêh dîn i mâzdayasnân, tan-durustîh va dérzîvashnîh i hamâk vêhân i vêhminashnân.

Den-a (denman) kôrâsak Perâmunyasht shem li Neriosengh bar-a (barman) i Dahaval min Pahlavîk zand ul Hindavîk hôzvân viḍârḍ hvâ-am (homanam) va min anâsân Pârsi varanihâ pavan varanihâ i Avastâk nipisht hvâam (homanam) pavan âsân âkâsîh i vêhân hâvishtân va ôstâḍân i râst-minashnân. Namâj ul vêhân i avijak-minishnân râst-hôzvânân râst-kunishnân.

Pâzend:—Pa nâm u nêrû u yârî i Hormazd khôdâê mehest dânâ, khub farjâm bâd, farâz-ravashnî vâfrîgânî i vêh dîn i mâzdayasnân, tandarustî u dêrzîvashnî i hamâ vêhân vêhminashnân.

In napîk i Farâmûn-yasht nãm man Neriôsengh pôs i Dahaval ezh Pahlavî zand oi Hindavî zubân vazârd hôm, u ezh anâsân Pârsi varanhâ pa varanhâ i Avestâ nawisht hôm pa âsân âgâhî i vêhân hâvîshtân u ôstâḍân i râst-minashnân. Namâj oi vêhân i avezheh-minashnân râst-gavishnân râst-kuneshnân.

Varan, in Pah. & Pâz. means letter, character. Compare Sk. वर्ण.

This shows how much Neriosengʼs Sanskrit writings are close and literal to Pahlavi–Pâzend writings in their syntax. Even in expressing his own thoughts in Sanskrit he imitates the style and syntax of Pahlavi-Pâzend.

1 *a.* शिष्यश्रोतॄणां:—Not finding any variants of this word, I have retained it. But it may be corrected into शिक्षाश्रोतॄणां 'those who learn,' or शिष्यश्रोत्रियाणां 'students as well as learned priests.'

2. अवस्ता &c.—This is Neriosengʼs etymology of the word Avestâ,

3. Some MSS. of पेरामईआस्ति give here first the Avesta alphabet in the old style [Avesta script] &c. and at once begin from *Ezh hamâ gunâh*—समस्तेभ्यः पापेभ्यः &c. of *Nirangi kusti bastan* or of the Khurshed Nyâesh including therein *Ashem Vohu*=पुण्यं संमृद्धि &c., and *yathâ ahû vairyo*–यथा स्वामिनः कामः &c. But I have restored the original order of succession of the Pahlavi Khordeh Avestâ by beginning the Sanskrit translations with Ashem Vohû, Ahunvar, and so on, as is done in K_1, K_2 and other MSS.

4. अशेमवोहू.—Originally Gâthic Avesta. The Sanskrit translation is correct as far as the Pahlavi rendering goes. But the same cannot be said of it as regards the original Avesta.

5. अहुनवर. Originally Gâthic Avesta.

6. कर्तुम् correctly कर्तव्यः or कर्तुम् युज्यते. Nerioseng very often uses the Sanskrit infinitive in तुम् as equivalent to Gujarati infinitive in वुं.

7. अहुर्मज्दस्य रोचते=[अहुर्मज्दाय रोचते] the Gen. for the Dat.

8. किं विशिष्टात् पुण्यात् may perhaps mean "even though the meritorious deed may be howsoever unique, it is of no use unless ordained by Ahurmazda." (?)

9. दाति = [पारितोषिकदानम्] Reward.

10. ॥ ० ॥ The original of this para is Pazend.

10 *a*. मम मूलात् संति = u-*e-m bûn bûd ested* "which have taken root in me." Sinful as well as meritorious deeds are metaphorically likened in Zoroastrianism to trees growing in the soul of the doer to give at last their bitter or sweet fruits to him.

11. तिसृभिर्वाग्भिः = *pa sî · gavashnî* "with the three solemn words (pledges), viz. *manasnî* thought, *gavashnî* speech, and *Kunashnî* action."

12. The original of paras १ and २ is simple and Gathic Avesta mixed.—यथा प्रकटकर्मिणाम् &c. Gâthic (Yasna L ॥.). प्रकृष्टत्तरः the verb भवेत् or भूयात् is to be supplied.

13. From तेन कामेन to the end, is taken from Yasna, Chapter XII. § 7, it being the last part of Zoroastrian confession of faith.— तेन कामेन should be तेन कामेन न्यायेनच, it being the translation of the original Avestâ words *tâvarenâchâ tkaeshâchâ* in Yasna XII. § 7.

14. मज्दइअस्नः = [मज्दपूजकः] Mazdaworshipper.

15. [दीनिम्] मज्दइअस्नीम् *i. e.* = मज्दपूजात्मकम् धर्मम् Mazdaworshipping Religion.

16. अप्रतिवादगुरुत्व = *apatkâr-radîh* absurd or unjust contest or controversy. °त्वे should be corrected into °त्वेन.

17. प्रतिवादगुरुत्व = *patkâr-radîh* right or just contest.

18. खुअएतुभदथ = Av. *khvaêtwadatha* Intermarriages among relations.

19. गाह [अथवा गेह] = [समय] time.

20. फ्रवराने = [अनेन पदेन आरभ्यमानो अवस्ताश्रुतीनां प्रारम्भे पठ्यमानोऽध्यायविशेषः] a particular chaptar, beginning with the word *Fravarânê*, at the commencement of several Avestic recitals.

21. मोइबद = [पारसीकधर्मगुरु] A Parsi priest.

22. भलापनापति = [भल्लासनापति ?] योध, रणकुशल, क्षत्रिय one skilled in throwing the lance, a warrior ? Pahlavi *il-paḍ* = pers. *ilbad*, chief of warriors (?).

23. The original of ॥ ० ॥ is Pâzend. —श्रोश = [देवताविशेष] a particular deity.

24. समस्तेभ्यः upto पश्चात्तापेन अस्मि. See page २.

25. देव = [पारसीकभाषासु अपदेवता, नारकिकः आत्मा] an evil spirit.

26. किल मध्ये पापकर्मिणां ब्रवीमि = Pahlavi *aigh andar i salîtarân yemalelunam, i. e.* I openly declare my adherence to Mazda-worshipping religion and renouncement of all evil beings and things.

27. [अपरार्धरात्रसंध्याम्] corrected from अपरार्धसंध्याम्.

28. आराधनाय &c. are used in the sense of आराधयितुम् &c. severally. They have for their objects उषहिन, बेरज,& मान.

29. Note that in the place of उषहिन and her co-workers other Gâh's with their co-workers are named, each in the proper time.

30. अर्जही = [पृथिव्याः सप्तद्वीपेषु द्वीपो विशेषः] One of the seven regions of the earth.

31. योत, *i. e.* जोतर् = Sk. होतर्, the principal priest in a religious ceremony.

32. आदेशः कर्तुम्—correctly आदेशेन कर्तव्यम् or कर्तुम् युज्यते. कर्तुम् for कर्तव्यम् or करणीयम्. Compare note 6.

33. प्रहरक.—It must be noted once for all that Nerîoseng uses the root हृ with प्र very often in the sense of guarding, protecting, which is the meaning here also. For आराधये there is no original Irânian text, either in Avestâ or Pahlavi.

34. From के मह्यं upto प्रकृष्टवाक् जरथुश्त्रस्य is the translation of the Gathic Avestâ beginning with *Ke'mnâ Mazdâ* (Yasna, Hâ XLVI, § 7).

35. आस्मोग = [दांभिक, छद्मक, विप्रतारक] hypocrite, deceiver.

36. मया सह द्वेषं दधाति literal rendering of Pahlavi *am kîn levat-a (levatman) yakhsunêd.* Sk. मां द्वेष्टि would have been sufficient and idiomatic rendering, but Nerîosing, as noted above, puts word for word without any regard to Sanskrit idioms.

37. ग्वह्मन = [अमरविशेष] a particular deity.

38. के should be ये; for the Pahlavi *mann* is 'who' relative, not interrogative.

39. From के विजयिता upto केभ्यश्चित् सर्वेभ्यः is the translation of the Gâthic stanza beginning with *K'e verethremjâ* (Yasna, Hâ 44 § 16).

40. Spiegel निग्रहं कुर्वंति which is not quite literal.

41. आस्वादयितारः = [संप्रापयितारः] causing to obtain. The Pahlavi *châshashnîh* and Gathic *Chîzhdî* are from Av. "chash" [चक्ष्] Persian *chashîdan, châshîdan* to taste; figuratively to get, to obtain, to teach, to learn &c.

42. गुस्तास्प = [राजविशेष] a particular king.

43. सओशिओस = [पारसीकमतेन आगामिनां त्रयाणां ईश्वरदूतानां अंतिमः] The last of the three future prophets expected by the Parsis.

43 *a.* The part shown by dots is not found in MSS.

44. स्पंदारमद = [अमरविशेषः पृथिव्याः अधिपतिः] a particular deity presiding over the earth.

45. इजिस्नि = [यज्ञ] sacrificial worship.

46. प्राण = [प्रभाव] power.

47-48-49. Construe all from अस्माकम् शुद्धयश्च upto the last आशीर्वादयामि. The dotted portion is not Avestâ but Pâzend, beginning with *Kerbâ Mozd,* and is not translated into Sanskrit, but is found in Gujerâti.—उपप्रवृत्तिः = [प्रवृत्तिः?] = Av. *dravatât,* Pahl. *durast-robaṣhnîh* health.—बहराम इजद = [अमरविशेष] a particular deity.—एहि मे सहायतायै...... राजा. The words in this piece in the nominative, accusative, and genitive cases may be taken to mean the instrumental, meaning 'along with,' or in the sense of 'Thou who art the Lord of उत्साह, &c. The latter meaning is preferable because most of the original Avestic words in this part are in the genetive case.—ईजद = [अदृश्यमूर्ति] invisible holy spirit.—पक्षिणः &c. The original Pahl. word '*vâê*' has two meanings; (1) the atmospheric air, and (2) a bird. It would have been more appropriate if Neriosengh had adopted the first meaning.—सर्वस्य. The original Pahl. word is '*Dîgar*', a translation of the Av. '*Anyâish*' meaning 'other.' Hence it would be more appropriate to use अन्य and not सर्व. सर्वस्य ought to be अन्यस्य [= आहमैनस्य].—शुभं चक्रं = Pahl. *Spâsh,* Pers. *sipeher* from Av. *thwâsha* space, Gr. *spheros,* the sphere of heaven. EMU$_4$ in Gujarati આકાશ.—संप्राप्नोतु for Av. *Jamyât,* Pahl. *yâmtund,* Pers. *rasâd,* May each of the above prayers be fulfilled! (*i. e.* May evry holy spirit come to my help!).

50. होषबाम = Av. *usi bâmya,* Pahl. *hôsh bam,* Pers. *bâmdâd* morning, dawn. This prayer is recited at dawn before the rising of the sun.

51. शश्वम् to be construed with अस्तु understood, though not strictly grammatical according to the original Avestâ text, which requires an infinitive.

52. माजन्दरदेश. Pers. *Mâzandarân*, probably the province where the worship of the Vedic god महेन्द्र, the great Indra, and his associates, the other Vedic gods, was most prevalent.

53. वृद्धिदानम् to be construed like शस्त्रम्. see note 51.

54. तिश्र according to the Avestâ the chief of all stars, and producer of rain.

55. स्पनामिनिउ Av. *Spenta Mainyu*, the Beneficent Spirit.

56. चक्रस्थिता = [जन्मकुण्डलीस्थिता ?] being in the horoscopic diagram, and therefore lasting for the whole life, not deserting ? The Avestic word is *râsentîm*, the Pahlavi *râsh-istashnîh* (=राशिस्थ) being in the zodiacal sign [from the birth, and therefore lasting for the whole life] ?

57. How Nerioseng gives this meaning to Avestâ *afrasâonghentîm* Pahl. *afrâj-sajashnih* (not going away, not forsaking), cannat be conceived.

58. दाति = [दान] gift.

59. एर्वद = [पारसीकधर्मगुरु] a Parsi priest.

60. अमिशास्पित = [सप्तानां अमराणां वर्गविशेषः] a particular class of Gods. They are seven in all.

61. उत्तिष्ठामि, better उत्थापयामि I arouse, or उत्थित्वा स्थायिनो भवितुमिश्वरसंदेशं ददाम I bring the divine message to remain firm.

62. वीस = [कुटुंम्ब अथवा गृहसमूह]. Nerioseng elsewhere explains वीस as पंचदशानरनारीयुग्म = a collection of fifteen couples of men and women.

63. जंद = [ग्राम]. Neriosengh explains it elsewhere as त्रिंशन्नरनारीयुग्म = a collection of thirty couples of men and women.

64. ग्रामेभ्यश्च — Thus Neriosengh. Better प्रदेशेभ्यश्च.

64 *a*. A. B. C. are extracts from Yasna, LII. 1-4, XLV. 4, and VIII. 5-8, respectively.

65. ॥ ० ॥ No manuscript gives the Sanskrit translation of this Pâzend beginning of the Nyâesh.

66. एकाभिलाषाः — Nerioseng takes the Avestâ to be "*ha-vara*" = Pahl. "*hamkâmagî*" and leaves out to translate the Avestâ "*hazaosha*" = Pahl. "*hamdôshishn.*"

67. वृद्धयः— [फ्रवापि अथवा फ्रोहर इति संज्ञया विज्ञाताः स्त्रीरूपिण्यः शुभकार्याः परलोकीया विशेषाः] A particular class of feminine invisible good sprits, called in Avestâ Fravashi, in Pahlavi Frôhar.

68. रामो दीर्घ राजाः—[वायोर्देवताविशेषो मरुतामधिपतिः] a particular deity presiding on the air.

69. Compare Nîrange-Kusti-Bastan, page २.

70. ऊहेन Av. *aṇhuyâ*, Pahl. *ahûîhâ*, with heart and soul, heartily, *i. e.* not by coertion and unwillingly. प्रज्ञान्वेपणेन with the searching of the full knowledge, प्रज्ञान्मेपेण with the intellect awake, *i. e.* knowingly and willingly.

71. सक्त = स्वाधीन attached to, in the possession of.

72. para ॥ ३ — ४ ॥ from yasna XI. 17-18 is originally in the Gâthic Avesta prose.

73. मिहिर [अथवा मिहर] = [देवताविशेष. Nerioseng मैत्रीपति] a particular deity corresponding to the Vedic deity मित्र.

74. गईओमर्द = [आदिपुरुष] the first man, Adam.

75. Quoted from the Gâthâs (yasna XXXIII, §10 c).

76. Quoted from yasna Haptaṇhâiti (yasna XXXVI. § 6.).

77. Quoted from the Gâthâs (yasna XLIII § 6a).

78. हंजमनिक = [समाजिक] one respected in any assembly.

79. **बलीष्टभुजं**, Pahl. *jikâr-bâjâe*, or *jiâûr* or *zohar-ayâbârîh yedrunashnih*, these are the three Pahlavi renderings met with for the Avestâ *jaghâurvâoṇhem* which is obviously comparable with Sk. **जागरूकम्** awake, watchful, vigilant. Neriosengh seems to have given his rendering by the first of the three meanings, but it is certainly not quite correct rendering of the Avestâ word. I think, the Pahlavi translator has simply tried to transliterate *jaghâurvâoṇhem* conjecturally. Cf. note 128.

80. **प्राददत्** —Thus Neriosengh very often. More correctly it should be **प्राददात्** or rather **प्रादधात्**.

81. **तिस्तर** Pahl. *tîshtar*. Av. *tishtrya* a constellation said to cause rain at proper season.

82. **वनंत्** Pahl. *vanand*, Av. *vanant*, a particular star.

82 *a.* EMU2 in Gujerâti **भलुं तारा चक्र** the good stellar sphere. H_1, NM-RL_1, EMU_1, EMU4 in Gujerâti **शोभतुं चक्र आपुणीइ पाछुं वळी आवतुं**, the beautiful (stellar) sphere which revolves by itself.

82 *b.* $NMRL_1$, EMU_1, EMU4 **निर्वाणज्ञानिनी** in Gujerâti **निर्वाणज्ञाननी करणाहरी** which gives the knowledge of salvation.

83. **पंथानं अभिलाषिणं** Pahl. *râs i shapîr rob-a* (*rabâ* ?) *robashnîh* (the good path of high ? going) ?, Av. *pathãm khvâstâitîm* (the self-stability of roads) (?) Gujerâti **मार्ग रुडो मनोरथनु दणाहर**, the good path which fulfils the desire. All the phrases of the four languages are difficult to explain.

84. **सुवर्णमयं शस्त्रं** Pahl. *zarînômand avzâr*, Av. *zarenumantem sûrem*.

85. **सउकंतं गिरिं** Pahl. *sokant koh*, Av. *saokant gairi*. The situation of this mountain is not certain.

86. From this para. to the end of the Nyâesh the original Irânian texts are common both to the Khurshed Nyâesh and the Khurshed Yasht.

86 *a.* **परिवेष** = Gujerâti પરીઆસ or પારીઆસ circle.

87. **श्रियं**—H, Gujerati શોભા=આનૂઆલૂં *i. e.* white light; EMU_2 Gujerâti (1) **करण** i. e. **कीरण** rays; (2) **लक्ष्मी** wealth ; (3) the good.

87*a.* **सूर्यस्य** [**सूर्येण प्रेरिता**] caused by the sun.

88. **तडागादि** EMU_1 Gujerati તલાવ સરોવર ક્યિાર પ્રમુખ=પાણી બાધાં *i. e.* of tanks, lakes, deep plots made in fields or gardens, and so on; bound or stagnant waters, which do not flow.

88 *a.* **नो** = **न** not.

89. In §§ 11–13 some of the natural phenomena of the effects of the sun's rays are spoken of in the religious style of old Avestic people.

90. Either **यम्** should be corrected into **यत्** or **अस्ति** should be erased. But it must be noted here that both the Pahlavi and consequently Neriosengh have misunderstood the Avesta "hakhedhra" which means friendship and not a friend.

91. **प्राण** — Pahl. *zohar*, *zôr*, Av. *zaothra* [= Sk. **होत्र**]. The Irânian words mean libation of certain holy liquid mixture prepared of milk, Hom-juice, pomegranate juice, and water with certain religious rites, and poured at the end of higher religious ceremonies, such as Izashni, Vendidâd &c. into a well, river, or other natural springs of fresh water. Why Neriosengh renders this word ' zor ' by Sk. **प्राण** in almost all places, is inexplicable. If I may be permitted to guess, I should say that perhaps Neriosengh originally wrote the word **पान**, a beverage, (cf. **वीरपान** the drink of warriors, taken for refreshment

or to elevate courage) which afterwards ignorant copyists corrupted into प्राण. For, down below he explains the same word जोर or ज्योर (*i. e.* Pahl. *zor*) by प्राणेन उदकसंभूतेन. Or, perhaps, Neriosengh himself was wrong from the first, mistaking *zor* to mean 'strength, power, vitality (Persian *zor*)' and was rendering it by प्राण vital breath, as equivalent to Persian *dam*, which word is used in the sense of strength, power, both in Persian and Parsee Gujerâti.

92. होमवृक्ष [=सोमवल्ली] twigs of the Homa plant.

93. गवा [=गोसंबंधी पदार्थः गोषोदा इत्युच्यते पयो वा घृतं] bovine substance such as milk, ghee, &c. called "gâush hudhâo' in Avesta and "gôshôdâ" in Pahlavi–Pâzend.

94. बरस्मन [= पारसीककतिचिद्धर्मक्रियासु प्रयुक्तं वृक्षविशेषयष्टिकात्मकं धातुतारमयं वा सामग्र्यं विशेषं] a certain implement of certain Parsi religious ceremonies, consisting either of sticks of a certain tree or of metallic wires.

94 *a*. मांथ्र [= मंत्र] Holy words.

95. ज्योर —see abve, note 91.

96. From ये up to अमिशास्पितान् is the translation of a Gâthic stanza named 'Yênghê hâtãm' from its first words. Its authorship is attributed to Zoroaster in Yasna, Chapter XXI.

97. From अस्माकं to the end, as in Srosh Bâj §5.

97 *a*. The first numbers from 4 to 9 refer to the Mâh Nyâesh, the second from 2 to 7 to the Mâh Yasht.

98. अवाख्तरी literally (stars and planets) of north or beyond the zodiac, *i. e.* of the side of Ahriman and Dêvas ; hence harmful to the good creation. They are withstood by the four opponents, Haptoiring &c., who are of the side of Ahuramazda.

99. This line is a quotation from the Gâthas (yasna, Hâ XLIV. § 3).

100. दामदाद name of one of the 21 *nasks* or sacred books of Zoroastrianism. It is not now extant. दामदादेन should be corrected into दामदादे or दामादेन कर्तव्यः

101. नवनवतरो भवति *i. e.* when he shines every night.

102. पंचक.—The three *panchaks* are accordiug to some the first, the secoud and the third five days of the bright fortnight of the month ; according to others the first, the third, and the fifth five days of the whole month. The former school ignores the dark-fortnight, the latter divides the whole month into six *panchaks*, each of five days, counting the first, the third, and the fifth as auspicious and the second, the fourth, and the sixth as inauspicious. The original Pahlavi commentator as well as Nerosengh seem to follow the latter school, since they use the adjective *shapîr* उत्तम. EMU_4, which is a MS. written by the late learned Dastur Darab Pahlan of Navsâri, contains a further comment in Gujerâti, made by that Dastur, wherein he states that by further independent researches of his own into Pahlavi books he has ascertained that " Antermâh " is the name of the New Moon, Purnamâh of the Full Moon, and " Visaptath " of the last day of the month which in India is called the Amâvâsyâ. Opinions differ as to the interpretation of the last term.

103. अभ्रवंतम् —H_1 शुभ्रवंतम् "shining white" (?). For EMU_1 gives in Gujarâti उजळूं तेज. Cf. Persian "âbdâr."

104. उष्म—hot moisture (?). उस्र ray of light, a cow (?).

105. लक्ष्मीवंतम् —$NMRL_1$ in Gujerâti शोभावंतु splendid.

106. अईओदात—Pahl. *aêvokdâd*, Av. *aêvôdâta* the Only Created (primitive cow).

107. No MS. gives the Sanskrit translation of the §§ 10—12 beginning with "*Dasta amem*" &c. Darmesteter erroneously joins to this Mâh Nyâesh the Sanskrit translation of "*Us moi uzâreshwâ*" &c. which is really the beginning of the Atash Nyâesh.

108. ॥ १. २. ३. ॥ Gâthic stanzas from yasna XXXIII. §§12—14.

109. That is, may Good Mind inspire me!

110. शिष्यान् — As regards Zarathushtra, his disciples and followers; as regards any other supplicator, children, relatives, friends, &c.

111. That is, May the Zoroastrian religion be spread among all men of the earth, both with its internal and external tokens!

112. जरथुश्त्रो. This word in the mouth of Zoroaster, of course, applies to himself; but in the mouth of any Zoroastrian, it must apply to the speaker. Cf. above HôshBâm § ४ C; yasnaVIII, §7; XI §15, &c.

113. Supply तां or तया understood and construe it with कर्मणि.

114. Countries inhabited by Irânians.

115. Pahlavi *Âthro-frâc*, the protecting fire of Athôrnâns or the priestly class, also called Âdar Khôrdâd (?). According to a Gujerâti comment in EMU_1 by this term the whole class of Athornâns is meant, and that the contest spoken of in the text was carried on by one of them.

116. The story of the contest of fire with Azhi-Dahâka (Zohâk) is related in the Zamyâd Yâsht, §§46–54.

117. श्रियाः or राजलक्ष्म्याः &c. is to be taken understood here. श्रियाः राज्ञः &c.

118. According to Bundahesh, chapter XII. § 26 the mount Asnavant is situated in Âzarbâijân.

119. According to Bundahesh, chapter XXII. § 2 *Chaêchast* is not a cave but a lake, the present lake Urumiah in Âzarbâijân.

120. Pahlavi *âthró-gôshasp*, the protecting fire of the Rathestars or the warrior class. According to the Gujerâti comment referred to above in note 115, this term represented the whole class of the Rathestârs, and that one of them had complained to Ahuramazda which is alluded to in the text. Where and when this took place is not mentioned.

121. Mount Rêvand is situated according to Bundehesh XII. 18, in Khurâsân.

122. *Âdarburjinmeher*, the protecting fire of the Vâstryosh or the agricultural class. According to the Gujerâti comment referred to above in note 115, it was one of the agriculturists who disputed with king Gûshtâsp which is alluded to in the text.

123. *Clean cloth, i. e.* who can afford to put on clean dress, being well off in life. A good certificate to the useful and noble profession of husbandry.

123*a*. Here the Sanskrit translation of seven Avestic words is missing.

124. Neriôsengh Izad was believed as the guardian of royal seeds to perpetuate the races of great and good kings.

124 *a*. These threefold numbers refer to three different editions of the Avesta

125. गोहस्तो —H_1 in Gujerâti explains it to be milk *i. e.* "gâush jivya" or "jivâm." EMU_1 explains it to mean अगर aloe-wood, which is hardly correct.

126. घंटाहस्तो —The Avestâ *Hâvana* means the mortar, not the bell. The metallic *hâvana* is sounded in the Yasna ceremony, while a bell is rung in the fire temple when the "Bôê" ceremony of the enshrined holy fire is performed. Hence the confounding of the mortar with the bell. But as Baresma is also one of the implements of worship allud-ed to here, and Baresma is never used in the "Bôê" ceremoney, it is safe to understand all the four things spoken of as the implements of the Yasna cere-mony only.

127. सदाचारोपार्जित applies to all these materials.

128. See above note 79.

129. H_1 explains in Gujerâti —गृह =पुत्रपौत्रादिक sons, grandsons, &c. गृहतम =गोत्री relations, race. महागृह =ज्ञाति tribe, clan, caste.

130. Neriosengh seems to interpret this paragraph thus:—Of course I am uufit at present and even for ever to enter into paradise (on account of my habitual sins), yet do thou, O Fire, so that I may keep in check this my natural tendency to sin and become fit for hea-venly reward and good name.

131. H_1 explains सहाज्यआहुति in Gujerâti by अगुरुनी आहुति oblation of aloe-wood.

132. Neriosengh uses मित्र a friend, in the masculine gender.

133. Neriosengh uses here the Vedic root दीधी in the sense of the Irânian root 'dî', 'dîdan' to see. Hence by correcting विदधितां into विदीधीतां we get the meaning निरीक्षितां well seen, well examined, *i. e.* free from moisture, in-sects, or impurities.

134. उरुअराम् *i. e.* the plant or tree called *hadhânaêpata* in the Avesta, and traditionally understood to be the pome-granate tree.

135. From here to the end is a Gâ-thic stanza quoted from yasna XXXIV § 4.

136. प्रापक fulfiling the desire.

137. मूषक remover.

138. अव्यापारिन् idle, and, therefore, devilish (?); according to Gujerâti अव्या-पारिन् means the evil spirits.

139. That is, अशिक्षापण not teaching, अपालना not fostering, अरक्षा not pro-tecting.

140. ज्ञानतया *i. e.* knowingly, not by ignorance.

141. A great criminal.

142. Recantation with atonement.

143. Thatis, one who does not try to undeceive himself of the delusions caused by the cunning of deceivers, but blindly follows them.

144. The Avestâ is vehrka, Pahlavi gurg, wolf.

145. Literally the Turks, the here-ditary enemies of the Irânians.

146. There is no word for नः in the original Avestic text.

147. That is, asking boons from God.

148. As denoted above in note 33, the root प्र+हृ means in Neriosengh's writings, to guard; cf. Gujerâti પહેરો ભરવો, પહારાગીર, &c.

149. साधक according to Gujerâti लाभनु साधनाहरु accomplisher of gain.

150. अइविअंघनी (Avestâ *aiwyâoṅ-hana*) the sacred girdle of the Parsis, called also *kusti.*

151. नो repeated for emphasis.

152. The subject of प्रतिकुर्वंति they accept, they undertake, are all the weapons in the instrumental case in-stead of the nominative.

153. Correctly तम्.

154. जीवनी life, a term equivalent to जीव, जीवित &c.

155. A particular province of ancient Irân.

156. This river flows through Erânvêj.

157. The watery moisture and cooling in nature, personified as a goddess.

157*a*. Avestâ '*dahma*', a pious religious Zoroastrian, and Pahlavi '*Âfrangân*' blessings.

158. As wide as the earth, as long as rivers, as high as the sun.

159. Avesta *asrushti* unlawful disobedience.

160. Polite, civil, peaceful, gentlemanly.

161. द्रूजिं (द्रूयिं) Avestâ '*druj*' unrighteousness, unholiness, untruth.

162. ताः referring to इजिस्नि, आहुति, &c., object of दधतु whose subject is Amshâspands. Root धा to make. दीर्घं for a long time.

163. लक्ष्मीमूर्ति the invisible heavenly holy spirit '*Ashishvangh Yazad*'.

164. Root प्र+हृ to guard. See above note 33.

165. Worshippers of evil spirits.

166. नास्तिकता =annihilation, annulment.

167. From सुमतानां upto उत्तमो ना भवामि is a quotation from Yasnâ Haptanghâiti (Yasnâ XXXV, § 2). It is to be repeated twice.

168. तन्वलय name of a measure of sin, also called Tanâfûr.

169. आफ्रंगान blessings, अर्दाफ्रउअस guardian spirits of the holy.

170. The last day of the year.

171. The nineteenth day of every month.

172. The anniversary of death.

173. गहंबार season festival, आफ्रंगान blessings.

174. गुरुतायै = गुरुभ्यः abstract for concrete.

175. Neriosengh seems to understand by the Avestâ '*hurayâo*' "good thing"; '*hu*' =सु good; aud'*rayâo*' = रायः wealth (!)

176. It must not be left unmentioned that both the Pahlavi as well as the Sanskrit translators have rendered here the Avestâ text "*Stryômayâo pârendîsh upavâzo*" quite erroneously. These three words should have been rendered somewhat in the sense of स्तिहिर-मूल्यं धनमुपावह "Bring near (*i. e.* give) thou money of the value of (certain) '*asters*' (*stryo* =Persian *aster*, *mayâo* =Persian *mâyeh*, and *pârendîsh* =Persian *pûl* money; cf. Sîrôzâh 25.). This sentence in the original Avestâ speaks of another alternative, and should, therefore, be not mixed with the preceding sentence.

177. A quotation from Yasnâ Haptanghâiti (Yasnâ XXXV. § 5).

178. Midspring.

178*a*. The second month of the Parsi year.

179. Name the of fifteenth day of the Parsi months.

180. The eleventh day of the Parsi months.

181. Neriosengh seems here to sanskritize the Irânian root *sach* (Persian *sâkhtan*) to make, to prepare; or perhaps he has in mind the idea of the Sanskrit word सज्ज made ready, prepared.

182. हादुख्त name of one of the 21 *nasks* or sacred books of the Parsis. It is now not extant.

183. संतिष्ठतां and येषां go with नराणां, and एकस्य goes with पुण्यस्य.

184. स्तिहिर (Pahlavi '*ster*', Pers. *aster*) name of a coin as well as a weight.

185. Avestâ '*maidhyôishema*' mid-summer.

186. *Tîr* is the fourth month of the Parsi year.

187. The harvest season ; the beginning of autumn.

188. Name of the sixth month of the Parsi year.

189. Name of the thirtieth day of the Parsi months.

190. Name of the twentysixth day of the Parsi months.

191. हृदयदिव्य Ordeal or Oath of the heart ; *i. e.* even solemn and sincere oath.

192. अस्तिहिर the same as स्तिहिर; see above note 184.

193. The end of the warm season (Rapithwina) of the Parsi year.

194. The seventh month of the Parsi year.

195. mid-winter.

196. The tenth month of the Parsi year.

197. Name of the twentieth day of the Parsi months.

198. Name of the sixteenth day of the Parsi months.

199. Here Neriosengh seems to understand by the Avesta *Kaṇhâoschit* defraying the expenses of a thousand marriages of virgin girls, since to marry spinsters is considered a great meritorious deed in Zoroastrian religion. We ordinarily call it कन्यादानतुं पुण्य the merit of giving a girl in marriage. But it must be said that Neriosengh is not right here. For the original Avesta text, *Kaṇhâoschit,* and its Pahlavi explanation beginning with "*Sarḍak i gôspandân*" &c. mean simply a collective herd of each of the above-mentioned small and large cattle ; *i. e.* a thousand ewes, a thousand cows, a thousand mares, and a thousand dromedaries, all making one herd of cattle.

200. The last day of the Parsi year.

201. That is, I finished the work of creation.

202. The first of the five intercalary days at the end of the Parsi year.

203. Called in Pahlavî-Pâzend "*Nirang i Boê-dâdan.*" It is wholly in the Pâzend language. Some MSS. call it निरंगपेरोज बाद from the first word of the prayer. It is also recited as the preface of every Afringân.

204. Neriosengh very often uses मंत्र in the masculine gender.

205. That is, let every kind of fire in the whole world be propitiated.

206. That is, in the local town wherein these prayers are being recited. In the original Pâzend it is directed in the rubric to speak the name of the town "vahmân" or *falân*, so and so.

207. The sense is, perhaps this:— In order to accomplish the object (which I have, *viz.* the invocation here) of the same who has the honour of being the guest of to day, I have performed the sacrifice, &c. &c.— ईजिस्नी superior worship with Hom, Baresma, &c., द्रून middle worship with sacred unleavened bread, मिअज्द inferior worship with fruit &c.

207*a.* युगपद्. This is a correction, ventured upon by me, on the strength of the original Pahlavi which is '*aêvak-radîhâ*' all at once, all taken together; *viz.* Isazhne, Darûn and myazd.

208. In the original Pazend this is spoken of the Fravashis of the holy, not of Ahuramazda only.

209. That is, each Fravashi severally be the one who has accepted the

Myazd &c., (प्रतिकृता in the sense of प्रतिकृतवती ?).

210. That is, though the Myazd be performed with a single man as the second (*i. e.* the Râspi or the co-adjutor) yet may it be accepted as performed with a thousand co-adjutors.

211. In the original Pâzend Nirang a series of the names of ancient Iranian saints as well as modern most worthy Zoroastrians is cited in the form of this particular sentence, but none of them appears in all MSS. having Sanskrit translation.

212. अस्मिन् कर्तव्ये is an erroneous rendering of pahlavi *'aěvakradihâ.'* It ought to be युगपद्. See note 207*a*.

213. So in Gujerâti ચોથું, દસમું, but માસીસો *i. e.* માસ દિવસ and વર્ષી (*i. e.* वार्षिकी).

214. Neriosengh seems to take the initial अ of अपत्य as the negative of पत्य.

215. विस is rendered into Gujerâti in H_1 and EMU_1 by ટોલી a company, a tribe.

216. जंद is rendered into Gujerati H_1 and EMU_1 by પાડ (?) neighbours? cf. પાડ પડોસી.

217. Agriculturist ; cf. Gujerati કુણબી.

218. All MSS. omit to mention this place here in Sanskrit, though it stands in the original Pâzend. I have, therefore, inserted it. *'var-e-jam-kard'* is the Avestic *'vara yimōkereta,'* the colonial settlement of Jamshed.

219. All MSS. except K_4, have their Sanskrit texts here corrupt and unintelligible. They abruptly end the *'Dhup Nirang'* with the word सीमा. I have, however, tried to construct by the help of K_4 and the Gujerâti renderings in H_1 and EMU_1 the Sanskrit text as nearly correct as possible. The Gujerati text is as follows:—જંબુદ્વીપ તેહમાહિ સાતસિહ ચોઅણુ કિન્દજ ઇસિનામિ ગંજમાંગ્ર પર્વત ઉપરિ લુમાઇ ઉપરિ માંગ્રવાણીનું નિધાન ભંડાર સ્વામીતણુ છઇ જંબુદ્વીપનઇં ઉત્તરલિ પાસઇં ક્ષીર (H_1 દ્વાક્ષીર) સમુદ્રનઇં તડિ ॥

220. According to Zoroastrian casuistry there are certain sins whose *weight* (*i. e.* greatness in the estimation of the Balance of *Rashnu Râst*) remains the same ; while there are others which if not atoned for very soon in this life, increase in greatness, and consequently their atonement or punishment becomes greater or heavier.

221. अन्यत् here is equivalent to અને 'and.'

222. जिह्मच्छेद (?) oblique cut (?), *i. e.* opening (?). The Gujerâti translation has छेदभेद.

223. These are the numbers of *Kardâs* or chapters.

224. ऊह is merely a transcription of Avestâ *aṅhuyâ*, Pahlavi *akho,* full consciousness, *i. e.* freedom from deception, intoxication, hallucination, or any other obscuration of the faculty of intelligence.

225. The etymology of the Pahlavi-Pâzend word *Sipâs* (thanks giving) is understood by the early Parsi priests of India in a peculiar sense, which may be seen from the following Gujerâti extract from $NMRL_1$ H_1 in this place:—શુભ ભલા ધર્મકાર્યતણા સૃજણહાર નીપજાવણહાર સ્વામી મહાજ્ઞાની સર્વજાણતણા આરાધનતણઇ વિષયઇ હું દ્દિનમેક (?) સદા સર્વદા ત્રિકાલ નમસ્કાર સ્તુતિ **ત્રિધા** ત્રિહું પ્રકાર **પ્રહરકુ કરણહારૂ** અવસર જાલવણહાર હઉં કિલ સાચિં શુભ ભલા ધર્મકાર્ય પુહતાં હુઆં મને વચને કર્તવ્યે કરી ત્રિહું પ્રકારે પ્રહરણં પહુરઉં કરૂં આરાધનાતણુ પહર પ્રહર અવસર જાલવું ઇ ત્રિકાલ દિઇન દેહું જે કોઇ ત્રિકાલ ન જાળવે તહરહિ સ્વર્ગ નહી તેહ નરકીઉ તેહ ગર્દભ શ્વાન ॥

"I should be always three times a day a timely watcher and observer of the three-fold three-kind salutation and praise regarding the worship of the

Omniscient, Most Wise Lord, the Producer, and the Creator of the sacred auspicious and good religious deeds. That is to say, I should truly watch at proper times, with the three ways of mind, word, and deeds, the auspicious good religious duties that are obligatory on me. I must observe the watches appointed for worship. These duties must be discharged three times. One who does dot observe them three times shall not get heaven. That person shall go to hell. That person is an ass, a dog (*i. e.* like a foolish dumb animal)."

226. That is, I believe in and put into practice the religion sent by Hormazd, the morality taught by Zoroaster, and the meritorious deeds enjoined by the ancient Iranians.

227. Better तथैव 'similarly.'

228. Sins (*gunâh* पाप) as well as virtues or meritorious deeds (*kerfeh* पुण्य) are conceived in Zoroastrianism as plants taking root in human nature, which though insignificantly small in the beginning gradually grow and increase enormously. Therefore it is necessary to nip all sins in the bud and foster all virtues however small.

229. भलापन (H_1 Gujerati ભાલવણ્ શીખામણ્ cf. ગુ. ભલામણ્) recommendation, charge. निरोप (H_1 Gujerati કથનુ *i. e.* કેણ્ message. अनिरोप not observing the promise given to a departed person (?). EMU_4 भलापनानिरोप = Gujerâti ભલાભલાવણ્કનુ (?)).

230. वेचयति 'he sells.' This is purely a Gujerâti verb વેચે turned into wrong Sanskrit.

231. यत्तत्तया a quaint Sanskrit formation, answering Pahlavi adverbial formation "*and-chand-ihâ*" as much, so much as !

232. Probably त्रिरात्राद् दशांतराले in the interval of from three to ten nights.

233. Ought to be छेदश्च or छेदनं च.

234. The seven criminal offences spoken of as मूलपदानि पापानि are called in Pahlavi "*Pâyîk vinâs*" and in Pâzend "*Pâyeh gunâh.*" They are the same which are described in the fourth Fargard of the Vendidâd. Their names are as follows :—

	Avestâ.	Pahlavi.	Pâzend.	Meaning.
1.	Âgereptem.	Âgiraft.	Âgereft.	Menaces.
2.	Avaoirishta.	Avorasht.	Avâvarasht.	Assaults.
3.	Aredush.	Ardush.	Ardush.	Blows.
4.	Khvara.	Khur.	Khur.	Wounds.
5.	Tachat-vohuna Khvara.	Bâjâe.	Bâjâe.	Wounds causing blood to flow.
6.	Astobidh.	Iyât.	Iyât.	Broken bones.
7.	Tanuperetha.	Tanâfuhar.	Tanâfur.	Manslaughter.

It appears from the above list that "*tachat-vôhunîm khvarem*" was known in the later languages as "*Bâjâe.*" But the term must have come into vogue through a misreading of Pahlavi "*tâjâe*" into "*bâjâe*" and then this mistake naturally led to the idea of cutting the hand, "*bâjâe*" meaning in Pahlavi the arm. Similarly "*Iyât*" must have been "*Asto-bidhem*" a misreading of the first part of the Avesta. *Khvarem* is known in Pah. and Pâz. as *khur*. "*Tanvalgân*" Pâzend reading of Pahlavi "*tanâpuhargân*" which in Avestâ is "*tenuperetha.*" From these and other similar instances the conclusion is irresistible that ac-

curate study of Iranian languages amongst the Parsi priesthood must have been wanting even in remote centuries.

234*a*. Pahlavi "*Âharmôgîh*" from Avestâ "*ashemaogha*" a heretic, a deceiver, a hyprocrite.

235. Avestá "*Ashemaogha*" Pahlavi "*Aharmog*" a heretic.

236. नसा a dead body.

237. अग्दीन a person of evil religion. Hence the sin of submitting one's own body to a person of evil religion. But H_1 in Gujeráti renders it આપણા શરીર રહિં અગ્નિદાધુ કરર્ the sin of cauterizing one's own body, which is erroneous.

238. That is, by castrating or otherwise incapacitating male or female children or men to make them incapable of begetting offsprings.

239. H_1 in Gujerâti simply restricts it to જુવાન સ્ત્રી 'youthful woman.'

240. In nearly all Irânian writings '*gunâh i ruânî*" and "*gunâh i hamimâlân*" are considered as sins which cannot be atoned for by any means, except by making due restitutions to the party offended and thereby procuring pardon from him or her; *e. g.* committing adultery with some one's wife, misappropriation of some one's property, false accusation on some one, and so on. But Neriosengh here understands by "*gunâh i ruâni*," the sin of copulating with dumb animals, which is doubtful at least regarding its etymology; the more so because that heinous sin is called in Irânian languages "*satormarzi*."

241. The sense of this paragraph of Neriosengh is not clear to me.

242. पुलशहोद or फुलशहोद. It does not appear clearly that Neriosengh derives this word from "*pûl*", the bridge (of Chinvad) or "ful" akin to Gujérâti ભુલ "forgetting." I humbly conjecture that he may have been misled by the original Pâzend decipherers of Pahlavi who may have deciphered the Pahlavi *anâpuhargân* (Avestâ "*anâperetha*" *shkyaothna*) inatonable crime, in some wrong way.

243. That is, the increased (amount) of sins which (after having been committed, if not atoned for) cause themselves to grow with daily growth (somewhat in the manner of a growing tree or of the compound interest of money deposited with a bank).

244. Ahriman, Satan.

245. The sacred implements of holy worship, such as the sacred fire, the sacred bundle of twigs or of metallic wires, and the Hôm juice.

246. The Gujerâti translator understands by these the congregation assembled at the time.

247. अधिष्ठायक = स्वामिन् lord, master, guardian.

248. One's own near relations.

249. One's own compatriots.

250. Copartners.

251. Neighbours.

252. Fellow citizens.

253. I think this refers to the "*Nirang i âb tâkhtan*" *i. e.* the Avesta formulæ to be recited after passing urine or answering the call of nature. अंचन bending, curving, refers to the prohibition of making water in a standing posture (see Vandidâd, Fargard XVIII§§ 40—43).—It must be mentioned here that the Gujerâti translator has been misled in understanding it to mean reciting the Avesta "with mind," probably by the faulty Pâzend reading of "*pa cha manashna*" which ought to be "*pa cha anjashna*."

254. गहंबार, season festivals. They are six in the year. "महलपक्ष (Pahlavi-Pazend *Fravardîgân*) the annual festival of the Fravashis of the holy. होमद्रून a certain ceremony. These technical terms are rendered in H_1 *seconda*

manu thus: ગહુંબાર અનિ મહલપક્ષ દશ દિવસ નઓરોજ અનિ હોમ અનિ દ્રૂન. Similarly $NMRL_1$.

255. निश्चलं पुण्यं. This is Neriosengh's rendering of the original Pâzend "*hoshfrîd*" (Pahlavi *Ostofrîd*, Avestâ *Use-friti*) a particular ceremony.

256. The festival celebrating the advent of the warm season on the first day of the Zoroastrian year. H_1 and $NMRL_3$ render in Sanskrit रपिथ्विन गाहे प्रथमा and in Gujerâti રપિથ્વિન ગાથા (!) પહિલી. K_4, $NMRL_1$ translate in Sanskrit रपिथ्विनगाथा प्रथमा (?).

257. मुद्रा here means the Kusti, the sacred girdle of the Pârsis.

258. शीवी (Pahlavi *Shavîk*) the sacred white shirt with the *garebân* collar mark of the Parsis.

259. अइविअंघान (or अइविआंघनि) here means the Kusti.

259*a*. Is चलय some kind of shoe ?

260. बाज or ग्वाज (Pahlavi-Pâzend "*vâj*"). The state of keeping silence or speaking with closed lips while eating, discharging urine, or performing certain religious ceremonies.

261. Highway robbery. H_1, $NMRL_1$ "Abortion" which is certainly incorrect, though the Pahlavi supports it.

262. Pahlavi "*Shivan u mûyeh*", Pâzend *Shîn Môî*," Persion "*Mûyeh*", excessive lamentations with weeping, beating the breast, and tearing the hair.

263. बुघुषणं (K_4 बघुषणं H_1 K_1 बुध-पुण्यं) is rendered in H_1 Gujeráti બુધ્રૂખણ "beating with clubs." Compare Gujerâti "બુધાં મારવાં" to beat with clubs; "માર બુધું ને કર સુધું" &c.

264. According to Pahlavi traditions at the time of the final Resurrection of all there will be a great final punishment to all the souls of sinners in hell for three nights, each night as long as fifty seven years, in order to purify them all.

265. From this place to the end the Sanskrit translation is omitted in all MSS. except H_1, K_3, K_4.

266. This information is given in H_1, $NMRL_3$. The copyist's grammatical error has been corrected in brackets. EMU_1, EMU_2 give the heading as आशीर्वाद संस्कृतनु अवस्तार्थः लिखितं, SDB आशीर्वाद हीन्दीमां लषि [लखि] सि ; EMU_5 in Persian as follows :—

این آفرین از زبان فرس و دری بزبان
هندی پیش آن ویهان بزرگان پیشین پرداخت
کرد چرا که در هندوستان رای هندی را
بابیان هندی برای معلوم ساختن راه رسم
عقد بستن بهدینان عیان ساخت این
مذکورات هندی آفرین مختصر میکنم چرا
که این حقیقت قوم زر تشتریانرا معلوم است

EMU_8 आशीरवाद हींदवी तणां लखीशि ; K5 हिदवी आशीरवाद तणां अर्थ लखीसि ; EMU_9 आशीर्वाद संशकरतनां जंदे लखेआ छे ; EMU_6, EMU_7 आशीरवाद संस्कृतनुं लखीसि.—पइमानी (Pahlavi *Pêmânîh*] means "contract," "Solemn promise."

267. The words enclosed in the last brackets stand for the original Pâzend "sad o panjâh sâl."

268. Most of the MSS. give here the dates of their copy; *e. g.* H_1 Pâzend "hafsad hashtâd chihâr" (*i. e.* A. Y. 784), corresponding to चतुर्दशशतेषु संवत्सर……… ; EMU_{12} "yak hazâr yak sad bîst o yak" = सप्तदशशतेषु संवत् १८०८ (?!); K_6 "yak hazâr chahal yak= संवत् १७५५; EMU_1 "yak hazâr bist *o* Chihâr" =संवत् १७११; K_1 चतुर्दशशतेषु; EMU_5 संवत् १७ अमुक वर्षे ; TDa_1 पंचदशशतेषु ; EMU_6, EMU_7, EMU_{10} सप्तदशशतेषु ; K_5 संवत् १७१० ; SDB अष्टदशशतेषु संवत् १८ जे हुइ ते उत्रावर्षे ; EMU_9 with the Avesta character "samvat ϭrekhû sapta dasa satēkhû samvat satar sē satotarâ (*i. e.*

१७७७) varkhē Hormezd rozē spendârmad masē Shrî Sûhâlî bandarê; NMRL$_3$ अशटदश सतेपु संवत १८ ......

269-269*a*. The Gujerâti પ્રાફ્ આદિ પિહલું ઈઅજદગર્દ સહિરીઆર તીણિ સમદ્ પહિલવી પઇમાંની માહિ સુવર્ણાદ્રિ બિ હજાર દીનાર જર નસાઉરી સમુચ્ચય પૂર્વાચાર્યિ પદ્માની આશીરવાદમાંહિ કહિઆ અછિ તી તહો સર્વ પતિ ગુરૂ અતીત આગલિ કહિઆ છે.

270. The Gujerati: રિતવણુ કામ unlawful amour.

271. The Gujerati: કોઇતણી લક્ષ્મી હઠતુ અથવા પ્રાણતુ (*i. e.* by force, Persian *ba zor*) અથવા છલ છદ્મતુ મ લેસ.

272. The Gujrâti: અનેરા પુરૂષતણી સ્ત્રી અથવા ભર્તા રહીત નારી રહઇ કામાર્થ તણઇ વિષઇ મુ હઉ.

273. EMU$_1$ in Gujerâti चतुष्पदजीवधन the wealth of quadrupeds.

274. EMU$_1$ in Gujerâti कर्णाक्षिनासिकास्वादिकान आदि देईने अने आंखे अने नासिका अने जिव्हा सदा उत्तम श्रुति नो देहणार गोश.

275. वङ्हु-तू-ते &c. तू-तुमू-तत् &c. जम्यात् वो &c, and मा मे &c. are Avestic quotations from Yasna, LIX. 30.

276. Except § 32, all the Sanskrit paras from 23 to the end of the whole *Ashirvâd* not having been found in the MSS. I have ventured to translate them from the original Avesta and Pahlavi-Pâzend, and have accordingly put them into angular brackets.

277. This is the Sanskrit rendering of *Ahmâi Raêscha*, a well-known Avestic formula of blessing.

278. This rendering of the Sîroza is not extant in the MSS. used by me. Only one copy of it, somewhat incorrect, in the form of a tract was latterly provided to me. This seems to be the attempt of some unknown incompetent person other than Neriosengh. Finding it, however, not altogether unfit for our Collection, I have inserted it here. Some of its inaccuracies I have left untouched.

279. The translator seems not to have understood both the originals, Avesta and Pahlavi, here as well as in the following No. 3.

280. Not quite correct rendering.

281. Very conjectural.

281*a*. Pahlavi *Aêvôdât* Avesta *Aêvôdâta*, the sole-created primeval Bull.

282. No 17 Srosh and No 19 Farvardin are always omitted in reciting the Sîroza in the original Avesta. Hence their omission here also.

283. See Note 282.

284. The original Avestic *Vayu* (Sk. वायु) air, atmosphere, and *Vaê* or *Vîs* (Sk. वि or वी, Lat. *avis*) a bird, are two different words. The Pahlavi rendering of both is similar, *i. e. Vâê*. This has misled Neriosang and others to confound "air" with "bird." The birds are understood by him in the restricted sense of "carnivorous birds," such as vultures, kites, and others, fitly called Nature's scavengers, as they clear and purify the earth by devouring dead carcases. See Note 47-48-49. This is one of the examples of one inaccuracy leading to others.

285. This Sanskrit rendering of the *Shrosh Yashat i Hâdôkht* is found only in one MS. It seems to be the attempt of some unknown incompetent person, not Nerioseng himself; for it betrays in many places gross ignorance of Avesta, Pahlavi, and Sanskrit. I have, however, given it a place here without making many corrections, simply to preserve it, though imperfect and incorrect.

286. The Avestâ *Kayadha* is rendered in Pahlavi by *Kâstâr* decreaser, destroyer, which the Sanskrit translator has misread and misunderstood as *Kishtâr* a cultivator, and so he has rendered it by बीजोप्त one who has sown the seed.

287. Avesta *hû-frâshmo-dâiti*, the sunset.

288. *Nirang* means a holy spell for exorcising evil spirits, curing diseases, giving extraordinary or supernatural powers, and for many other uses. There are many of them to be found in old Parsi MSS. Now a days they have become almost obsolete among the Parsis. Five of them having been found in some MSS. with Sanskrit superscriptions and rubrics, I have inserted them here.

289. The meaning of लागनि is not clear. Some MSS. have used this word in Gujerâti as लाग खांडवानी, which is equally obscure.

289*a*. दुष्टकुक्षि (Gujerati દુખ કુખે?) pain in the belly. Or perhaps दुष्टकुष्ट bad leprosy (Gujerati કોઢોડ).

290. नावर or नोनावर means the ceremony of the initiation of a youth into the craft of priesthood.

291. क्ष्नूमन् or क्ष्णुमन् means the principal Avestic formula to be recited in a ceremony describing the name with or without the qualifications of a spiritual being or beings in whose special honor the ceremony is being performed.

291*a*. ताय Pahlavi *tâi* or *tâg*, a twig or a metalic wire, allowed as a substitute for the twig.

292. आत्रवक्ष or आतरवक्ष or आतरवक्षीय (literally the fire-kindler) means the associate priest whose special function is to tend the fire, besides performing other duties and reciting certain portions of the whole recitation in a ceremony.

292*a*. हाय, Pahlavi "*hât*" Avesta "*hâiti*" a section, a chapter.

293. नीरंग here means ceremony.

294. Nerioseng uses भस्मन् both in neuter and masculine genders. This is the description of a certain ceremony performed on the sacred fire of Atash-Behrâm.

294*a*. पोषणं This is a curious mixing of Iranion *Poshîdan* to cover, with the Sanskrit termination अन. The meaning is to cover the fire with ashes so that it may not be extinguished by exposure.

295. Pâhlavi "*pâdyâw*", Persian "*pâdyâb*", washing the face, hands and feet, followed by the ceremony of untying and retying the Kusti, *i. e.* the sacred girdle.

Pâdyâw is perhaps used here in the sense of ceremonially washing and consecrating the *Khûân*, the stone table with the lower part of the *âtosht* or the fire-vase.—It must be said that the description of the ceremony, as noted down here in Sanskrit, is very brief and imperfect. In some MSS. it is found written with fuller details in Gujerâti.

296. This is a curious mixture of Gujerâti and Sanskrit. Such sort of writing is some times met with in the MSS. examined by me. एर्वद् रहे means "the priest should stay." एर्वदेन would have sufficed here, construing एर्वदेन अपसारणीयं.

297. अपसारयतां while removing. अपसारयतां = Gujerâti ઓસારતાં. What to call this word? Sanskritised Gujerâti or Gujerâticised Sanskrit!

298. *Boe* (Avestâ *baoidhi*, Pahlavi-Pâzend and Persian "bôe," fragrant fuel, such as sandalwood, frankincense, aloewood, &c.

299. This is a beautiful composition, partly in Pâzend and partly in Avesta language. Its last paragraph begins with *Chithrem buyât ahmya nmânê* &c. (प्रकटं भूयात् इदं गेहं &c.), from which this benedictory piece is also headed in some MSS. as *Âfrîn-e-Chithrem buyâd.* The Sanskrit translation is met with in only a few MSS. The whole of it is nearly correct. It must either be the work of Nerioseng himself or of some other competent person.

ERRATA.

PREFACE AND INTRODUCTION.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
I	36	*Prakâsh*	*Prakâsha.*
,,	37	Chandâ	Chândâ.
III	23	Grammar and Syntax	grammar and syntax.
IV	8	is rendered	he renders.
,,	39	Grammar	grammar.
V	18	*Nîrang-e-Kusti*	*Nîrang-e Kusti.*
VI	3	the Kings	Kings.
VII	13	Ccremony	Ceremony.
,,	24	*Ârdâ*	*Ardâ.*
VIII	26	*boe*	*boĕ.*
X	45	*Nyâish*, with	Nyâish with.
XIV	13	લાગ	લાગ (?)
,,	21	mouth;	mouth,
XV	16-17	"1000 and... .... is later than A. Y. 1000.	"1000 and so and so," from this it appears that the MS. is later than A. Y. 1000. Afrîn-e Rapithvîn;
XVIII	18	*Sadîk*	*Sadîk.*
,,	31	Gôbrû	Gôbrû. [Gayômard?]
XVIII	38	*av*	*âv.*
,,	39	Atash	Âtash.
,,	48	thet hirty	the thirty.
XX	24	Âftasa	Âtash.
,,	46	Nîrangestân	Nîrangistân.
XXI	12	१४१५.	१४१५.
,,	28	vehiclle	vehicle.
XXII	1	Mâa	Mâh.
,,	2	Âshîrvâdh	Âshîrvâd.
XXIV	11	पदत्रवान्	पदत्रवान् पक्षवान्.

TEXT.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
१	११	संधेन	संधेन.
५	३१	प्रकृष्टावाक	Some MSS. प्रकृष्टावाक
६	१	श्राशस्य	श्रोशस्य
७	२	आहर्मने	(आहर्मने)
९	१७	अस्ति	अस्ति
११	१५	शून्यचारिणो	शून्यचारिणः
१२	३	स्वीयं आत्मानं ३	स्वीयं ३ आत्मानं
१२	३०	इजिस्प्रिया	इजिस्निया
१३	३२	forgotton	forgotten
२०	२४	द्वादश	द्वादशः
२१	११	189	139
२१	२२	०वहद्भ्यः	०वहद्भ्यः
२१	२४	अस्मि-	अस्मि
२१	३०	NMRL	$NMRL_1$
२१	३१	लिक०	किल०
२३	१	नरस्य	नरस्ये
२३	२३	157	157*a*
२३	३१	एरांग्येज	एरांग्वेज
२४	३४	Is it	Is
२६	४	०तमाय	[०तमाय]
३०	२४	अमिभज्दमतो	०मतः
३१	१०	,,	,,
३१	२९	,,	,,
३७	१२	यदिनसा	यदिनसा 236
३७	१३	स्वर्गीभूतस्य 236	स्वर्गीभूतस्य
३७	१९	[समुत्खन्नायति ?]	[समुत्खनयति ?]
३६	३२	NMRL,	$NMRL_1$
३८	३३	,,	,,
३८	३४	,,	,,
३८	,,	,,	,,
४१	३	तदू	तद्
४१	७	पुण्यम्	पुण्यम् 255
४१	८	उच्यते 255	उच्यते
४४	२	प्राकू	प्राक्
४४	३३	[एकमत्येन]	[ऐकमत्येन]

age.	Line.	Incorrect.	Correct.
४४	३७	SDB,	SDB
४५	५	सत्यवाकू	सत्यवाक्
४५	१७	०वाकू	०वाक्
४७	१	सदोद्योतं	सदोद्द्योतं
४८	२८	वर्षैः	वर्षैः
४९	२४	277*a*	281*a*
४९	२७	अन्यत् 281	अन्यत्
५१	७	सुवणाम	सुवर्णाम
५१	१५	सुवणाम	सुवर्णाम
५३	२४	वाद्।	वाद्"।
५५	४	निरंग	नीरंग
५५	१२	291*b*	292*a*
५७	५	[:अहुर्यज्दस्य]	[:अहुर्मज्द्स्य]
५७	५	( )	[ ]

NOTES.

Page.	Line	Incorrect.	Correct.
1	9	Avesta,	Avesta.
2	2	para	para.
2	2	,,	,,
3	25	संप्रापथितारः	संप्रापयितारः
4	8	तिस्त्र	तिश्त्र
4	26	प्रज्ञान्मेषेण	प्रज्ञोन्मेषेण
4	33	ददाम	ददामि
5	36	दनाहर	देणाहर
5	41	सउकंतं	सौकंतं or सउकंतं
6	8	every night	night after night.